

מַחֲוֹדְדִים

סיכום וסידור דברי הגמ', עם שיטות הראשונים ופסיקת ההלכה

נדה

הלכות נדה

יו"ד סימנים קפ"ג - ד'

תנו רבנן ושננתם
שיהו דברי תורה
מחודדים כפיך שאם
ישאל לך אדם דבר אל
תגמגם ותאמר לו אלא
אמוד לו מיד"
קידושין ל.

הקובץ הנמצא כאן הינו חלקי בלבד
לקניית הספר המלא דרך האתר 'בלוי ספרים'

לחץ כאן

חובר ע"י:

אליעזר פרבר

הקבלן 30, ירושלים

0527601657

eliezerfarber@gmail.com

עימוד ועיצוב:

אנהו anvehu100@gmail.com

תודות

לבורא העולמים, על כל
נשימה, על הטובות והנפלאות
שבכל עת.

להורי, על הקיום, הגדילה,
האהבה והנתינה בגשם וברוח.

לחמי וחמותי, על הדאגה
והמסירות בכל זמן.

לרעייתי, על ה'עזר' בכל.

למורנו ראש הכולל הגאון רבי רפאל
נאבת, על המקום להתנדל בו, ועל
רוחב הלב לכל אחד ואחד.

להרה"ג רבי צבי וינגרטן, על
הביקורת, ההערות וההארות.

הבהרה

חיבור זה לא נועד להחליף את צורת הלימוד המסורתית מתוך המקורות, וכן לא לפסוק הלכה למעשה על כל מקרה שהוא. חיבור זה נועד להקל על החזרה של הלימוד ע"י סיכום וסידור דברי הגמדות, הראשונים, ופוסקי ההלכה.

מקרא

כותרת ראשית

כותרת מישנית

מקרא, משנה, תוספתא וגמרא

ראשונים

אחרונים

מחבר ורמ"א

פוסקי זמנינו

ביאור

מצבת זיכרון

לע"נ זקני המאור הגדול

הרה"ג ר' מנחם מנדל פרבר זצ"ל
ב"ד שמואל

עבד ה' בכל מאודו ובכל זמנו,
איש אמת ועניו.

הקרין מאורו הגדול לקרב רחוקים,
וביטל עצמו לתלמידי חכמים.

מסד נפשו לחינוך צאצאיו וזכה לדורות של
תלמידי חכמים מופלגים.

נלב"ע י"ז חשוון תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מזוי ורבי
הרב מנחם מנדל פרבר זצ"ל

האיר לנו את דרך האמת והשלום
תלמידו משיבת 'דרכי נועם' - שפל' המכיר לו טובה רבה

לעילוי נשמת מחזתננו האהוב,
הרב מנחם מנדל פרבר זצ"ל

מה יקר וחביב לנו זכרונו ואישיותו
נועם חסדיו וחכמת תורתו,
יהי רצון שנוזכה ללכת בעקבותיו
ולא תמוזש התורה מפנינו ומפי צאצאינו - צאצאינו
משפחת מיכאל כהן

תוכן הענינים

א סימן קפג

סעיף א | מקום ומראה טומאת האשה | שאין האשה טמאה אלא מן המקור | צבע מראה הזוב המטמא | שהיא מטמאה בפנים כבחויץ | מהו בית החיצון | אם יציאת הדם מבית החיצון לחויץ גורמת לעוד טומאה | שיעור הטומאה | שמטמאה בין באונס [קפיצה] ובין ברצון [כפי טבע האשה מחמת עצמה] | שאין האשה טמאה [מדאורייתא] עד שתרגיש בבשרה | מהי הרגשה | הרגשת עד, הרגשה אחר תשמיש והרגשה בעת עשיית צרכיה | ימי נדה וימי זיבה | מן התורה | ראתה ראייה אחת ביום י"א | ראתה ראייה אחת ביום העשירי [אליכא דב"ה] | כשרואה ביום י' ולמחרתו ביום י"א [אליכא דר"י] | מתי האשה חוזרת לימי הנדה לאחר הזיבה | זמן הטבילה לנדה ולזבה | הדין מדאורייתא | הדין מדרבנן | ימי הנידות והזיבות בזמן הזה | טעם לחומרא דר' זירא | אם חומרא דר"ז קיימת היא בכתמים | איסור נדה בפנויה.

ט סימן קפד

הקדמה | **סעיף א** | חיוב הפרישה סמוך לוסתן | אם חיוב הפרישה הוא מדאורייתא או מדרבנן | באשה שאין לה וסת קבוע אם צריכה בדיקה בתוך הל' | שלא לבוא על אשתו כשהיא ישנה | **סעיף ב** | זמן הפרישה | שי' האו"ז | שי' האביאסף | אשה שרואה מט"ו לט"ו באופן שאינה יכולה לשמש | אם היא אסורה מתשמיש או אף משאר קריבות | זמן הפרישה בווסתות הגוף | 'ימי המבוכה' [אשה שראויתה הם בטווח של כמה ימים] | **סעיף ג** | קטנה וזקינה | קטנה שרואה כמה פעמים בלא קביעות | **סעיף ד** | ראתה בזמן ספק יום ספק לילה | הגדרת יום ולילה לענין ווסתות | **סעיף ה** | כשרואה מלפני הנץ החמה עד לאחר הנץ החמה | במקרה הנ"ל אי צריכה להחמיר עונת או"ז | **סעיף ו** | כשנמשך ראייתה למשך כמה ימים | החילוק בין סעיף זה לסעיף הקודם | **סעיף ז** | מעוברת ומניקה | מניקה ששיעורה כ"ד חודש אם חודש העיבור בכלל | מעוברת שראתה פ"א אם צריכה היא לחשוש | אם צריכה היא לפרוש ביום הוסת עצמו | לענין עונה בינונית | מעוברת בזמניו | מניקה בזמניו | **סעיף ח** | נחבית במחבוא | ראייה במחבוא אם מצטרף לקביעת וסת | לקיחת כדורים המונעים את הוסת | **סעיף ט** | חיוב הבדיקה לאשה בזמן וסתה | זמן הבדיקה בעונת הוסת | טעם הדין שאם עבר עונת הוסת ולא בדקה שטהורה | בווסתות הגוף | **סעיף י** | היוצא לדרך | כשהיא טהורה סמוך לוסתה | שיעור היוצא לדרך | הזמן שיש לו לפקדה | היוצא לדרך כשאשתו נדה **סעיף יא** | אם צריך לשאול לאשתו אם היא

טהורה | ביאור מימרא דר"י 'ואפי' ילדה' | שתאמר בפה 'טהורה אני' | בא מן בדרך בזמנינו
| סעיף יב | אשה שיש לה וסת לימים ולקפיצות.

סימן קפה לג

סעיף א | האשה שהיא בחזקת טומאה נאמנת לומר טבלתי | שצריכה לומר בפה שטהורה היא | אשה החשודה על איסור נדה | **סעיף ב** | החזקה נדה בשכנותיה | **סעיף ג** | נתינת אמתלא | דוגמאות לאמתלא | אם ישנה חומרא שלא לסמוך על האמתלא | כשהיתה קטטה ביניהם לא בעי אפי' אמתלא | נתינת אמתלא לאחר שראוה לובשת בגדים המיוחדים לנדה | כשנותנת אמתלא לפני שאמרה טמאה אני | כשמכחישה דבריה בלא אמתלא אך יש לה מיגו | אי מהני אמתלא לאחר ל' יום שהחזיקה עצמה לטמאה | אשה שטעתה בחשבון הימים | כשאומרת החכם טיהר לי והחכם מכחישה | כשהחכם לא מכחישה אלא עד אחד | **סעיף ד** | המשמש עם הטהורה ופירסה נדה | כשפירש באבר חי ובשוגג | כשפירש באבר חי, אם האשה צריכה כפרה | כשפירש באבר מת אם צריך כפרה | שימשו בעונת הוסת אם חייבים כפרה אף על הכניסה | שימש בעונת הוסת ולא ידע, ונזכר באמצע תשמיש, אם צריך לפרוש באבר מת.

סימן קפו מב

סעיף א | בדיקת האשה לפני ואחרי תשמיש | באשה שיש לה וסת | שלא בעת תשמיש | אשה שעדיין לא ראתה [בתולת דמים] | **סעיף ב** | באשה שאין לה וסת | ביאור דברי רחב"א | ביאור תירוץ הגמ' | כמי ההלכה | ראתה בליל תשמיש מופלג מהתשמיש | מעוברת ומניקה | כשצריך בדיקה אחר תשמיש, אי בעי בכל תשמיש ותשמיש באותו הלילה, והדין באבד העד | ביאור שי' ב"ה | בדקה עצמה ונאכד העד | **סעיף ג** | אשה שאינה רואה בפחות מ"ד אך לאחר הי"ד אין לה קביעות | **סעיף ד** | נאמנות האשה על בדיקת הבעל | **סעיף ה** | רואה דם מחמת תשמיש ג"פ.

סימן קפז נב

סעיף א | הרואה דם מחמת תשמיש | אם היא מותרת לבעל השלישי | שיעור זמן הבדיקה מהתשמיש | כשנמצא שפע דם באחד הפעמים אם מותרת לשני | כשנמצא על עד שלו שלא הוכן לכך | רצופים | אם הפעם הראשונה שראתה מצטרף לג"פ | כשבדקה ג"פ לא רצופים אך כששימשה ביניהם לא בדקה כלל | נאמנות האשה לענין רמ"ת | אם יש חילוק בין אם רמ"ת בפעם הראשונה או שנתקלקלה לאחר מיכן | כשרואה שלא בסמוך לתשמיש | אם החשש ברמ"ת הוא רק כוסת שבא מחמת התשמיש או שהוא גם חשש של חולי | **סעיף ב** | בדיקת שפופרת | שפופרת ממתכת ומברזל | כשבדקת בשפופרת של עץ | צורת הבדיקה | גודל השפופרת | כשבדקה ונמצא על ראש המכחול, אם יש לה עוד

תקנה | כשנמצא דם בצדדי השפופרת אם צריכה היא ז"נ | בדיקה בימי עיבור והנקה |
בדיקה לאשה שראתה מ"ת לאחר לידתה | אם בזמן הזה סומכים על הבדיקה | בעיקר
הבדיקה היאך מהני | בטעם הדבר שאם לא נמצא דם כלל שטהורה | הנ"מ בין הטעמים |
סעיף ג | אם יכולה להינשא לראשון ע"י הבדיקה | כשבדקה לראשון ומצאה על המוך או
שנמצא בצדדים | כשבבדיקה הראשונה מוצאת בראש המוך ובבדיקה השניה בדקה ולא
מצאה | **סעיף ד** | באשה שיש לה וסת קבוע | כשרואה אח"כ עוד ב' פעמים | **סעיף ה** | תליה
במכה | רמ"ת שיש לה מכה באו"מ | אם הדין שתולים במכה הוא דוקא כשיש לה וסת |
אם בעי' שתדע שמכתה מוציאה דם | אם בזמן הזה תולים בדם מכתה | הלכה | אי בעי
להראות לחכם אף כשאין ב' הדמים לפנינו | אם הדין כן אף כשרואה שלא בשעת תשמיש
| אם הדין כן אף בימי טומאתה | מיקום המכה | כשידוע שהדם בא מן המקור | בזקינה |
כשאינה רואה עד אחר י"ד יום | כשבשעת וסתה לא בדקה עצמה | כאב אי הוי כמכה |
לפרוש באבר מת | ספק אם הדם בא מהמקור, וספק אם הוא מחמת מכה | אם תולים בדם
מכתה בשעת וסתה | תליה במכה בכתמים | הרגשת כאב לענין כתמים | כשנתרפאה מן
המכה | לתועלת הענין נביא את כל הסעיף כצורתו | **סעיף ו** | נאמנות האשה לומר שיש
לה מכה | אם נאמנת לומר על דם שרואה, שבא הוא שלא מן המקור | **סעיף ז** | כשמרגשת
בכאב כשבודקת עצמה במקום מסוים | אי מיירי ביש לה וסת וכן אי יודעת שיש לה מכה
| **סעיף ח** | להתרפאות ע"י רופא | רופא שריפא אשה שעדיין לא התחזקה | כשיש רגלים
לדבר שהתשמיש קשה לה | **סעיף ט** | היתירא של הפחידה פתאום והפילה דם | כשקפצה
בשעת תשמיש ושפע ממנה דם | **סעיף י** | דין הרואה מחמת תשמיש לענין וסת שאינו
קבוע | כשרואה באותה עונה של הטבילה אך לא בסמוך ממש לתשמיש | היאך נעקר
וסת זה | דין הוסת של רמ"ת בזקנה | כשרואה ג"פ מ"ת בליל טבילה | כשרואה ג"פ בביאה
ראשונה שאחר טבילה ולא היו ביאות של היתר בינתיים [האמור מהנ"ל] | כשרואה בליל
ב' מהטבילה אם מצרפים את הטבילה לתשמיש לענין וסת [האמור מהנ"ל] | כשרואה
מחמת תשמיש לאחר לידתה | ביאור הדברים | אם יש להקל כשהראיות הם בזמן ימי טוהר
| בדיקת שמש | **סעיף יא** | רמ"ת לענין וסת הפלגה | לענין וסת החודש | אשה שרואה מ"ת
ליום ד' מליל טבילתה ואומרת שבועל בכח רב | **סעיף יב** | רמ"ת שנאסרת עולמית אם
מותר לו להשהותה אצל | **סעיף יג** | רואה מחמת תשמיש בבתולה | כשהפסיקה לראות דם
בתולים אך אומרת שלא היה ביאה גמורה | כשנישאת פעם ב' ואומרת שעדיין היא בתולה
| **סעיף יד** | אשה שאינה יכולה לטבול מחמת שיש לה מכות ופצעים.

פב..... סימן קפח

סעיף א | גוויני הצבעים הטמאים והטהורים | לבן שאינו לבן לגמרי | צבע הירוק | ראיית
מראה טהור עם הרגשה | מראה לח, אם יש להמתין עד שייבש | מראה לבן לאחר רחיצה
| מראה שבליילה נראה טמא וביום נראה טהור | צבע חום | ראיית עד בלילה | מראה שמן
הדין הוא טהור ולחומר הוא טמא, אם רשאי הבעל להחמיר | **סעיף ב** | נאמנות האשה על
המראות | בביאור האיבעיא של הגמ' | אם בעל יכול לראות מראי אשתו | **סעיף ג** | הרואה
דם בשפופרת | פלי פלויי | בביאור המחלוקת ר"א ורבנן אליבא דאביי | הנ"מ בין הפירושים
| כל הנ"ל הוא ברואה חתיכות קטנות אבל בגדולות היא טמאה משום פתיחת הקבר |
סעיף ד | דם לח ויבש | אם צריך שיהיו פושרים כל המעל"ע | שיעור חימום המים | היכא

שהחתיכות נאבדו בלא בדיקה | **סעיף ה** | בלחים שיש עליהם דם | כשבדקה עצמה ג'פ ולא נימוח אם צריכה שוב לבדוק | **סעיף ו** | חתיכת דם קשה שאינו נימוח.

סימן קפט צה

סעיף א | שצריכה האשה לפרוש בעונתה | **סעיף ב** | וסת ההפלגה | החשש לוסת שאינו קבוע | **סעיף ג** | ראתה בשעה קבועה בוסת שאינו קבוע | **סעיף ד** | עבר וסתה ולא בדקה | מדוע אינה צריכה בדיקה לפני תשמיש | וסשא"ק שעבר הוסת ולא בדקה אי לכתחילה בעי בדיקה אח"כ | **סעיף ה** | וסת ההפלגה בדילוגים | כשהולכת ומחסירה | **סעיף ו** | וסת החודש [ע"פ תאריך] | אי תליא במולד הלכנה הקבוע או שהוא לפי קידוה"ח | וסת השבוע [ע"פ יום] | **סעיף ז** | וסת הדילוג בחודש [ע"פ תאריך] | כמי ההלכה | כשהיה לה וסת קבוע לפני כן אליבא דשמואל | כשקבעה וסת, ולא ראתה בחודש לאחמ"כ, למתי צריכה לחשוש בחודש שלאחמ"כ | כשרואה ביום ל' בחודש | **סעיף ח** | ראתה ג'פ בג' חדשים בסירוג, כך ג'פ | ראתה ב"פ או ד"פ בג' חדשים כן ג'פ | **סעיף ט** | וסת החודש הבא כל חודשיים | אם לשמואל בעי בכה"ג עוד ראייה | **סעיף י** | כשרק בפעם הג' סירגה | **סעיף יא** | וסת הדילוגין אינה חוששת עד שתקבענו | **סעיף יב** | וסת הסירוג | וסת הסירוג שהראיה הראשונה הוא גם חלק מוסת הסדור | היאך נעקר וסת הסרוג | **סעיף יג** | העונה הקובעת את הוסת | דין העונה לענין וסת ההפלגה | אלו חששות צריכה היא לחשוש בראיה אחת | ראתה בר"ח ניסן ובכ"ו בו וכן בר"ח אייר אם חוששת להפלגה שביין ר"ח ניסן לכ' בו | היאך נקבע וסת הפלגה | מהו 'עונה בינונית' | אם החשש של עונה בינונית הוא לפי כל ראייה [של וסשא"ק] או דוקא לפי הראיה האחרונה | וסת הדילוגין אינה חוששת עד שתקבענו | וסת הבא ממעין פתוח [הובא גם לעיל קפ"ד ס"ו] | **סעיף יד** | היתה לה וסת קבוע לכ' ושינתה לל' מהיכן מונים את הוסת של הכ' | היתה לה וסת קבוע לכ' [הפלגה] ולא ראתה ג'פ אם נעקר וסתה | כשרואה ב"פ ביום ל' ושינתה לכ' ושוב ראתה לאחר י' אי קובעת לל' | **סעיף טו** | וסת הפלגה קבועה שפ"א לא ראתה אי חוששת להפלגתה מיום שהיתה אמורה לראות | וסת הפלגה קבועה שהפסיקה ג' עונות [ולא ראתה כלום] ושוב ראתה אם צריכה מיד לחשוש | **סעיף טז** | הדין הנ"ל בוסת החודש | אופן הנ"ל כשהיה לה ב' וסתות קבועים | עקירת וסת שבאמצע היה ימי עיבור | **סעיף יז** | וסת הקפיצות | וסת הקפיצות לחודיהו | באופן שהראיות או הקפיצות היו בשעה קבועה | וסת לימים ולקפיצות ובפעם השלישית ראתה בקפיצה יום לפני היום המסוים | **סעיף יח** | וסת לקפיצות ולימים | היאך עוקרת וסת זה | **סעיף יט** | וסת הפיהוקים | ביאור 'מפקת' | ביאור 'מעטשת' | אורך הפיהוק | כשקובעת לפיהוק וימים יחד אי חוששת לפיהוק לבד כושא"ק | **סעיף כ** | וסת לימים ולפיהוק ובאופן שפיהקה בריחוק מהראיה | **סעיף כא** | וסת הפיהוק יחד עם תאריך כשלא קבעתו ג'פ | **סעיף כב** | וסת הפיהוק עם הפלגה של ימים כשלא קבעתו ג'פ | קביעת וסת הוא דוקא באותם מקרים | וסת הפלפלין | אם נקבע לשאר דברים ע"י אכילת שום ג'פ | היאך נעקר וסת זה | **סעיף כד** | זמן החשש בוסתות הגוף | כשהראיה נמשכת לאחר הוסת | כשהראיה באה כבר קודם הוסת | זמן הפרישה בוסת הגוף המורכב עם ימים | אם צריכה לפרוש באותה העונה אף קודם הוסת | **סעיף כו** | היאך וסת הגוף נעקר | **סעיף כז** | דין תינוקת | אם דברי הגמ' דבג' פעמים היא קובעת זהו אף לפי מאי דקי"ל כרשב"ג | גדר 'קטנה' | אם דברי המחבר שנקט לשון 'בינונית' הם בדוקא | ראתה לאחר שהפסיקה ג' עונות ג'פ לא

שווים, אי חוששת לוסשא"ק | **סעיף כח** | דיין זקנה | לענין וסת שאינו קבוע | **סעיף כט** | גדר זקנה | **סעיף ל** | חזרה וראתה [לאחר שכבר הפסיקה] | **סעיף לא** | חזרה לראות כעונות שהיתה רגילה בהן | **סעיף לב** | קביעת וסת בימי נידה וזיבה | בימי נידה | בימי זיבה | וסת בימי זיבה אי חוששת כוסת שאינו קבוע | הדין בזמן הזה | בשי' המחבר | וסת בתוך וסת | **סעיף לג** | דיין מעוברת ומניקה | אי קובעת וסת בימי עיבורה [כוסת קבוע] | אי חוששת בראיה אחת כוסת שאינו קבוע | גדר 'מעוברת' | גדר 'מניקה' | **סעיף לד** | מעוברת ומניקה | אי חוששות לוסתן שהיה להן | עבר זמן העיבור והיניקה.

סימן קצ קמג

הקדמה | כתמים | דינו של שמואל דבעי 'הרגשה' | הטעם שמה"ת היא טהורה | הטעם שמדרבנן היא טמאה | דינו של ר"ע דבעי 'דם ולא כתם' | ההבדל בין דינא דשמואל לדינא דר"ע | מהו הרגשה | הרגשת עד, אחר תשמיש, ועשיית צרכיה | אם ההרגשה הוא ביציאת הדם מן המקור או אף בפרוזדור | קן' הכס"מ דהא הוי ס"ס | דיין הרגשה בזמנינו | **סעיף א** | אם בכתמים בעי הפסק טהרה | כתמים באיש | הרגשה בלא ראייה | באופן שבדקה מיד בשיעור וסת | במעוברת ומניקה | כשמרגישה ורואה מראה טהור | **סעיף ב** | כתם בקטנה | כשהגיע זמנה לראות | כשלא הגיע זמנה לראות והיא בעולה | בכמה ראיות הוי הגיע זמנה לראות | כתם בקטנה שאינו מטמא אי אף באופן שראתה ודאי מגופה | **סעיף ג** | הגדרת 'ראיה' | שופעת שפסקה | **סעיף ד** | לאחר שראתה ג"פ הפסיקה צ' יום | **סעיף ה** | שיעור הכתם | שיעור גריס | גריס עצמו | צורת הכתם | כשיש לה במקומה גריס יותר גדול | כתם עב | **סעיף ו** | כתם הנמצא על בשרה | **סעיף ז** | אם יכולה לתלות מעבר לפשפש גם במאכולת | אי בעי לענין פשפש שיהא הכתם אורכו כרוחבו | **סעיף ח** | כתמים הרבה שבכל אחד בפנ"ע אין שיעור וביחד יש שיעור | כתם הנמצא בבגד על הכפלים | **סעיף ט** | כתם שצורתו משונה | **סעיף י** | כתם על דבר אינו מקבל טומאה | כמי ההלכה | בטעם הדבר | כתם הנמצא סמוך לתשמיש או להטלת מ"ר | כתם על דבר המקבל טומאה מדרבנן | כתם על נייר | קינוח על ידי נייר | כתם על דבר המקבל טומאת משא | כתם על דבר המקבל טומאת נגעים ונגעי בתים | בתלוש ולבסוף קבעו | כתם על בגד העשוי מניילון [פוליאסטר] | כתם על בגדי צבעונין | גדר 'צבוע' | אי איכא תקנת חכמים שאשה תלבש בגדי צבעונין כדי להציל עצמה | כתם שמקצתו על צבעונים ומקצתו על לבנים | **הקדמה לסעיפים יא - יב** | **סעיף יא** | מיקום הכתם שסתמו טמא | דם על ידיה אם חוששים אף בסתמא | מקום רגליה | כשנמצא רק על בשרה ועברה בשוק של טבחים | כשנמצא גם על בגדה וגם על בשרה | שאר גב הרגל | על שאר האצבעות חוץ מן האגודל | תלית הכתם במכה | כשנמצא דם על ידיה ועברה בשוק של טבחים | **סעיף יב** | כתם על חלוקה | כשהכתם הוא רק על חלוקה מן החגור ולמעלה ונזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים | אשה הלובשת כמה שכבות בגדים ונמצא על הבגד החיצוני | כתם הנמצא עליה באופן שלובשת תדיר תחתון הצמוד לגופה | **סעיף יג** | נמצא על בית היד של החלוקה | **סעיף יד** | כשמתכסה בחלוקה בלילה וכן בנמצא על המעפורת | **סעיף טו** | שתי נשים שכיסו ראשן ובמקרה שרק אחת כיסתה | **סעיף טז** | תלית הכתם במכה שבצוארה באופן שהתכסתה בו | **סעיף יז** | כתם למעלה מן החגור וכתם למטה מן החגור | כשלמעלה מהחגור על בגדה ולמטה מהחגור על בשרה | **סעיף יח** | הדברים שאפשר לתלות בהם | תליה בדם

הזב מחוטמה | **סעיף יט** | תלייה בבנה ובעלה | תליה בחברתה | **סעיף כ** | תליה בדם שיוצא מפי האמה של בעלה | **סעיף כא** | כשהכתם מאחוריה והמכה מלפניה | **סעיף כב** | ספק אם עברה בשוק של טבחים ודרך הטבחים להתעסק בכל מקום בעיר | **סעיף כג** | נמצא עליה מין אחד אם תולה בו כמה מינים | נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או אדום בגוון אחר | **סעיף כד** | נתעסקה בתרנגולת | **סעיף כה** | שתי נשים שנתעסקו בשיעור דם כסלע ונמצא על כל אחת שיעור כזה | הדין כשבאות להישאל זו אחר זו | **סעיף כו** | נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כשני גריסים | **סעיף כז** | נתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה ככגריס ועוד | נתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה כב' גריסין | **סעיף כח** | מצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו | **סעיף כט** | דין שיעור התורמוס הוא כמו שיעור הגריס לכל דבר | **סעיף ל** | אם יש צורך לתלות הכתם בדבר הדומה לו | **סעיף לא** | אם בסתם כתם חוששים לדם | **סעיף לב** | כשנמצא כתם לא על בשרה ולא על חלוקה | **סעיף לג** | עד הבדוק לה לפני הבדיקה ומיד ראתה | **סעיף לד** | עד הבדוק לה לפני הבדיקה והניחתו תחת הכר | תליה בבדיקת עד הבדוק | **סעיף לה** | בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה | **סעיף לו** | כשנמצא הכתם בעד שאינו בדוק לה | הגדרת עד שאינו בדוק | בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו בירכה **סעיף לז** | בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה והניחתו אח"כ במקום שיש לתלות הכתם | **סעיף לח** | הגדרת 'עד הבדוק' | **סעיף לט** | הגדרת 'חלוק הבדוק' | **סעיף מ** | השאילה חלוקה לחברתה | הקדמה לסעיפים: **מא** – **מה** | דינא ד'שאני אומר' | **סעיף מא** | תליה בנדה או בנכרית | **סעיף מב** | תליה בדם בתולים | אם תולים כיום על דם טוהר | תליה בשומרת יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה | תליה בסופרת ז' לאחר שעבר ימי הזיבה ועדיין לא טבלה | **סעיף מג** | תליה בבעלת כתם | **סעיף מד** | תליה בזמן נידתה שלה עצמה | **סעיף מה** | תליה בזמן שהיתה מעוברת | **סעיף מו** | דין כיבוס הכתם | הדין בזמן הזה | **סעיף מז** | לבשה חלוק הבדוק לה והשאילה לחברתה | **סעיף מח** | שתי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם | **סעיף מט** | שלש נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם | **סעיף נ** | שלש נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם | **סעיף נא** | באופן הנ"ל כשאחת מהן בודקת עצמה שחברותיה תולות בה | שיעור הזמן שנוכל לתלות את הכתם בטמאה | **סעיף נב** | כשאחת הנשים ראויה לראות יותר מחברתה | כששלתן שוכבות וערות | **סעיף נג** | תליה בעוסקת בכתמים | **סעיף נד** | אם כתם קובע וסת | כתם לאשה בעלת חטטין | כתם אדום הנמצא סמוך למראה טהור, ומראה הטהור ברור הוא שבא ממנה.

סימן קצא רט

סעיף א | דין אשה שראתה דם בעשיית צרכיה | ביאור שיטת ר' מאיר המחלק בין עומדת ליושבת | אי ר' יוסי מטהר דוקא לענין טהרות אבל לא לבעלה או אף לבעלה | הדין שהיא טהורה הוא אף כשהרגישה גופה ונודעזע | הדין בזקינה | הדין כשנמצא על כלי מלוכלך, על דבר שאינו מקבל טומאה ואי בעי כגריס | כשנמצא הדם בספל שיכול לבוא גם ע"י הבעל | כשוראה דם במ"ר בצורה קבועה [חולי הארי"ן וינ"ד] | הבדיקה הנ"ל אי מהני לעשותו כן ג"פ ולהתירה לעולם | אי מהני כן אף לענין הפס"ט | תרופות ובדיקות מעבדה המוכיחים שאי"ז דם מן המקור | כשנמצא הדם לאחר ההשתנה | אם צריכה לבדוק עצמה

לבעלה ואם קובעת וסת מחמת זה | כשנמצא במ"ר כמין חצץ וחול אדום [כמין 'קראטין']
| כשנמצא הקרטין שלא בעת עשיית צרכיה.

סימן קצב.....ריז

סעיף א | תבעוה לינשא | אם דין זה הוא מדרבנן | אם צריכה הפס"ט ובדיקות | כשבודקת
ביום התביעה ולא מצאה אם צריכה למנות | קר' הט"ז ממעשה דיהודה ותמר | כשספרה
ז"נ לבעל אחר | כשספרה בעת שטוטה ונישאת בעת פיקחותה | זקינה ומעוברת | מחזיר
גרושתו והיא מעוברת | זוג חילונים שחיו יחד בלא נישואים ובאים להינשא כדת משה |
סעיף ב | ממתי מתחילים למנות הז' ימים | אי בעי להסמיך הז"נ לבעילה | אם יש לחתן
לשאול לכלה | **סעיף ג** | כשנדחה הנישואין | כשנדחה הנישואין מחמת אונס | כשהתבטלו
הנישואין והתרצתה לחתן אחר | שצריכה למנות סמוך לבעילה | **סעיף ד** | כשפירסה נדה
קודם שבעל | דין הייחוד לענין דם חימוד כשעבר וכנסה | כשעבר עליה לילה בטהרה ולא
בא עליה | אם ההיתר כשבעל הוא אף כשרואה דם בתולים | איסור הייחוד באלמן | ייחוד
ביום | אי בעי ב' שמירות | כשאינם ישנים באותו החדר | **סעיף ה** | מחזיר גרושתו לענין
דם חימוד | עבר ונשאה אי בעי שימור | אי מהני למנות הז"נ כשאינן זמן ברור | כשנשבע
לגרשה ועתיד הוא להחזירה אי בעי ז"נ.

סימן קצג.....רכח

הקדמה | הטעם שטימאו דם בתולים | הסיבה שאי"ז נחשב למכה | **סעיף א** | דם בתולים |
אם פורש באבר חי | כשלא נמצא דם | מה מוגדר 'העראה' | לענין הפ"ט וספירת ז"נ | ממתי
מתחילה למנות ז"נ | לענין ההרחקות.

סימן קצד.....רלג

סעיף א | טומאת לידה | שמתמאה אף אם לא תראה דם כלל | דם הטמא ודם הטוהר אי
ממעין אחד הם או משני מעיינות | פרישת ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה | כמה זה
'עונה' | בטעם הדבר | אם בזה"ז כל היולדת נחשבת כיוולדת בזיבה | אם נכלל בחומרא דר"ז
גם הא דאמרי' שא"א לפתיחת הקבר בלא דם | אם ימי לידה עולים לימי זיבה | כמי ההלכה
| אם ראייה שרואה בימי טומאה וטהרה של הלידה אם סותרים את מנין הזיבה [למ"ד
שימי לידה עולים לספירת זיבה] | המנהג שלא לטבול בתוך מ' לזכר ופ' לנקבה | אם כיום
בועלים על דם טוהר | אם חובה לפרוש באבר מת באשה שמרגשת שנטמאת ע"י דם טוהר
| אם אפשר לברך על הטבילה שע"י דם טוהר | אם צריכה להמתין ה' ימים כמו כל נדה
או ד' ימים כמו לענין דם בתולים | אם יש להקל בכתמים לענין דם טוהר | **סעיף ב** | ממתי
חוששים לולד | כשמפילה פחות ממ"א ולא ראתה דם אם חוששת לנדה | היאך מחשבים
את המ' יום | אם אמרי' לדינא דפתיחת הקבר בגרם מבחוץ | דינא דפתיחת הקבר הוא דוקא
ביוצא דבר גוש | **סעיף ג** | המפלת כמין בהמה חיה עוף דגים וכדו' וכל מיני צורות | המפלת

כמין דגים חגבים שקצים ורמשים | המפלת כמין בהמה חיה ועוף | המפלת כמין נחש | האידנא בזמן הזה | המפלת חתיכה | המפלת גוף אטום | המפלת יד או רגל חתוכה | המפלת ולד וושטו נקוב | נברא בעין אחת ובירך אחד | המפלת דמות אדם שיש לו כנפיים | המפלת כמין אפקותא דדיקלא | המפלת מי שפניו מוסמסים | המפלת בריה שיש לה ב' גבים וב' שדראות | האידנא בזמן הזה [לענין ולד עם צורת אדם שאינו רגיל] | המפלת שפיר [השק המכסה את הולד] או שליא [החבל שמחובר לולד בטבורו] | המפלת שפיר [השק המכסה את הולד] | המפלת שליא [החבל המחובר לולד בטבורו] | הלכה | אי שרי לסבב מיתה לולד שהוא כצורת חיה | חתיכה בלא עצם | **סעיף ד** | המפלת שליא לאחר שילדה ולד | עד מתי תילים השליא בולד שנוולד כבר | **סעיף ה** | יצאה השליא תחילה | **סעיף ו** | יצאה מקצת השליא ביום א' ומקצתה למחרת | **סעיף ז** | המפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בה | **סעיף ח** | היולדת טומטום ואדרוגיגוס | **סעיף ט** | המרגישה שהפילה ואינה יודעת מה | **סעיף י** | יצא מחותך ממתי הוי לידה | אם לר"י סגי ברוב יציאת הראש או דבעי יציאת כל הראש | אשה המרגשת צירי לידה ופסקו הצירים אי חשיב כלידה | **סעיף יא** | הוציא העובר את ידו והחזירה | הדין בהוציא רגלו והחזירה | **סעיף יב** | כשנשמע קול הולד אי חשיב כלידה | **סעיף יג** | לידת תאומים | **סעיף יד** | יוצא דופן.

סימן קצה רנו

הקדמה | הטעם שהחמירו בנדה דוקא | **סעיף א** | חיוב הפרישה מהנדה | אם יש להקל בימי ליבונה | שחוק וקלות ראש | יחוד | הרחת בשמים שלה | **סעיף ב** | איסור נגיעה והושטה מידו לידה | זריקה על בגדיה | שבעלה ישתמש עם נר דלוק שמחזקת האשה | נטילת תינוק [העובר מעצמו מיד ליד] מידיה | נטילת התינוק מידיה בברית מילה [קווארא] | נגיעה בבגדיה שעליה | הסרה דרך נפיחה | זריקה שלא לנוכח אשתו | תינוק המוחזק אצלה אם מותר לבעל לנשק התינוק | נתינת הטבעת לכלה שפירסה נדה | גרירת משא כבד יחד | **סעיף ג** | אכילה עמה על השולחן | מה נקרא הפסק | כשאוכלים בקערה אחת כשהיא טהורה אם נחשב היכר בזה שיאכלו בב' קערות | כשיש בקערה הרבה חתיכות קטנות וכל אחד נוטל חתיכה לעצמו | אכילה משירי מאכל שלה | מה נחשב שירי מאכל | אם מותר לאשה להגיש לבעלה אוכל | **סעיף ד** | שתיה משירי כוס שלה | שירי עישון הטבא"ק | כששותה שיריה שלא בפניה ובאמצע היא באה לפניו, וכן כשפירסה נדה באמצע | **סעיף ה** | ישיבה על המטה מיוחדת לה | האיסור שלה לשכב על המטה שלו | לגעת בסדיניה המלוכלכים בדם | להשתמש בכרים המיוחדים לה | ישיבה על ספסל שאשתו נדה יושבת עליו | הליכה לטיול | נסיעה במכונית | **סעיף ו** | שינה עמה במטה | כשהמיטות מחוברות רק בראשם או רק ברגלם | שיעור הרחקת המיטות | אם מותר לנדה לשכב על סדיני בעלה | שמיעת קול זמר שלה | **סעיף ז** | איסור הסתכלות | הסתכלות בשערה | בעל בחדר לידה | **סעיף ח** | לכישת בגדים המיוחדים לנידתה | **סעיף ט** | היתר קישוט כדי שלא תתגנה על בעלה | **סעיף י** | מזיגת הכוס | אי מהני שינוי | אי בעי שינוי במזיגה בלא הושטה או בהושטה בלא מזיגה | אי בעי שינוי בשאר משקים שאינם יין | אי בעי שינוי כשמוזגת שלא בפניו | **סעיף יא** | הצעת המטה | **סעיף יב** | רחיצת פניו ידיו ורגליו | נתינת המים בכלי לפני הרחיצה | **סעיף יג** | מזיגת כוס לה ושתית הכוס אחר בעלה | בכוס של קידוש | **סעיף יד** | אם יש להקל בימי ליבונה | [הרעתק מסעיף א' מה ששייך לכאן] |

כתמים אי הוי כמו ראייה לענין הרחקות | **סעיף טו** | כשהבעל חולה | **סעיף טז** | כשהאשה חולה | **סעיף יז** | כשהאשה חולה ובעלה רופא | נדה אם יכולה ליכנס לבית הכנסת | נדה אם יכולה ללכת לבית החיים.

סימן קצו.....רפ

סעיף א | הפסק טהרה | זמן הבדיקה | מוך דחוק | אופן המוך דחוק | כשהקהל התפללו מעריב מוקדם | כשרואה דם לאחר שהתפללה ערבית | **סעיף ב** | הפסק טהרה באותו יום שראתה | לחכמים דמתני', כשמפסיקה ביום שרואה אי בעי מוך דחוק אף בדיעבד | **סעיף ג** | ביום שפוסקת תרחץ עצמה, ותלבש חלוק הבדוק לה, ותפרוס סדינין הבדוקים | אשה שבאמצע ספירתה החזיקה עצמה לטמאה בטעות | **סעיף ד** | בדיקת הז' נקיים | לכתחילה | בדיעבד | בדיקה בא' מהאמצעיים וא' בשביעי | בדיעבד כשכבר לנה אצל בעלה | אם יש לאשה למנות בפה בכל יום מהז'נ' | בדיקה לאור הנר | **סעיף ה** | הפ"ט מעכב הוא אף בדיעבד | **סעיף ו** | אופן הבדיקה | סוג העד וצבעו | מקום הבדיקה | חורין וסדיקין | עומק הבדיקה | אופן הבדיקה למעשה | **סעיף ז** | הסומא | **סעיף ח** | החרשת והשוטה | **סעיף ט** | האשה המרבה לבדוק עצמה הרי זה משוכח | **סעיף י** | דין הבדיקות בז'נ' לענין היושבת על חומרא דר"ז | כתם בג' ימים הראשונים | כשנמצא כתם לאחר ג' יוש לחוש שהיה שם בג' | אם מונין הג' מההפ"ט או מכל בדיקה שעשתה | כשסופרת על כתם ובתבעוה להינשא | כשנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע | בפחות מגריס והיתה יכולה ליזהר | **סעיף יא** | פולטת שכבת זרע | אם הא דרואה הוי הוא לענין טהרות או אף לבעלה | אם ספיקו של רמב"ח הוא דוקא בזב הבא עליה | בכמה זמן נסרה השכ"ז | חששא דביה"ש ובאופן שלא שימשה | כשהתפללו הקהל ערבית ועדיין יום הוא | חומרת התרומה"ד כשבעלה לא היה בעיר | חומרת התרומה"ד לענין כלה | חומרת התרוה"ד כשרואה כתם ולא שמשה | אם צריכה להמתין כשלא טבלה מטומאת לידה | אם צריכה להמתין כשיושבת על דם טוהר | **סעיף יב** | פליטת שכ"ז וסותרת המנין מ"מ יכולה להשלימו | אם שייך בכה"ג דין הבחנה | כשהיא ספרה ז' וחברתה אומרת לה שספרה ו' | **סעיף יג** | אי מהני לרחוץ את פניה של מטה ואי מהני הליכה.

סימן קצו.....שג

סעיף א | דין הטבילה במקוה | המקור מן התורה | **סעיף ב** | טבילה בזמנה מצוה | טבילה בליל שבת | כשלא טבלה קודם לכן מחמת חולי קצת וכדו' | ביוצא לדרך | טבילה בשבת במים חמים | טבילת כלה בליל שבת | טבילה במוצ"ש | טבילת כלה במוצ"ש | נדה שומן טבילתה בשבת ובעלה אבל שמסיים את אבילותו בשבת | **סעיף ג** | זמן הטבילה לנדה ולזבה | הדין מדאורייתא | הדין מדרבנן | גזירת 'סרך בתה' | אם גזירה זו שייך אף בנשי דידן | אם יכולה לטבול בביה"ש | כשאינן לה בת | טבילת כלה | באופן המותר לטבול ביום ממתי מתחילת היום אפשר | **סעיף ד** | טבילה ביום בדאיכא אונס | **סעיף ה** | טבילה ביום בדיעבד | שלא תשמש ביום ושתסיר טבילתה עד הלילה.

סימן קצח.....שיב

סעיף א | שצריכה הנדה לטבול את כל גופה בפעם אחת | דבר תורה פוסל ברובו ומקפיד בטעם הדבר | דרך רוב העולם להקפיד והיא אינה מקפדת | הדין לכתחילה בדברים שאינם חוצצין | רובן אינן מקפידות והיא מקפידה | **סעיף ב** | מה הדברים החוצצים | חוטי צמר וחוטי פשתן | **סעיפים ג ד** | תיכי חלילתא | מה זה 'תיכי חלילתא' | חוטי שער | **סעיף ה** | חוטי שער הקשורים כמה הוי חציצה | ב' שערות קשורות זו בזו | חציצה ברוב שערה ואינה מקפדת | **סעיף ו** | שיער שכנגד הלב ושכונן, שבראש ובבית השחי | אם יש להסיר שיער שבאו"מ | שערות המתדבקות זו בזו | כששערותיה מסתבכים ע"י דבר חיצוני | **סעיף ז** | לפלוף [צואת] העין | גדר 'לח' ו'יבש' | לפלוף החוטם | **סעיף ח** | כחול שבעין | **סעיף ט** | דם היוצא מן המכה | ריר היוצא מן המכה | ג"י אי הוי מעל"ע | אם דינים אלו הוי דוקא לטהרות או אף לבעלה | **סעיף י** | רטיה שעל המכה | רטיה לזמן מרובה [גבס, תחבושת] | **סעיף יא** | חץ או קוץ התחוב בבשר | **סעיף יב** | לכלוך הבא מחמת זיעה | **סעיף יג** | מלמולין שעל הבשר | **סעיף יד** | סוגי טיט אי הוי חציצה | באופן שמקפדת | טיט של מרקה | **סעיף טו** | הדיו, החלב, הדבש, הדם ושרפי האילנות | יין | **סעיף טז** | דם שנסרך | דם שנתבשל | **סעיף יז** | צבע אי הוי חציצה | צבע שיש בו ממש והוא לנוי | איפור קבוע | יוד, או צבע של עט | **סעיף יח** | צואה ובצק שתחת הצפורן | גדר 'כנגד הבשר' | **סעיף יט** | גדר 'כנגד הבשר' | **סעיף כ** | ציפורן עצמה אי חוצצת | בדיעבד כששכחה ולא נטלה | אם הדין האמור היינו לענין הציפורן שמעל הבשר או אף מה שכנגד הבשר הדין כן | הדין בציפורני הרגליים | נטילת הציפורניים בחוה"מ | נטילת הציפורניים בשבת | **סעיף כא** | ציפורן המדולדלת | אם הנידון על הציפורן עצמה או על מה שעליה | שערות העומדות ליגזז | **סעיף כב** | אבר ובשר המדולדלים | אם הנידון על האבר והבשר עצמו או על מה שעליו | **סעיף כג** | שירים נזמים וטבעות, אגד שע"ג המכה וקשקשים [לוחות שעושים הרופאים] ע"ג השבר | שירים נזמים וטבעות | טבעת הדוקה באשה שאין דרכה ללוש | אגד שע"ג המכה וקשקשים שע"ג השבר | אשה שמסוכן לה לגע עם מים במקום מסוים בגופה | **סעיף כד** | חציצת בין השיניים | סתימות שיניים | סתימה קבועה | סתימה זמנית | 'גשר' ליישור שיניים | המנהג שלא לאכול בשר ביום הטבילה | שאין לאכול בין הרחיצה לטבילה | התעסקות בדברים הנדבקים בערב יום טבילתה | **סעיף כה** | אי בדיקה בבית הסתרים לפני טבילה מעכב בדיעבד | מה נקרא 'בית הסתרים' | **סעיף כו** | לא בדיקה בין שיניה לא לפני טבילה ולא אחר טבילה עד שנתעסקה כתבשילים | **סעיף כז** | נתנה שערה בפיה, קפצה ידה, קרצה שפתותיה | **סעיף כח** | האוחז בידו דבר מה והדיח לפני כן ידו במים, או שמרפה בשעת טבילה | הרפיה בשעת טבילה | הדחה לפני כן | אי בעי להדיח ידיה דוקא כמי מקוה או אף כמים תלושים | אי שרי בהדחת הידים לפני כן אף לכתחילה | **סעיף כט** | האומר לחברו כבוש ירך עלי | **סעיף ל** | אם צריכה להגביה את רגליה בשעת הטבילה | **סעיף לא** | טבילה על גבי כלים | בשי' הראב"ד אי מהני להניח על קרקעית המקוה נסרים העשוויים מעץ | אי מהני להניח נסרים על קרקעית המקוה העשוויים מעץ | **סעיף לב** | סילון של עץ הקבוע בקרקע | **סעיף לג** | טבילה על גבי טיט | **סעיף לד** | טבילה במקום שיש חשש שיראוה | **סעיף לה** | צורת העמידה בטבילה | לענין מהו השיעור של 'כמניקה את בנה' | הרחקת הירכיים | הרחקת היד השמאלית | הגבהת ידיה | הדין בדיעבד | אשה בעלת בשר | **סעיף לו** | גובה מי המקוה לכתחילה | שיעור 'ורת' | **סעיף לז** | צורת הטבילה במים נמוכים | **סעיף לח** | פתיחת הפה | **סעיף לט** | פתיחת העיניים | **סעיף מ** | להעמיד

ע"ג אשה שתראה שטובלת כדין | טהורה שטבלה עם טמאה | **סעיף מא** | הטובלת עם בנה
התינוק | **סעיף מב** | נכנסו קיסמים וצרורות בסדקי רגליה | **סעיף מג** | דין ראוי לביאת
מים בבית הסתרים | שצריכה האשה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים ולהסיר צואת החוטם
| **סעיף מד** | הטובלת עם אבק שעל רגליה | **סעיף מה** | הטובלת עם אבק שעל רגליה |
סעיף מו | נדה הטובלת בבגדיה | **סעיף מז** | כינים הדבוקים בחוזק בבשר | **סעיף מח** | כוונה
בטבילה | להצניע את הטבילה | לרחוץ אחר הטבילה.

סימן קצט..... שסה

סעיף א | הדחת בית קמטיה | מה נקרא 'קמטיה' ו'בית הסתרים' | דין החפיפה | הדין מהתורה
| על מה קאי תקנת עזרא | **סעיף ב** | החפיפה צריכה שתהא במים חמים | חפיפה בנתר ובחול
| חפיפה בסבון | הדין בדיעבד | שאר דברים שלא הוזכרו בגמ' | **הקדמה לסעיפים ג-ו** | זמן
החפיפה | **סעיף ג** | כשחל טבילתה ביום חול | **סעיף ד** | כשחל טבילתה במוצאי שבת
| **סעיף ה** | כשחל טבילתה בליל שבת | **סעיף ו** | כשחל טבילתה במוצ"ש והוא יו"ט |
סעיף ז | היכא שיראה לטבול בלילה אם אפשר להתיר לה גם להרחיק החפיפה וגם
לטבול ביום | **הקדמה לסעיפים ח-יב** | א. מחלוקת אי גרסי' 'למיחף ביממא ולמטבל
בליליא' | ב. מחלוקת בסדר הלישנות | ג. אם גורסים | הסתירה בין הגמ' בנדה לגמ' בחולין
| **סעיף ח** | בדיעבד שלא עיינה בגופה או שלא חפפה | בדיעבד שהרחיקה החפיפה מטבילה
| **סעיף ט** | הדין הנ"ל בבית הסתרים | **סעיף י** | כשנמצא עליה דבר החוצץ | אם ההלכה
הוא כלישנא דסמוך או דאותו היום | **סעיף יא** | כשנתעסקה באתו המין החוצץ בין טבילה
לבדיקה | המשך ביאור דברי המחבר | **סעיף יב** | הדין הנ"ל [בסעיף הקודם] והוא בבית
הסתרים | **סעיף יג** | כשהתעסקה בדברים החוצצים בין החפיפה לטבילה | לבישת בגדיה
בין החפיפה לטבילה | לקיחת התינוק אצלה.

סימן ר'..... שפא

סעיף א | אם מברכת את ברכת הטבילה לפני הטבילה או לאחר הטבילה | כמה טבילות
טובלת | היאך תברך כשהיא ערומה | דין גילוי ערוה | דין ליבו רואה את הערוה | אם
באשה יש דין שלא יהיה ליבה רואה את הערוה | אי מהני חיבוק בזרועותיו לעומד ערום
| אם יש גילוי ערוה בתוך מים צלולים | [היוצא מהאמור] היאך למעשה יש לאשה לברך
בעת טבילתה | אם אפשר לברך בבית המרחץ | אם צריכה לכסות את ראשה בשעת הברכה.

סימן קפג

אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים

ובו סעיף אחד

סעיף א

מקום ומראה טומאת האשה

שאינן האשה טמאה אלא מן המקור

תורת כהנים - 'ת"ר' ואשה כי תהיה זבה, יכול אפי' זבה מכל מקום תהיה טמאה. ת"ל 'והיא גילתה את מקור דמיה', לימד על הדמים שאינן אלא מן המקור. [מצורע פ"ו פרשתא ד. ב.]

צבע מראה הזוב המטמא

תורת כהנים - 'יכול על כל מראה זוב תהא טמאה, ת"ל 'דם' ואין דם אלא אדום. אין לי אלא מראה דם אדום, כשהוא אומר 'דמיה' מלמד שדמים הרבה טמאין בה האדום והשחור וקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג, וב"ש אומרים אף כמימי בשר צלי וכמימי תלתן. וב"ה מטהרינן. [מצורע פ"ו פרשתא ד. ב.]

שהיא מטמאה בפנים כבחורף

גמרא - 'תנו רבנן 'בבשרה' מלמד שמטמאה בפנים כבחורף. ואין לי אלא נדה, זבה מנין. ת"ל זובה בבשרה ואע"ג דנדה כתיב מדאפקיה בלשון זבה ילפין זבה. [נדה מא:]

גמרא - 'משנה: .. כל הנשים לענין נדה מטמאות מנין אחא דם לבית החולון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחנה בבית החיצון שנאמר דם יהיה זובה בבשרה משמע בחורף בשרה אבל הזב ובעל קרי אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחורף. [נדה ב.]

מהו בית החיצון

גמרא - 'כל הנשים מטמאין בבית החיצון: הי ניהו בית החיצון. אמר ריש לקיש כל שתינוקת יושבת נפתח רחנה קלת ונראת. א"ל רבי יוחנן לשון קשיא הוא אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ, אותו מקום - מני קרי צבירה, כולו

חזן הוא ואפי' אלל נגע שרן, דקיימא לן אין מלגץ צית הסתרים מעמא גלוי הוא אס נגע שס שרן, אלא אמר רבי יוחנן עד בין השיניים כמין שיניים יש צדוך הרחם תלחולי צשר. איבעיא להו בין השיניים כלפנים או כלחוץ. תא שמע דתני רבי זכאי עד בין השיניים ובין השיניים עצמן כלפנים. במתניתא תנא מקום דישה. מאי מקום דישה, אמר רב יהודה מקום שהשמש אבר דש'. [נדה מא:]

אם יציאת הדם מבית החיצון לחוץ גורמת לעוד טומאה

פת"ש- הביא בשם הפוסקים, שאין עוד טומאה בעת יציאת הדם מבית החיצון ולחוץ.

שיעור הטומאה

גמרא- 'ומטמאין בכל שהוא, אפילו כעין החרדל ובפחות מכן'. [נדה מ.]

שמטמאה בין באונס [קפיצה] ובין ברצון [כפי טבע האשה מחמת עצמה]

גמרא- 'דתנו רבנן, דמה' דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. אתה אומר מחמת ולד, או אינו אלא מחמת אונס. כשהוא אומר 'אשה כי יזוב זוב דמה', הרי אונס אמור וצ' משמע צ' מ"מ ואפי' באונס. הא מה אני מקיים דמה, דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. [נדה לו:]

שאיין האשה טמאה [מדאורייתא] עד שתרגיש בבשרה

גמרא- 'אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה, שנאמר 'בבשרה' עד שתרגיש בבשרה. האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה בפנים כחוץ. אם כן לימא קרא בבשר, מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה'. [נדה נז:]

מהי הרגשה

א. רמב"ם- שנודעזע גופה.

ב. תרוה"ד- [הביאו המחבר בריש סי' ק"ץ] פתיחת המקור.

ג. כו"פ ס"ט וחוו"ד- שמרגישה דבר לח זב ממנה בפנים. [החת"ס חלק ע"ז וס"ל שאין זו הרגשה].

הרגשת עד, הרגשה אחר תשמיש והרגשה בעת עשיית צרכיה

חוו"ד- כשראתה ע"י הרגשת עד, או אחר תשמיש, או בעת עשיית צרכיה, בכל אלו הוי דאורייתא אף בלא הרגשה, כיון דאמרי' שלא הרגישה מחמת העד או התשמיש או עשיית צרכיה.

[להלן ריש סימן ק"צ יתבארו דברים אלו בארוכה]

ימי נדה וימי זיבה

מן התורה

מקרא- 'ואשה כי תהיה זבה, דם יהיה זבה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה, וכל הנגע בה יטמא עד הערב'. [ויקרא טו, יט]

מקרא- 'ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה, או כי תזוב על נדתה, כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה היא'. [ויקרא טו, כה]

מקרא- ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר' [ויקרא טו, כח]

גמרא- תניא, יכול הרואה ג' ימים בתחילת נדה רצופים תהא זבה לספירת ז' נקיים ולקרבן, דכתיב (ויקרא טו) ימים רבים, וקמלך לה ספירה וקרבן, ומה אני מקיים אשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה האמור בפרשה ראשונה שלא הריכה ספירת נקיים וקרבן, ברואה יום אחד, אבל ראתה ג' תהא זבה (אבל הרואה ג' ימים בתחילה תהיה זבה). תלמוד לומר בפרשה שניה בלא עת נדתה (על נדתה) סמוך לנדתה, אינו אומר לך אלא ברואה שלשה אחר ימי נדתה סמוך לנדתה, שראתה יום ראשון אחר ז' ימי נדתה וראתה שניי ותשיעי ועשירי. ואין לי אלא סמוך לנדתה, מופלג לנדתה יום אחד מנין, ת"ל או כי תזוב לרבות רואה ע' וי' ואחד עשר. אין לי אלא יום אחד, מנין לרבות מופלג שנים שלשה ארבעה חמשה ששה ושבעה שמונה תשעה עשרה מנין, שכולן יש להן דין אחד. אמרת מה מצינו ברביעי ליום שאחר הנדה שראוי לספירה לספירת נקיים אם ראתה אצ"ג ופסקה וראוי לזיבה לנרף עם בג"ד לא ראתה ב' דהא אחרני מופלג יום אחד מקרא דאו כי תזוב דהיינו בג"ד, אף אני אביא העשירי שראוי לספירה וראוי לזיבה, אף אני מרבה כל אלו עד י' וי"ד בכלל, שכן ראויין לספירה אם ראתה שלשה ראשונים משכי ז' נקיים עד שיהו נמי נראין לזיבה בראיה מהם שראתה שלשה רצופין, ומנין לרבות אחד עשר שלשעם עם הראשונים לזיבה לג' רצופין, ואצ"ג שאינו ראוי לספירת נקיים של זבת ג' ראשונים. ת"ל בלא עת נדתה ופליגו מופלג ליום הרבה. יכול כיון דכתיב בלא עת נדתה, שאני מרבה אף שנים עשר, שאם ראתה י' י"א י"ב תהא זבה גמורה ולא תהא תחלת נדה בראיית י"ב אלא מנערף לזיבה. אמרת, לאו. ומה ראית לרבות אחד עשר שהוא ראוי לספירת זיבה, או כי תזוב דזיבה רביעי מתרבי מלאו כי תזוב ולאחר זיבה משכי ימי ספירה עד י"א, ולהוציא שנים עשר. מרבה אני אחד עשר שראוי לספירת או כי תזוב, ומוציא אני י"ב שאין ראוי לספירת או כי תזוב, ואין לי שתקרא זבה לטומאה אלא שלשה ימים אלא רואה שלשה רצופין. שני ימים מנין, ת"ל ימי כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה. יום אחד מנין, ת"ל כל ימי. ומנין שסופרת אחד לאחד, ת"ל כל המושב אשר ישכב עליו כל ימי זיבה כמשכב נדתה יהיה לה, הוסף לה הויה של שני ימים. יכול תספור שבעה לשנים ודין הוא, ומה הוא שאין סופר אחד לאחד ז' בעל ראייה אחת כבעל קרי וטובל צו צוים, סופר שבעה לשנים, היא שסופרת אחד לאחד, אינו דין שתספור שבעה לשנים. ת"ל יהיה לה אינה סופרת אלא יומה, אלמא קראי נינהו, כל דין י"א שצין נדה לנדה, מכאן לנדנו שהן י"א יום, והרואה בהם ג' הרי זו זבה, והרואה ב' צ' סופרת יום כנגד יום. ולסוף י"א מתחילין ימי נדה, אם תראה אחד תשב ששה והוא, שהרי לא רצין לדין יום זיבה אלא י"א, ומכאן ואלך הרי היא צדין פרשה ראשונה דכתיב בה שבעת ימים תהיה צנדתה. לר"ע קראי דלא גמר הך הלכתא הלכה לנשה מסוי דקאמר ר' אלעזר בן עזריה, וכי היכי דילף חזי לוג שמן לתורה מקראי, הכי נמי יליף אחד עשר יום שצין נדה לנדה מקראי, לר' אלעזר בן עזריה הלכתא. א"ל רב שמעיה לר' אבא, אימא ביממא תהוי זבה ראתה צוים תהיה זבה כדכתיב (ויקרא טו) ימים רבים, בליליא תהוי נדה אבל ראתה בלילות לא תהא זבה. א"ל עליך אמר קרא, על נדתה סמוך לנדתה, סמוך לנדתה אימת הוי בליליא ללל שמוי שהרי ימי נדות כל שבעה עד הלילה, כדכתיב שבעת ימים תהיה צנדתה, וקא קרי לה זבה' [נדה עא: עב: עג: עג:]

מבואר סדר טומאת האשה בזמן נידתה וזיבתה:

נדה- משתראה בפעם הראשונה טיפת דם, הרי היא טמאה שבעה ימים, ואינה צריכה שבעה נקיים. שאפי' תראה כל שבעת הימים דם, די שתפסוק בסוף ז' הימים, [כלומר לפני שקיעת החמה של היום השביעי] ותטבול בלילה [לאחר תשלום ז' הימים] וטהורה.

זבה- הרואה בתוך אחד עשר יום שאחר הנדה, כלומר י"א יום מיום השמיני שראתה נחשבים לימי זיבה. ימי הזיבה נחלקים לב' סוגים: א. זיבה קטנה. ב. זיבה גדולה. זיבה קטנה- היינו שראתה ביום אחד מהי"א, או יומיים זה אחר זה, ודינה הוא שצריכה לשמור [כלומר שטמאה היא אז] רק יום אחד, ולמחרת טובלת וטהורה, אמנם צריכה היא לשמור את יום הטבילה שיהיה נקי, כלומר שלא תראה דם כל אותו יום [בשונה מנדה, שצריכה לשמור שבעה ימים, אך אינה צריכה נקיים]. זיבה גדולה-

היינו שראתה ג' ימים רצופים מאותן י"א יום הללו, ודינה הוא, שצריכה לשמור שבעה ימים נקיים רצופים, ורק אח"כ תטבול ותיטהר.

ראתה ראייה אחת ביום י"א

גמרא- 'משנה: הרואה יום אחד עשר שהיא סוף ימי זב ואין יום שלאחריו מלערך עמו לזבה וטבלה לערב ושמשה, בית שמאי אומרים מטמאין משכב ומושב אפילו בעלה מנומא משכב ומושב לעמא אובלן ומשקין, שהו כבועל שומרת יום כנגד יום, דקסבר יום י"א צבי שימור, וחייבין בקרבן. ובית הלל אומרים פטורים מן הקרבן, דלא צבי שימור, אבל לענין עומאה מודו מדרבנן להחמיר, גזרה יום י"א אטו תוך י"א יום דמנומאה בעולה מדאורייתא עד שחספור קאת יום המחרת כדילף לקמן מיהיה לה. טבלה ביום של אחריו, דעצדה שימור קאת ושימור מעליה הוא אלא שחך י"א יום אסור לנשות כן שלא תבא לידי ספק שגא תראה לאחר תשמיש ומלערפין הימים לזבה, ושמשה את ביתה, ואח"כ ראתה. בית שמאי אומרים אומרים מטמאין משכב ומושב ואפילו בעלה מדרבנן גזרה אטו תוך י"א יום, ופטורין מן הקרבן, דהא עבדי שימור, ואע"פ שחזרה וראתה אין מלערפין לזבה, שהרי תחילת נדה היא. ובית הלל אומרים ה"ז גרגרין, מנהר לחטוא, שגא ירגיל בכך תוך י"א, אבל לענין עומאה עהור. ומודים ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן, ואפילו לא תראה למחר, דהא צבי שימור, והרי בעל זבה קטנה. טבלה ביום של אחריו, דעצדה קאת שימור ושמשה ה"ז תרבות רעה, שגא תראה אחר כן ומלערך לשלפיו ואין עזילתה עזילה, ומגען לענין עומאה ועברה ובעילתן לענין קרבן תלויין, שאם תראה, מגען מגע זבה וחייבין בקרבן, ואם לא תראה, מגען עהור ובעילתן פטורה. [נדה עא: עב].

גמרא- 'דתניא יום אחד טמא ויום אחד טהור כל ימייה וקמיירי כשרואה זיום, משמשת שמיני ליום שראתה זו ראייה ראשונה, שהרי עהורה הות, שהרי צביעות לערב בעלה ולא תראה עד תשיעי, הלכך משמשת שמיני שלם לילה ויום ולילו עמו לל אחריו נגהי תשיעי. וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום לראייה הראשונה, שהרי אשה זו לא תבא זבה לעולם שאינה רואה ג' לופין, וכשהיא רואה תשיעי תבא שומרת עשירי ותשמש בלילה, ותראה צ"ח ותשומר י"ב ותשמש בלילה הרי שנים, ותראה צ"ג ותשומר י"ד ותשמש בלילה הרי שלשה, ותראה ע"ז ותשומר ע"ז ותשמש לערב הרי ד', וצ"ח תראה ותשומר י"ח הרי כלו י"ח ולא משנה אלא ד' לילות לבד שמיני ולילו, ותשמיש אחרון אינו בתוך י"ח, ולמחר צ"ע כשתראה תבא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שצין נדה וחרת למנייה שאמרנו. ואם היתה רואה בכל הימים העומאים מבערב, אינה משמשת אלא שמיני בלבד שלם לילה ויום, אבל לא לל של אחריו שהרי תראה זו ותבא עומאה ולריכה לשמור עשירי, וצלילה לא תטבול שהרי רואה, וכן עד סוף י"ח שכן י"ח עם ימי הגדות, וצ"ע תבא תחלת נדה ותחזור למנייה ותשמש בשמיני וכן לעולם. שני ימים טמאין ושני ימים טהורין כללא דמילתא כל ימים דלקמן עד סוף פירקין כשרואה מבערב, משמשת שמיני ושנים עשר וששה עשר ועשרים, [שמיני] שהוא שמיני ימים העהורים, שצביעי ושמיני עהורין הן, אלא שהצביעי ועובלות לערב ומשמשת שמיני שלם, ולערב תראה שהוא תשיעי וכן עשירי, ותשומר י"א יום אלא שני ימים ועובלות לערב ומשמשת י"ב שלם, ותראה י"ג וי"ד ותבא שומרת ע"ז ותשמש ע"ז, ותראה י"ז וי"ח ותשומר י"ט, דקסבר הרואה יום י"א אסור לשמש למחר. ולקמן פריך ותשמש צחשסרי, דהא כלו להו ימים שלריכה שימור, ומי"ג זיום עשרים משמשת וכשתראה יום כ"א הרי היא תחלת נדה וחרת למנין זה שאמרנו. ותשמש נמי בתשסר דקיימא לן צפרק אחרון [לקמן עב]: יום אחד עשר לינו זבה לא צבי שימור יום כנגדו, וזו למה משמרת י"ט צבי י"ח שהוא סוף זבה. אמר רב ששת זאת אומרת גרגרין דתנן אסור [גרגרין] דתנן צפרק תיעוקת (שס) הרואה יום י"א ועצלה ליום שלאחריו ושמשה וראתה זו זיום בית הלל אומרים הרי זה גרגרין שלא המתין יום זה, ומנהך צרייתא דקתי ומשמשת יום עשרים ולא יום י"ט, שמעיק דאסור להיות גרגרין ולשמש זיום י"ב עם הרואה צ"א. רב אשי אמר נהי דחד עשר לא בעי שימור עשירי מיהא בעי שימור, לעולם אינו אסור, והכא דתי אסור משום שראתה יום עשירי דאיכו צבי שימור, לפיכך תש צ"ע העהור ויהא שימור ליום י"ז שהוא עשירי לינו זבה, שימור לא הוי אלא יום עהור דהכי נפקא לן יהיה מלמד שסופרת יום אחד לאחד וספירה לא הוי אלא יום עהור. [נדה נד].

מבואר מהנ"ל שהרואה ביום י"א, לבית שמאי צריכה שימור מדאורייתא, והיינו דלא סגי לטבול בלילה אלא רק למחרת ביום, ולבית הלל לא בעי שימור מדאורייתא אלא מדרבנן. ואם טובלת ביום המחרת [יום הי"ב], והיינו שעשתה כבר שימור אם מותר לה לשמש, לב"ש- אסור מדרבנן גזירה אטו תוך י"א, ולב"ה- הרי זה גרגרין. ונחלקו בזה אמוראים, דלרב ששת, הרי זה אסור. ולרב אשי, אי"ז איסור אלא מידה מגונה.

רמב"ם ורש"י - הלכה כרב ששת, שאף אם טבלה ביום הי"ב, אסור לה לשמש.

טור - 'ואם לא ראתה בכל י"א יום עד יום האחרון טובלת מיד למחרתו ואינה צריכה לשמור לו יום אחד לטהרתו'. וביאר הבית יוסף בב' דרכים: או דס"ל כרב אשי שא"ו איסור, או דס"ל כרב ששת שאסור, וכתב כאן רק מה שהוא מדין תורה.

ראתה ראייה אחת ביום העשירי [אליבא דב"ה]

גמרא: איתמר עשירי אין לו כרוף לזיבה, שאין מלטרף עמו אלא י"א דהוי לכו תרי, רבי יוחנן אמר עשירי כתשיעי דפשיטא לן זיה דצעי שימור אם ראתה בו, דהא ראו להביאה לדי זבה גמורה, מה תשיעי בעי שימור, אף עשירי אם התחילה לראות בו בעי שימור י"א כנגדו אפי"ג דאינה ראויה לזבא לדי זבה גמורה. ריש לקיש אמר עשירי כאחד עשר, לז"ה דאמרי לא צעי שימור, מה אחד עשר לא בעי שימור, אף עשירי לא בעי שימור. [גדה עב: עג.]

מבואר שאם ראתה ביום העשירי לחודיה, אליבא דב"ש ודאי צריכה שימור יום אחד מהתורה דלא גרע מיום י"א. ואליבא דב"ה שביום י"א לא בעי שימור מן התורה, נחלקו ר' יוחנן ור"ל, דלר"י צריכה שימור והוי כמו כל אותן הימים שלפני שצריכה שימור, ולר"ל אינה צריכה שימור והוי כיום י"א שאינה צריכה.

כשרואה ביום י' ולמחרתו ביום י"א [אליבא דר"י]

סמ"ג - הביא שיטה, שאף לר' יוחנן דס"ל דביום עשירי בעי שימור, מ"מ אם רואה גם למחרת ביום הי"א אינה צריכה שימור [מדאורייתא] למחרתו ביום הי"ב, ומשום שאז היא כבר נחשבת לנדה, ולא שייך שימור בימי הנדות, ודוקא כשרואה ביום העשירי בעי שימור ביום הי"א, שעדיין היא זבה ושייך בה שימור. אך יש אומרים שבכל מקרה בעי שימור מן התורה. [כך ביאר הדרישה. אמנם נראה מהב"י שלא למד כן את דברי הסמ"ג, אלא דלר' יוחנן בכל גווני בעי שימור מן התורה].

מתי האשה חוזרת לימי הנדה לאחר הזיבה

א. רמב"ם - סדר הזמנים של ימי הנדות והזיבות הם קבועים. והיינו מהראיה הראשונה של האשה נקבע סדר של ז' ימים שהם ימי נדה, ולאחמ"כ י"א יום שהם ימי זיבה, וחוזר חלילה ז' ימי נידה וי"א ימי זיבה וכן לעולם. [אלא א"כ היא יולדת שאז מתחיל הסדר מתחילה] ויוצא שימי הנדות באים מיד לאחר הי"א ימי הזיבה, בלא קשר אם האשה נטהרה מהזיבות או שלא.

[חור"ד - לענין לקבוע וסת אף להרמב"ם הוא רק ממעין סתום, ורק לענין דין הנדה והזבה אם צריכה לספור ז' נקיים בזה שי' הרמב"ם שהזמן הוא קבוע בלא קשר אם מעינה סתום או פתוח. עוד כ' החור"ד בעיקר שי' הרמב"ם דכ' כן רק לענין אשה שאין לה וסת כלל, כלומר שאין לה ראייה תקינה כל חודש מסודר, ולכך זמן נדתה תלוי הוא בזמן קבוע, אבל אשה שיש לה וסת מסודר כל חודש [אפי' שאינו קבוע], אזי זמן נדתה ודאי מתחיל רק לאחר שנסתם מעינה ונטהרה מזוביה.]

ב. רש"י וטור - ימי הנדות מתחילים רק בזמן שהאשה טהורה, ולכך סדר זמני הנדות והזיבות הם כך: מהראיה הראשונה של האשה הרי היא נדה, לאחר הז' ימים הרי שי"א יום הם ימי זיבה ואינה חוזרת להיות נדה אלא רק לאחר שנטהרה, שאז אם היא תראה מתחילה את ימי הנידה.

א. לבוש - הלכה כהרמב"ם שסדר הנדה והזבה הם קבועים וכנ"ל. [אמנם הלבוש בעצמו במקום אחר פסק דלא כהרמב"ם].

ב. ש"ך ורוב הפו'- הביא שרוב הראשונים והפוסקים פסקו כרש"י והטור, שימי הנדות מתחילים כל פעם רק לאחר טהרת האשה מהזיבות.

זמן הטבילה לנדה ולזבה

הדין מדאורייתא

גמרא- 'מיתבי, כל חייבי טבילות טבילתן ביום כדילף במסכת מגילה (כ, ח) מוחטאו ציום השביעי ורחן צמים וגו' (במדבר טז) נדה ויולדת טבילתן בלילה מדה דכתיב (ויקרא טו) שבעת ימים תהא צמדה כל שבעה, ויולדת כינוי נדה דווחה תמנא (שם צ"ג) [יומא ו.]

מבואר מדאורייתא נדה צריכה לטבול דוקא בלילה לאחר השבעה ימים, [וה"ה שיכולה לטבול ביום למחרת] וזבה יכולה לטבול אף ביום האחרון של השימור.

הדין מדרבנן

גמרא- 'אמר ליה רב פפא לרבא ולאביי, מכדי האידינא כולחו ספק זבות שוינהו רבנן, ליטבלינהו ביממא דשביעאה. משום דרבי שמעון, דתניא אחר תטהר, אחר אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן, ר' שמעון אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק.' [נדה סז:]

א. רש"י ותוס'- דברי ר"ש 'אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן' קאי על הטבילה עצמה, שאסרו לזבה [בין גדולה ובין קטנה, ב"י] לטבול דחיישי' שמא תשמש. ולפ"ז יוצא שמן התורה בנדה צריכה היא לטבול בלילה לאחר הז' ימים ולא לפני, אך זבה יכולה לטבול ביום ולא צריכה להמתין שיגמר היום כבנדה, אך רבנן אסרו לה לטבול ביום וצריכה להמתין עד הלילה כמו בנדה.

ב. רמב"ם- דברי ר"ש 'אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן' קאי על התשמיש, שאסרוהו שמא תראה באותו יום ותסתור ראיתה ותמצא למפרע טמאה, אבל לענין הטבילה לא החמירו ומותר לטבול ביום.

טור- מצינו סתירה בדבריו. כאן כ' שזבה יכולה לטבול ביום ורק שלא תשמש עד הלילה, ולהלן סי' קצ"ז כ' כרש"י שאף זבה אסורה לטבול ביום. וכ"ה ב' דרכים בזה: א. דס"ל להטור באמת כרש"י ודעימיה שיש איסור לטבול אף לזבה ביום, וכאן כ' רק לענין דין תורה שמאחר שהוא יכול לבוא לידי איסור כרת אם ישמש ודאי שאסור לו לשמש מן התורה שאדם מוזהר ועומד שלא יביא עצמו למקום שיכול לעבור על איסור כרת. ב. דס"ל לטור כהרמב"ם דשרי לזבה לטבול, ומש"כ בסי' קצ"ז לאסור אי"ז מדינא דר"ש אלא מחשש של הגמ' שאסרה כן כדי שלא נבוא לאיסור של התשמיש שאסרו ר"ש, ואף שזהו גזירה לגזירה מ"מ משום חומר כרת חששו.

ימי הנידות והזיבות בזמן הזה

גמרא- 'משנה: חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום כזית גן שכרכוס גדל צו וכמימי אדמה לקמן מפרש לה לכולהו צמתיתין, וכמזוג... גמ'.. כי אתו לקמיה דרבה בר אבוח [לכבוד את צבע הדם אם היא ממין כמימי האדמה] אמר להו במקומה שנינו שאין האדמה דומה לדם אלא צמקומה אבל הביאה צמקום אחר נשתנה מראיתה רבי חנינא פלי מנכט קורטא דגרגשתא ובדיק ביה בלא נייס לייט עליה רבי ישמעאל ברבי יוסי אחרי שיעשה כן

באסכרה רבי חנינא הוא דחכים ונלי צדיק כה"ג כולי עלמא לאו חכימי הכי אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא מטמינא מטהרנא מטמא אמר רבי אלעזר ענוותנותא דרבי חנינא גרמא לי דחזאי דמא ומה רבי חנינא דענותן הוא מחזית נפשיה לספק וחזי אנא לא אחזי אמר רבי זירא טבעא דבבל גרמא לי דלא חזאי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא ידענא [גדה יט. כ.]

גמרא- 'אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב התקין רבי בשדות נקוס שאין בני תורה ואין יודעות למנות פתח מדות מתי הן ימי גדה מתי הן ימי זב וזאת תהיה נדה ולריכה עוד ששה, אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה לריכה ז' נקיים השתא נמי תשב והן לחומרא שנה ראשון סוף זב ושני תחלת נדה ולריכה עוד ששה, אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה לריכה ז' נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שנה שני זיבה עונדת אמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו ראות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים אדבריה רבא לרב שמואל ודרש קשתה שני ימים ולשלישי הפילה תשב שבעה נקיים קסבר אין קשוי לנפלים ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם א"ל רב פפא לרבא מאי אריא קשתה שני ימים ורצחא בימי זב אפילו משהו בעלמא דהא א"ר זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו ראות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים א"ל אמינא לך איסורא דאפי' היכא דלא אחמור תשב על כרחא מן התורה ואת אמרת מנהגא היכא דאחמור דאחמור היכא דלא אחמור לא אחמור' [גדה טו.]

מבואר ג' תקנות: א. חומרת חז"ל לאסור כל מיני אדום. זה מבואר מדברי הגמ' כי שאם גדולי האמוראים לא היו בקיאים בסוגי האדום ממילא שמעין שהדורות הבאים לא בקיאים בסוגי צבעי האדום, ולכך אף שמעיקר הדין רק ד' מיני אדום [ה' דמים מטמאים דמתני' הם ד' מיני אדום והחמישי הוא שחור דאמר' שהיה אדום לפני כן] מטמאים, אנו אוסרים את כל סוגי האדום. ב. תקנת רבי שבשדות. להחמיר על כל ראייה שתשב עוד ששה ימים בטוהר [שבעה ימים עם יום הראיה] ומשום שחששו לנשים שלא בקיאות בין דם טמא לדם טהור, וחיישי' שאשה תראה שבעה ימים ותחשוב את תחילת הראיה כימי הגדה ואז ביום השביעי תוכל כבר לפסוק ולטבול וליטהר, וחיישי' שהאמת היא שו' ימים הראשונים לא היה זה דם טמא ורק ביום השביעי תחיל לראות דם טמא ותצטרך למנות מיום השביעי ששה ימים כבגדה, לכך תיקן רבי שעל כל מראה דם יש למנות ששה ימים נקיים נוספים שאז כבר אין לחשוש יותר. ג. חומרא דר' זירא. להחמיר על כל ראייה שתשב שבעה ימים נקיים [שבעה ימים בלא יום הראיה]. והיינו שעל כל מראה דם יש להחשיב זאת כאילו ראתה בימי זיבה ג' ראיות בג' ימים שאז מן הדין יש למנות ז' ימים נקיים [ע"פ הפרישה והט"ז והחור"ד]. [הר"ן הביא שי' שחומרא דר"ז קאי לענין שיעור הדם, שמן הדין טיפת דם כחרדל אינו מטמא והחמיר ר"ז לטמא אף בכזה שיעור, ותמה ע"ז דהא אף מדינא שיעור הדם הוא כחרדל ואי"ז חומרא. עוד הביא שי' שחומרא דר"ז הוא לענין צבע המראה, שמן הדין צבע החרדל אינו מטמא ובא ר"ז והחמיר לטמא. וגם על פי' זה תמה הר"ן דמראה החרדל מטמא מן הדין ואי"ז חומרא.]

טעם לחומרא דר' זירא

א. משום שחששו למקרה בה אשה תראה ב' ראיות [כב' ימים] בימי הזיבה והראיה השניה תהיה בבין השמשות של יום הג' באופן שיש לחשוש שאותה ראייה תחשב לב' ראיות לב' הימים ותמצא האשה לזבה גדולה והיא לא תדע זאת אלא תחשוב עצמה לזבה קטנה שתחשב רק ב' ראיות, ולכך תיקנו שעל כל ראייה צריכה לשבת ז' נקיים כזבה גדולה. [הר"ן הק' ע"ז דהא מ"מ זהו סיבה להחמיר רק לענין ב' ראיות וכנ"ל, אבל אי"ז סיבה להחמיר אף על ראייה אחת.]

ב. משום שחששו למקרה שאשה תסתור את ספירת הז' נקיים שלה [כשראתה ג' ראיות בג' ימים בימי הזיבה] שאז יוצא שעל ראייה אחת היא צריכה למנות ז' נקיים, וכדי שלא יטעו בין ראייה זו לשאר ראיות החמירו על כל הראיות למנות ז' נקיים.

ג. ר"ן - כדי שיהיו כל מנין בנות ישראל שוות ואחידות ולא ישתנה מנהגן בין ראייה אחת לג' ראיות החמירו תמיד למנות ז' נקיים כדי שלא יבואו לכלל טעות. [הט"ז כ' דרק לאחר שרכי תיקן למנות ששה נקיים תיקן ר"ז להחמיר שבעה נקיים שאז יש מקום לטעות בין נדה לזבה כיון שבכל מקרה צריכה למנות ו' נקיים ולכן החמיר ר"ז למנות ז' נקיים. וכנראה דביאור דבריו הוא כשי' זו של הר"ן שהתקנה היתה שיהיה מנין אחד לכולן בשווה וזה היה רק לאחר שכבר היו צריכים למנות ששה נקיים.]

אם חומרא דר"ז קיימת היא בכתמים

רבינו ירוחם - חומרא זו דר"ז שהחמירו על טיפת דם כחרדל, זהו רק על דם היוצא מגופה, אך לא על דין כתמים ששיעורן הן בכגרים ובפחות מזה אין אפי' חומרא לאסור.

מחבר - ככל הדינים הנזכרים לעיל, וכהגמ' שהיום יושבת בכל מקרה ז' נקיים.

'אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים.'

איסור נדה בפנויה

ריב"ש - איסור נדה קיים אף בפנויה ודבר פשוט הוא. והטעם שלא תיקנו טבילה לפנויה, הוא כדי שלא יבואו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור.

רמ"א - כהריב"ש.

'כאשר יתבאר לקמן סימן קצ"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריב"ש סימן תכ"ב מביאו ב"י), כי כל הבא על הנדה חייב כרת.'

סימן קפד

שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה

ובו י"ב סעיפים

הקדמה

סעיף זה [יחד עם סעיף ב'] הוא חלק מכמה דינים שמובאים להלן [סי' קפד ס"ט, וסי' קפו ס"א ס"ב] ומתחלקים הם לג' דינים: א. חיוב הבדיקה לאשה לפני ואחרי תשמיש בתוך ימי ווסתה. ב. חיוב הבדיקה לאשה בעת וסתה אף שלא בעת תשמיש. ג. חיוב פרישה [לכה"פ מתשמיש] מאשה בעת וסתה.

א. חיוב הבדיקה לאשה לפני ואחרי תשמיש בתוך ימי ווסתה - [סי' קפו סעיפים א, ב.] ומתחלק זה לב' סוגים א. באשה שיש לה וסת קבוע לזמנים מסויימים (ווסתות הימים) או לפי שינוי מסוים בגופה (ווסתות הגוף), שלרוב הראשונים [זולת הרמב"ם] אינה צריכה לבדוק לפני ואחרי תשמיש שמוחזקת היא שאינה רואה בתוך ימי ווסתה. ולהרמב"ם תמיד צריכה בדיקה לאחר תשמיש. ב. באשה שאין לה וסת קבוע: להראב"ד - ג"כ אינה צריכה בדיקה כלל לא לפני ולא אחרי תשמיש [ורק בעסוקה בטהרות צריכה]. להרי"ף אליבא דהב"י - צריכה היא ובעלה בדיקה ג"פ ראשונים לפני ואחרי תשמיש, ואם יצתה נקיה שוב אינה צריכה עוד בדיקה. ולהרמב"ם והרא"ש צריכה היא לבדוק קודם ואחר תשמיש לעולם רק שלהרמב"ם צריך גם הבעל לבדוק כן לאחר תשמיש. ולהרא"ש רק האשה צריכה לבדוק ולא הבעל.

ב. חיוב הבדיקה לאשה בעת וסתה אף שלא בעת תשמיש - [סי' קפד ס"ט] כיון דחיישי' לאשה שתבוא וסתה, לכך צריכה בדיקה ביום וסתה אם יש לה וסת קבוע, ובאין לה וסת קבוע בודקת ביום הל' שהוא עונה בינונית כלומר שרוב נשים רואות כן.

ג. חיוב פרישה [לכה"פ מתשמיש] מאשה בעת וסתה - [סי' קפד סעיפים א וב'] אשה בעת וסתה, דהיינו שיש לה וסת קבוע ביום וסתה, ובאין לה וסת קבוע אזי יום הל' הוא עת וסתה, צריכה לפרוש לכה"פ מתשמיש וי"א אף מחיבוק ונישוק. כמ"כ נחלקו הפו' אם פרישה זו היא מן התורה או מדרבנן.

סעיף א

חייב הפרישה סמוך לוסתן

גמרא- 'תנו רבנן והזרתם את בני ישראל מטומאתם אמר רבי יאשיה מיכן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה אמר רבה עונה' [שבועות יח:]

אם חייב הפרישה הוא מדאורייתא או מדרבנן

גמרא- 'בעו מיניה מרב נחמן וסתות דאורייתא או דרבנן הא דקיימא לן דבעי דזיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה עמאה ואפילו בדקה אחר זמן ונאלתה עהורה דאורח בזמנו בא ודס חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאלרכוב ואם לא בדקה עהורה אמר להו מדאמר הונא חברין משמיה דרב אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה, בדזיקה ראשונה שדקה עלמה לאחר זמן ונאלתה עמאה חוששת לוסתה וחוששת לראייתה אם זמן וסתה קודם מעת לעת של ראייתה עממאין עהרות דוסתה ואיך דלמא בזמנו בא ואם מעת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שסתה משעת וסתה עד ראייתה מעת לעת אזלין בתר ראייה ועמאה מעת לעת וקס"ד דה"ה נמי אם בדקה ונאלתה עהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה משום דבעי לניינר וחוששת לראייתה אלמא וסתות דאורייתא איכא דאמרי הכי קא"ל טעמא דראתה דכיון דבדזיקה ראשונה מאלתה עמאה אם בדקה נמי בשעת וסתה הוה משכחא הא לא ראתה אין חוששין אלמא וסתות דרבנן איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאת טמאה טמאה טהורה ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה מפני שאורח בזמנו בא לימא בוסתות קמיפלגי דמ"ס דאורייתא ומ"ס דרבנן אמר ר' זירא דכ"ע וסתות דאורייתא אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת והא דקאמר דבנאלתה עהורה כשדקה כשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה דס הוה משכחא ושמואל סבר אפי' הכי עמאה דאורח בזמנו בא הואיל ולא בדקה בשעת וסת מנש כאן שלא בדקה עצמה כשיעור וסת הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא ועמאה אפילו לרב בשלא בדקה עלמה כשיעור וסת ואח"כ בדקה ונאלתה עהורה עמאה ואיכא דאמרי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ר"נ בר יצחק אמר בוסתות גופיהו קמיפלגי דמ"ס וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן' [נדה טו.]

א. ר"י רשב"א ורוב הפו' קי"ל דווסתות דרבנן. דהא רב נחמן בר יצחק דהוא בתראה אית ליה דלרב ווסתות דרבנן, וקי"ל כרב לגבי שמואל באיסורי. ולפ"ז דברי הגמ' בשבועות דמייתי קרא לחיוב הפרישה אינו אלא אסמכתא בעלמא.

ב. ספר התרומה- קי"ל דווסתות דאורייתא. כמבואר פשטא דגמ' בשבועות דמייתי קרא על חיוב הפרישה בעת ווסתה. [הב"י כ' דשמא אף שי' זו ס"ל דווסתות דרבנן ומש"כ מדאורייתא היינו שיש לו סמך מדאורייתא].

א. ש"ך- חיוב הפרישה הוא מדרבנן כיון דקי"ל דווסתות מדרבנן.

ב. נוב"י וחת"ס- חיוב הפרישה הוא מדאורייתא. ואף דקי"ל דווסתות דרבנן מ"מ זהו רק לענין שאם עבר זמן עונתה ולא בדקה שלא נחזיקנה כודאי רואה ולא אמרי' שראתה כבר משום שנגד זה יש חזקת טהרה, אך לענין חיוב הפרישה בעת העונה הוי מדאורייתא, כיון דמ"מ חיישי' לשמא תראה, ודומה להא דאמרי' דלשמא מת לא חיישי' ולשמא ימות חיישי', ולפ"ז יוצא שחיוב הפרישה הוא מדאורייתא.

ג. חכמת אדם- פלוגתת האמוראים אי ווסתות הוא מדאורייתא או מדרבנן היינו לענין משך כל העונה, אבל לענין הזמן המסוים שבתוך העונה שרגילה לראות בה הוי מדאורייתא. ולפ"ז למאי דקי"ל דווסתות מדרבנן יוצא שהשעה שרגילה לראות בה הוי מדאורייתא ושאר העונה הוא מדרבנן. [וכ"כ הריטב"א, וכ' דסמוך לוסתה היינו סמוך ממש כגון חצי שעה וכיוצא בו.]. ולפ"ז יוצא שחיוב הפרישה באותו הזמן שהיא רואה הוא מדאורייתא אך בשאר העונה הוא מדרבנן.

[חור"ד- בשי' הרמב"ם. מה דקי"ל דווסתות דרבנן היינו לענין שאם בא זמן עונתה לא אמרי' שתראה ומשום שחזקה זו הוי חזקה העשויה להשתנות, אבל לענין אם היא ראתה בזמן עונתה אמרי' שבא הוא מן מעיינה, באופן שלפני שבא הדמים לא חיישי' שיבוא אבל לאחר שהגיע הוסת הוא מדאורייתא. ולפ"ז חיוב הפרישה נשאר הוא מדרבנן. (וכ"כ הגר"ח בספרו, והוסיף דהוי כמו בשור המועד דודאי דלא חיישי' לשמא יגח השור אלא שאם נגח אמרי' שנגיחה זו הוי נגיחה של מועד).].

מחבר-

'רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קבוע אורח כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום, וכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש.. אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת'.

רמ"א-

גם אין לה להחמיר לבדוק עצמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורש (טור ומרדכי ריש הלכות גדה ורוב הפוסקים)'.
 כאשה שאין לה וסת קבוע אם צריכה בדיקה בתוך הל'

ש"ך- מה שמבואר מהגמ' שאשה שאין לה וסת קבוע, יום ל' הוא עת וסתה והיינו שאז צריכה בדיקה כמו באשה שיש לה וסת קבוע, ה"ה דאמרי' כן לקולא, והיינו שבתוך הל' יום אינה צריכה לבדוק, כמו באשה שיש לה וסת קבוע שבין וסת לוסת אינה צריכה בדיקה.

סדרי טהרה וחור"ד- הוכיח מהגמ' שאשה שאין לה וסת קבוע צריכה לבדוק לפני כל תשמיש, וכן נפסק להלן סי' קפו ס"ב [ילכה"פ צריכה לבדוק ג"פ להחזיק כן], ולא אמרו בגמ' שאשה שאין לה וסת שיום הל' הוא עונתה רק לחומרא להצריכה בדיקה ביום העונה אף בלא תשמיש, אבל בתוך הל' יום צריכה לבדוק לפני ואחרי כל תשמיש. וכ' די"ל דהש"ך מיירי באשה שזהו ראיתה הראשונה שלה, ולכך בתוך הל' יום אינה צריכה לבדוק לפני תשמיש, משום דאמרי' דמסתמא וסתה הוא לל' כמו ברוב נשים, אבל אשה שהתחזקה ג' פעמים שאין לה וסת קבוע, א"כ הרי אנו רואים שאין עונתה ביום הל' ולכך צריכה לבדוק בתוך הל' לפני כל תשמיש.

שלא לבוא על אשתו כשהיא ישנה

ט"ז- אף שמשמע מהטור דשרי לבוא על אשתו כשהיא ישנה, מ"מ זה אינו, דהא הוי אחד מט' מידות האמורות בסוף פ"ב דנדרים, אלא דברי הטור אמורים כשהיא אינה ישנה לגמרי שאז שרי.

סעיף ב

זמן הפרישה

גמרא- 'משנה: היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות, כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות צוסתות דגופה קאמר טמאות, בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות, רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות. היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה וכל הלילה משמשת ואם עבר הכן החמה ולא ראתה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא, רבי יהודה אומר כל היום שלה מותרת לשמש משעבר הכן החמה ולא ראתה אצל כל הלילה שלפני הכן החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הכן החמה דקתני דרגילה לנחזי צסוף ליליא מקמי דלונטני תחלת יונמא ואין אכריין לה כל עונת וסתה מנלאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר: **גמרא:** תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות, הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות דברי רבי יהודה ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי או יום או לילה ומי שוסתה צלילה ואפילו צסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ציום ואפי' צסופו כל היום אסורה ורבי יוסי מתיר עד שש שעות דשעות דייקין הואיל ווסתה צשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה וחוששת בשש שעות שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה עברו שש שעות ולא ראתה אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו אליו ערב וצשצצ כצר נטו הללים שהחמה צנוערצ: היתה למודה: והתניא רבי יהודה אומר כל הלילה שלה לא קשיא הא דרגילה לראות בתחלת יממא והא דרגילה לראות בסוף ליליא עם הכן - דמתניין צסוף לילה לפיכך כל היום שלה והלילה אסורה עם הכן דצרייתא בתחלת יונמא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה תני חדא רבי יהודה אסורה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ומתירה לפני וסתה ולא קשיא הא דרגילה למחזי בסוף ליליא הא דרגילה למחזי בתחלת יממא אמר רבא הלכה כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם את בני ישראל וסנוך ליה והודו צגדתה מטומאתם מכאן א"ר ירמיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה אמר רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי דאם וסתה ציום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה לא אותה עונה ותרתיה למה לי לרבא לאשמועינן צריכא דאי אשמועינן הא הוה אמינא ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא קא משמע לן ואי מההיא הוה אמינא סמוך לוסתה עונה אחריתי קא משמע לן אותה עונה'. [נדה סו:]

שי' האו"ז

א. אור זרוע- חיוב הפרישה הוא כ"ד שעות, ולכך אם זמן עונתה היא ביום, חייב לפרוש ממנה כל אותו היום והלילה שלפניו. ולהיפך אם ראתה בלילה, פורשת כל אותו הלילה והיום שלפניו.

א. ב"ח- דברי האו"ז הם רק חומרא דעלמא, דהא בגמ' מפורש דזמן ההפרשה הוא עונה אחת. והסיבה לחומרא זו הוא דחיישי' שמא תראה בסוף היום ותחשוב שזה עדיין יום ובאמת הוא לילה.

ב. ש"ך- דברי האו"ז הם מדינא, דיש להעמיד את דברי הגמ' באשה שרואה תמיד באותה שעה באותה עונה, או תמיד בתחילת היום או תמיד בסוף היום, ולכך שיעור ההרחקה הוא עונה אחת, אבל באשה שאין לה שעה קבועה באותה עונה אלא לפעמים רואה בבוקר ולפעמים רואה לקראת הערב, אף שהוי באותה עונה, בזה מיירי האו"ז שצריך לפרוש ממנה מתחילת היממה דהיינו מהלילה שלפניו. [וביאר החו"ד, דחכמים תמיד נתנו עונה הסמוכה לראיה לענין הפרישה, ולכך אם ראייתה קבועה אף בשעות, א"כ העונה שהיא נמצאת בה היא הסמוכה לראיה,

אבל אם ראייתה מפוזרת על כל העונה, א"כ כל העונה נחשב לראיה, ואז הלילה שלפניו היא העונה הסמוכה לראיה].

ב. האגור וב"י- חלקו על האו"ז וס"ל שאינו חייב לפרוש אלא רק את אותה עונה שרגילה לראות, אם ביום ביום, אם בלילה בלילה.

שי' האביאסף

א. הגהות מיימוניות- בשם אביאסף. 'וכמה עונה יום או לילה ביומי ניסן ותשרי, וחצי יום וחצי לילה ביומי תמוז וטבת'.

א. ט"ז- ביאור דברי האביאסף הוא, דס"ל שתמיד חז"ל נתנו שש שעות לפני הראיה ושש שעות אחרי הראיה, ולכך הוי י"ב שעות. ולכך אם רואה בתחילת היום, אזי פורש שש שעות בלילה שלפני הראיה, ושש שעות ביום לאחר הראיה.

ב. נקודות"כ- כוונת האביאסף הוא, שזמן הפרישה הוא י"ב שעות מתוך העונה שרואה, ולכך היכא שרואה ביומי ניסן שאז היום והלילה שווים, זמן הפרישה הוא כל היום או כל הלילה, אבל ביומי טבת שהלילה ארוך מן היום, צריך לפרוש ממנה י"ב שעות, ואם הראיה היא בלילה, אז סגי בי"ב שעות באמצע הלילה, [היינו שאם הלילה הוא ט"ו שעות מתחיל הפרישה משעה ומחצה לאחר השקיעה ומסתיים שעה וחצי לפני עלות השחר] ואם הראיה היא ביום, זמן הפרישה הוא כל היום ולהוסיף מן הלילה לכדי י"ב שעות, [היינו שאם היום הוא ט' שעות, א"כ זמן הפרישה הוא כל היום ועוד שעה ומחצה מן הלילה שלפניו ועוד שעה ומחצה מהלילה שלאחריו].

ג. דרישה- כוונת האביאסף הוא, שחז"ל נתנו הגדרה קבועה לעונה, ביומי ניסן ותשרי זמן העונה הוא יום או לילה, אך בתקופת טבת ותמוז גדר עונה הוא חצי מהיום וחצי מהלילה. והיינו שאם תראה ביומי ניסן ותשרי, אם זה ביום, צריכה לפרוש כל אותו היום, ואם זה בלילה, צריכה לפרוש כל אותו לילה, ואם תראה ביומי טבת ותמוז, אם תראה מחצי היום ועד חצי הלילה, צריכה לפרוש מאותו חצי היום עד חצי הלילה, וכן להיפך, שאם תראה מחצי הלילה ועד חצי היום, צריכה לפרוש מאותו חצי הלילה ועד חצי היום. וביאר הדרישה, דחז"ל נתנו שיעור חצי, לפי שהם שיעורים מוגבלין שהכל יודעים מתי מתחיל חצי היום ומתי הוא חצי הלילה ע"י קריאת התרנגול.

ב. בית יוסף- לא משמע כן מהגמ' ואין צורך להחמיר בזה, אלא דבכל גווני הוא אותו עונה או היום או הלילה הן להחמיר והן להקל.

א. מחבר- דלא כהאו"ז ודלא כהאביאסף, אלא כמבואר בגמ' דסגי בעונה אחת הן לקולא והן לחומרא. [וכ"פ הט"ז וכ"כ החו"ד שאין להחמיר את שי' האו"ז כיון דקי"ל דווסתות דרבנן].

'בשעת וסתה, צריך לפרוש ממנה עונה אחת.. אם הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א'.

ב. ב"ח- יש לנהוג כחומרת האו"ז לפרוש כ"ד שעות.

ג. ש"ך- יש לנהוג מעיקר הדין כשי' האביאסף דהיינו י"ב שעות הן לחומרא והן לקולא. וכן יש לנהוג כשי' האו"ז היכא שאין ראייה קבועה לזמן מסוים, שיש לפרוש כ"ד שעות וכנ"ל. והוסיף בנקודה"כ, שכיום נשי דידן אין להן וסת קבוע לשעות, וצריך להחמיר תמיד את עונת האו"ז.

פוסקי זמנינו- לענין שי' האביאסף יש לנהוג כהמחבר שהוא יום או לילה הן לחומרא והן לקולא. אך כשי' האו"ז יש להחמיר לבני תורה לפרוש כ"ד שעות, אמנם כיון שהמחבר הט"ז והחור"ד הקלו, לכך בשעת צורך גדול יש להקל. [חוט שני, לבושי עז]

אשה שרואה מט"ו לט"ו באופן שאינה יכולה לשמש

פת"ש- הביא מהפ"ו במקרה שאשה רואה כל ט"ו ימים באופן שליל טבילתה יוצא תמיד בעת וסתה ולא תוכל לשמש, שיש להקל לה לשמש בשעת הוסת, כיון דווסתות דרבנן ולא החמירו באופן שתיאסר על בעלה. וכ"ש היכא שליל טבילתה היא בעונה הסמוכה שאז הוי רק חומרא דעונת האו"ז שיש להתירה. וכן יש להתירה היכא שפוסקת בפחות מה' ימים שתוכל לספור מהזמן שפוסקת דמה שצריכה לחכות ה' ימים הוא ג"כ רק חומרא כדכ' רמ"א להלן, אמנם אם תוכל לשמש בעונת או"ז עדיף כך מאשר שלא תחכה ה' ימים עד לספירתה.

אם היא אסורה מתשמיש או אף משאר קריבות

א. רשב"א- האיסור שיש בזמן הפרישה, הוא דוקא לענין תשמיש, אך בשאר קריבות שרי, ואפ"י בחיבוק ונישוק.

ב. תרומת הדשן- גם חיבוק ונישוק בכלל האיסור, ורק ההרחקות שיש בנדה כמזיגת הכוס וכדו' שרי.

א. מחבר- כהרשב"א.

'ולא משאר קריבות אלא מתשמיש (המטה) בלבד'.

א. פת"ש- בשם הרדב"ז. חיבוק ונישוק מותר, ואין גם להחמיר בזה, והלואי שישמרו מה שמוטל עליהם.

ב. ב"ח וש"ך- אף שמעיקר הדין חיבוק ונישוק שרי, מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה.

ב. ט"ז- כתרודה"ד, שגם חיבוק ונישוק אסור מעיקר הדין, וכ' שגם שי' הרא"ש כן.

פוסקי זמנינו- יש להחמיר בזה, אך יש להקל בשעת דחק גדול. [וכ' הטהרת הבית דאף למקילים בחיבו"ג, מסתבר דלישן עמה במטה אחת בקירוב בשר יש להחמיר].

זמן הפרישה בווסתות הגוף

גמרא- 'משנה: היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות בווסתות דגופה קאמר טמאות בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות רבי יוסי אומר אף ימים ושעות

בגמ' מפרש וסתות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה וכל הלילה משמשת ולא עבר הנץ החמה ולא ראתה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא רבי יהודה אומר כל היום שלה מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראתה אצל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש ונפרש בגמרא דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי צפוק לליא מקמי דלימטי תחלת ימנא ואן אסריין לה כל עונת וסתה מנלאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר'. [גדה סג:]

ראב"ד- כל הדין שזמן הפרישה בוסתה הוא עונה, זהו דוקא בווסתות התלוי בימים, אבל בווסתות שבאות בשינוי הגוף, וכגון הא דאמרן במשנה סג. המפקת ומעטשת והחוששת בפי כריסה וכדו', זמן הפרישה אצלן הוא רק בזמן של השינוי הגוף, אך לאחמ"כ [אם בדקה בזמן השינוי] מותרת אף באותה עונה, ולא שנא אם יש לה יום קבוע לאותן שינויים או שאין לה, בכל מקרה צריכה לפרוש רק בזמן של השינוי הגוף. והביא ראיה ממתני', דכל מה שר' יהודה חלק על ר' יוסי שצריכה לפרוש כל העונה, זהו דוקא בווסתות הימים שע"ז דיבר ר' יוסי, אבל לא חלק על דברי ת"ק של תחילת המשנה שמשמע שצריכה לפרוש רק את זמן השינוי של הוסת, [ע"פ הגר"א].

ב"ח- הק' על דברי הראב"ד מדברי עצמו, שכל הראב"ד (הובא בב"י סי' קפט סכ"ד) שווסתות הגוף אם קבוע הוא ליום מסוים, אזי יש לפרוש את כל העונה, ולא רק בזמן השינוי, ורק אם הווסתות הללו אינם קבועות ליום מסוים, אז מספיק לפרוש רק בזמן השינוי.

ט"ז- [שם] תירץ דכוונת הראב"ד כאן לומר שאינה צריכה לפרוש יותר מזמן השינוי, הוא לענין הזמן שקודם השינוי של אותה עונה, שאז אינה צריכה לפרוש, אבל אה"נ לענין הזמן שלאחר השינוי שבאותה עונה יש לה לפרוש, וזה כוונת דבריו בסי' קפ"ט.

רמ"א- כהראב"ד. [ולא הזכיר ההוספה דל"ש אם הוקבע ביום מסוים או לא]

'וכל זה לא מיירי אלא בוסת התלוי בימים אבל לא בוסת התלוי בשינוי הגוף (ב"י בשם הראב"ד), וע"ל סימן קפ"ט.'

א. ש"ך- דברי רמ"א שצריכה לפרוש רק בזמן השינוי ולא את כל העונה, היינו דוקא שלא הוקבע הוסת ליום מסוים, אבל אם זה הוסת הגוף הוקבע ליום מסוים, יש לה לפרוש כל העונה.

ב. ט"ז- כאמור, אם הוסת הגוף הוקבע ליום מסוים, צריכה לפרוש את זמן העונה שלאחרי השינוי ולא את הזמן שקודם השינוי.

'ימי המבוכה' [אשה שראיותיה הם בטווח של כמה ימים]

הגה' מימוניות- אשה שאין לה וסת קבוע, אם היא אשה שמשנית וסתה לאחר או להקדים ב' או ג' ימים, לפרוש ממנה בזמן הגעת הוסת ב' או ג' ימים קודם או אחריו.

רמ"א- כהגה"מ.

'ואשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים, או לאחר כשמגיע זמן וסתה, צריך

לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו: (הגהות מיימוני פ"א דהלכות איסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט.

א. ש"ך וגר"א- [להלן סי' קפט ס"ק ל"ט]. מדובר באשה שקבעה את וסתה כבר, והחידוש הוא שאין וסתה נסתר אם היא מקדימה את ראיתה ועדיין רואה באותו יום של הוסת, שאף שאין וסת נקבע מאמצע הראיה [כלומר ממעין פתוח] אלא רק מתחילת הראיה, מ"מ גם אין וסת שנקבע כבר נסתר ע"י שהקדימה את ראיתה והמשיכה גם בזמן הוסת. וזהו ביאור דברי הרמ"א, שאשה שהיה לה וסת קבוע ופעם א' הקדימה את וסתה, עדיין היא צריכה לחשוש לוסתה שאי"ז עוקר, כיון שמ"מ רואה היא ביום הוסת. [החור"ד הק' ע"ז דהא דין זה גמ' מפורשת ונפסק להלן בסי' קפ"ט ולא צריך לזה לדברי הגה"מ, עוד הק' דמב' בראב"ד שאשה שיש לה וסת קבוע והקדימה ראיתה, צריכה לחשוש לב' או ג' הימים שהקדימה, וזה שלא כהש"ך. (אמנם תמוה מאד קו' זו שהרי הרז"ה חולק על הראב"ד בזה הדין, וס"ל שאינה חוששת אלא את יום וסתה הקבוע, וכן פסקו המחבר סי' קפד ס"ו, ורמ"א קפט יג, וצ"ע)].

ב. חור"ד- חידושו של הרמ"א הוא ע"פ שי' הראב"ד, שכ' דאף שכדי לקבוע וסת צריך לקובעו רק מתחילת הראיה ולא ממעין פתוח, מ"מ אם בכ' הראיות הראשונות קבעה ממעין פתוח [היינו מתחילת הראיה]. א"כ הראיה השלישית תוכל להיות גם ממעין פתוח, וכגון באשה שרואה בט"ו לחודש תשרי ושוב בט"ו לחודש חשוון, אז אם בכסלו רואה ב"ד ובט"ו הרי שקבעה את וסתה לט"ו, ואם תראה עוד פעמיים ב"ד וט"ו הרי שקבעה את וסתה גם לט"ו וגם ל"ד, וכמ"כ כשאחרת את וסתה וכגון שבכסלו ראתה ג"כ בט"ו שאז הוקבע וסתה לט"ו ובטבת ושבת ושבת ראתה בט"ו ובאדר ראתה בט"ו ובט"ז הרי שקבעה את וסתה גם לט"ו וגם וט"ו וכנ"ל. ולפ"ז ביאור דברי הרמ"א הוא כך: אשה שמשנתה וסתה הקבוע ופעמים מקדמת ופעמים מאחרת באופן שיש לחוש למקרה הנ"ל שתקבע את וסתה לכמה ימים, יש לה לחוש לזה ולפרוש בכל הימים שיש לחוש שתקבע את וסתה.

ג. נוב"י- מדובר באשה שאין לה וסת קבוע ליום מסוים אלא רק שרואה בטווח של כמה ימים, וכגון אשה שרואה לפעמים בל"א ולפעמים בל"ב ולפעמים בל"ג, אך קביעותה הוא שכל הראיות הוא בין ל"א לל"ד, ודינה הוא שבימים הללו [ימי המבוכה] צריכה לפרוש מהן כמו כשהגיע וסתה. [החור"ד חלק ע"ז וס"ל שאין דינה בימים הללו כמי שוסתה הגיע, ואינה צריכה לפרוש].

ד. סדר"ט- ע"פ דברי הראב"ד שכ' דאף שאמר' באשה שיש לה וסת קבוע שחוששת רק ליום וסתה, מ"מ כיון שרוב נשים מקדימות או מאחרות את וסתן ב' או ג' ימים, לכך אשה כזאת שמקדימה או מאחרת ב' או ג' ימים צריכה לחוש גם לאלו הימים שתפרוש בהן כבשעת וסתה. [וביאר הלבושי עז ושבת הלוי, דאף דאנן קי"ל כהרז"ה שחלק על דינו של הראב"ד וס"ל שאינה צריכה לחשוש אלא ליום וסתה הקבוע, י"ל שכוונת הס"ט הוא לומר, שבאשה שאין לה וסת כו"ע יודו לדינו של הראב"ד, שאם ראיותיה הוא בטווח של ב' או ג' ימים צריכה לחשוש לכל אלו הימים, והיינו דברי רמ"א מיירי באשה שאין לה וסת אך ראיותיה הן בטווח של ג' ימים. ונמצא לפ"ז דהוי ממש כפי' הנוב"י ורק שהנוב"י חשש אף לז' ימים ויותר, והס"ט חשש רק עד לג' ימים].

פוסקי זמנינו- ימי המבוכה באשה שאין לה וסת: יש להחמיר ולפרוש בימי המבוכה. להגרש'ו והגרש'ו"א הוא עד ג' ימים. להגרש'ו"א [וכן מפורסם מהחזו"א] הוא עד ז' ימים.

ובאשה שיש לה וסת ופעמים מקדמת ופעמים מאחרת וכפי' החור"ד [מצוי הוא כיום באשה הנשואה שראתה כמה שנים קודם לכן באופן שיש לחוש שקבעה כמה וסתות]: להחזו"א אין להחמיר לפרוש את

כל הימים אלא אם ידוע שודאי קבעה כנ"ל, אבל לא בספק. ולהגריש"א אף כשיש ספק אם קבעה בהן יש להחמיר, אבל כשידוע בודאי ראיותיה וברור שלא קבעה אין לה לפרוש אלא מעת וסתה ממש.

סעיף ג

קטנה וזקינה

רשב"א- כל הדין שצריך לפרוש בשעת הוסת, זהו דוקא בגדולה שראתה כבר, אבל בקטנה שאינה בת י"ב ויום אחד או אפי' בגדולה שלא הביאה סימנים, אינה צריכה לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו בשלש פעמים.

ב"י- ה"ה נמי זקינה שדינה כקטנה, שאינה צריכה לפרוש, דחד טעמא הוא שנסתלקו דמיה.

מחבר- כהרשב"א וכדבריו בב"י.

'כמה דברים אמורים, בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים, ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה.'

[ה"ה שאינה צריכה לפרוש ביום הוסת עצמו, ט"ז]

קטנה שרואה כמה פעמים בלא קביעות

א. נקודה כ'- [וכן משמע מהמחבר] קטנה שאינה צריכה לפרוש כל עוד שלא קבעה לה וסת, היינו אף אם ראתה כמה פעמים בלא קביעות.

ב. ט"ז חו"ד וס"ט- הדין הנ"ל שקטנה אינה צריכה לפרוש, היינו שלא ראתה ג"פ, אבל אם ראתה ג"פ אף שלא קבעה לה וסת, מ"מ צריכה היא כבר לפרוש, שהרי הוחזקה בעצם ראיותיה.

סעיף ד

ראתה בזמן ספק יום ספק לילה

ראב"ד- אם רגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לה שפיר אי קודם הנץ החמה או אחר הנץ החמה, יש מחמירים לאסרה כל היום וכל הלילה. ויש מקילים שאינה אסורה אלא ביום. והכריע הראב"ד כדברי המקילים. וביאר הרא"ש, משום דקי"ל דווסתות דרבנן, וספיקא דרבנן לקולא. ומה שאנו מעדיפים לאסור את היום מהלילה, היינו משום שביום היא ודאי טמאה, דאפי' אם ראתה קודם הנץ החמה, מ"מ היום היה ודאי טמא, משא"כ הלילה הוא בספק אם בכלל היא טמאה. [בחור"ד נראה שיש כאן ב' טעמים, א. משום דספיקא דרבנן לקולא ולכך הלילה שהוא ספק אנו מקילים והיום היא ודאי ולא ספק, ב. כיון דביום היא ודאית ובלילה הוי רק ספק, יותר יש לנו לתלות את הוסת ביום מאשר בלילה, וסברא זו קיימת אף אם לא נאמר דספיקא דרבנן לקולא, והנ"מ הוא בדברי הש"ך דבסמוך לענין בין השמשות, שאם נאמר שהוא מחמת ספיקא דרבנן לקולא, א"כ יוצא שלשי' הפר"ח שסובר שספק בביה"ש אי"ז ספק שנלך בו בדבר מדרבנן לקולא כיון דחשיב כאיתחזוק איסורא, ויש להחמיר את ב' העונות. אך לפי הטעם הב' שהוא מן הסברא להעדיף את הזמן הודאי מהזמן המסופק, א"כ גם בביה"ש יש ללכת אחר הזמן הודאי דהיינו הלילה בלבד. עוד נ"מ הוא לפי מש"כ הנוב"י בתחילת הסי' שפרישת האשה בעונתה לכר"ע הוא מדאורייתא, ולפ"ז כבר אין לומר משום דהוי ספיקא דרבנן לקולא, אמנם טעם הב' עדיין קיים הוא.]

א. מחבר- כהראב"ד. וכ' הש"ך דלפ"ז אם ראתה בבין השמשות, ולא קים לך אם זה ביום או בלילה, אסורה היא רק בלילה ולא ביום.

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לך שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום.

ב. ב"ח וש"ך- ראוי להחמיר לפרוש אף ביום, דמ"מ הוא ספק.

הגדרת יום ולילה לענין ווסתות

חור"ד- יום ולילה לענין ווסתות, תלוי בשקיעת החמה ובנץ החמה, והיינו משקיעת החמה כבר הוא לילה והיום לא מתחיל אלא מהנץ החמה ולא מעלות השחר, בשונה מכל התורה שיום ולילה תלוי הוא בצאת הכוכבים ובעלות השחר. דקים להו לחז"ל שווסתות שאני, שתלוי הוא בהילוך החמה, ולכך בשקיעה מסתלקת החמה, וכן רק בהנץ החמה באה היא החמה.

סעיף ה

כשרואה מלפני הנץ החמה עד לאחר הנץ החמה

גמרא- 'משנה: היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות צוסתות דגופה קאמר טמאות בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות רבי יוסי אומר אף ימים ושעות בגמי' מפרש וסתות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה וכל הלילה משמשת ואם עבר הנץ החמה ולא ראה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דייק שעת הוסתות ותו לא רבי יהודה אומר כל היום שלה מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראה אכל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף ליליא מוקמי דלימנטי תחלת ימננא ואנן אסרינן לה כל עונת וסתה ומנלאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר: **גמרא:** תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות דברי רבי יהודה ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה היא או יום או לילה ומי וסתה צלילה ואפילו צסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ציום ואפי' צסופו כל היום אסורה ורבי יוסי מתיר עד שש שעות דייקין הואיל וסתה צשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה וחוששת בשש שעות ששית היא אסורה שהוא וסתה עברו שש שעות ולא ראתה אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה: היינו משש שעות ולמעלה וכי ינטו ללוי ערב וצשצע כצר נטו הללוים שהחמה צמערב: עם הנץ - דמתיתין צסוף לילה לפיכך כל היום שלה והלילה אסורה עם הנץ דצרייתא צתחלת ימננא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה היתה למודה: והתניא רבי יהודה אומר כל הלילה שלה לא קשיא הא דרגילה לראות בתחלת יממא והא דרגילה לראות בסוף ליליא תני חדא רבי יהודה אסורה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ותניא איך אסורה לאחר וסתה ומתירה לפני וסתה ולא קשיא הא דרגילה למחזי בסוף ליליא הא דרגילה למחזי בתחלת יממא אמר רבא הלכה כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם את בני ישראל מטומאתם וסמוך ליה וכדור צמחה מכאן א"ר ירמיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה אמר רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי דאם וסתה ציום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה לא אותה עונה ותרתיה למה לי לרבא לאשמועינן צריכא דאי אשמועינן הא הוה אמינא ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא קא משמע לן ואי מההיא הוה אמינא סמוך לוסתה עונה אחריתי קא משמע לן אותה עונה'. [נה ס:]

מבואר מחלוקת בין ר' יהודה ור' יוסי כמה זמן אנו אוסרים את האשה בזמן הוסת דלר' יוסי אסרי' לאשה במשך זמן הראיה בלבד, ולר' יהודה אסורה היא כל משך אותה עונה וקי"ל כר' יהודה שכל אותה עונה אסורה.

א. איכא מאן דאמר [א]- במקרה שרואה מלפני הנץ עד לאחר הנץ, אסרי' לה את כל הלילה שלפני ואת כל אותו היום, ומשום שכל הראיה נחשבת היא לוסתה, וכיון שקי"ל כר' יהודה שאסרי' לה את כל העונה של הוסת, א"כ כל העונה של וסת כזו זהו כל הלילה וכל היום.

ב. איכא מאן דאמר [ב]- אזלי' רק אחר תחילת הראיה, ולכך וסתה הוא בלילה, וכיון דקי"ל כר' יהודה דאסרי' לה את כל העונה, א"כ תיאסר בכל הלילה אבל לא במשך היום, [ואף דמשמע דלר' יוסי אסורה היא במשך כל הראיה אף בחלק של היום, מ"מ לר' יהודה הוסת נקבע לפי ההתחלה ואסרוה בכל העונה וכנ"ל].

ג. ראב"ד- אסורה היא בכל הלילה וגם את משך הזמן שראתה ביום, ומשום דס"ל שאף לר' יהודה זמן וסתה היא כל משך הראיה, והוסיפו עליה איסור של העונה לפי תחילת הראיה.

מחבר - כהראב"ד.

'אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו'.

במקרה הנ"ל אי צריכה להחמיר עונת או"ז

ש"ך - במקרה הנ"ל, שרואה מלפני הנץ עד לאחר הנץ, שפסק המחבר שצריכה היא לפרוש את את כל הלילה ואת משך הזמן שראתה ביום, יש גם להחמיר את עונת האו"ז, להיאסר גם ביום שלפני כן. וכך להיפך, אם רואה מלפני השקיעה עד אחר השקיעה, שאסורה את כל היום ואת משך הזמן שראתה בלילה, וכיון שיש להחמיר את עונת האו"ז, א"כ נאסרת אף כל הלילה שלפני כן.

חוו"ד - הק' על הש"ך מדברי עצמו, שכ' לעיל שכל דברי האו"ז מיירי דוקא כשראיתיה פרוסות על כל העונה, אבל אם ראיתיה קבועות בזמן מסוים כגון בתחילת הלילה, א"כ אין מקום להזמין זו, ובמקרה הנ"ל הרי שראיתיה הן קבועות, וכ' ליישב, שסמך עצמו על מש"כ בנקודה"כ, דנשי דידן אין להם שעה קבועה, ותמיד יש להחמיר את עונת האו"ז.

סעיף ו

כשנמשך ראייתה למשך כמה ימים

א. ראב"ד ורמב"ן - כשנמשך ראייתה למשך כמה ימים, כל הימים חשובים כוסתה, וצריכה לפרוש מכל הימים שרואה בהן. [אמנם יש חילוק בין הראב"ד לרמב"ן, שלראב"ד פורשת רק מהזמן שראתה, ולא את כל העונה שהיה בהם ראיות, ולרמב"ן פורשת גם את כל העונות שראתה בהם, פרישה].

ב. רז"ה ורוב הראשונים - רק העונה הראשונה שהתחילה לראות צריכה לפרוש, ולאחר שעבר העונה הרי היא מותרת, והוכיח כן מהגמרות.

מחבר - כהרו"ה ורוב הראשונים.

'אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת'.

החילוק בין סעיף זה לסעיף הקודם

הק' המפרשים בפסיקת המחבר, שאם ראתה במשך כמה ימים שחוששת רק לתחילת הראיה, דמ"ש מסעיף הקודם שפסק המחבר שאם ראייתה נמשכת מלפני הנץ עד אחרי, צריכה לחשוש אף את הזמן שראתה ביום ולא רק לחשוש לתחילת הראיה. ונאמרו ע"ז ב' תירוצים.

א. ב"ח- לעיל בסעיף ה דצריכה לפרוש ביום כשיעור הנמשך בו, מדובר כשרואה ראייה מרובה מסוף הנץ החמה עד תוך היום, ויש לנו לומר שהכל הוא ראייה אחת, אבל כאן שרואה כמה ימים אינה ראייה אחת, אלא הראייה שרואה בראשונה היא תחילת הוסת, וכל מה שרואה אח"כ, דמים יתירים הוא דאתוספו בה.

ב. פרישה- דדוקא לעיל דההמשך הוא דבר מועט, סברא לומר דגם הוא מצטרף, משא"כ כשהוא ב' או ג' ימים.

סעיף ז

מעוברת ומניקה

גמרא- 'משנה: רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה מעוברת משיודע עוברת מניקה עד שתגמול את בנה נתנה בנה למניקה גמלתו או מת ר"מ אומר מטמאה מעת לעת וחכמים אומרים דיה שעתה עד כ"ד חדש שהוא זמן הגקת התינוק ובגמרא מפרש טעמא איזוהי זקנה כל שעברו עליה שלא ראתה שלש עונות מפרש לה בגמרא סמוך לזקנתה מפרש בגמרא רבי אליעזר אומר כל אשה ויהי ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן אבל לא עברו עליה לא מפליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משגולד ובמה אמר דיה שעתה בראייה ראשונה שראתה הבתולה או הנשוצרת או הזקנה לאחר שלש עונות אבל בשניה מטמאה מעת לעת שהכי חזרה לקדמותה להיות דמים מלויים בה ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דיה שעתה'. [נהד ז: ז]

גמרא- 'בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה מהו קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא מאי כיון דוסתות דאורייתא אותה בדיקה שהצריכה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה לנשה נכסיה דאורח צנזנו צא ואם צא יום וסתה ולא בדקה מנחוקין לה עמא לה לקמן בפרק כל היד (דף עז) וקא מצעיא לן אס לא בדקה ציום וסתה ציומי עיבורה מהו בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה א"ל תניתיה רבי מאיר אומר אם היתה במחבא מחמת פחד כרכוס או ליטעון והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה הכא נמי צנזנצרת דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה' [נהד ט:]

רא"ש- יש להוציא מדברי הגמ' שמעוברת אינה צריכה לפרוש בעונת וסתה [הקבוע שהיה לה לפני ימי העיבור], כיון דאמר' בגמ' דדמיה מסולקין לענין שאינה צריכה בדיקה בעת וסתה ומותרת היא דמסולקת דמים, א"כ כמ"כ אינה צריכה לפרוש בימי וסתה שדין אחד להם.

טור- משמע מהרא"ש שדין מניקה שווה הוא לדין המעוברת, וכשם שבמעוברת אינה צריכה לפרוש

ביום וסתה, כמ"כ מניקה אינה צריכה לפרוש ביום וסתה. והגדרת מעוברת, מבואר במשנה שהוא משהוכר עוברת. ומניקה מבואר מחלוקת בין ר"מ לרבנן, דלר"מ צריכה היא להניקתו ממש, ולרבנן הוא כ"ד חודש אפי' אינו יונק, וק"ל כחכמים שהוא כ"ד חודש ואף אינו יונק, אך ביותר מזה לא נחשבת למניקה ואפי' התינוק יונק.

כ"י- הביא מחלוקת ראשונים היאך לפסוק במחלוקת התנאים, אם במעוברת שנחשבת למסולקת דמים בעי' שיעברו עליה ג' עונות שלא תראה. דשי' הרז"ה הוא דהלכה כר' יוסי, דבעינן שיעברו עליה ג' עונות שלא תראה, ושי' הרשב"א הוא דהלכה כת"ק, דלא בעי במעוברת שלא תראה ג' עונות, אלא משהוכר עוברת כבר נחשבת למסולקת דמים.

מחבר- כהרא"ש והטור.

אם הגיע וסתה בימי עיבורה, משהוכר עוברת, או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משגולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה. (וע"ל סוף סימן קפ"ט).

מניקה ששיעורה כ"ד חודש אם חודש העיבור בכלל

א. ש"ך- שיעור המניקה דאיתא במתני' שהוא כ"ד חודש, היינו בלא חודש העיבור ואינו עולה למנין הכ"ד.

ב. כו"פ- חודש העיבור עולה הוא למנין הכ"ד, ואין לה אלא כ"ד חודשים, הן בשנה פשוטה הן בשנה מעוברת.

מעוברת שראתה פ"א אם צריכה היא לחשוש

א. רש"ל- מעוברת שאינה צריכה לחשוש לוסתה הקבוע שהיה לה קודם, היינו אפי' אם תראה פעם אחת עד ג'פ, אבל אם תראה ג'פ חוששת כוסת שאינו קבוע [באופן שאם לא תבדוק ביום הוסת לא תיאסר].

ב. ש"ך ס"ט וחוו"ד- מבואר מלהלן סימן קפט סעי' לג שמעוברת אף בפעם אחת שרואה כבר צריכה לחשוש כדין וסת שאינו קבוע.

פוסקי זמנינו- יש להחמיר במעוברת אחר ג' חודשים אפי' בראתה פעם אחת כוסת שאינו קבוע וכדעת הש"ך. [לבושי עז].

אם צריכה היא לפרוש ביום הוסת עצמו

א. פרישה- כל מה שהמחבר הקל שמעוברת ומניקה אינן צריכות לפרוש, היינו דוקא לענין העונה הסמוכה לוסת, אבל ביום הוסת עצמו צריכה לפרוש.

ב. ש"ך- חלק ע"ז, וס"ל שאינה צריכה לפרוש אף ביום הוסת עצמו.

לענין עונה בינונית

א. סדרי טהרה- מעוברת ומניקה אינה צריכה לחשוש לעונה בינונית.

ב. חו"ד- מעוברת ומניקה צריכה היא לחשוש לעונה בינונית.

הגריש"א- יש להחמיר במעוברת לחשוש לעונה בינונית כוסת שאינו קבוע, ואם עבר היום ולא בדקה מותרת בלא בדיקה.

מעוברת בזמניו

הגרע"א- [בתשובה]. האינדא דעינינו הרואות שהמעוברת אף קודם ג' חודשים מסולקת דמים וכבר מעת קליטת הזרע, וצ"ל דנשתנו הטבעים, אמנם כיון דלא חזינן להפוסקים שהקילו בזה אין לנו להקל ויש להחמיר שאינה צריכה בדיקה רק מג' חודשים.

חת"ס- י"ל שגם בזמן חז"ל כבר ברגע קליטת הזרע האשה היתה מסולקת דמים, ורק שחז"ל הצריכו לב' סימנים, א. קליטת הזרע. ב. שיוכר עוברה דהיינו ג' חודשים, וכפי שנתבאר שמכביד העובר ומסלק את דמיה.

מניקה בזמניו

אחרונים- בזמניו דחזינן שסילוק הדמים תלוי בהנקה בפועל ולא בכ"ד החודשים, נקטו האחרונים להחמיר בזה, דהיינו שאם היה לה וסת קבוע צריכה לחשוש בזמן שמפסיקה להניק, וכן שבזמן הזה שלא מניקה, אף בתוך כ"ד חודשים אינה יכולה לעקור את וסתה.

סעיף ח

נחבית במחבוא

גמרא- משנה: 'ר"מ אומר אם היתה במחבוא נחמנת ליספון או כרכוס והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים...'. [גדה טז].

גמרא- 'בעא מיניה הוא סבא מרבי יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה מהו קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא מאי כיון דוסתות דאורייתא אותה זדיקה שהלריכוה לאשה להצדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה לנשה נסויי דאורח זמנו צא ואם צא יום וסתה ולא דקה נחמנת לה עמאכ לקמן צפרק כל היד (דף עז) וקא מצעיא לן אם לא דקה ציוס וסתה ציווי שיצורה מהו בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה א"ל תניתוה רבי מאיר אומר אם היתה במחבוא נחמנת פחד כרכוס או ליספון והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה הכא נמי במעוברת דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה' [גדה טז].

א. רשב"א- נחבית במחבוא אינה צריכה בדיקה אפי' לכתחילה ביום וסתה, ומה שנקטה המשנה לשון דיעבד 'הגיע שעת וסתה ולא בדקה' היינו כדי לאפוקי מכל אשה שאפי' בכה"ג אסורה עד שתבדוק.

והוכיח כן מהגמ' ט. שמדמה את דין המעוברת למחבוא, וכיון דלענין מעוברת אמרי' שאינה צריכה בדיקה ומשמע אפי' לכתחילה, ה"ה נמי לנחבית במחבוא שאינה צריכה בדיקה אף לכתחילה.

ב. טור- דינא דנחבית במחבוא היינו דוקא לענין שאם עבר יום וסתה ולא בדקה שאינה צריכה עוד בדיקה, אבל לכתחילה צריכה בדיקה ביום וסתה.

ובביאור הגמ' לדברי הטור נאמרו ב' פירושים. הב"י כ' שהטור ילמד את דברי הגמ' ט. שגם במעוברת צריכה בדיקה לכתחילה, ורק לענין דיעבד אמרי' שאינה צריכה עוד בדיקה, ודייק כן מלשון הגמ' 'הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה' דמשמע דהיינו דיעבד. והא דפסק הטור במעוברת שאף לכתחילה אינה צריכה בדיקה, היינו משום דדברי הגמ' ט. קאי למ"ד דווסתות דאורייתא, ולכך לכתחילה בעי בדיקה, אבל לדין דקי"ל דווסתות דרבנן לא בעי בדיקה אף לכתחילה, ואמנם במחבוא אף למ"ד ווסתות דרבנן צריכה לכתחילה בדיקה, ומשום שמעוברת, עיינו הוראות שיותר מסולקת היא ממחבוא, אך למ"ד ווסתות דאורייתא אין לחלק ולומר שבמעוברת לא תצטרך אף לכתחילה כיון דמ"מ חמור הוא. והט"ז כ' ליישב דברי הטור אהדדי, דדינא דנחבית במחבוא כיון שסיבת סילוק הדמים הוא מהפחד, א"כ יש לנו לחשוש שירד הפחד מליבה, לכך לא תוכל לשמש עם בעלה בלא בדיקה דשמא ירד לה הפחד באותו הזמן, ורק לאחר שעבר אותו הזמן ונשאר בה הפחד, אמרי' שאותו זמן היתה מסולקת מדמים, ולכך כ' הטור במחבוא שרק בדיעבד אם לא בדקה מותרת בלא בדיקה, בשונה ממעוברת שאין אפשרות שסיבת הסילוק דמים דהיינו העיבור יפסק. ובחוו"ד הק' ע"ז, דהא ברמ"א משמע שאם היא בדקה יכולה אף לשמש, ולדברי הט"ז יקשה דנימא שנפסק הפחד בין הבדיקה לתשמיש, וכ' שאולי דברי הט"ז מכוונים לדברי הטור, ובאמת יהיה אסור לה לשמש אף לאחר בדיקה, אך כ' דלא משמע הכי מדברי הטור.

א. מחבר- כהרשב"א.

'היתה נחבית במחבוא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו.'

ב. רמ"א- כהטור.

'וי"א דוקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. אבל לכתחלה צריכה בדיקה. (וכך משמע בב"י).'

[והיינו שע"י בדיקה מותרת אף לשמש, חוו"ד, אך מהט"ז משמע שתהיה אסורה]

ראיה במחבוא אם מצטרף לקביעת וסת

חוו"ד- נחבית במחבוא, כיון שנחשבת למסולקת דמים, אם תראה במחבוא, אי"ז מצטרף לענין קביעות וסת.

לקיחת כדורים המונעים את הוסת

פוסקי זמנינו- אשה הלוקחת כדורים המעכבים את וסתה מלבוא, יש לה לחוש ליום וסתה ולבדוק, ואם הוחזקה ג"פ שנפסק דמיה, יכולה להקל ולא לחוש לוסתה. אמנם בכלות שיום חופתן יוצא להן ביום הוסת, יש להן להקל אף בפעם הראשונה ע"י הכדורים. [הגריש"א והגרש"ן]

סעיף ט

חייב הבדיקה לאשה בזמן וסתה

גמרא- 'בעו מיניה מרב נחמן וסתות דאורייתא או דרבנן' הא דקיימא לן דבעי בדוקה בשעת וסתה דאורייתא היא לאם לא בדקה עמאה ופילו בדקה אחר זמן ומלאתה עהורה דאורח צזנונו צא ודס חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאלרכוה ואס לא בדקה עהורה אמר להו מדאמר הונא חברין משמיה דרב אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה צבדיקה ראשונה שבדקה עלמה לאחר זמן ומלאתה עמאה חוששת לוסתה וחוששת לראייתה אם זמן וסתה קודם מעת לעת של ראייתה מעמאין עהרות דוסתה ואיך דלמא צזנונו צא ואס מעת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שהתה משעת וסתה עד ראייתה מעת לעת אזלין צתר ראייה ועמאה מעת לעת וקס"ד דה"ה נניי אס בדקה ומלאתה עהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה משום דבעי לנמייר וחוששת לראייתה אלמא וסתות דאורייתא איכא דאמרי הכי קא"ל טעמא דראתה דכיון דצבדיקה ראשונה מלאתה עמאה אס בדקה נמי צשעת וסתה הוה משכחא הא לא ראתה אין חוששין אלמא וסתות דרבנן איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאת טמאה טמאה טהורה ושימאל אמר אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה מפני שאורח בזמנו בא. לימא בוסתות קמיפלגי דמ"ס דאורייתא ומ"ס דרבנן אמר ר' זירא דכ"ע וסתות דאורייתא אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דצנולאתה עהורה כשבדקה צשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה דס הוה משכחא ושימאל סבר אפי' הכי עמאה דאורח צזנונו צא הוואל ולא בדקה צשעת וסת מנש כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת כאן שלא בדקה עצמה כשיעור וסת הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא ועמאה אפילו לרב צשלא צדקה עלמה צשיעור וסת ואחי"כ צדקה ומלאתה עהורה עמאה ואיכא דלמניי דמר אמר חדא ונר אמר חדא ולא פליגי ר"נ בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קמיפלגי דמ"ס וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן' [גדה טו].

א. תוס' ורשב"א- הלכה כרב דווסתות דרבנן, ולכך בוסת הקבוע יש לה לבדוק [ואף בוסת שאינו קבוע צריכה היא לבדוק ביום וסתה, פרישה], עבר וסתה ולא בדקה, בודקת, ואם מצאה טמאה, טמאה. מצאה טהורה, טהורה. וכ' הרשב"א דה"מ באשה שיש לה וסת קבוע, אבל באין לה וסת קבוע, אם עבר יום וסתה אינה צריכה בדיקה אפי' לכתחילה. אמנם אם וסתה שאינו קבוע הוא יותר מל' יום, חוששת ליום הל' כוסת קבוע, וזהו דין 'עונה בינונית' דחשיב כוסת קבוע.

ב. רמב"ם ורי"ף- אף באשה שיש לה וסת קבוע, אם לא בדקה ביום וסתה ועבר וסתה אינה צריכה לבדוק אפי' לכתחילה. [וכך פסק הטור, והק' המפרשים דהא שי' הטור בסי' קפו שכל אשה שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לפני ואחרי תשמיש, והיאך כ' כאן שמותרת. ותי' הט"ז דהכא מיירי שיש לה וסת קבוע ושינתה פעם אחת לזמן אחר וצריכה לחשוש לראייה החדשה פעם אחת, ובכה"ג שעובר וסתה ולא בדקה טהורה ע"י בדיקה, ודבריו להלן בסי' קפו מיירי באשה שאין לה וסת קבוע כלל.]

ג. רא"ם- הלכה כר' זירא דס"ל דווסתות דאורייתא, ולכך דוקא אם בדקה מיד בסמוך לוסתה ומצאה טהורה הרי היא טהורה, אבל לאחר מיכן אף אם יצאה טהורה הרי היא טמאה.

א. מחבר- כאן סתם כהרמב"ם והרי"ף, והביא את התוס' ורשב"א כיש מי שאומר. אמנם להלן סימן קפט ס"ד סתם להחמיר כהתוס' והרא"ש שצריכה בדיקה לאחר הוסת. וכן להלן סי"א בסימן זה, משמע שפוסק כשיטות שאם עבר הוסת ולא בדקה צריכה היא לבדוק לאחמ"כ, כמבואר שם בדברי הגר"א.

'שאר נשים, צריכות בדיקה כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. וי"א שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אע"פ שאינו קבוע.'

ב. רמ"א - כתוס' והרשב"א שלכתחילה צריכה בדיקה. [ט"ז]

'(והכי נהוג, וכן הוא לקמן סימן קפ"ט).'

ג. ב"ח - יש להחמיר כשי' הרא"ם דהבדיקה מהני דוקא בסמוך לעונת הוסת.

זמן הבדיקה בעונת הוסת

א. חו"ד - מה שמבואר שאשה שיש לה וסת צריכה בדיקה ביום הוסת, היינו במקרה שיש לה שעה קבועה לאותו היום שאז סגי לה בבדיקה של אותה שעה. והוכיח כן מדינא דמתני' ריש נדה דאמר' דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה, והיינו שאין היא מטמאה למפרע, וע"כ דמירי שיש לה שעה קבועה ושעה הוי וסתות, דאל"כ נחשוש שמא ראתה קודם לכן באותה עונה, שהרי ע"ז אין לנו חזקה. [ומשום שכל מה שר' יהודה חלק על ר' יוסי דס"ל דווסתות לשעות הוי וסתות וס"ל שאינו וסת, זה דוקא לענין הפרישה שהחמיר לפרוש כל העונה ולא רק באותה שעה, אבל לענין חובת הבדיקה מודה ר"י לר' יוסי דווסתות הוא לשעות, וסגי בבדיקה שבאותה שעה]. אבל אשה שאין לה שעה קבועה באותו יום, צריכה בדיקה לכל אותה עונה, והיינו שתניח מוך דחוק באותו מקום לכל משך העונה. וה"ה במשנת ב' או ג' ימים שחוששת לכל אלו הימים, צריכה להניח מוך תחתיה בכל אותם הימים.

ב. חזו"א - חלק ע"ז וס"ל דלר' יהודה דווסתות הוא לימים ולא לשעות, זהו אף לגבי הבדיקה, ולפ"ז היה צורך בכל אשה שיש לה וסת להצריכה מוך לכל אותה עונה, אך לא משמע כן מהפוס' אלא דסגי בפעם אחת באותה עונה, וא"כ אף בשיש לה וסת לשעה סגי לה לבדיקה אחת. ומה שהק' החו"ד היאך מהני הבדיקה שהיא באמצע היום על החלק של אחרי להחזיקה טהורה, י"ל דבאמת אין לנו בכלל לחשוש שמא היא תראה דא"ז חזקה גמורה ויותר יש לנו להשאירה בחזקת טהרה שהיא נמצאת בו, רק שהתורה [או חכמים למ"ד ווסתות דרבנן] קבעה דין שנחזיקנה כטהורה רק ע"י בדיקה, ובדיקה זאת אפשר לה להיעשות בכל זמן העונה, וכן שיהני אותה בדיקה לפני אותה שעה שהרי חכמים הצריכו לה בדיקה אחת באותה עונה.

פוסקי זמנינו - לכתחילה בשיש לה וסת קבוע תבדוק בבוקר ובלילה [והיינו אם עונתה ביום אך בעונת הלילה אפשר בבדיקה בתחילת הלילה ולפני שהולכת לישון ולא צריכה להשכים לפני הנץ החמה], אך מעיקר הדין ודאי סגי לה בבדיקה אחת באותה עונה, וכן אשה שאין לה וסת קבוע לא צריכה יותר מבדיקה אחת. לבושי עז.

טעם הדין שאם עבר עונת הוסת ולא בדקה שטהורה

א. חו"ד - בגמ' התבאר שיטת רב דס"ל דאף אם לא בדקה בזמן הוסת ועבר הוסת דטהורה, דס"ל דווסתות דרבנן, וביאר החו"ד דאף מ"ד ווסתות דרבנן ס"ל דחיישי' לוסתה שתבוא באופן שמרע את החזקת טהרה שיש לה, ורק משום שאנו מסתמכים על הראיה שלא הרגישה כל אותה עונה מהני זה

להוציאה מהחשש שהגיע וסתה, אמנם כיון שראיה זה של מדלא ארגשה אי"ז כ"כ בירור, לכך גם בעי בדיקה, שיחד עם זה מבררת שלא ראתה בזמן הוסת. ולפ"ז גם אחר עונת הוסת היתה צריכה בדיקה ומה שלשיטות שאם עבר עונת הוסת שאינה צריכה בדיקה אף לכתחילה, היינו משום שכבר לא יהני לה הבדיקה כיון שתועלת הבדיקה הוא רק לחשש שהדם נמצא בבית החיצון ועוד לא נפל לארץ, וזה קיים רק בעונת הוסת אך לאחר עונת הוסת כבר אין חשש כזה, שאם היה דם בזמן העונה היה כבר נופל לארץ ולא חיישי שתראה ראייה חדשה לאחר עונת הוסת שאין לנו חשש כזה, ולכך גם תצטרך בדיקה לאחר העונה בשיעור זמן שירד הדם מבית החיצון לארץ. ולפ"ז הוציא החו"ד שאם בדקה בזמן הוסת ואבד העד שיש להסתפק שתהיה טמאה לאחר העונה, שהרי כבר אין לה את ההוכחה מדלא ארגשה בזמן הוסת, שיכול להיות שהרגישה בזמן הבדיקה ולא אדעתה בגלל הרגשת העד.

ב. חזו"א- הקשה על עיקר דינו של החו"ד שאם נחשוש כשיהיה סיבה לזה שלא הרגישה, א"כ אשה שהטילה מי רגלים ג"כ יש לה לחשוש שבאותו הזמן דילמא ארגשה ולא אדעתה, וא"כ אנו שחוששים לכל העונה [בעיקר לשי' החו"ד כשאין לה שעה קבועה שהצריך לה מוך דחוק לכל העונה] לא ימלט שלא תטיל מ"ר באמצע העונה ונפל כל הדין שאם לא בדקה ועבר הוסת שטהורה בלא בדיקה, שהרי כבר אין לנו את הסיבה מדלא ארגשה. ולכך חלק החזו"א על החו"ד וס"ל שאין צורך בעוד סיבה דמדלא ארגשה, אלא כיון דווסתות דרבנן הרי שהיא בחזקת טהרה ואין לנו לחשוש לוסתה כיון שהימים חלוקין במאכל ובמשתה ובשינוי האויר אשר כל אלה עלולין לשנות את זמני הראיה, ולכך אין להוציאה מחזקתה, ומה שצריכה לבדוק לכתחילה, וכן שיש לה לפרוש [וי"א שהוא מהתורה] ביום וסתה, היינו משום שיש לאדם להתרחק מן האיסור הידוע, ולכך בעת וסתה שיש סבירות לאיסור להגיע יש לו לאדם לפרוש [ואפשר שאיסור זה מה"ת וכנ"ל], וכן שיש לו לבדוק כיון שנמצא הוא בזמן הקרוב יותר לאיסור. וכדוגמת מה שמצינו בדין היחוד שאסרה תורה על היחוד ואין אסרין אשה על בעלה בגלל היחוד, והיינו שאף שהחזקת כשרות שלה נשארה, מ"מ התורה אסרה לחשוש שלא להתקרב לאיסור.

פוסקי זמנינו- אף כשאין את הסיבה של 'מדלא ארגשה', ועבר יום הוסת ולא בדקה, טהורה וכהחזו"א, ומשום שעצם זה שווסתות דרבנן מהני להשאיר אותה בחזקת טהרתה כל עוד ולא ראתה, לבושי עז. [הוסיף הגרש"ו דאף אי נימא כהחזו"ד שצריך סיבה דמדלא ארגשה כדי שנטהר אותה לאחר זמן הוסת, אפ"ה י"ל שעדיין קיים הסיבה דמדלא ארגשה גם בבדיקה ונאבד העד או בהטלת מ"ר, משום דכיון שאנו כיום מחזיקים אותה שתראה בכל העונה א"כ אין לנו לתלות שתראה בדיוק בזמן המועט של הבדיקה או של הטלת המ"ר, ולכך טהורה בכל גוויי].

בווסתות הגוף

פת"ש- כל ההיתר בוסת שאינו קבוע [בפחות מל' יום] שאם עבר הוסת שאינה צריכה לבדוק אף לכתחילה, זה דוקא בווסתות שע"י ימים, אבל בווסתות שע"י שינויי גופה [ווסתות הגוף] אף באינו קבוע ועבר שעת וסתה אסורה לשמש עד שתבדוק. [כן הביא בשם הט"ז לקמן סימן קפ"ט סקל"ח, אך הש"ך שם בנקה"כ חולק וס"ל שאין חילוק]

סעיף י

היוצא לדרך

כשהיא טהורה סמוך לוסתה

גמרא- 'ואמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא מהתם נפקא ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך א"ר יוסף אע"ג דאנור רבן (שבוטות דף יח) חייב אדם לפקוד מלשמו וכו' ואפי"ה כשילא לדרך יפקדיה לא נצרכה אלא סמוך לוסתה וכמה אמר רבא עונה אס רגילה לראות ציוס אסורה כל היום ואס רגילה לראות צלילה אסורה כל הלילה והני מילי דחייב לפוקדה לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי כי אזל לדבר הרשות אצל לדבר מלוה לא משום דטריד צנולה אי נניי מיטריד בתשמיש ויצטל מנולה'. [יבמות סב:]

א. רש"י- חייב הפקידה בשעה שיוצא לדרך הוא אף בתשמיש. [כיון דווסתות דרבנן ובמקום מצוה לא גזור, פוסקים].

ב. רבינו תם- חייב הפקידה ביוצא לדרך הוא רק לענין חיבוק ונישוק אך לא לענין תשמיש. [ואף דבלא יוצא לדרך שרי חיבו"נ בעת וסתה, מ"מ ביוצא לדרך הוא חובה]

סמ"ג- מעיקר הדין כרש"י דשרי אף בתשמיש, אך יש להחמיר כר"ת שלא לפוקדה כי אם בחיו"נ. [מרוכ המפרשים נראה וכך מבואר להדיא מרמ"א כוונת הסמ"ג דהיינו להחמיר שלא בתשמיש, אך רש"ל פי' דהיינו להחמיר שלא לצאת לדרך]

מחבר- סתם כעיקר דינא דהגמ'. [אמנם התוה"ש כ' דדעת המחבר הוא כר"ת דחייב פקידה הוא בדברי ריצוי]

הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לוסתה.

א. רמ"א- א. עיקר הדין כרש"י דשרי אף תשמיש אך המחמיר כר"ת תבוא עליו ברכה. ב. דברי הגמ' דהולך לדבר מצוה אי"צ לפקוד אשתו.

'ואפילו בתשמיש שרי. (טור בשם י"א וכ"י בשם רש"י וראב"ד ורשב"א ור' ירוחם). ומ"מ המחמיר שלא לפקדה רק בדברי רצוי, תע"ב (כ"י בשם סמ"ג). וכבר נתבאר דכל מיני קורבה ואהבה שרי, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מצוה א"צ לפקוד אשתו. (המ"מ פ"ד דא"ב ובהגהות ש"ד).'

ב. רש"ל- כסמ"ג שיש להחמיר שלא לצאת כלל לדרך, אך אם בכל זאת יוצא אין להחמיר שלא לשמש שהרי זה חובה.

שיעור היוצא לדרך

א. פת"ש- ע"פ התשובה מאהבה, ששיעור יוצא לדרך הוא י"ב מיל.

ב. אחרונים- דברי התשובה מאהבה מיירי לענין דברי הרמב"ם שאסור לו לאדם שיבעול בשעה שיוצא לדרך מחמת הסכנה, ובזה השיעור הוא י"ב מיל, אך לענין השיעור של יוצא לדרך אינו כן. וביעב"ץ כ' שהשיעור הוא נוסע ולא יוכל לחזור קודם עונתו שחייב לה לפי מה שהוא [לפי כוחו שקבעו חכמים אם ת"ח הוא וכדו].

פוסקי זמנינו- הכל לפי הענין, והיינו שאם היציאה הוא באופן קבוע, א"כ אף שזה זמן ארוך כגון משבת לשבת מ"מ אין בזה דינא דיוצא לדרך, ואם אינו רגיל ביציאה זו, אז אפי' שיציאה זו קצרה אם זה מרחק ארוך יש לו לפוקדה. לבושי עז.

הזמן שיש לו לפוקדה

באר היטב- ע"פ הרמב"ם באו"ח. שכ' שאין לו לאדם לבעול ביום היציאה לדרך. א"כ אין לו לאדם היוצא לדרך לפקוד את אשתו באותו עונה שיוצא אלא יש לו להקדים. ולפ"ז יוצא שאם יוצא ביום יש לו לפוקדה בלילה שלפני. [ואם יוצא בלילה, אם יוצא בסוף הלילה יפקוד בתחילת הלילה ואם יוצא בתחילת הלילה יפקוד בלילה של היום שלפני שהרי אסור לשמש ביום. ואם אינו יכול, ישמש ביום לפי התנאים המבוארים באו"ח סי' ר"מ. לבושי עז.]

היוצא לדרך כשאשתו נדה

נימוק"י- למד את דברי הגמ' הנ"ל שהיוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו, מיירי בנדה, ודברי הגמ' 'וכמה עונה' יתפרשו דהיינו שאם היא נדה ותוכל לטבול תוך עונה שיש לו להמתין בשבילה לאותה עונה, אך לא ליותר מזה, אך ביוצא לדבר מצוה אין צריך להמתין.

רמ"א- כנימוק"י.

'וי"א אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת, צריך להמתין. (נ"י פרק הבא על יבמתו).'

ש"ך- ביוצא לדבר מצוה אין צריך להמתין כמבואר בנימוק"י, וה"ה בדבר הרשות בדבר שהוא צורך גדול, דבלא"ה כל המפרשים חלקו על פירוש זה.

סעיף יא

אם צריך לשאול לאשתו אם היא טהורה

גמרא- 'משנה: כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ולא צדיקה שלא הזכרה צדיקה אלא לטובה צטברות... גמרא: ..אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה ל' יום לראייה אבל לאחר ל' בעיא צדיקה הואיל וסתם נשים חזין לטוב עונה אמר רב הונא ל"ש אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסור לשמש.

כלפי לייא, אדרבה איפכא מסתברא אין לה וסת אימא חזאי, יש לה וסת וסת קביע לה אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב הונא ל"ש דכי מלאה תוך ימי עונתה לא צעיר צדיקה אלא שלא הגיע שעת וסתה בתוך אותן ימים שהיה צורך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע צורך אותן הימים אבל הגיע שעת וסתה קודם ביאתו מן הדרך אסורה דאורח צונני צא קסבר וסתות דאורייתא הלמני דמחזקינן לה צטומאח ספק רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן הלריכוה חכמים לדוק ביום וסתה שמוא תראה ומיכו היכא דלא הוה צעיר ולא ידעינן אי צדיקה אי לא צדיקה לא מספקין לה צטומאה רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא שנו הא דתנן בחזקת טהרה דמשמע אפילו הגיע עת וסתה אלא שאין לה וסת לימים לחודייהו בלא קפילה אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתות דרבנן אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה אם שהה צורך צבעה ימים אחר וסתה דעכשו עונדת ציניס שיכולה להטיר אפילו הגיע וסתה אמרין עבולה ואין לריך לשאלה ובא עליה אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו ילדה דבזיוא צושה היא לעבול עד שיפייסנה למטבל אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר רבי יוחנן שלא יחא לריך לשאלה ואפילו היא זקנה אימר דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצא לומר ראתה אימא טבלה וכיון דטעמא דר' יוחנן משום ספיקא הוא לא שגא ילדה לא שגא זקנה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוה ליה ספק להיתר וודאי לאסור ואין ספק מוציא את הדבר מידי ודאי'. [נדה טו. טז:]

א. תוס' ורשב"א - מבואר מהגמ' דלמאי דקי"ל דווסתות דרבנן, אשה שיש לה וסת קבוע או באין לה וסת' והוא יום ל' לראיתה, יכול הוא לבוא עליה בלא שישאלנה אפי' בעת וסתה. והק' התוס' דהא קי"ל דאף למ"ד ווסתות דרבנן אפ"ה יש לו לפרוש ממנה בעת וסתה, ומקרא ד'וזהרתם', והיינו דחיישי' שראתה ורק דלא הוי ודאי. ותירץ דמירי שהמתין עד כדי שתוכל לספור ולטבול, וכמירא דר' יוחנן בהמשך הגמ', ולכך מותרת כיון דהוי ספק ספיקא, ספק אם היא ראתה ביום הוסת, ואף אם היא ראתה שמוא היא ספרה וטבלה. [אך למ"ד ווסתות דאורייתא ליכא אלא חדא ספיקא שהרי אמרי' דודאי ראתה ביום וסתה]. ולפ"ז יוצא שאשה שיש לה וסת קבוע או שאין לה והוא יום ל' לראיתה, אם עוד לא הגיע יום וסתה יכול הוא לבוא עליה בלא לשאול אותה, אך אם הגיע שעת וסתה צריך שיעבור זמן מאז שתוכל לספור ולטבול ורק אז יוכל לבוא עליה, אך לפני כן צריך שישאל אותה. ובאשה שאין לה וסת קבוע לפני יום הל' לראיתה, בכל גוונא יכול לבוא עליה בלא לשאול אותה. [הסדר"ט הקשה, דהא אף באשה שאין לה וסת קבוע והגיע יום וסתה האחרון אף שאינו קבוע צריכה לחשוש ולפרוש באותו יום, וא"כ היאך סמכי' בכה"ג שלא יצטרך לשאול אותה אף אם לא עבר הזמן שתוכל לספור ולטבול, מ"ש מאשה שיש לה וסת קבוע לענין זה, והניח קו' זו בצ"ע.]

ב. רמב"ם ורי"ף - למ"ד ווסתות דרבנן הרי שאחר עונת הוסת כבר היא בחזקת טהרה ואין צריך לשאול אותה אפי' שלא עברו הימים שתוכל למנות ולטבול. [ומה דאיתא בגמ' בשם ר"י שצריך דוקא באופן שעברו הימים שתוכל ליטהר, כ' המ"מ דס"ל כמ"ד ווסתות דאורייתא, ולכך בעי' שיעבור הימים שתוכל ליטהר אך למ"ד ווסתות דרבנן לא בעי' וכאמור.]

מחבר - כהרשב"א והתוס'.

'אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראיתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, בא עליה ואין צריך לשאול.'

[חידוש זה שאין צריך לשאול אותה אחר הוסת כשעבר זמן שתוכל לספור ולטבול, זהו רק לשיטות שאשה שלא בדקה בעת וסתה ועבר יום הוסת שצריכה בדיקה, אך לפי מה שסתם המחבר לעיל שא"צ אפי' בדיקה, א"כ כ"ש הוא שאינו צריך לשאול אותה, ואפי' שלא עבר שיעור הזמן, גר"א]

ביאור מימרא דר"י ואפי' ילדה'

א. רש"י - 'אפי' ילדה' היינו נערה שאינה נשואה שבושה מלטבול, אפ"ה מותרת.

ב. רבינו תם - 'אפי' ילדה' היינו אשה נשואה שילדה ילד, והחידוש הוא שאפי' שפוחדת היא מלטבול שאינה חשה בטוב. [אך מיירי שאינה טמאה ודאית מחמת הלידה, דבכה"ג שהיא היתה ודאי טמאה מבואר להלן ריש סימן קפה שאין הבעל יכול לבוא עליה אלא א"כ אמרה שהיא טהורה.]

ט"ז וש"ך - הביאו את הדין האמור בגמ' שהוא אפי' בילדה וכפי' רש"י דהיינו אפי' בקטנה שאינה נשואה שבושה לטבול.

שתאמר בפה 'טהורה אני'

חזו"ד - אפי' אם היא ערה ושוכבת אצלו, צריכה היא שתאמר בפה שטהורה היא.

בא מן בדרך בזמנינו

סד"ט - אף שמבואר בגמ' דהבא מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה, היינו באופן שבעלה בעיר שיכולה היא לטבול, אבל אם בעלה לא בעיר, שבזמנינו אם בעלה לא בעיר מבואר להלן שאין לאשה לטבול והוי אף סכנה, בכה"ג שאין רגילות שתטבול הרי שאין היא בחזקת טהרה.

סעיף יב

אשה שיש לה וסת לימים ולקפיצות

גמרא - 'רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא שנו הא דתנן בחזקת טהרה דמשמע אפילו הגיע עת וסתה אלא שאין לה וסת לימים לחוד ויכולה אלא קפצה אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות, כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתות דרבנן. [גדה טו:]

רשב"א - אשה שיש לה וסת לקפיצות ולימים, מבואר בגמ' שאף למ"ד וסתות דאורייתא לא חיישי שתראה גם לאותו מעשה וגם לאותו היום, ולכך היא בחזקת טהרה, והיינו שאי"ז נחשב לוסת קבוע שנחשוש ליום וסתה, וכ"ש למ"ד וסתות דרבנן שהדין כן הוא אף בוסת שהוא רק לימים. אמנם אשה זו נחשבת לאשה שאין לה וסת קבוע באופן שנחשוש לעונה בינונית לסוף ל' יום, וביום הל' צריכה לחשוש ואינה בחזקת טהרה וכמו בכל אשה שיש לה וסת קבוע, שחוששת ליום הוסת כבסעי' הקודם.

א. בית יוסף - ע"פ הרמב"ן. דה"ה לכל ווסתות הגוף התלויים במעשה ולא דוקא בוסת הקפיצות.

ב. ש"ך - הרשב"א מיירי דוקא בוסת הקפיצות שתלוי הוא בה אם תרצה שלא לקפוץ, ולכך הוי כמי שאין לה וסת, אך בשאר ווסתות הגוף שאינם תלויים בה מפורש להלן סימן קפט דוסת המורכב מגוף ולימים הוי וסת קבוע ואינה צריכה גם לחשוש לעונה בינונית כמו בכל אשה שיש לה וסת קבוע.

א. מחבר - כהרשב"א. וכדבריו בב"י.

'היה לה וסת לימים (טור בשם רשב"א) לוסת מוסתות הגוף (ב"י בשם הגהות מיי' פ"ד בשם רמב"ן). כגון קפיצה וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום (ב"י בשם רשב"א וטור לקמן סי' קפ"ט)!'.

ב. ש"ך - כאמור לעיל שהרשב"א מיירי דוקא בוסת הקפיצות שתלוי הוא בה אם תרצה שלא לקפוץ, שאז הוי כוסת שאינו קבוע, אך בשאר ווסתות הגוף שאינם תלויים בה הוי וסת קבוע, ואינה צריכה גם לחשוש לעונה בינונית כמו בכל אשה שיש לה וסת קבוע.

כרו"פ וסד"ט [וכן צידד הש"ך] - דברי הב"י והמחבר דה"ה בשאר ווסתות הגוף, מיירי דוקא בווסתות הגוף כגון וסת הפלפלין והיינו כגון שאכלה שום או פלפלין וכיו"ב שאז באמת הדבר תלוי בה אם תרצה שלא לאכול והוי כמי שאין לה וסת, אך באמת בשאר ווסתות הגוף שאינם תלויין בה הדין הוא דחשיב כוסת קבוע וכדברי הש"ך.

חור"ד - יש להעמיד את דברי המחבר אף בשאר ווסתות הגוף וכגון בפיהוק ועיטוש. ומיירי הכא כגון שפיהקה בר"ח ג' פעמים שלא כסדרן, כלומר שהיו גם ר"ח שפיהקה ולא ראתה וכן שהיו כמה פעמים שפיהקה ולא ראתה, ולכך בכה"ג אי"ז נחשב לוסת קבוע שתחשוש לר"ח, שהרי בר"ח עצמו לא היה קביעות שתפק ותראה, אלא היא צריכה רק לחשוש כאשר היא תפק בר"ח, ולזה כ' המחבר כאן דזה לא חשיב כוסת קבוע והיא בחזקת טהרה וכן שצריכה לחשוש לעונה בינונית. ולהלן דמבואר דוסת התלוי מגוף וימים דחשיב קבוע מיירי שקבעה בל' ר"ח קבועים שפיהקה וראתה, ולכך הוי כקבוע שהרי אין ר"ח שלא ראתה.

סימן קפה

דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

ובו ה' סעיפים

סעיף א

האשה שהיא בחזקת טומאה נאמנת לומר טבלתי

גמרא- 'תנו רבנן חמריין ופועליין והבאיין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות בד"א שהניחון בחזקת טהרה אבל הניחון בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני והא שמואל במאי מוקי לה אי בשיש לה וסת קשיא ערה ואי בשאין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה לעולם בשיש לה וסת וכיון שתבעה לתשמיש אין לך בדיקה גדולה מזו דאי לא קום לה דטורקה היא הוה דקה ודזיקה דקאמר שמואל לעיל בתצטע סגי ולזי מנגנס'. [גדה יב].

גמרא- משנה: ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית שנהגו צנות ישראל ואט"ג דלא כתיבא ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשו נדה... גמרא:... ומשמשו נדה: היכי דמי אי דידע בה נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דא"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואיבעית אימא כדרכ יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכינותיה שראוה לזבשת בגדי נדות ולצטעל אמרה טהורה אני ושנשה אם התרו זו וכי האי גוונא נשכחת לה למתני' דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיו שהוחזקה נדה בעלה לוקה עליה משום נדה' [פתובות עב].

מבואר מהגמ', שאשה שהיא בחזקת טומאה לעולם היא טמאה, עד שתאמר לו טהורה אני ונאמנת לו בכך.

רא"ש- אף אם בגדיה מלוכלכים בדם, נאמנת היא לומר שטהורה היא, ומה שבגדיה מלוכלכים הוא מזה שעברה בשוק של טבחים או שנתעסקה בדם הציפור.

מחבר- כהגמ'.

'האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי'.

רמ"א - כהרא"ש.

'ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, בשוק טבחים עברתי, או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה. (כ"י בשם הרא"ש ורבינו ירוחם).'

ט"ז - הקשה על דברי רמ"א שכ' שצריך שיעברו ימים שיהיה אפשר לה למנות ולטבול, דדבר זה הוא פשיטא. ותירץ דקמ"ל שאפילו אם ספק לו אם עברו כ"כ ימים שאפשר שטבלה דהיינו שרגילה ללבוש לבנים ביום ו' לראייתה ועכשיו א"א בכך אלא שאם טבלה היתה צריכה ללבוש לבנים ביום ה' והיא אומרת שטבלה נאמנת כיון שעכ"פ אפשר בכך.

שצריכה לומר בפה שטהורה היא

חור"ד - האשה שהיא מוחזקת לטמאה, אף אם היא שוכבת אצל בעלה אין זה מהני, אלא צריכה לומר שטהורה היא.

אשה החשודה על איסור נדה

חור"ד - כיון דקי"ל דכל החשוד על העבירה אינו יכול להעיד על אותו דבר, א"כ אשה החשודה על איסור נדה אינה נאמנת יותר לבעלה, אמנם שלא בשעת ווסתה אין אנו צריכים לנאמנותה. עוד כ' דאם היא חשודה מחמת שזינתה פעם אחת אף שהיתה אז בנידתה, י"ל דמ"מ אינה חשודה לענין בעלה, משום דלאחר איכא תיאבון גדול דמים גנובים ימתקו בשונה מלבעלה שלא תשקר, וכן שיש לה פת בסלו, אך אשה ששיקרה לבעלה שטהורה והתברר שהיא טמאה, בכה"ג שוב אינה נאמנת עד שתעשה תשובה. אך כ"ז שאינה נאמנת הוא לענין שאומרת שטהורה כשנמצאת עם בעלה, אך לומר שטבלה ויש לה האפשרות הזאת נאמנת, שאין לה ענין לשקר, אם לא בימות החורף שקשה הטבילה. [וכן אם נותנים שכר בעד הטבילה, י"ל שאינה נאמנת, פת"ש]

סעיף ב

הוחזקה נדה בשכנותיה

גמרא - דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה שראה לנכשת נגדי נדות ולנכשה אמרה עוררה אני ושמשיה בעלה לוקה אם התרו בו וכי האי גוונא נמשכת לה לנתיבי דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינתו שהוחזקה נדה עליה משום נדה' [כתובות עב.].

רשב"א וטור - כיון דאמרי' בגמ' שהוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה, אלמא חזקה זו חשיב כודאי טמאה, ולכך גם לענין זה שאסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו טהורה אני, הדין כן.

מחבר - כהרשב"א וטור.

'אם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, חשיבה כודאי טמאה'.

סעיף ג

נתינת אמתלא

גמרא- 'תנו רבנן האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא משל וטעם למה אמרה תחלה מוקדשת אני לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת הואיל ונתנה אמתלא נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי באושא ואמרו אם נתנה אמתל' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני - אמרה לבעלה נדה אני וחזרה ואמרה טהורה אני לא הייתי נדה מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפילו הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה פטס אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד ששנלה' [כתובות כב. כב:]

רבינו ירוחם- הדין שאינה נאמנת להכחיש דבריה בלא אמתלא זהו דוקא לאחר כדי דיבור, אבל בתוך כדי דיבור נאמנת לחזור בה מדבריה אף בלא אמתלא.

דוגמאות לאמתלא

טור- ע"פ הירושלמי. אמתלא יכולה להיות כגון שאומרת שמה שאמרה תחילה טמאה אני לא אמרהה כן אלא מפני שלא היה בה כח לשמש.

רמב"ם- א. מה שאמרתי תחילה טמאה אני היה זה דרך שחוק. ב. כגון שתבעה בעלה ואחותו או אמו עמה בחצר ואמרה טמאה אני ואח"כ חזרה ואמרה טהורה אני ולא אמרתי לך טמאה אלא מפני אחותך ואמך שמא יראו אותנו הרי זו נאמנת.

ספר תרומה- כגון שאמרה סבורה הייתי להיות נדה אבל עכשיו בדקתי עצמי ומצאתי שמחמת מכה או חבורה בא אלי הדם או חולה הייתי ולא הייתי יכולה לסבול תשמיש.

מחבר-כהגמ'. [ורמ"א כרבינו ירוחם.]

'אמרה לבעלה: טמאה אני, ואחר כך אמרה: טהורה אני, אינה נאמנת. (אם הוא לאחר כדי דיבור) (ב"י בשם רבינו ירוחם). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא

אמרה לו כן, תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסכול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת.

אם ישנה חומרא שלא לסמוך על האמתלא

רמב"ם- רב ושמואל בגמ', נחלקו אי מהני אמתלא אי לא והלכה כרב באיסורי וא"כ קי"ל דמהני אמתלא ואין ענין להחמיר שלא לסמוך ע"ז.

רי"ף- רב ושמואל לא נחלקו ולכו"ע מהני נתינת אמתלא, ושמואל שלא סמך על זה היינו שהחמיר על עצמו וא"כ יש מקום להחמיר שלא לסמוך על נתינת האמתלא.

כשהיתה קטטה ביניהם לא בעי אפי' אמתלא

מהרי"ו- אם היתה קטטה ביניהם בשעה שאמרה לו טמאה אני, ולאחמ"כ אמרה לו טהורה אני, ככה"ג לא צריך אפי' אמתלא אלא אפי' בסתם אם היא באה אצלו אין צריך לשאולה, דודאי מה ששוכבת אצלו היא טהורה ומה שאמרה בתחילה טמאה אני מחמת קטטה עשתה כן.

רמ"א- כהרי"ף שיש ענין להחמיר שלא לסמוך על האמתלא.

'ומכל מקום מי שרוצה להחמיר על עצמו, שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא. (כ"י), אבל מדינא נאמנת, אפילו בשתיקה אח"כ רק שהיא באה ושוכבת אצל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, (מהרי"ו סימן כ"ב), וכדומה לזה.'

ב"ח- אף במקרה של קטטה צריך הבעל לשאול את אשתו למה היא באה אצלו ושתיקה היא אמתלא מפיה, ומהרי"ו שהתיר אפי' בשתיקה מיירי כשאמרה תחילה שיש לה כאב מעיים ושחוששת לוסתה אבל לא שודאי היא טמאה, אך כשאמרה מפורש בתחילה שהיא טמאה ככה"ג אין לו לסמוך על שתיקתה.

ש"ך- אף רמ"א מודה לדברי הב"ח, ומה שכ' שנאמנת אפי' בשתיקה היינו שאינו צריך מיד כששוכבת אצלו לפרוש ממנה [והיינו שמותר לו לשאול אותה אם היא נדה, בשונה מהאופן הרגיל שהיא מוחזקת לנדה שאין לו לשאול אותה אולי היא לא נדה כדי שלא ירגילנה לשקר, חו"ד]. אך כן צריך לשאול אותה למה היא באה אצלו.

נתינת אמתלא לאחר שראוה לובשת בגדים המיוחדים לנדה

א. רמב"ן- הוחזקה נידה בשכינותיה ואח"כ אומרת טהורה אני אפי' נותנת אמתלא לדבריה שאומרת לא לבשתי בגדים אלו אלא שלא תטרידני עכשיו כי לא הייתי בריאה אינה נאמנת. וראיתו מהגמ' בכתובות עב. דאמרי' משמיה דר"י דהוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה, אלמא דלא מהני כה"ג נתינת אמתלא.

טור- הקשה על הרמב"ן וכי עדיף הוחזקה נדה בשכנותיה מכשאומרת בפירוש טמאה אני שנאמנת שוב לומר טהורה אני ע"י אמתלא.

תירוץ א' רש"ב א- מה שנאמנת בנתינת אמתלא זהו דוקא לענין אמירה שאמרה שטמאה היא, אבל לא לענין מעשה שעושה בלבישת בגדי נידוטה, שלגבי מעשה לא מהני אמתלא. [וכיאר הש"ך דהיינו שבשביל מה היא עושה מעשה כשיכולה רק לומר שהיא טמאה ולכך לא מהני האמתלא, ולפ"ז חידש הש"ך דהיכא שלא יכלה לומר והיתה חייבת ללבוש את בגדי נידוטה שיחזיקו אותה לנדה, תוכל לתת אמתלא גם בכה"ג.]

תירוץ ב' מהר"ל- שאני הוחזקה נדה בשכנותיה דלאו כ"ע ידעי מן האמתלא ואם כן על מה סמכה כשהחזיקה עצמה נגד כולי עלמא, משא"כ באומרת לבעלה טמאה אני אפשר שסמכה עצמה שאח"כ תאמר לו את האמתלא. [ולפ"ז גם באמירה, אם אמרה שהיא טמאה בפני רבים תו לא יהני לה אמתלא, ט"ז. אמנם התוה"ש חלק וס"ל דמהני אמתלא אף כשאמרה טמאה אני בפני רבים.]

תירוץ ג' חו"ד- ישנם ב' סוגי דינים בהא שיכולה להחזיק עצמה לנדה. א. עד אחד באיסורים. והיינו דין נאמנות שהאמינה התורה לעד אחד באיסורים, והוא נאמנות גמורה כמו בשתי עדים בעלמא. [המקור לדין זה הוא מנדה שהאמינה התורה לנדה שסופרת לעצמה כמש"כ תוס' ריש גיטין]. ב. דין שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא. שאי"ז נאמנות אלא הוא דין שאדם יכול לאסור על עצמו דבר שמחזיק לאיסור. והנה הדין של אמתלא נאמר רק לגבי הדין השני דשוויה אנפשיה, דלגבי הדין הראשון שהוא נאמנות או שלא מועיל אמתלא או שלא נצרך, והיינו שאם העדות הזאת באה לב"ד אזי היא הוחלטה ולא מהני בזה אמתלא וכמו דקי"ל כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ואם עדות זאת עוד לא הוחזקה בב"ד אזי מהני לבטל את העדות אף בלא אמתלא ולומר שבודה הייתי שאין לאמירה זו שום תוקף שלא בב"ד [אמנם ודאי דאיכא נאמנות אף שלא בב"ד וזהו דין ע"א נאמן באיסורים רק דעל נאמנות זו לא בעי אמתלא אלא דסגי לומר בודה הייתי]. ורק לגבי הדין דשוויה אנפשיה נאמר דין אמתלא שאף שאדם החזיק דבר לאיסור כלפיו, מ"מ יכול הוא להסביר שלא נתכוון לזה ולתת אמתלא. וא"כ כשאומרת טמאה אני לך ליכא דין נאמנות שהרי אמרה זאת מחוץ לב"ד ולכך יכולה לאסור עצמה רק מדין שוויה אנפשיה ובזה מהני אמתלא, אבל בהחזקה נדה ע"י שלבשה בגדי נידוטה נחשב זה אף לעדות, שהרי אף כלפי ב"ד ישנו לחזקה וכיון דחשיב לעדות א"כ לא יהני שוב אמתלא וכאמור.

ג. טור- כמו דמהני נתינת אמתלא כשאמרה טמאה אני, כמו כן יכולה לתת אמתלא לאחר שלבשה בגדים המיוחדים לימי נידוטה.

מחבר- כהרמב"ן.

'אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדוטה, ואח"כ אמרה טהורה אני, אע"פ שנתנה אמתלא לדבריה, אינה נאמנת'.

כשנותנת האמתלא לפני שאמרה טמאה אני

שו"ת רמ"א- מעשה באשה אחת שילדה שלש פעמים בחודש השמיני וחששה שעין הרע גורם לה, ורצתה להסתיר עיבורה מבני ביתה ושכנותיה, והסכים בעלה שתאמר טמאה אני בתחילת עיבורה כדי להסתיר עיבורה. ונשאל רמ"א אם בעלה מותר לבוא עליה בסתר והשיב להיתר דמהני נתינת האמתלא, ואף לשי' הרמב"ן דלא מהני אמתלא היכא שעושה מעשה, מ"מ כיון שלא יכלה לעשות באופן אחר

שיחזיקו אותה לטמאה מהני נתינת האמתלא לכו"ע. והביא ראייה מיצחק אבינו שסיפר לכולם שרכקה אשתו היא אחרתו ואפ"ה שימש עמה בעד החלון.

ט"ז- במקרה שנותנת האמתלא לפני שאומרת או מחזיקה שהיא טמאה, אין צורך להגיע לדינא דאמתלא אלא שאין כאן כלל אמירה שהיא טמאה שהרי אמירה זו נאמרה לאחר ההסבר ואין במשמעותו לומר שהיא טמאה, ולכך תהיה נאמנת בלא דינא של אמתלא. וראיה לזה מאשה שבאה עם בנה ממקום רחוק שאנו מחזיקים את הילד כבנה אף לעונשין ומשום שיש חזקה שהוא בנה, ואם היתה אומרת בפני שני עדים לפני שהיתה באה שילד זה אינו בנה ודאי שהיתה נאמנת, וא"כ כמ"כ כאן שאומרת לבעלה קודם את ההסבר שלא בעינן להגיע לדינא דאמתלא. [הנקה"כ כ' דאף רמ"א לא פליג ע"ז אלא מיירי אפי' באופן שנתנת האמתלא הוא לאחר שהחזיקה עצמה לטמאה.]

חוו"ד- לא מהני נתינת האמתלא קודם שאומרת שטמאה היא, ורק באופן שתאמר זאת בפני שני עדים אז מהני האמירה קודם שתאמר שטמאה היא, משום שהעדים בכוחם להכחיש את החזקה, אבל בלא שתאמר זאת לעדים לא מהני בזה שאומרת לבעלה כן, שהרי בעלה הוא גם העובר על העבירה וצריך הוא להסתמך על כח דיני להתירו.

כשמכחישה דבריה בלא אמתלא אך יש לה מינו

חוו"ד- היכא שאמרה תחילה טמאה אני ולבסוף חזרה בה ואמרה טהורה אני ולא נתנה אמתלא לדבריה, אך יש לה מינו כשעברו י"ב ימים מאז שאמרה שהיא טמאה ויכלה לומר שהספיקה מאז למנות ולטבול, הדין הוא שאינה נאמנת שאין המינו מהני להכחיש דבריה.

אי מהני אמתלא לאחר ל' יום שהחזיקה עצמה לטמאה

בית שמואל- [אבה"ע סי' י"ט סק"ב]. אם החזיקה עצמה לטמאה ל' יום תו לא מהני לתת אמתלא להסביר שהיא טהורה. [אמנם אם האמתלא הוא באופן שהיה נצרך לחכות ל' יום ולא היה אפשר לומר זאת לפני מהני האמתלא, פת"ש.]

אשה שטעתה בחשבון הימים

חת"ס- אשה שטעתה בחשבון הימים, והיינו שאמרה לבעלה שביום ד' היא טבול ותטהר, וביום ג' אמרה לו שהתבלבלה בחשבון הימים וצריכה היא לטבול כבר ביום ג', הדין הוא שאם היא אומרת את זה באותו יום שהיא צריכה לטבול דהיינו ביום ג', יש להחמיר שלא להאמין לה דשמא יצרה תקפה לבעילת הלילה, אך אם זהו כמה ימים לפני כן נאמנת שלא נחשדו בנות ישראל על כך.

כשאומרת החכם טיהר לי והחכם מכחישה

גמרא- 'משנה: ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשו נדה... גמרא:.. ומשמשו נדה: היכי דמי אי דידע בה נפוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דא"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא'.

[כתובת עב.]

רמב"ן- מבואר בגמ' שאשה אינה יכולה להכחיש את החכם לומר שטיהר לה והוא אומר שטימא לה, ואסורה על בעלה, והטעם שכן הדין בכל עד מפי עד אם בא הא' וכפר אין השני האומר משמו נאמן. [ולענין להפסיד כתובתה כ' הרא"ש שאין החכם נאמן ודברי הגמ' מיירי שיש ב' עדים להכחישה.]

רמ"א - כהנ"ל.

'(אמרה: פלוני חכם טהר לי כתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן, וטמאה היא. (ב"י בשם הרמב"ם ורבינו ירוחם).'

חור"ד - כל דין זה שהאשה אינה נאמנת להכחיש החכם היכא שאומרת שהוא עצמו טיהר, זהו דוקא באופן שסומכת עליו בלא שהיא עצמה יודעת, אבל היכא שהיא עצמה גם ראתה הכתם ויודעת עליו שהיה טהור נאמנת אף להכחיש החכם.

כשהחכם לא מכחישה אלא עד אחד

ש"ך וט"ז - הטעם שהאשה לא נאמנת לכחש את החכם, הוא משום שהיא סומכת עליו בדיבורה ולכך דוקא כשהחכם עצמו מכחישה אין האשה נאמנת, אך אם אי"ז החכם ואינו לפנינו אלא עד אחד מעיד שהחכם טימא לה אינו נאמן, ומשום שהתורה האמינה לה והרי היא כמו שתי עדים ואין ע"א במקום שנים כלום ועוד שאין ע"א נאמן לאסור אשה על בעלה.

סעיף ד

המשמש עם הטהורה ופירסה נדה

גמרא - 'ואיזו היא מצות עשה שבנדה שחייבין עליה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו... אמר מר פירש מיד חייב היכי עביד אמר רב הונא משמיה דרבא נועץ עשר צפרניו בקרקע עד שימות כלומר יעמיד עגמו בלא דישה עד שימות האבר וטוביה ואשכיו כלומר ז' היא הטובה לו'. [שבועות יז: יח].

סמ"ג - היה משמש עם הטהורה ופירסה נדה נועץ צפרני רגליו בקרקע ושוהה ומזדעזע [היינו שימלא ליבו פחד ורתת מאימת הקב"ה על העבירה שבאה לידו, ב"י] ומפנה לכו בפחד ורתת גדול עד שימות האבר ואחר כך נשמת ממנה.

מחבר - כהגמ'.

'היה משמש עם הטהורה ואמרה לו: נטמאתי, ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת'.

רמ"א - כהסמ"ג.

'וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידי. (ב"י בשם סמ"ג). ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידי, שלא יהנה ממנה'.

כשפירש באבר חי ובשוגג

מרדכי- בשם הר"מ. כשפירש באבר חי בשוגג זה האיש שגג בשגגת כרת, ומאחר ששוגג היה די לו לבעל שיתענה, וזה הדבר אירע בעשירי לאייר ויש לו להתענות בכל שבוע יום אחד עד ראש השנה ולאכול בשר ולשתות יין אם ירצה ואם לא יוכל להתענות יתן י"ב פשיטים לצדקה אבל אשתו אינה צריכה כפרה.

דרכ"מ- בפסקי מהרא"י משמע שהיתה לו גירסא אחרת בתשובת מהר"מ בדין זה, שצריך להתענות כל שבוע שני ימים וצריך ליתן בכל יום י"ב פשיטים אם אינו רוצה להתענות ואסור בבשר ויין.

רמ"א- כדבריו בדרכ"מ.

'ואם פירש ממנה בקשוי ובשוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינן צריכין להיות רצופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור ביין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשוב, זכות הוא לו. (פסקי מהרא"י סימן ס').'

מחבר ורמ"א- [באו"ח סי' תקס"ח ס"ד]. 'יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים, יש להשוותם לארבעים תעניות שאינם רצופים: הגה - וי"א דבאדם חלש סגי לו בב' ימים רצופים; אבל אדם בריא, שלשה ימים'.

מגן אברהם- שם. מ"מ טוב יותר שיצום מפוזרים, שבכל עת יהיה לבו נכנע ויהיה חטאו נגדו תמיד.

חת"ס- כשחטא במזיד, כ' המקובלים להתענות ע"ב יום. ואם חטא בשוגג בכניסה וביציאה יתענה ב"פ כמבואר ברמ"א. והיכא שהאשה צריכה כפרה מאחר שהן תשושי כח יש להקל להן בתעניתן, אך מ"מ יתענו ב' ימים או יפדו בצדקה.

תורה"ש- בשם רש"ל. לענין מש"כ רמ"א שאסור בבשר ויין בליל התענית, יש להחמיר בין בלילה שקודם התענית ובין בלילה שלאחר התענית.

כשפירש באבר חי, אם האשה צריכה כפרה

גמרא- 'נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן. מאי לאו בסמוך לוסתה ואכניסה, א"ל רב אדא בר מתנא לרבא לעולם אימא לך בשלא סמוך לוסתה ואפרישה.' [שבועות יח].

מרדכי- כשפירש הבעל באבר חי אין האשה צריכה כפרה.

רמ"א- כהמרדכי.

והאשה אינה צריכה כפרה.

א. נוב"י וחור"ד - הוכיחו מהגמ' בשבועות הנ"ל שהעמידה את המשנה בנדה ד'נמצא על שלו חייבין קרבן' על הפרישה, ומשמע מהמשנה ששניהם חייבים היינו גם האשה. ובע"כ שצריך לחלק שאם האשה עשתה מעשה ופירשה מהבעל ונהנית הרי שעשתה מעשה שחייבת על זה, אך אם לא וזה ורק הבעל פרש ממנה ולא עשתה כלום אין היא חייבת וע"ז קאי דברי רמ"א. [ובנוב"י הוסיף שגם אם האשה רק אמרת לבעלה לפרוש ולא וזה נחשב זה למעשה שחייבת ע"ז ורק אם היא שותקת ולא וזה אין היא חייבת.]

ב. לבוש וסד"ט - ס"ל שאף אם האשה נשמטה מבעלה ונהנתה אינה צריכה כפרה. וביאר הלבוש שכלפי הפרישה אין הבעל צריך את מעשה האשה ואין מעשה האשה נחשב למעשה כלל. ומה שהוכיחו הנוב"י והחור"ד מהגמ' בשבועות, כ' הסד"ט שלפי המסקנא שם לא מיירי המשנה בנדה, בפרישה, ובאמת הגמ' יכלה לדחות דלא מיירי בפרישה מזה שאין האשה צריכה כפרה, אלא דעדיפא מזה נקטה.

כשפירש באבר מת אם צריך כפרה

מרדכי - כשפירסה אשתו בעת התשמיש [ויצא באבר מת] ואינו נמצא ביום הוסת, אינו צריך כפרה כלל, שהרי אנוס הוא ואפי' כשלא בדקה לפני תשמיש. [והסתפק הוב"י בדעת הרמב"ם דס"ל דאף באשה שיש לה וסת צריכה בדיקה אחר תשמיש, והצנועות בודקות אף קודם תשמיש, אם חשיב כה"ג שלא בדקה כאנוס דנהי שאינו חייב לכדוק אך מ"מ גם אינו אנוס.]

רמ"א - כנ"ל.

ואם שמשה שלא בשעת וסתה, ומצאה אחר התשמיש דם, אפילו נמצא על עד שלו, מקרי אנוס, אפילו לא בדקה תחלה. וא"צ כפרה לא הוא ולא היא (מרדכי והרא"ש כלל כ"ט בשם מהר"ם).

בית הלל - אם התחלף לו אשתו בערוה או שהיתה נדה וסובר שהיא טהורה צריך כפרה. [והיינו שכן יש לו לבדוק שזוהי אשתו וטהורה, ורק אם לאחמ"כ התברר אחרת נחשב לאנוס.]

שימשו בעונת הוסת אם חייבים כפרה אף על הכניסה

נוב"י - שימשו בעונת הוסת באופן שהיה להם לפרוש, אף אם בדקו לפני כן ונמצאת טהורה, ולאחמ"כ נמצא דם, שניהם צריכים כפרה, שהרי היה אסור להם לשמש ואף האשה צריכה כפרה שהרי על עצם הביאה היא כן חייבת. [והחת"ס כ' באופן דומה על מקרה שאשה חשה כובד אברים וזה דרכה תמיד לראות דם ושימשה כן, חייבת היא כפרה, ואם הודיעה זאת לבעלה ושימשו, גם בעלה חייב כפרה. אך הוסיף החת"ס דזה דוקא באופן הזה שנחשב לוסת הגוף, אך כשמרגישה בחד פתאום ולא ראתה אזי לאחמ"כ מותר לה לשמש ואינה צריכה לחוש, דבכה"ג יש לה לחשוש רק בשעת הפחד.]

שימש בעונת הוסת ולא ידע, ונזכר באמצע תשמיש, אם צריך לפרוש באבר מת

חור"ד - היה משמש עמה סמוך לוסתה ולא ידע ובאמצע תשמיש נזכר שהוא יום וסתה, בכל גוני יש לו לפרוש באבר מת, כיון שפרישה באבר חי הוא ג"כ איסור.

סימן קפו

דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

ובו ה' סעיפים

סעיף א

בדיקת האשה לפני ואחרי תשמיש

באשה שיש לה וסת

גמרא- 'בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה, אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק, ותבדוק, ומה בכך, אם כן לכו נוקפו ופורשו. בעא מיניה רבי אבא מרב הונא, אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרין לקמן בפ"ב (דף יד) מנאל על סדין שלה אותיות כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דודאי דם הוה בשעת ביאה א"ל מי משכחת לה לבדיקה לחורין ולסדקין כשיעור וסת הילכך כשיעור וסת לא משכחת לה והתניא איזהו שיעור וסת, משל לשמש אבר ועד סדין שמקחת בו שעומדים בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקנות מנחוץ אם בקינות מנאלה דם כשיעור הזה חייבין חטאת וליא לבדיקה אבל אם בצדיקתה מנאלה כבר ארך השיעור שהרי לא צד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת אלא מהו שתקנה אשה שאינה עסוקה בטהרות מי צריא קינות לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם מנאלה דם ויהא בעלה חייב חטאת איכא דאמרי הכי בעא מיניה אשה מהו שתבדוק בדיקה ממש עצמה כדי לחייב בעלה אשם תלוי דאמרין לקמן (שם) מנאל על שלה לאחר זמן יותר משיעור וסת חייבין באשם תלוי דספק הוה דם בשעת ביאה ספק צא לאחר מנאל אמר לו לא תבדוק ותבדוק ומה בכך אם כן שתצריכנה לבדוק אחר ביאה לכו נוקפו ופורשו קודם ביאה והא דתנן לקמן (שם) דרך צנות ישראל משמשות בשני עדים בעסקות בטהרות'. [נדה יב.]

גמרא- 'משנה: כל היד המרבה לבדוק שבדקת תמיד שגא ראתה בנשים משובחת שמתוך כך לא אחי לדי ספק טומאה ובעלה לא אחי לדי איסורא'. [נדה יג.]

גמרא- 'משנה: דרך צנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה לקח לאחר תשמיש והצנעות מתקנות שלישי לתקן את הבית כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהכין עצמה לבעלה והיה לכל הנשים כדתן בפ"ק (לפני יא) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה והא דנקט לטעות כדמפרש בפ"ק לטעות עד שבדקת בו לפני תשמיש זה און בודקת בו לפני תשמיש אחר...'

[נדה יד.]

גמרא- 'משנה: כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן בלא דיקה שלא הזכרה דיקה אלא לעסוקה בטוהרות... גמרא: ..אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה ל' יום לראייה אבל לאחר ל' צעיף דיקה הואיל וסתם נשים חזין לסוף טוהרה. אמר רב הונא ל"ש אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסור לשמש, כלפי לייא, אדרבה איפכא מסתברא, אין לה וסת אימא חזאי, יש לה וסת וסת קביע לה, אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רב הונא ל"ש דכי מלאה תוך ימיו עונתה לא צעיף דיקה אלא שלא הגיע שעת וסתה בתוך אותן ימים שהיה צריך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע בתוך אותן הימים, אבל הגיע שעת וסתה קודם ביאתה מן הדך אסורה דאורח צננו צא קסבר וסתות דאורייתא הלגנ"מ דמחזקין לה בטוהרות ספק, רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן הלכך כמניין לדבוק ביום וסתה שמה תראה ומיניה היכא דלא הוה צעיר ולא ידעין אי צדקה אי לא צדקה לא מספקין לה בטוהרה'. [נה טו].

גמרא- 'משנה: בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים חדשים על כל תשמיש ותשמיש אחד לפניו ואחד לאחריו ולמחר תעין בהם או תשמש לאור הנר ותצדוק לאחר תשמיש עד שקמה צו בית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון ועי"ג דמשמשת ולא ידעה אי חזאי ציני וציני ציני לבית שמאי ציני לבית הלל לא איכפת לן דלא הורכו לדבוק אלא לחומר טוהרות: גמרא: ..אמר ר' זירא מדברי כולם נלמד בעל נפש חסיד לא יבעול וישנה בלא דיקה צינתים דאפילו צ"ה מלכדי דיקה לסוף תשמיש אלמלא חיישין לשמא רחצה דם נחמנת תשמיש אלמלא נוי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה רבא אמר בועל ושונה כי תניא והיא לטהרות תניא נמי הכי בד"א דצעיף דיקה לטהרות אבל לבעלה מותרת'. [נה טו].

מבואר מהגמ' [טו]. [טז]: דאשה שיש לה וסת ואינה עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה [וכן מבואר מדברי הגמ' המובאת להלן [יא]: דאף אשה שאין לה וסת כשאינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה כלל], ורק בעסוקה בטהרות נאמר שצריכה בדיקה אף לבעלה, וכשאינה עסוקה בטהרות לא רק שאינה צריכה אלא שאסור לה כמבואר בגמ' [יב], ואמנם בגמ' [יג]. מבואר שיד המרבה לבדוק משובחת. וכן מבואר בגמ' [יד]. שאף אשה שיש לה וסת צריכה היא בדיקה.

א. רוב הראשונים- ס"ל דאשה שיש לה וסת אינה צריכה בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש וכפי דק"ל כרבא [טז]: דבאינה עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה לא לפני ולא אחרי תשמיש, וכפי רב יהודה שאמר לר' זירא שאין אף להחמיר, שא"כ יפירוש בעלה [יב]. ודברי הגמ' בדף יד. דמבואר דבעי בדיקה היינו דוקא בעסוקה בטהרות. ודברי הגמ' [יג]. שיד המרבה לבדוק משובחת מיירי שלא בעת התשמיש. [אמנם נחלקו הראשונים אי לפני תשמיש איכא אף איסורא לבדוק. דלרבינו שמחה נהי שאין חובה, מ"מ ליכא חששא שליכו נוקפו ופורש ואדרבה ראוי ומשובח, וכפי מתני' יג. שיד המרבה לבדוק משובחת. אך תוס' ס"ל שכמו דחיישי' בבדיקה לאחר תשמיש שיהא ליכו נוקפו ופורש, כמ"כ חיישי' אלפני תשמיש ואין לה לבדוק, ומתני' דדף יג. מיירי שלא בעת תשמיש כלל].

ב. רמב"ם- ע"פ הגמ' בדף יד. פסק שאשה שיש לה וסת בעי בדיקה לאחר תשמיש, וכל הגמ' דמבואר שבאינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה לבעלה, היינו דוקא קודם תשמיש אבל לאחר תשמיש בעי מעיקר הדין. [ודברי ר"י שאמר לר"ז שאין אף להחמיר דא"כ ליכו נוקפו ופורש, קאי בדוקא בשיעור המחייבו קרבן, שבוה מודה הרמב"ם שאין לה לבדוק כדי שלא יהא ליכו נוקפו ופורש, מ"מ בשם הרמב"ן].

מחבר- כאן פסק בסתמא כרוב הראשונים, אמנם לעיל ריש סי' קפד משמע שפסק כהרמב"ם [ע"פ דברי הש"ך והגר"א שם, אך היד אברהם שם פירש את כוונת המחבר באופן שלא התייחס לרמב"ם].

'אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו.

והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש.

רמ"א- כרוב הראשונים.

'(וסברא הראשונה היא עיקר, וכן נהגו). (רוקח והגהות מיימוני ורוב המורים).'

שלא בעת תשמיש

תורה"ש- אף באשה שיש לה וסת שפסקו המחבר ורמ"א שאין לה לבדוק כלל מ"מ שלא בעת תשמיש ראוי ומשובח לבדוק. וכן מבואר לעיל מהמחבר כן ריש סי' קפ"ד.

פוסקי זמנינו- כיום בזמנינו אין לאשה לבדוק אף שלא בעת התשמיש שיכולה לפצוע עצמה ויצא הנזק מרובה מן התועלת.

אשה שעדיין לא ראתה [בתולת דמים]

סדרי טהרה- אשה שלא ראתה מעולם ונישאת אינה צריכה בדיקה לפני ואחרי תשמיש. ומה שאמרו בגמ' דמשהגיעו לפרקן נשים בודקות עצמן היינו לענין טהרות.

סעיף ב

באשה שאין לה וסת

גמרא- 'משנה: ..כל אשה שיש לה וסת קצוע ג' פעמים ונדקה בשעת וסתה ונולתה עמאה דיה שעתה וליכא למימר דנעיקרא הוב התם דודאי אורח צונגו בא ..כיצד דיה שעתה, היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופרשה וראתה, היא טמאה והן טהורות..' [נדה ב.].

גמרא- 'משנה: אף על פי שאמרו דיה שעתה באשה שיש לה וסת צריכה להיות בודקת בכל יום שחריט וערצית כשאר נשים חוץ מן הנדה נשאלתה יום אחד עמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל שבעה שהרי בלא ראייה היא עמאה והיושבת על דם טוהר ולמה לה בדיקה אפילו תראה דם טהורה היא.. ופעמיים צריכה להיות בודקת כל אשה שחריט ובין השמשות שחריט להכשיר טהרות של לילה ערצית להכשיר טהרות של יום כדאמרינן טעמא בריש פירקין ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה עס בעלה.. גמרא: ..פעמים היא צריכה וכו': א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו הא דתנן שחריט וערצית בודקת אלא לטהרות אבל לבעלה מותרת פשיטא שחריט תנן דטהרות הוא דהא אין משמשין מטה ביום אלא אי אתמר אסיפא אתמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיקה לטהרות לאחר תשמיש שגוף רחצה לאחר תשמיש מחמת תשמיש בעיא נמי בדיקה לבעלה לפני תשמיש אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה מאי קא משמע לן תנינא במתני' פ"צ (לקמן טו) כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומתניתין דקמי דבעינן בדיקה על כרחך הכי מותרת לה מתניתין דהבא בעסוקה בעהרות והתם בשאינה עסוקה בעהרות אי ממתני' הוה אמינא הני מילי באשה שיש לה וסת אבל אשה שאין

לה וסת בעיא בדיקה ..והא אמרה שמואל חדא זימנא דאפילו אין לה וסת לא צעיא בדיקה לבעלה אלא אם כן רגילה לעשות טהרות דאמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לקמן בעסוקה בטהרות חדא מכלל חברתה אתמר'. [גדה יא.]

גמרא- ..גופא אמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק אמר ליה ר' זירא לרבי אבא בר ירמיה אין לה וסת בעיא בדיקה יש לה וסת לא בעיא בדיקה צמיה והא קמי מתיתין ציב לה וסת דצעיא בדיקה כיון דעסוקה צטהרות ולקמן פריך לשיני ליה הא צשאנינא עסוקה צטהרות ונשני קצבר שמואל כי אינא עסוקה אפילו אין לה וסת לא צעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינא עסוקה צטהרות א"ל יש לה וסת ערה בעיא בדיקה ישנה דחזיא לעסוקי צטהרות צעיא בדיקה לבעלה אי נמי דליכא עירחא לעורה אכל ישנה איכא לערה ולא אטרחה רצן אי נמי ישנה דלא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק צטהרות לא צעיא בדיקה לא בעיא בדיקה אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה אמר רבא ולימא ליה יש לה וסת לטהרות בעיא בדיקה כלומר העסוקה צטהרות צעיא בדיקה אפילו לבעלה לא בעיא בדיקה היכא דאינא עסוקה, אין לה וסת אפילו לבעלה גירדא דאינא עסוקה צטהרות נמי בעיא בדיקה, ומדלא א"ל הכי שמע מינה קסבר שמואל כל לבעלה גלא טהרות לא בעיא בדיקה אפילו אין לה וסת, הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה [בטהרות] קאי והיינו דאמר לעיל ואוקימנא בעסוקה צטהרות'. [גדה יא: יב.]

גמרא- 'תנו רבנן, אשה שאין לה וסת אסורה לשמש, ואין לה לא כתובה ולא פירות שאוכל בעלה מנכסיו מלוג שלה ולא אמרינן כיון דאין לה כתובה היינו אישתכח דלאו אשתו היא וליהדר לה פרי דאכל ולא מזונות אם הן לנדידת הים קודם שגרשה אין בית דין פוסקים לה מזונות מנכסיו ולא בלאות כגון אם הכניסה לו בגדים צשונת כתובתה ואמרינן בכתובות (דף עט) עיילא ליה גלמנא מנכסי צה ואזיל עד דצלי וזו כשנגרשה אציג שקלת הכלאות קיימין אין מנחזיין לה ויוציא ולא מחזיר עולמית דברי ר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אמר משמשת בשני עדים סדיין הן עותוה אי חזאי הן תקנה אי לא חזאי משום אבא חנן אמרו אי לוי לבעלה כדמפרש לקמן... משום אבא חנן אמרו אי לוי לבעלה איכא דאמרי לר"מ אמר ליה דבעי לאגבויה כתובתה והכי קאמר ליה את אמרת אין לה כתובה ואנא סבירא לי אי לוי לבעלה שחכר מנזונו דודאי יש לה כתובה איכא דאמרי לרבי חנינא בן אנטיגנוס קא"ל דמקלקלת ליה את אמרת משמשת צעדים אוי לבעלה דדינמא לא חזיא לפני תשמיש וחזיא צשעת תשמיש אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא כדמתיב ואזיל מדר' אבא בר ירמיה ומינה שניעין דס"ל לשמואל דעסוקה צטהרות צעיא בדיקה לבעלה ושאינא עסוקה צטהרות לא צעיא בדיקה ואי בשאינא עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה דא"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא לא מתני הא לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי רב יהודה דמתני הא משנייה דשמואל לא מתני הא דר' אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה ואי קשיא הא רב יהודה נמי אמרה דאמר רב יהודה לעיל גבי מתני דקמי לעיל וצשעה שהיא עוצרת לשמש את ביתה ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה כו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן תס בעסוקה מידי דממתני' הוה שניעין צין עסוקה צין אינא עסוקה ואתא רב יהודה למימר ואשמועינן משנייה דשמואל דשאינא עסוקה לא צעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כר"ח וכאותה משנה דעסוקה צטהרות צעיא בדיקה והכא עיקר ואית דמפרשי כי האי לישנא והאמר שמואל חדא זימנא לעיל דאוקימנא למתני דקמי משמשת צעדים בעסוקה צטהרות מאן דמתני הא כו' לעולם בשאינא עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה הא רב יהודה לא תקשי אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועין צדבר דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא אינא גופיה אמר דשאינא עסוקה לא צעיא בדיקה' [גדה יב:]

ביאור דברי רחב"א

א. רי"ף- ב' העדים שהזכיר רחב"א הם לאחר התשמיש, וא' לה וא' לבעלה ומשמשת כך ג' פעמים, אם תראה בהן הרי שהן עיוותיה ולא תוכל יותר לשמש והחזקה להיות רואה בעת תשמיש, ואם לא תראה בהן הרי שהחזקה שלא רואה בעת התשמיש. [הרא"ש הק' על הרי"ף ג' קו'. א'] אי ר"ח מיירי לאחר תשמיש א"כ מאי קא פריך בגמ' על שמואל דאי ר"ח מיירי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא הא שמואל מיירי קודם תשמיש ור"ח מיירי לאחר תשמיש, וכן ק' שר"מ ורחב"א לא דיברו על

ענין אחד שר"מ דיבר על בדיקה שקודם תשמיש ורחב"א דיבר על אחר תשמיש. והב"י תי' ע"ז שאם רחב"א הצריך בדיקה לאחר תשמיש, ודאי הוא שהיא גם צריכה בדיקה קודם תשמיש (ומשום שחשש זה של קודם תשמיש פחות הוא). עוד הק' הרא"ש [ב] דא"כ מאי קפריך דאי ר"ח מיירי באינה עסוקה בטהרות על שמואל שלא הצריך בדיקה לבעלה הא ר"ח נמי מודה שקודם תשמיש לא בעי בדיקה לעולם אלא רק ג"פ כדי להתחזק שלא תראה מחמת תשמיש, ושמואל דיבר לענין שלעולם לא צריכה בדיקה אך אה"נ דג"פ כן צריכה בדיקה, ותי' ע"ז הב"י דמשמע מדברי שמואל 'כל לבעלה לא בעי בדיקה' דלבעלה לא בעי בדיקה כלל אף לא ג"פ. עוד הק' הרא"ש [ג] בעיקר הדין, היאך אפשר שע"י ג בדיקות שלאחר תשמיש שיצאה נקיה בהם יגרום לחזקה שלא תראה יותר מחמת תשמיש שהרי חזקה שייך רק לענין דבר שקרה שאנו אומרים שיקרה כן לעולם, אבל לענין דבר שלא קרה אין שום הוכחה שלא יקרה כן עוד. ותי' ע"ז הב"י שהחשש ששמא תראה לאחר תשמיש אי"ו משום דחיישי' שאולי תראה בכל רגע, אלא משום דחיישי' דשמא אשה זאת אין לה וסת א"כ חיישי' שווסתה הוא התשמיש, וכמו שיש ווסתות הגוף למיניהן כמ"כ חיישי' שהתשמיש הוא ווסתה, ולכך אם בג פעמים לא ראתה לאחר תשמיש הרי שחזינון שהתשמיש אינה וסתה.]

א. רא"ש- כוונת דברי הרי"ף הוא שבאשה שאין לה וסת צריכה ג"פ ראשונת בדיקה לאחר תשמיש א' לו וא' לה, נמצא נקי הרי היא מותרת נמצא בהן דם הרי היא אסורה לעולם.

ב. רשב"א וב"י- כוונת דברי הרי"ף הוא שבאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה ג"פ לפני תשמיש ולאחר תשמיש, לפני תשמיש הוא כדי לוודא שאינה רואה סתם כך שהרי אין לה וסת, והבדיקה שלאחר תשמיש הוא לוודא שאין וסתה ע"י התשמיש, והיה אם נמצא דם לאחר התשמיש הרי שהיא מוחזקת כרואה לאחר תשמיש, ואם לא ראתה בבדיקות דם הרי שהיא מוחזקת שאין וסתה תלוי מחמת תשמיש.

ג. ראב"ד- דברי הרי"ף לא קאי על דברי הגמ', ובביאור דברי רחב"א ס"ל להרי"ף דקאי בין לפני תשמיש ובין אלאחר תשמיש [וכשי' הרא"ש דלהלן], וס"ל דמיירי דוקא בעסוקה בטהרות אבל באינה עסוקה לא בעי בדיקה כלל לעולם ואפי' באשה שאין לה וסת, ורק הרי"ף מיירי באשה שכבר ראתה פעם אחת לאחר תשמיש, וכיון שכן חיישי' שמא תראה כל פעם לאחר התשמיש ולכך צריכה לכדוק עצמה ג"פ לאחר תשמיש כדי לוודא שאינה רואה תמיד מחמת תשמיש. [ע"פ הש"ך]

ב. רא"ש- ב' העדים שאמר רחב"א היינו א' קודם תשמיש וא' לאחר תשמיש, ושתיהם באים מהחשש שהזכיר ר"מ דחיישי' שמא תראה בעת התשמיש, ור"מ משום חשש זה אסר לגמרי לבוא עליה, אך רחב"א התיר זאת ע"י ב' בדיקות, הבדיקה שלפני תשמיש הוא כדי לראות שיכול לבוא עליה והבדיקה שלאחר התשמיש הוא כדי לוודא שאינו צריך כפרה אם בא על הנדה. [אך לא חוששים לענין שתראה לאחר תשמיש].

ביאור תירוצי הגמ'

א. רש"י- תירוצי הגמ' 'מאן דמתני הא לא מתני הא' היינו דלעולם רחב"א מיירי בעסוקה בטהרות, ודברי הגמ' דמאן דמתני הא לא מתני הא היינו משום דקשיא לן תרתי למה לי, אבל לעולם אין פלוגתא בין רחב"א לשמואל, דלעולם בעסוקה בטהרות בעי בדיקה אף לבעלה ואף באשה שיש לה וסת, ובאינה עסוקה בטהרות לעולם אינה צריכה בדיקה ואפי' באשה שאין לה וסת.

ב. ר"ח ור"ת- [כפי' הב' ברש"י] תירוץ הגמ' הוא דלעולם רחב"א מיירי באינה עסוקה בטהרות ובאשה שאין לה וסת ולכך בעי בדיקה, ודברי הגמ' דמאן דמתני הא לא מתני הא, היינו דקשיא לן דשמואל קאמר שכל שאינה עסוקה בטהרות לעולם אינה צריכה בדיקה וע"ז אמר' דמאן דמתני הא לא מתני הא, והיינו שהוא מחלוקת. [רש"י הק' על פי' זה דהא רב יהודה עצמו ס"ל שאשה שאין לה וסת שאינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה והיאך פסק ר"י כאן כר"ח. וכ' הר"ן לתרין דאמוראי נינהו אליבא דרב יהודה. והחוו"ד תי' ע"ז דעל רב יהודה היה אפשר ליישב, דנהי שאינה צריכה בדיקה היינו בדיקת חורין וסדקין, אבל קינוח באותו מקום בעי, ומשום שמבואר בראשונים שכל מה דבעי בדיקת חו"ס הוא משום דחיישי' שהדם נעצר בכותלי בית הרחם ולא המשיך אך בלא חשש זה היה סגי בקינוח באו"מ, וחשש זה שכותלי בית הרחם העמידוהו חיישי' רק לענין טהרות או במקום שיש חזקת טומאה כמו בבדיקת הפסק טהרה ובדיקות של הו' נקיים, ולכך מרב יהודה לא קשה שמה שאמר שאם אינה עסוקה בטהרות שאינה צריכה בדיקה היינו בדיקת חו"ס דומיא דטהרות אבל קינוח באו"מ בעי וזהו דברי רחב"א שהצריך בדיקה היינו קינוח באו"מ, ורק מר' זירא בשם שמואל משמע דאשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל לא חו"ס ולא קינוח.]

כמי ההלכה

א. רש"י- להלכה אשה שאין לה וסת ואינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, כמבואר במסקנת הגמ' דר"ח מיירי לעולם בעסוקה בטהרות אבל באינה עסוקה אינה צריכה לעולם בדיקה. [הסמ"ג וספר התרומה כ' ג"כ שאשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה ואפי' אם נבאר כדעת ר"ח דמיירי אף לבעלה מ"מ הרי אמוראי טובא חלקו ע"ז ולא הצריכו בדיקה ובדברי סופרים הלך אחר המיקל.]

ב. ר"ח ורא"ש- אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם בין לפני תשמיש ובין לאחר תשמיש, כיון דקי"ל כרחב"א שהצריך לעולם ומיירי אף באינה עסוקה בטהרות.

ג. רי"ף- אשה שאין לה וסת צריכה ג"פ לבדוק לאחר תשמיש [ולהב"י אף קודם תשמיש] ואם לא תראה שוב לא תצטרך יותר בדיקה. [ככר נתבאר שזהו לפי הבנת הב"י והרשב"א, אך הרא"ש והראב"ד הבינו שי' הרי"ף אחרת וכנזכר].

א. מחבר ורמ"א- כהרי"ף וכהבנת הב"י שצריכה לבדוק ג"פ קודם ואחר תשמיש.

'אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש'.

ב. ש"ך- אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל לא לפני ולא לאחר תשמיש, ומשום שכל הפוסקים שהחמירו, החמירו הם מכח הרי"ף אך כיון שנתבאר לעיל [מדברי הראב"ד] שכל דברי הרי"ף מיירי באשה שכבר ראתה אחר תשמיש אבל באשה שעדיין לא ראתה אחר התשמיש אף שאין לה וסת לא חיישי' כלל, לכך אין להחמיר כלל.

ג. תורת השלמים- במקום שנהגו להקל אין להחמיר, אבל בלא"ה אין להקל נגד פסק המחבר והרמ"א.

ד. חו"ד - אף אם נאמר שדברי הרי"ף מיירי באשה שכבר ראתה, וא"כ באשה שלא ראתה אין להחמיר, מ"מ עדיין יש לחוש לשי' ר"ח שפסק הלכה כרחב"א להחמיר באשה שאין לה וסת, ואמנם בשי' ר"ח כבר ביאר החו"ד [כמבואר לעיל] דהיינו ע"י קינוח ולא בעי חורין וסדיקין. ולכך יש להחמיר בכל אשה שאין לה וסת דנהי שאינה צריכה בדיקת חורין וסדיקין אך קינוח באו"מ בעי [ובלבד שלא יהא כששוכבת אפרקין דלא מהני בכה"ג].

ראתה בליל תשמיש מופלג מהתשמיש

חו"ד - ראתה פעם אחת בליל תשמיש אפי' במופלג מהתשמיש, מחויבת שוב בדיקה אחר תשמיש, כיון דאתיליד לה ריעותא פעם אחת, ואם היא אשה שאין לה וסת צריכה ג"פ בדיקה שתחזוק שאינה רואה מחמת תשמיש, וביש לה וסת א"צ בדיקה כי אם פעם אחת אח"כ ואם לא מצאה שוב א"צ בדיקה.

מעוברת ומניקה

סד"ט ותוה"ש - אשה מעוברת כו"ע מודים שאינה צריכה בדיקה לפני ואחרי תשמיש, דנחשבת למסולקת דמים. [וה"ה למניקה, פת"ש].

כשצריך בדיקה אחר תשמיש, אי בעי בכל תשמיש ותשמיש באותו הלילה, והדין באבד העד

גמרא - משנה: בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים חדשים על כל תשמיש אחד לפניו ואחד לאחריו ולגמרא תעין בהם על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר ותזדוק לאחר תשמיש עד שקנהה זו בית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון ואע"ג דמשמשת ולא ידעה אי חזאי בני וניני בין לבית שמואי בין לבית הלל לא איכפת לן דלא הולרכו לזדוק אלא לחומר טהרות: גמרא: תנו רבנן אף על פי שאמרו המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה טעמא מפרש לקמן בש"א צריכה שני עדים על כל תשמיש או תשמש לאור הנר ובית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה תניא אמרו להם בית שמאי אומרים לבית הלל לדבריהם ליחוש שמא תראה צריכה ראשונה ויעניוהו כותלי בית הרחם וכיון דלא מנריכיתו צדיקה בין תשמיש לתשמיש כי הדר משמשת תחפנה שכבת זרע צריכה שניה וכי צדקה לאחר תשמיש אחרון לא מניכר לגמרא ויהי נמי דלדידן משמשת לאחר קינוח ואע"ג דלא ידעין עד לגמרא מיהו צעין מוכיחה קיים דאי לאו הכי מה הושיעו חכמים בתקנתם טיפת דם כחרדל כביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע בביאה שניה א"ל בית הלל אף לדבריהם ליחוש עד שהרוק בתוך הפה שמא נימוק והולך לו רוק: דס. פה: אותו מקום. כלומר אפילו כשהיתה צדקה לאחר תשמיש שמוא ראתה טפה כחרדל וחפנה שכבת זרע צריכה שנייה ענינה אמרו להם לפי שאינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים'. [נדה טז. טז:]

ביאור שי' ב"ה

א. רש"י - דברי ב"ה 'דיה בב' עדים' היינו עד אחד לפני התשמיש הראשון של הלילה ועד אחד לאחר התשמיש האחרון של אותו לילה, וס"ל לב"ה דלא בעי בדיקה בין תשמיש לתשמיש אלא רק תחילה וסוף כאמור.

ב. תוס' - לב"ה לא בעי שתבדוק בכל תשמיש בעד חדש אלא אפשר בקינוח עם עד שכבר בדקה, אלא ב' העדים הם לאחר התשמיש האחרון, עד א' לו ועד א' לה.

רמ"א - כב"ה. [וכשי' התוס', גר"א].

'אין צריכין לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה אחת, אלא

מקנחין עצמן כל הלילה בעד, ולמחר צריכין בדיקה, ואם נמצא דם טמאה. (ב"י בשם הרמב"ם).

פת"ש- הביא בשם שו"ת תשובה מאהבה שהסתפק אם דינו של הרמ"א שמספיק לקנח כל הלילה ולבדוק למחרת, אם קיים הוא גם לבדיקה שלפני תשמיש שתקנח כל הלילה ותבדוק למחרת.

בדקה עצמה ונאכד העד

גמרא- 'א"ר אבא א"ר חייא בר אשי אמר רב בדקה בעד כלילה לפני תשמיש ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק מתקיף לה ר' אילא אילו איתא מי לא משמשה ואף על גב דלא ידעה דהא לביה עד למחר לא בדקה ואפי' לביה נמי אם יש לה צ' עדים לכל תשמיש משמשת בלא גר אף ע"ג דלא ידעה אי איכא דם צעדים של תשמיש ראשון השתא נמי תשמש א"ל רבא זו מוכיחה קיים הרי העד לפנינו ולמחר תראה צו ומהני לה לטהרות דכי אזרכיה רבנן לשמש צעדים משום טהרות הוא וגם אם יונא דם בלוחו לפני תשמיש תצא חטאת כפרתה וזו שאבד עדה אין מוכיחה קיים ואי אמרת תשמש מנה תקנת חכמים יש כאן דהרי היא כמו שלא בדקה אין מוכיחה קיים' [גדה טז:]

רמ"א- כהגמ'.

קנחה עצמה בעד, ואבדה, לא תשמש עד שתבדוק עצמה, הואיל ואין לה וסת (שם).

[היינו דס"ל דביש לה וסת לא בעי בדיקה כלל, גר"א]

סעיף ג

אשה שאינה רואה בפחות מי"ד אך לאחר הי"ד אין לה קביעות

תרומת הדשן- אשה שאין וסתה קבוע אבל כן יש לה קביעות לזה שלא תראה בתוך י"ד יום אחר טבילתה, דינה הוא שתוך הי"ד ימים הללו נחשבים כמו שיש לה וסת, ולאחר י"ד הימים נחשבת היא כאשה שאין לה וסת.

א. מחבר- כהתרוה"ד.

'אשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום, דינה כדין אשה שיש לה וסת'.

חת"ס- כיון דחשבי' ל"ד יום שלא ראתה בהם כבתוך הימים של אשה שיש לה וסת ואינה צריכה בדיקה, כמ"כ גם לא יהני הבדיקה באלו הימים של אשה שאין לה וסת שצריכה בדיקה ג"פ הראשונים [למחבר]. [והתקשו לפ"ז הפוס' דהא מבואר לעיל סי' קפד ס"ב ברמ"א שיש לאשה לפרוש בימי מבוכה אלו (לפי

פ' הנו"ב יעו"ש) וא"כ ממ"נ, אם תבדוק בימים שאינה רואה הרי שאינם עולין לה, ואם תבדוק בימים שכן רואה הא צריכה לפרוש והיאך שייך לקיים את ג' הבדיקות הראשונות שלפני ואחרי תשמיש. אכן לפי הס"ט שפי' שם את דברי רמ"א דהדין שצריכה לפרוש בימי המבוכה היינו דוקא במשך ג' ימים ולא יותר, אפשר שתבדוק לאחר הג' ימים.]

ב. חור"ד- הוכיח שלא שייך להתייחס לימים שלא ראתה כדין אשה שיש לה וסת, שא"כ יוצא שבאשה שווסתה אינה קבועה אך תמיד הוא מגיע לאחר ל' יום מיום הטבילה, שלפי הנ"ל יוצא שבאותן הימים שאינה רואה בהן לא תצטרך בדיקה ואף לא ביום הל' שהיא עונה בינונית, ובפ"ו מבואר להדיא לא כן שכיון שאין לה וסת קבוע ביום הל' שהיא עונה בינונית ודאי שצריכה בדיקה. [אמנם השואל ומשיב ועוד אחרונים כ' שדברי התרוה"ד מתייחס רק לדין הבדיקה שלפני ואחרי התשמיש, כיון דבלא"ה יש ראשונים שפסקו דאף באשה שאין לה וסת לא בעי בדיקה לפני ואחרי תשמיש, ולכך לענין דין עונה בינונית אף לתרוה"ד חייבת היא אף בימים שהחזקה שלא לראות בהן, ומשום שעונה בינונית קיים הוא ברוב הנשים.]

סעיף ד

נאמנות האשה על בדיקת הבעל

רמב"ם- יש להאיש להניח אשתו שתבדוק בעד שלו מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו. [ולכך הוזכר בגמ' הכל בדידה לומר שנאמנת על שלו, גר"א]

מחבר- כהרמב"ם.

'יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו.'

סעיף ה

רואה דם מחמת תשמיש ג"פ

מחבר-

'אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה'

סימן קפז

דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש

ובו ט"ו סעיפים

סעיף א'

הרואה דם מחמת תשמיש

גמרא- 'תנו רבנן הרואה דם לאו צחולה קא נייירי אלא צדס גדות מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר כדמפרש לקמיה שאין כל האצבעות שוות ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר דלתא זימני צעין לחקה כרש"ג צכולה גרסין ופליגית ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה כיצד בודקת את עצמה מביאה שפופרת ובתוכה מכחול קיסס ארוך ומוך על ראשו של מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא וטורח ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה ואם יש לה וסת ולקולו הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפיקוס תולה בוסתה ומשמשת בלא צדיקה בין וסת לוסת ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי רבי הך מילתא לחודה דנאמנת אשה קאמר רבי אצל רישא כולה רבן שמואל הוא רבן שמעון בן גמליאל אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבתינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור מאי בינייהו אמר עולא מקור מקומו טמא איכא בינייהו שפופרת אפגורי מפגרא ליה שהעץ אינו חלק ונוסרעט ומוליא דם אמר שמואל בשפופרת של אבר ופיה רצוף כפול לתוכה אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י צדיקה ולמה תתגרש אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות ושנא צבעל אחר לא תלך צדיקה ומוטב שתתגרש ותחקן ולא תבא לידי כרת הלכך מתגרשת עד שתחזק בשלש אצבעות אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי משבא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא צדיקה שהרי הוחזקה צ"ג אצבעות ומשנין לפי שאין כל הכחות שוות אין חזקה ביאה אחת חזקה דאין כל הכחות שוין ושנא צבעלה זו היתה בכח מרובה הלכך עד שתחזק צ"ג ביאות לכל אחד ואחד והדר תבטי צדיקה לביאה רביעית של בעל שלישי' [נדה סו: טו.]

אם היא מותרת לבעל השלישי

א. רש"י ורשב"א- מה שמבואר בכרייתא שאם ראתה ג"פ יכולה להינשא לאחר וכן לשלישי זהו רק

לרשב"ג דס"ל בעלמא דבתלתא זימני הוי חזקה אבל לרבי דס"ל דכבר בתרי זימני הוי חזקה, א"כ תהיה אסורה כבר לבעל השלישי ולא תוכל להינשא יותר, וקי"ל כרשב"ג דרק בג"פ הוי חזקה.

ב. סמ"ג- בביאור הברייתא ס"ל ג"כ כרש"י דהוא דוקא לרשב"ג אבל לרבי כבר אחר ב"פ תהיה אסורה, אך קי"ל כרבי ולפ"ז כבר לאחר ב"פ שרואה מחמת תשמיש אין לה להינשא לעולם.

ג. תוס' ס"ל דאף לרבי דס"ל בעלמא דבתרי זימני הוי חזקה, מודה דלענין דינא דרמ"ת בג"פ הוי חזקה.

שיעור זמן הבדיקה מהתשמיש

גמרא- 'משנה: דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה לקנח לאחר השמיש והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהכין עולמה לבעלה והיא לכל הנשים כדתן צפ"ק (לעיל יא) ובעטה שהיא עוברת לשמש את ביתה והא דנקט לנועות כדמפרש צפ"ק לנועות עד שזדקת בו לפני תשמיש זה אין בזדקת בו לפני תשמיש אחר נמצא על שלו ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קיומו צידוע שהיה דם בשעת תשמיש **טמאין** שיהם עומאת שבעה כדן צועל נדה כדכתיב (ויקרא טו) ותרי נדה עליו וחייבין קרבן נמצא על שלה אותיות מיד לאחר בעילה **טמאין** וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן לאחר אותיות **טמאין** מספק שיהם שבעה ימים ומיורו עומאת מספק הוא לתלות אבל לא לשרוף ופטורים מן הקרבן איזהו אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה פניה שלמטה ואח"כ כלומר שהתה יותר מנשיעור הזה אחר אחר הוא זה מטמאה מעת לעת טהרות ואדם צונגע עומאת ערב ומדבצן כדן מעת לעת דאמר צפ"ק ומה היא עומאת משכבה ומושבה וכיון דעושה משכב ומושב לעומת אדם כל שכן דהיא עולמה עומאת אדם ואינה מטמאה את בועלה עומאת שבעה ימים ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה ר"ע לעעמיה דאמר כל מעת לעת עומאת את בועלה מספק עומאת שבעה צפ"ק (לעיל ו) מודים חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם שמתמאה את בועלה. גמרא: ..איזהו אחר זמן וכר': ורמינהי איזהו אחר זמן פירש ר' אליעזר ברבי צדוק כדי שתושית ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו ועודה צמעה הא כדי שתרד שיעורא רבה ואינה עומאת את בועלה אלא כשאר נגע מעת לעת אמר רב חסדא מאי אחר דקתני צמתי אחיה אחר זמן כדי שתרד לאו אחר אותיות קאי דעמאס מספק אלא אחיה אחר זמן שהוא אחר אותו שלאחר אותיות שאינה עומאת את בועלה לרבנן אלא לר"ע כדי שתרד בו' אחר אחר והא קתני עלה נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן איזהו אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה אלמא אעמאין מספק קאי משום שנתמאה את בועלה אפי' לרבנן ה"ק חסורי מחסרה והכי קתני אחיה אחר זמן שהן עומאין מספק כדי שתושית אבל שהתה כדי שתרד עומאת מעת לעת ואינה עומאת את בועלה רבי עקיבא אומר עומאת את בועלה ואפילו כל מעת לעת איזהו אחר זמן כדי שתושית ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו וכדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה מחלוקת ר"ע וחכמים והא אח"כ קתני דקתני צמתי ואח"כ עומאת מעת לעת ואינה עומאת כו' אלמא כששהתה יותר מכדי שתרד הוא דפלגי אבל בכדי שתרד עומאת אפילו לרבה וקשוא צרייתא דכדי שתושית ה"ק וזהו אח"כ האי שיעורא דכדי שתרד זהו אח"כ שנתלקו בו ר"ע וחכמים שנתלקו ר"ע וחכמים רב אשי אמר אידי ואידי חד שיעורא הוא עד בידה שאינה לריכה להושיע ידה תחת הכר הוי שיעורא בכדי שתרד ותדיח צחותו עד כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אין עד בידה דבעיה להושיע ידה תחת הכר כדי שתושית ותבדוק ועודה צמעה ולרב חסדא אפי' עד צידה נפיש כדי שתרד מכדי שתושית הילכך אחר אחר הוא ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו מיתבי...אלא לרב אשי אמאי מטרהי רבנן קשיא.' [נדה יד. יד. טו.]

גמרא- 'בעא מיניה רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת מיד לאחר בעילה כדי לחייב בעלה חטאת דאמרינן לקמן צפ"ק (דף יד) מנאל על סדין שלה אותיות כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דודאי דם הוה בשעת ציאה א"ל מי משכחת לה לבדיקה לחזון ולסדקין כשיעור וסת הילכך כשיעור וסת לא משכחת לה והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש אבר ועד סדין שנקחת בו שעומדים בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקנח מנחון אם בקיומו מנאל דם כשיעור הזה חייבין חטאת ולא לבדיקה אבל אם צדיקתה מנאל כבר אכך השיעור שהרי לא צלד המשקוף עומד אלא צידה אוחזתו יש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת אלא מהו שתקנח אשה שאינה עסוקה צמעות מי צמעה קיומו לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם תנאל אם ויהא צמעה חייב חטאת' [נדה יב.]

מבואר בגמ', ג' זמנים של ראיית דם בסמיכות לתשמיש בכדי לייחס את הראיה לתשמיש: א. אותום. והיינו [ע"פ הגמ' בדף יב.] בכדי שיהיה לאשה עד ומיד ביציאת השמש תקנה עצמה. שיעור זה נחשב שראתה בתשמיש באופן ודאי ולכך צריכים להביא חטאת. ב. לרב חסדא- היינו בכדי שתושיט ידה תחת הכר ותיקח עד ותקנה [ע"פ הרשב"א דהאי תבדוק היינו תקנה] אך בלא שתירד מהמטה. לרב אשי- תלוי, אם העד בידה אזי הזמן הוא בכדי שתירד מן המטה ותקנה, ואם העד לא אצלה אזי הזמן הוא בכדי שתושיט ידה ליטול עד ולקנה עצמה. שיעור זמן זה לא נחשב שראתה בתשמיש באופן ודאי אלא כספק, ולכך צריכה להביא אשם תלוי. ג. יותר זמן [מזה שבאות ב']- כבר אין לתלות שראתה מחמת תשמיש ולכך אין היא צריכה להביא קרבן כלל.

וכ' הפוסקים דשיעור הזמן של הבדיקה לענין דין של רמ"ת שצריכה לצאת מבעלה לאחר ג' פ, הוא לכל היותר כשיעור הזמן שתחייב בקרבן אשם [ואף דהוי רק ספק, מ"מ נחשב זה לספק דאורייתא שהרי צריכה להביא אשם ולחומרא אזלי, חו"ד] וכ"ש בשיעור הודאי, אבל לענין השיעור השלישי שאינה צריכה להביא קרבן כלל לא יתכן שתחשב לרמ"ת לענין שתצא מבעלה.

א. סמ"ג ומרדכי- בשם ספר התרומה. שיעור הזמן של הבדיקה לאחר תשמיש לענין שתצא מבעלה, הוא בכדי שתירד מן המטה ותקנה עצמה [ע"פ הב"י]. וביאר הב"ח דס"ל כרב אשי שאם אין העד בידה זהו השיעור לחייבה אשם, ומיירי כשאין העד בידה, ואף שהגמ' נשארה בקשיא על רב אשי, מ"מ כיון דאית להו פירוקא הלכתא כוותיה דבתראה נינהו. [וכן הוא שיטת הטור, ב"י]

ב. ב"י- הקשה על שיטות אלו דהא רב אשי איתותב, ולרב חסדא שיעור שחייבת באשם הוא בלא שתירד מהמטה, והיאך פסקו הפו' הנ"ל בשיעור שתירד מן המטה. ולכך פסק ששיעור זה הוא בכדי שתקנה עצמה בלא שתירד מהמטה [ע"פ החו"ד].

ג. ראב"ד- אין אנו בקיאים עכשיו בשיעורים הללו, הלכך כל סמוך לכיאה אם בדקה ומצאה דם נאסרת על בעלה והרי היא בחזקת רואה מחמת תשמיש.

א. מחבר- כדבריו בב"י [ע"פ החו"ד] ששיעור סמיכות הבדיקה הוא בכדי שתיקח עד לבדוק בו בלא שתירד מן המטה.

'אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד, בכדי שתושיט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ותקנה עצמה, משמשת ג' פ. אם בכל ג' פעמים רצופים ראתה דם, (וכ"ש אם מצאה ג' פעמים דם על עד שלו), (מרדכי וכן כ' ב"י בשם ספר התרומה וסמ"ג וכן מוכח בש"ס). אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג' פ' רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק'

ב. רמ"א- כהראב"ד שאין אנו בקיאים בשיעור הזמן שסמוך לתשמיש לכך מחמירים בכל שסמוך לתשמיש.

'וי"א שאין אנו בקיאים איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאים בשיעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג' פ' סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. (ב"י בשם הראב"ד שכ"כ בשי"א)'

כשנמצא שפע דם באחד הפעמים אם מותרת לשני

נודע ביהודה- אם ראתה באחד הפעמים מהג"פ מחמת תשמיש שפע דם באופן שברור שהדם הוא מן המקור, בכה"ג אין להתירה לאחר שראתה ג"פ להינשא לשני, ומשום שכל ההיתר שהיא יכולה להינשא לשני הוא משום דהוי ספק ספיקא ספק אם הדם הוא מן המקור ואת"ל מן המקור ספק אם האצבע של השני לא שווה לראשון אבל בכה"ג שברור שהדם הוא מן המקור א"כ לא נשאר אלא ספק אחד ואולינן לחומרא.

כשנמצא על עד שלו שלא הוכן לכך

פנים מאירות- מה שמבואר מרמ"א שאם נמצא על עד שלו דהוה כמו בעד שלה, זהו דוקא בעד שהוכן לכך אבל אם נמצא על בגד שלו אינו מטמא, שלא מצינו דין כתמים כי אם בבגדי האשה אך לא בבגדי האי"ש.

רצופים

רמב"ם ורשב"א- כדי שאשה תחשב לרואה מחמת תשמיש ותצא מבעלה, צריך שתראה ג"פ רצופים, אבל אם הראיות אינם רצופים אין זה חזקה כלל וחשיב כאשה שאין לה וסת.

רמ"א- כרמב"ם ורשב"א.

'ואלו ג"פ צריכים להיות רצופים, אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה. (ב"י בשם הרמב"ם וכ"כ הרשב"א סימן תתל"ט ומהרי"ו נ"ג).

אם הפעם הראשונה שראתה מצטרף לג"פ

א. פרישה ט"ז וש"ך- ג' הפעמים שאמרו שאם תראה מחמת תשמיש שנאסרת על בעלה היינו עם אותו תשמיש הראשון שראתה כבר דם מחמתו.

ב. תורת השלמים- דייק מלשון המחבר שג"פ שאמרו אי"ז כולל את הפעם הא'. וכ' שתלוי זה אם היא צריכה לבדוק לאחר תשמיש עוד לפני שראתה בתשמיש, וכיון שכן המחבר שפסק לעיל סי' קפו שבאשה שיש לה וסת אינה צריכה כלל בדיקה ובאין לה וסת צריכה לבדוק ג"פ ראשונים, א"כ ביש לה וסת הג"פ לא כולל את הפעם הא' ובאין לה וסת שצריכה לבדוק הג"פ כן כולל את הפעם הא', ומשמעות דברי המחבר שג"פ היינו מלבד הפעם הא', מיירי ביש לה וסת קבוע.

ג. חת"ס- כיון שהוא מחלוקת הפוסקים, לכך אם הנידון הוא לאחר ב"פ עם הראשון שאז גם אם נצרף את הראשון אין היא נאסרת על בעלה, יש לנו להחמיר ולצרף הראשון, אך היכא שהנידון הוא באופן שכבר עבר ג"פ עם נצרף את הראשון, כיון שאם נחמיר לצרף את הראשון תיאסר האשה על בעלה, בכה"ג יש להקל שלא לצרף את הראשון.

כשבדקה ג"פ לא רצופים אך כשימשה ביניהם לא בדקה כלל

חזו"ד- אם בדקה עצמה ב' פעמים סמוך לתשמיש וראתה ואח"כ שמשה כמה פעמים בלא בדיקה כלל ואח"כ בדקה עצמה תיכף אחר תשמיש פעם אחת ומצאה דם, נראה דהוי כג' פעמים רצופין והוחזקה זו להיות רואה דם מחמת תשמיש, דדוקא כשבדקה באמצע הג"פ ולא ראתה אז הימים הראשונים יפלו ומכאן ואילך חושבנא, אבל כשלא בדקה בינתיים מצטרפין אפ"י הראיות הרחוקות.

נאמנות האשה לענין רמ"ת

פת"ש- בשם שו"ת שיבת ציון. כל מה שהאשה נאמנת לומר שראתה מחמת תשמיש זהו רק באופן שאומרת כן מיד עם התשמיש שאז בעלה יכול להכחישה והו"ל מילתא דעבידא לגילויי ולכך נאמנת, אך בלא זה וכגון שאומרת כן רק למחרת שאז אין בעלה כבר יכול להכחישה, אין היא נאמנת, דהוי כמו שאומרת טמאה אני לך שאינה נאמנת לאוסרה על בעלה. והפת"ש עצמו כ' דלפ"ז רק בפעם השלישית צריך כן שיהא סמוך לתשמיש, אך בב' הפעמים הראשונות שאינה נאסרת עדיין אין צריך לזה. והוסיף דמה שיכולה עדיין לא להאסר ע"י בדיקת שפופרת, אי"ז מהני לה שלא להיחשב שאוסרת עצמה על בעלה, כיון שיש שיטה דבעי' שתמצא דוקא מהצדדים ובה יכולה להערים. וכן דמשמע מהמחבר בדרידה תליא מילתא אם היא רוצה כלל לבדוק.

עוד כ' בשם השיבת ציון, שאם כבר אמרה שראתה מחמת תשמיש ג"פ ולאחר חקירת חכם אומרת שא' הפעמים לא היה זה סמוך לתשמיש, שנאמנת ואי"ז חשיב כחוזרת בה מדבריה הראשונים.

אם יש חילוק בין אם רמ"ת בפעם הראשונה או שנתקלקלה לאחר מיכן

רשב"א ומרדכי- ע"פ התוספתא, דינא דרמ"ת שאסורה על בעלה אין הבדל אם ראתה כן מיד שנשאה או שכשנשאה לא ראתה מחמת תשמיש ולאחר מיכן ראתה, דבכל דוויי אם רואה ג"פ מחמת תשמיש נאסרת על בעלה.

רמ"א- כנ"ל.

'ואין חילוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שנשאה, ובין נתקלקלה אח"כ וראתה ג' פעמים. (מרדכי ריש ה"נ ובתשובת הרשב"א סימן תתל"ט ובתוס').

כשרואה שלא בסמוך לתשמיש

ב"י- כשרואה שלא בסמוך לתשמיש אינה אסורה על בעלה וצריכה לספור ולטבול ומותרת לו מיד, והרי היא כמו אשה שאין לה וסת.

רמ"א- כהב"י.

'וכל זה לא מיירי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה, ומותרת לו לאחר שהרתה תמיד (ב"י בשם סה"ת וסמ"ג) ודינה כמו שאין לה וסת'.

חוו"ד- גם אם רואה אפילו במופלג מהתשמיש אפילו אין ידוע אם היה מחמת תשמיש אף שאינה נאסרת על בעלה, מ"מ הרי אתייליד בה ריעותא ושוב צריכה בדיקה ג"פ שתצא מספק רואה דם מחמת תשמיש, וזהו דוקא באשה שאין לה וסת, אבל באשה שיש לה וסת אף דאתייליד בה ריעותא אינה צריכה בדיקה רק פעם אחת, וכשלא ראתה פעם אחת שוב אינה צריכה בדיקה.

אם החשש ברמ"ת הוא רק כוסת שבא מחמת התשמיש או שהוא גם חשש של חולי

א. נוב"י- החשש ברואה מחמת תשמיש הוא שאנו חוששים שאשה זאת וסתה היא לראות ע"י התשמיש וזהו וסתה.

ב. חור"ד- מלבד זה שרמ"ת הוא כוונתו, ישנו לעוד חשש של חולי שהתשמיש גורם לה לראות וא"ז קשור לוסתה כלל. [וכן כי ווסת זה שחוששים לה הוא כוסת הפלפלין שהוא וסת גרוע ויבואר להלן סעיף י']

הנ"מ בין הפירושים

א. - כשרואה מחמת תשמיש ולא היה לה וסת אם יכולה ליטהר ע"י שתקבע לה וסת. והיינו באשה שלא היה לה וסת קבוע וראתה ג"פ מחמת תשמיש, אזי יש לה היתר אם תראה ג"פ ביום מסוים או בכל אופן שתקבע לה וסת שיחשב לוסת קבוע והדין הוא שוסת קבוע עוקר וסת שאינו קבוע ולכך אינה צריכה עוד לחוש למה שראתה מחמת תשמיש כיון דחשיב כוסת שאינו קבוע שזהו דין וסתות הבאים ע"י מעשה אונס כגון קפיצה וכדו'. [אכן יש בזה פלוגתא דרבוותא אם באמת וסת קבוע עוקר וסת שאינו קבוע ויעוי' להלן סי' קפט בזה.]. אכן כ"ז הוא לש' הנוב"י דרמ"ת ענינו הוא רק כוסת, אך לש' החור"ד שענין רמ"ת מלבד היותו וסת הוא גם ענין חולי, א"כ עדיין יש לחוש לו אף שיש וסת קבוע אחר.

ב. - כשכבר היה לפני שרמ"ת וסת קבוע. והיינו שאם היה לה וסת קבוע ואז התחילה לראות מחמת תשמיש ג"פ אינה נאסרת אם רמ"ת הוא מדין וסתות ומשום שכשיש וסת קבוע לא חיישי' לוסת שאינו קבוע שבא לאחמ"כ [אכן יש בדבר זה מחלוקת הפוסקים] אבל להחור"ד שרמ"ת הוא גם מדין של חולי א"כ גם בכה"ג תיאסר.

ג. - בימי עיבור והנקה. דהיינו אם היא התעברה מביאה שלישיית שראתה מחמת תשמיש, אם תוכל להמתין עד שיוכר עובריה ולהיות מותרת לבעלה. דלש' הנוב"י שדין רמ"ת ענינו הוא רק כוסת, א"כ בימי עיבור והנקה קי"ל דלא חיישי' יותר לווסתות. אך לחור"ד דס"ל שהוא גם ענין של חולי, א"כ יש לחשוש לזה גם בזמנים שלא חוששים לוסת. [והחת"ס כתב בכה"ג שיש להקל לצרף את דעת הראב"ד שהראיה הראשונה אינה מן המנין ולהחשיב את הראיה השלישית רק כראיה שניה].

סעיף ב

בדיקת שפופרת

גמרא- 'כיצד בודקת את עצמה מביאה שפופרת ובתוכה מכחול קיסס ארוך ונוך על ראשו של מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא ועבור.. שפופרת אפגורי מפגרא לה שהעץ אינו חלק ונססרעט ונוליא דס אמר שמואל בשפופרת של אבר ופיה רצוף כפול לתוכה' [גדה סו].

רמב"ם- יש להכניס את השפופרת עד צואר הרחם דהיינו עד מקום דישת השמש. [אמנם אין היא צריכה להכניס יותר ממה שהיא יכולה, ומספיק לה שתכניס עד היכן שמשערת לפי אומד דעתה שהגיע עד מקום דישת השמש, ואינה צריכה לדחוק השפופרת למקום צר ודחוק, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ש"ך בשם תשו' משאת בנימין.]

מחבר- כהגמ'.

'כיצד בודקת, נוטלת שפופרת (פירוש קנה של עופרת) של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור, ואסורה, ואם לאו, בידוע שהוא מן הצדדין, ומותרת. (ב"י מהרמב"ם).

שפופרת ממתכת ומברזל

ש"ך- השפופרת יכולה להיות גם משאר מתכות וכן ה"ה ברזל דלא מסרטט, ורק לאפוקי עץ שמסרטט.

כשבדקת בשפופרת של עץ

פת"ש- היכא שבדקת עצמה בשפופרת של עץ, דינה הוא שאף אם ימצא דם מהצדדים יחשב זה כמו שלא נמצא דם כלל. [ובאופן שלשי' הנוכ"י (הובא לעיל) כשנמצא דם מהצדדים קיל יותר מאשר לא לא נמצא דם כלל.]

צורת הבדיקה

תורת השלמים- צורת הבדיקה צריכה להיות שקודם תכניס את השפופרת עד מקום שהיא יכולה, ואח"כ מכנסת המכחול בתוך השפופרת ובראשו מוך ודוחקת אותו עד שיגיע המוך לצוארי הרחם. [וכן כשמוציאה, מוציאה קודם את תחילה המכחול ואח"כ השפופרת, סד"ט]

גודל השפופרת

משאת בנימין- גודל השפופרת צריך להיות כגודל של אבר בינוני.

כשבדקה ונמצא על ראש המכחול, אם יש לה עוד תקנה

נוכ"י- באופן שבדקה עצמה ונמצא דם על ראש המכחול שנאסרת לעולם, לא מהני לה לשוב ולבדוק ואפי' אם תמצא שהדם בא מהצדדים לא יהני, זולתי אם תפיל חררת דם שאז תחזור להיתרא. והוכיח זאת מהגמ' [הובא להלן ס"ט] דשמואל אמר לתלמידו להפחיד האשה שראתה ג'פ"מ וכיון שלא ראתה אמר שמוכח שראיותיה הם בהכרח מחמת תשמיש ואין לה עוד תקנה, והכריח הנוכ"י דמיירי באשה שכבר בדקה עצמה ומצאה בראש המכחול דם ולכך כה"ג אין לה עוד תקנה בכל מקרה זולת אם ע"י הפחד תראה דם, דזה היה קי"ל לגמ' שזה בהכרח רפואתה היחידה. [וביאר הנוכ"י דמה שאינה רואה בבדיקה בראש המכחול, היינו דעל כורחינו אנו צריכים לומר שזהו משום שלא הכניסה השפופרת מספיק חזק כמו בעת תשמיש, ושונה זה מכל פעם דל"א כן לחומרא (ע"פ הב"י) משום שיש לנו הכרח לומר כן.]

כשנמצא דם בצדדי השופרת אם צריכה היא ז"נ

א. מהר"י הורוויץ - כשבודקת עצמה ע"י שפופרת ונמצא דם מן הצדדים אין לה אפי' לשבת ז' נקיים, שהרי אנו תולים את המראה כדם שבא מחמת מכה וא"כ אי"ז אוסר כלל.

ב. חו"ד - אף כשנמצא דם בצדדי השפופרת צריכה היא לשבת ז' נקיים, שעל כל דם שמוצאת באותו מקום יש לה לשבת ז"נ.

נוב"י - הסתפק בדבר ולא הכריע, וכ' שלא מצא דבר ברור בש"ס ופוס'.

בדיקה בימי עיבור והנקה

נוב"י וחו"ד - אין לעשות הבדיקה בימי עיבורה והנקתה, שהרי אז היא מסולקת דמים. וכשכן בדקה עצמה בימי עיבור והנקה מהני לה רק לימי העיבור והנקה. [והסתפק הפת"ש אם בדיקה בימי העיבור מהני לימי הנקה].

בדיקה לאשה שראתה מ"ת לאחר לידתה

סדר"ט - אשה שראתה מחמת תשמיש לאחר לידתה, יש להקל לה שתבדוק עצמה ע"י שתעשה כיס מפשתן ארוך וצר כמידת אבר ולמלאות הכיס במוכין בדוחק עד שיעשה עגול ועב ותבדוק בו, אמנם בדיקה זו תיהני דוקא באופן שימצא דם מהצדדים, אך אם לא ימצא דם כלל אין להחמיר, דקשה להכניס דבר כזה כמו בשמש.

אם בזמן הזה סומכים על הבדיקה

א. ראב"ד - בזמן הזה לא סומכין על הבדיקה כיון שאין אנו בקיאים בדבר, ועוד שאף אם נדע שהדם הוא מהצדדים הרי בנות ישראל החמירו על עצמן להצריך ז' נקיים על כל ראייה וראיה. [אך מ"מ בדיעבד אם בדקה ולא ראתה אף להראב"ד מהני הבדיקה ותוכל להינשא, רשב"א ור"ן].

ב. רא"ש ורוב הראשונים - הק' על הראב"ד דמה שייך בבדיקה זו חוסר בקיאות, ועל הטעם השני שבנות ישראל החמירו על עצמן, הק' דמה ענין זה לזה הרי מה שהחמירו בנות ישראל הוא לענין הגודל שאף בטיפה כחרדל צריכה היא לשבת ז' נקיים אבל בידוע שהדם בא מהצדדים בזה לא החמירו.

א. רמ"א - כהרא"ש ורוב הראשונים.

'(ואף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו). (טור וב"י לדעת הרמב"ם והרא"ש ורשב"א ורי"ף וכן כתב הר"ן והר"ם פדואה סימן י').

ב. ש"ך - אין להורות על הבדיקה לגבי הבעל הראשון, שהרי רש"י והרמב"ם אסרו, וכן שהראב"ד לא סמך כלל על הבדיקה.

בעיקר הבדיקה היאך מהני

מפרשים - הקשו, היאך מהני בדיקת השפופרת להחמיר כשלא נמצא בראש, הא איכא למימר שלא הכניסה מספיק עמוק או שלא הכניסה מספיק חזק ואמר' בגמ' שאין כל האצבעות והכוחות שווים. ונאמרו ע"ז כמה תירוצים.

א. ב"י- לא אמרין אין כל האצבעות או כל הכחות שווים אלא להקל ולא להחמיר, וטעמא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש, הלכך כל מאי דמצינן למיתלי בה להיתרא שלא להוציאה מכלל שאר נשים תלינן, כיון דאיכא רגלים לדבר שהרי בדקה ולא נמצא דם על ראש המכחול.

ב. ב"ח- הא דאמרי' בגמ' שאין כל האצבעות או הכוחות שווים כדי להתירה לשני, היינו שיכול להיות שראויתה שהיו בתשמיש, הם מחמת כח וגודל האצבע ופצעו את האשה והדם בא מהצדדים ולא מהמקור, [ונהי שאנו אוסרים אותה על אותו בעל ומשום שאין להתיר דם היוצא מאותו מקום, אך לבעל אחר יש להתיר מחמת סברא זו] אבל אם היא רואה מהמקור בעת התשמיש, א"כ אין הבדל בין כח וגודל האצבעות אלא דבכל ענין של תשמיש ענינה הוא שתראה, וזהו עיקר החשש של רמ"ת. וזהו בדיקת השפופרת שאם היא לא רואה, אזי אנו תולים את כל ראויתה בכח האבר ושהדם הוא מהצדדים, ואם היא רואה בראש המכחול אזי בידוע שהיא רואה ע"י כל תשמיש. [והוסיף הנוב"י ע"פ הגר"ח צאנזער לבאר, דמה שלא נמצא דם מן הצדדים ע"י השפופרת ובעת התשמיש כן נמצא דם, הוא משום שמה שנמצא בתשמיש זה ע"י כח וחוזק השמש שהוציא מהצדדים אך השפופרת אינה כ"כ חזקה, ורק לענין שלא נמצא דם בראש המכחול זה ראייה שאינה רואה מחמת תשמיש שגם השמש לא מגיע כ"כ לשם, ולכך אם היתה רואה מחמת תשמיש היתה גם רואה ע"י המכחול.]

בטעם הדבר שאם לא נמצא דם כלל שטהורה

א. ש"ך- כשנמצא דם בצדדי השפופרת אזי אמרי' שהדם שראתה בתשמיש היה מהצדדים, אך כשלא ראתה כלל בבדיקה אזי אמרי' שנתרפאה ולכך לא ראתה. [כלומר דבאמת גם בפעמים שראתה מחמת תשמיש היה זה מהצדדים דאילו היה זה מהמקור לא היה לה יותר רפואה. אלא אמרי' שהראיות שראתה בתשמיש היה זה מהצדדים וע"י מכה אך מה שעתה לא ראתה הוא משום שנתרפאה ממכתה, נוב"י.]

ב. מהר"ח צאנזער- גם כשלא נמצא דם כלל בבדיקה, הוא משום דאמרי' שהדם שראתה הוא מן הצדדים ומה שלא ראתה בבדיקה הוא משום שאין היא מוליכה ומביאה את השפופרת כמו בעת תשמיש, אך אילו היתה רואה מחמת תשמיש והיינו מן המקור היתה צריכה לראות בכל דבר שמכנסת לאותו מקום אף בשפופרת.

הנ"מ בין הטעמים

נוב"י- היכא שלא ראתה כלל בבדיקת השפופרת, ושוב תראה מחמת תשמיש. שלפי הטעם של הש"ך דאמרי' שנתרפאה, א"כ היכא שתראה עוד פעם תצטרך לחוש לזה כרמ"ת שבג"פ כאלו תיאסר על בעלה, כיון שנתרפאה ממכתה ואין לה במה לתלות הראייה. אך לטעם של מהר"ח שאנו תולים את הראייה שראתה מעיקרא שזה בא מהצדדים וגם עתה אנו לא אומרים שנתרפאה מכתה, א"כ אין לה כלל לחוש לרמ"ת יותר, שגם את הראייה הזאת נתלה שבא זה מהצדדים.

סעיף ג

אם יכולה להינשא לראשון ע"י הבדיקה

גמרא- 'אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י בדיקה ולמה תתגרש אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות ושנא צבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בשלש אצבעות אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי משנא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא בדיקה שהרי הוחזקה בג' אצבעות ומשנין לפי שאין כל הכחות שוות אין חזקה ביאה אחת חזקה דאין כל הכחות שוין ושנא צעילה זו היתה צכה מרובה הלכך עד שתתחזק בג' ביאות לכל אחד ואחד והדר תצעי בדיקה לביאה רביעית של צעל שלישי' [נדה סה: טו.]

א. רש"י [לפי הבנת התוס']- קושית הגמ' 'ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון' היינו שלמה צריכה היא להתגרש, שתבדוק עצמה. ומשמע שהתירוץ של הגמ' שאין כל האצבעות שוות היינו שאסורה להמשיך עם הראשון שיכולה היא לבוא לידי [ספק, ע"פ הב"ח] כרת. ועכ"פ לשלישי תהיה מותרת ע"י הבדיקה. והטעם הוא שלא הקילו חכמים לסמוך על בדיקה אלא כשאין לה תקנה אחרת ותשאר ענונה, אבל כל שיכולה להנשא לא הקילו, מגיד משנה. [וכ' בתשו' מימוניות דאף לרש"י היכא שהיא מצטערת בשעת תשמיש וקשה לה מאד, יש לסמוך על הבדיקה, שנראה קצת כי חולי ומכה יש לה.]

ב. תוס'- אף לבעל הראשון לאחר ג"פ שראתה מחמת תשמיש, יכולה להישאר אצלו ע"י בדיקה, ורק עצה טובה קמ"ל שעדיף לה להינשא לשני בלא בדיקה, דשנא תראה בבדיקה ותאסר לכל העולם.

ג. רמב"ם- ע"י הבדיקה אין היא יכולה להישאר אף לא לבעל השלישי, ומשום שכבר הוחזקה לכל אחד ג"פ שתראה בתשמיש, והבדיקה רק יכולה לגרום שנחזיק את האשה שאינה אסורה לשאר אנשים שלא תראה כמו שלא ראתה מהשפופרת. [וביאר המ"מ דכ"ז הוא רק לכתחילה, ומשום דחיישי' שמא יבוא עליה קודם בדיקה, אבל ודאי שהבדיקה מהני לה אף לראשון ואם היא בדקה ולא ראתה על ראש המכחול מותרת היא לכולם.]

א. מחבר ורמ"א - כהתוס'. והמחבר הביא את שי' רש"י כי"א. ורמ"א הביא את הריצב"א שהקל לכו"ע במרגשת צער בשעת תשמיש. [וכן פסקו הב"ח ומהר"ם מלובלין]

'אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון, אחר ששמשה שלש פעמים, הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך, אפילו בבדיקה, ויש לסמוך אסברא ראשונה להקל. (טור וב"י בשם הסכמת הפוסקים והגהות מיימוני). ואם הרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, לכ"ע יש לסמוך אבדיקה בבעל הראשון (שם בהגה בשם ריצב"א).'

ב. ש"ך- נכון להחמיר שלא להורות בדיקה בבעל הראשון, כיון שרש"י והרמב"ם אוסרים וכן שהראב"ד והרמב"ן אוסרים בדיקה בזמן הזה.

כשבדקה לראשון ומצאה על המוך או שנמצא בצדדים

ש"ך- אף לשי' שמהני בדיקה לראשון זהו אם לא נמצא דם על המוך, אבל אם נמצא על ראש המוך הרי שהיא אסורה לכולם אף לשני ולכו"ע. ובנוב"י הוסיף דה"ה דמהני בדיקה לראשון רק כשמצאה בצדדים ולא כשלא מצאה כלל.

כשבבדיקה הראשונה מוצאת בראש המוך ובבדיקה השניה בדקה ולא מצאה

חוו"ד- כשבדקה עצמה תחת הבעל הראשון ומצאה דם על ראש המוך ואח"כ בדקה ולא מצאה על ראשו, מותרת לשני ואסורה לראשון.

סעיף ד

באשה שיש לה וסת קבוע

גמרא- 'ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה ואם יש לה וסת לקלוקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש בלא לפרקס תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה' [נדה סו].

א. רמב"ם רמב"ן ורשב"א- ביאור הגמ' היינו באשה שיש לה כבר וסת ליום מסוים שרואה בו בלא תשמיש, ובכה"ג אף שרואה באותו יום מחמת תשמיש יכולה לתלות את הראיה מחמת הוסת ולא חשיב כרואה מחמת תשמיש.

האחרונים התקשו במקרה זה, דהא אסור לה לשמש בעת וסתה, ואטו ברשיעי עסקינן ונאמרו בזה כמה דרכים.

א. פרישה- מיירי ביוצא לדרך וכהשיטות דשרי אף בתשמיש. ולר"ת דאסר תשמיש אף ביוצא לדרך י"ל דמיירי בעונה שקודם וסתה. והקשה ע"ז הש"ך דהא הטעם דשרי לשמש בעונה שקודם לוסת הוא משום שאין אנו חוששים לבוא הוסת וא"כ היאך אנו מקילים לענין רמ"ת לתלות את הראיה בווסתה. ובתורת השלמים ישב את דברי הפרישה דנהי דלענין תשמיש אנו מקילים שלא חישי' לבוא הוסת מ"מ לענין שלא נאסור אשה על בעלה אנו כן תולים את הראיה לווסת שהקדים הוא בעונה אחת.

ב. ש"ך- ר"ת שאסר תשמיש ביוצא לדרך, יבאר את דברי הבריייתא כרש"י או כהמרדכי בסמוך. א"נ דמיירי בקטנה או שלא הביאה סימנים עדיין שאין צריך לפרוש ממנה כל עוד ולא קבעתו בג"פ.

ג. השגות הרז"ה- וסת האמור הוא בוסת הפיהוקים וכדו', והיינו כגון שראתה מחמת תשמיש ובאותו זמן היא פיהקה או התעטשה שאין זה נחשב לרמ"ת, דתלינן את הראיה בוסת העיטוש.

ב. רש"י- ביאור הגמ' היינו שהראיות שרואה מחמת תשמיש הם ביום מסוים ויש תשמישים שאינה רואה בהם אזי חוששת רק לאותו יום מסוים שרואה בהם ומשמשת בין וסת לוסת.

ג. מרדכי- ביאור הגמ' הוא שאם יש לה וסת קבוע ליום מסוים, אם היא רואה מחמת תשמיש היא יכולה לתלות את הדם במכה שיש לה ואינה תולה את הדם שהוא מן המקור, שהרי עוד לא בא עונת וסתה.

א. ט"ז וב"ח- דברי המרדכי קאי באשה שיש לה מכה, ולכך כשיש לה וסת יכולה לתלות שלא בשעת וסתה את ראיותיה שרואה מחמת תשמיש ותישאר טהורה. אך אם אין לה מכה ודאי שהיא טמאה, וכן שיחשב הראיה כרואה מחמת תשמיש.

ב. ב"י וש"ך- דברי המרדכי הם אף באשה שאין לה מכה ואפ"ה שלא בעת וסתה יכולה לתלות את ראיותיה בוסתה וטהורה.

בית יוסף- לענין דינא ב' הפירושים הראשונים נכונים להלכה.

מחבר- כפירוש הרמב"ם.

'אם שמשה סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש'.

א. פרישה תוה"ש וסדר"ט- קולא זאת שתולים בוסתה, זהו אף כשימשה בעונה שקודם לוסתה [ומשום שלענין שלא להוציא אשה מבעלה מקילים ביותר] וכאמור בזה לעיל.

ב. ש"ך- קולא זה שתולים בוסתה זהו דוקא באותו עונת הוסת, אבל כשרואה בעונה הקודמת לוסתה כבר אין לתלות בוסתה ונחשב זה לרמ"ת, וכאמור בזה לעיל.

כשרואה אח"כ עוד ב' פעמים

סדר"ט- במקרה זה ששימשה סמוך לוסתה דלא נחשב זה לרמ"ת, זהו אף אם רואה אח"כ עוד ב' פעמים מחמת תשמיש ולא היה זה סמוך לוסתה, שאין אומרים שגם הראיה הראשונה הוא מחמת תשמיש ונאסרנה, אלא מותרת היא עד שתראה עוד פעם אחת מחמת תשמיש.

סעיף ה

תליה במכה

רמ"ת שיש לה מכה באו"מ

גמרא- 'ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה ואם יש לה וסת לקלוקל הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרכוס תולה בוסתה ומשמשת בלא צדיקה בין וסת לוסת ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה' [נדה סו].

אם הדין שתולים במכה הוא דוקא כשיש לה וסת

א. רוב הראשונים- דברי הברייתא שאם יש לה מכה שתולה במכתה, הוא מימרא בפני עצמו ולא מיירי דוקא כשיש לה וסת, אלא בכל גווני אף באין לה וסת יש לה לתלות במכתה. [הובא בסעי' ד.].

ב. מרדכי אליבא דהב"ח- דברי הברייתא שאם יש לה מכה שתולה במכתה מיירי דוקא באופן שיש לה וסת, והיינו כדי שתוכל לתלות אף במכה שאינה יודעת שמוציאה דם, אך כשאין לה וסת אין היא יכולה לתלות במכתה אלא א"כ יודעת היא שמכתה מוציאה דם. אמנם כשאין לה מכה לא מהני לתלות את ראייה על וסתה, והיינו שאף אם יש לה וסת קבוע והיא נמצאת שלא בזמן וסתה אינה יכולה לתלות את ראייתה שראתה מחמת תשמיש שאי"ז דם מחמת זה שלא הגיע וסתה, שהרי אפי' כתמים אין לה לתלות על וסתה כ"ש ראייה ממש.

ג. מרדכי אליבא דהש"ך- אף המרדכי לומד את דברי הברייתא שאם יש לה מכה שתולה במכתה שאי"ז באותו מקרה שיש לה וסת, ולומד את המשך הברייתא 'ואם יש לה וסת תולה בוסתה' דהיינו שאם יש לאשה זו וסת שיכולה לתלות את ראיותיה מ"ת בגלל וסתה ואף שלא היה זה בזמן ווסתה. ויוצא שכשיש לה וסת יכולה היא לתלות את ראייתה בוסת אף כשאין לה מכה כלל.

אם בעי' שנדע שמכתה מוציאה דם

א. רשב"א- לא בעינן שהאשה תדע שמכתה מוציאה דם אלא אפי' שאומרת רק שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם או תולים את הדם שראתה מחמת תשמיש שזהו מן המכה שיש לה שם. [כך הבינו הב"י והדרכ"מ, אך הש"ך כ' דאף להרשב"א בעינן שנדע שמכתה מוציאה דם ורק לא בעינן שנדע שהדם שהיא רואה בא מן המכה].

ב. ספר התרומה- חלק על הרשב"א. וכ' דבעינן שהאשה תדע שמכתה מוציאה דם, הא לאו הכי לא תלינן את הדם שראתה בדם מכתה.

א. דרכ"מ- מה שהצריך התרומה שנדע שמכתה מוציאה דם זהו דוקא היכא דידעי' שהדם שראתה הוא ודאי מן המקור, אבל אם יש ספק בזה אם דם ראייתה הוא מן המקור או לא, אזי בכה"ג יש לתלות בדם מכתה אף דלא ידעינן בודאי שמכתה מוציאה דם משום דהוה ספק ספיקא, ספק אם הדם בא מן המקור ואף אם בא מן המקור עדיין יש צד שדם מכה הוא זה.

ב. ש"ך - דייק מהגה"מ לא כן, אלא אף היכא שאינה יודעת בבירור שהדם הוא מן המקור עדיין צריכים לידע שמכתה מוציאה דם. והוסיף דגם אי"ז ספק ספיקא כיון שבב' הספיקות הצד שהיא טמאה היינו שהדם בא מן המקור, ובכה"ג ליכא ס"ס.

אם בזמן הזה תולים בדם מכתה

א. רמב"ן - האינדא אין תולים בדם מכתה, לפי שצריכין אנו לבדוק אם דם מכתה משונה מדם ראייתה ועכשיו אין אנו בקיאים במראות לידע אם הוא משונה אם לאו.

ב. רא"ש וש"פ - חלקו על הרמב"ן. דהא אין לבדוק אם דם מכתה משונה מדם ראייתה כל עוד לא התחזקה בג' פעמים מג' אנשים. ואף לאחר שהתחזקה שאז היא כן צריכה לבדוק אם דם מכתה משונה מדם ראייתה מ"מ לא שייך בזה חוסר בקיאות, כיון שב' הדמים הם לפנינו ורק צריכים לראות אם הם דומים או לאו וזה דבר שלא צריך להיות בקיא.

הלכה

מחבר - כהגמ', וכהרא"ש דקיים זה אף בזמן הזה. [ולענין אי בעי' שתדע שמכתה מוציאה דם, כ' הב"ח מסמתימת המחבר משמע שפסק דבעינן שתדע שמכתה מוציאה דם. וכן מבואר מלהלן סעיף ז'.]

'אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה. ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה.'

רמ"א - כהמרדכי שכשיש לה וסת קבוע אזי שלא בשעת וסתה יכולה לתלות בוסתה אף אם מכתה אינה מוציאה דם, אבל כשאין לה וסת קבוע צריך שתדע שמכתה מוציאה דם.

'וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע, ואז יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה, אע"פ שאינה יודעת בודאי שמכתה הוציאה דם. (כך משמע בפסקי מהרא"י סימן מ"ז ובהגהות ש"ד).. אבל אם ידוע שבא מן המקור, אע"פ שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם, (כן משמע במרדכי ה"נ ובהג"מ פי"א דא"ב ועיי ש"ך ס"ק כ"ב).'

א. ש"ך - היינו היתר דוקא לענין רמ"ת, אך עכ"פ צריכה לשבת ז"נ ובוזה יכולה אף כשאין לה מכה כלל. [וביאר בזה החו"ד דלענין רמ"ת דהוי משום ווסתות מקילים דקי"ל דווסתות הוא מדרבנן אבל לענין ז"נ הוא מדאורייתא] ונחלקו הכנס"י והסדר"ט בכוונת הש"ך אי היינו דאף ברמ"ת תצטרך ז"נ ורק שאינה נאסרת לבעלה, או שברמ"ת טהורה היא ואינה צריכה אף ז"נ, ומשום שאין טהרה לחצאין ורק באופן שלא ראתה מחמת תשמיש או בעינן לז' נקיים.

ב. ב"ח - היתרו של רמ"א הוא דוקא באופן שיש לה מכה וכן שאינה צריכה אף ז"נ.

אי בעי להראות לחכם אף כשאין ב' הדמים לפנינו

פרישה - להרא"ש כל עוד ואין החכם לפנינו אין צורך לבדוק אם דם הראיה דומה הוא לדם המכה, ורק אם החכם לפנינו ושני הדמים לפניו אז יש לבדוק, ולכך בכה"ג לא שייך חוסר בקיאות שהרי שניהם לפנינו. אמנם להרמב"ן יש לבדוק אף כשאין ב' הדמים לפני החכם ולכך שייך חוסר בקיאות כדי לדעת

אם ב' הדמים דומים.

א. ט"ז- כהפרישה לשיטת הרא"ש. שאין צורך לבדוק אלא אם החכם לפנינו וב' הדמים לפנינו לפי שהאשה בחזקת טהרה.

ב. ש"ך- לא בעינן להראות לחכם אפי' כשהוא לפנינו וב' הדמים לפנינו. [ע"פ החו"ד].

אם הדין כן אף כשרואה שלא בשעת תשמיש

חו"ד- הא דלא בעי לבדוק [עכ"פ בסתמא] וטהורה אפי' לענין ז' נקיים, זהו דוקא כשרואה לאחר התשמיש שאז יש עוד ספק דאימר שמש עכרן, אבל היכא שרואה שלא בשעת תשמיש באופן שאין לומר שמש עכרן בעינן לבדוק לענין ז' נקיים אם הוא משונה או לא.

אם הדין כן אף בימי טומאתה

א. דגול מרבכה- כל זה שבסתמא אי"צ לבדוק, זהו ברואה מחמת תשמיש שיש לה חזקת טהרה, אך אם רואה בתוך ימי טומאתה ובימי ליבונה, הדבר צריך תלמוד אם אפשר לתלות במכתה אף בסתמא.

ב. חו"ד- אף בימי טומאתה ובימי ליבונה נחשבת היא בחזקת טהרה, ואינה צריכה לבדוק בסתמא.

מיקום המכה

ב"ח וש"ך- כדי לתלות במכתה בעינן שתדע שהמכה הוא במקום עצמו שמשם יוצא הדם, ולפיכך אם הדם יוצא מן המקור בעינן שתדע שיש לה מכה במקור, אבל כשאומרת בסתם שיש לה מכה אין תולים הראיה במכה.

חו"ד- דברי הב"ח והש"ך שצריכה היא לדעת שמכתה הוא מאותו מקום שבא הדם, מייירי באם מרגשת ממש שנפתח מקורה, אבל ברואה שלא בהרגשה ואפי' ע"י בדיקה תולה במכה שידוע שמוציאה דם אפי' אם המכה בודאי בצדדים, ומשום דכיון שלא הרגישה [ואף שבדקה דין העד כעד שאינו בדוק כיון שיש שם מכה] הרי שדין כתם יש לזה ותולין בכל מה דאפשר.

כשידוע שהדם בא מן המקור

ש"ך- אף כשידוע שהדם הוא מן המקור יש לתלות את הדם במכה [היכא שידוע שהמכה הוא במקור וכן"ל]

פנים מאירות- כל זה שאפשר לתלות דם שידוע שבא מן המקור במכה שיש שם, זהו דוקא היכא שלא נבלע באיברים שם, אבל היכא שאף אם הדם בא הוא מהמכה יצטרך ליבלע בשאר האיברים קודם, זהו דם נדה גמור וטמאה.

בזקינה

בית מאיר- בספרו צלעות הבית. זקינה יכולה לתלות את ראיתה במכה אפי' אם לא יודעת שמוציאה דם, מכ"ש מאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה שכ' רמ"א שלא בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם.

כשאינה רואה עד אחר י"ד יום

חוו"ד- היכא שאינה רואה כל חודש עד אחר י"ד יום שנתבאר לעיל סי' קפו ס"ג שדינה כמו אשה שיש לה וסת, ה"ה למכה שאינה יודעת שמוציאה דם דחשיב כאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה.

כשבשעת וסתה לא בדקה עצמה

סדרי טהרה- הסתפק אם דינו של הרמ"א שבאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה יכולה לתלות במכתה אף שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם, אם זהו דוקא היכא שבדקה עצמה בשעת הוסת ולא ראתה שאז מוכח יותר שדם זה אינו טמא, או אף היכא שלא בדקה עצמה בשעת וסתה וגם לא הרגישה ועבר וסתה אם יכולה לתלות ג"כ במכה שאינה יודעת אם מוציאה דם.

כאב אי הוי כמכה

סדרי טהרה- אם כואב לה כאב בשעת תשמיש, הסכמת האחרונים דכאב אינו כמכה ואינה תולה בה עד שיוברר שכאב זה בר דמים הוא, אמנם כ' הסדר"ט שאם יודעת שיש לה מכה רק שאינה יודעת שמוציאה דם לענין זה מהני לה הכאב שאם בכל פעם שכואב לה רואה דם יכולה לתלות את הדם במכה אף שאינה יודעת שמוציאה דם.

לפרוש באבר מת

חת"ס- כל הקולות הנ"ל התרנו לענין שלא תצא אשה מבעלה ולכך צריכה היא ז"ג, אך לענין לפרוש באבר חי י"ל שצריך הוא לפרוש באבר מת דלענין זה יש לחוש לדם נדה שהוא בכרת.

ספק אם הדם בא מהמקור, וספק אם הוא מחמת מכה

א. רמ"א- כדבריו בדרכ"מ דאף לבעל התרומה דבעי שנדע שמכתה מוציאה דם, מ"מ בס"ס מהני.

ז'כן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין, תלינן במכה מכח ספק ספיקא, ספק מן הצדדין או מן המקור, ואת"ל מן המקור, שמא הוא מן המכה.

ש"ך- הק' על רמ"א דהא אי"ז ס"ס, כיון שבכ' הספיקות הצד שהיא טמאה היינו שהדם בא מן המקור וחשיב כה"ג כספק א' ולא כס"ס.

א. נוב"י- יישב את דברי רמ"א דמהני הך ס"ס משום דאיכא חזקת טהרה ומיירי שהיתה טהורה אבל באופן שהיתה בחזקת טומאה כגון בימי ליבונה מודה רמ"א דלא הוי ס"ס. וכן אם המכה ודאי אינה במקור רק מן הצדדים אסורה אף בימי טהרתה דאז ליכא ס"ס.

ב. חוו"ד- דברי רמ"א מיירי באופן דהוי ספיקא דרבנן ולכך מהני כה"ג ס"ס, אבל אי הוי ספיקא דאורייתא באמת לא יהני, ולפ"ז כ' דהיכא שהספק הוא שראתה ע"י בדיקה או בשעת תשמיש שאז הוי ספיקא דאורייתא דשמא ארגשה ולאו אדעתא וכוה"ג לא יהני הך ס"ס.

ב. ש"ך- כאמור לעיל. אף באופן שאין ידוע בודאות שהדם הוא מן המקור עדיין צריכים לדעת שמכתה מוציאה דם.

אם תולים בדם מכתה בשעת וסתה

א. הגה"מ וסמ"ג- בשעת וסתה אין תולים בדם מכתה ואפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה דאם לא כן לעולם לא תהא טמאה מיהו כתמים תולה בה.

ב. רשב"א- [ורמב"ם ע"פ הב"י ודלא כהש"ך] אף בשעת וסתה תולים בדם מכתה, ואף שבכל וסת חיישי' שתראה אפ' שאינה רואה וכאן אנו מתירים אף כשהיא רואה, מ"מ כיון שאם לא נתירנה היא תיאסר לעולם, בכה"ג מתירים לה.

רמ"א- כהגה"מ וסמ"ג שבשעת וסתה עצמה אינה תולה את ראיותיה.

'ומ"מ בשעת וסתה, או מל' יום לל' יום, אינה תולה במכתה, דאל"כ לא תיטמא לעולם.
(ג'ז שם ובכ"י בשם סמ"ג וסמ"ק)'

תליה במכה בכתמים

מרדכי- כל הדין שצריך שתדע שמכתה מוציאה דם, זהו דוקא שראתה באופן שנאסרת מן התורה, אבל אם ראתה בכתם אפ' שהוא גדול מגריס ועל בגד לכן תולה היא במכה אף שאינה יודעת אם מוציאה דם.

רמ"א- כהמרדכי.

'וכתמים, תולה בה בכל ענין (במרדכי)'

ש"ך- לענין כתמים תולה אפילו בשעת וסתה ואפילו אינה יודעת שמכתה דרכה להוציא דם.

הרגשת כאב לענין כתמים

נוב"י- לענין כתמים תולה אפילו אם אין לה מכה אלא רק שמרגשת כאב שם. אך כל זה דוקא בימי טהרתה או בד' ימים אחרונים של הז"נ אבל לא בג' ימים ראשונים.

כשנרפאה מן המכה

א. פנים מאירות- לענין כתמים תולה אפילו אם כבר התרפאה מהמכה, דאמר' דע"י תשמיש נתגלע המכה והוציא דם כיון שהיה לה כאב בשעת תשמיש

ב. סדר"ט- פקפק על היתר זה.

לתועלת הענין נביא את כל הסעיף כצורתו

'אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה. ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה: הגה - וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע, ואז יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה, אע"פ שאינה יודעת בודאי שמכתה הוציאה דם. (כך משמע בפסקי מהרא"י סימן מ"ז ובהגהות ש"ד) וכן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין, תלינן במכה מכח ספק ספיקא, ספק מן הצדדין או מן המקור, ואת"ל מן המקור, שמא הוא מן המכה. אבל אם ידוע שבא מן המקור, אע"פ שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם (כן משמע במרדכי ה"נ ובהג"מ פי"א דא"ב). ומ"מ בשעת וסתה, או מל' יום לל' יום, אינה תולה במכתה, דאל"כ לא תיטמא לעולם. (ג"ז שם ובכ"י בשם סמ"ג וסמ"ק). וכתמים, תולה בה בכל ענין (כמרדכי).'

סעיף ו

נאמנות האשה לומר שיש לה מכה

גמרא - 'ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור מאי בינייהו אמר עולא מקור מקומו טמא איכא בינייהו' [נדה סה: סו.]

טור ופוסקים - הלכה כרבי שהאשה נאמנת לומר שיש לה מכה.

מחבר-כהטור ופוס'.

'נאמנת אשה לומר: מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה.'

אם נאמנת לומר על דם שרואה, שבא הוא שלא מן המקור

דרכי משה - [ס"ס קצ] הביא בשם המהרי"ו. שכשם שנאמנת לומר שיש לה מכה באותו מקום, כמ"כ נאמנת לומר שהדם שרואה אינו בא מן המקור אלא מן הנקב של מי רגליה.

א. רמ"א - כדבריו בדרכ"מ.

'(וכן אם אומרת: ברי לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה. (מהרי"ו סימן כ"ה)'

ב. תוה"ש וחוו"ד - המהרי"ו מסתפק בדין זה ולא הכריע, דשמא אין האשה בקיאה בזה ולכך אין להתירה אלא אם יש עוד צד להקל בדבר.

סעיף ז

כשמרגשת בכאב כשבודקת עצמה במקום מסוים

תרומת הדשן - אשה שכל זמן שהיא בודקת באותו מקום אינה מוצאת דם כי אם במקום אחד מסוים, וכ"ש היכא שמרגישה בנגיעה כאב באותו מקום מסוים ובשאר מקומות אינה מרגשת כן. שהדין הוא שיש לתלות שהדם הוא ממכה אף שאינה יודעת שמוציאה דם, והיינו דס"ל כהמרדכי דלענין תליה במכה בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם, אך במקרה הנ"ל יש להתיר אף שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם בצירוף ב' תנאים: א. שיש לנו הוכחה זה שמוצאת או מרגשת רק במקום מסוים. ב. באשה שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה.

מחבר - כהתרומה"ד. אך לא הביא את התנאי השני שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה.

'אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל.'

אי מיירי ביש לה וסת וכן אי יודעת שיש לה מכה

א. ט"ז - דברי התרוה"ד והמחבר מיירי באשה שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה, שרק בצירוף זה יש להתיר לתלות במכה שלא יודעת שמוציאה דם. [ואפ"ה בעינן להוכחה שמוצאת רק במקום מסוים, ומזה הקשה על הרמ"א שמסעיף זה משמע דלא פליג על המחבר, ובסעיף ה' היקל באשה שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה אף בלא הוכחה זו שמוצאת רק במקום מסוים.]

ב. מוהר"ח צאנזר - דברי התרוה"ד והמחבר מיירי כשאינו ידוע שיש לה מכה רק דרך זה שמוצאת דם במקום מסוים שזה עצמו הוכחה לזה שיש שם מכה. [ובזה יישב את דברי הרמ"א שבסעיף ה' היקל אף בלא הוכחה זה שמוצאת במקום מסוים]

ג. נקודות הכסף ונוכ"י - דברי התרוה"ד מיירי שידועת שיש לה מכה ואף באשה שאין לה וסת קבוע, ומש"כ שצריך שיהא גם באשה שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה היינו שאף באופן שאין את ההוכחה שמוצאת במקום מסוים יש להתיר במקרה שיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה. [ולכך לא קשה קו' הט"ז ממה שבסעיף ה' היקל רמ"א דוקא ביש לה וסת ושלא בשעת וסתה] וסברא זו שמרגשת בכאב במקום מסוים מהני לתלות במכה שלא יודעת שמוציאה דם.

[החוו"ד ביאר בדרך זה דמיירי שידועת שיש לה מכה שאפי' שמוצאת דם במקום מסוים לא מיקרי כמכה שידועת שמוציאה דם, דמיירי שמוצאת דם שלא כנגד המכה ממש אלא מתחתיו ולכך נחשב זה למכה שאינה יודעת שמוציאה דם.]

סעיף ח

להתרפאות ע"י רופא

א. ספר התרומה - אשה שרואה מחמת תשמיש ורוצה להתרפאות ברפואות שע"י רופא, קודם שתחזוק בג"פ שהיא רמ"ת יכולה היא לסמוך על הרופא. אך אשה שכבר התחזקה ג"פ שראתה מחמת תשמיש יש להסתפק אם יכולה לסמוך על הרופא.

ב. הגה"מ - בשם ריצב"א. אף באשה שכבר ראתה ג"פ מ"ת, יש להקל ברופא יהודי, אך לא בגוי ואפי' במומחה, אלא א"כ רואה האשה שפסק דם וסתה לגמרי וניכר שהועיל ע"י הרפואות, שאז יש להקל אף ע"י גוי.

מחבר - הביא את ב' השיטות. [ומשמע שפסק כהשי' האוסרת, גליון מהרש"א.]

'אם תרצה להתרפאות, צריך שיהיה קודם שתחזוק, אבל לאחר שתחזוק, יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אח"כ. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות, וניכר שהועילו, יש לסמוך אף על עו"ג'.

רופא שריפא אשה שעדיין לא התחזקה

א. ב"ח - היכא שהרופא ריפא אשה קודם שהתחזקה ג"פ ונתרפאה, יכולה אשה אחרת אף שהתחזקה ג"פ להתרפאות מאותו רופא.

ב. חו"ד - הק' ע"ז דמה מהני היכא שריפא את האשה שעדיין לא התחזקה דלמא לא היתה רמ"ת שהרי לא התחזקה.

כשיש רגלים לדבר שהתשמיש קשה לה

רדב"ז - היכא שיש רגלים לדבר שהראיה הוא מחמת קושי התשמיש, כגון שכל ימיה היתה משמשת בלא צער ועתה כשמשתמשת יש לה צער ורואה, בכה"ג יש לה לסמוך על רופא אף היכא שהתחזקה ג"פ ויכולה לשמש פעם רביעית.

סעיף ט

היתירא של הפחידוה פתאום והפילה דם

גמרא- ההיא דאתאי שהיתה רואה דם מנחמת תשמיש לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה הכהילה פתאום אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי נתרפאה זאת ההיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא מתנולאה דם ומנפלתו בשעת תשמיש וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה' [נדה 10].

רמב"ן- ע"פ הגמ' כ' שהיו מפחידין את הרואה מחמת תשמיש פחד פתאום ואם הפילה דם הרי שנתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה דם מחמת תשמיש אפילו פעם אחת בידוע שלא עלתה לה רפואה [כיון שהתברר מלמפרע שלא נתרפאה כלל, ב"י] והאידיא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם.

ראב"ד- אף שאין להתיר לכתחילה אשה הרואה מ"ת ע"י מה שמפחידים אותה ומשום שאין אנו בקיאים בדבר, מ"מ אם כן ניסו להפחידה ויצא ממנה דם אין מוציאין אותה מבעלה עד שתבעל ותחזור לקלוקולה. [אך אם התגרשה כבר מהראשון אין מתירים לה אפי' אם ניסו אותה ע"י פחד והפילה, ט"ז וש"ך].

מחבר- כהרמב"ן וכהראב"ד.

'הפחידוה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. ובזמן הזה אין מתירין ע"י רפואה זו (הרמב"ן וראב"ד בס' ב"ה). ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלוקולה (ראב"ד שם).'

כשקפצה בשעת תשמיש ושפע ממנה דם

נוב"י- היכא שבשעת תשמיש הרגישה זיבת דבר לח וקפצה בבהלה מן המטה והיה שופע ממנה דם הרבה אין להתירה, משום שבהלה אינה ביעתותא ושפע דם אינו כמו חררה..

סעיף י

דין הרואה מחמת תשמיש לענין וסת שאינו קבוע

הגה"מ- בשם הר"מ. הרואה דם מחמת תשמיש פעם אחת, אף שאינה נאסרת שיעוד לא הוחזקה ג"פ, מ"מ צריכה לחוש לזה כמו לוסת שאינו קבוע, ולפיכך אף בפעם הראשונה שרואה מחמת תשמיש צריכה

לחוש ליום טבילתה שלא לשמש אז כמו בוסת שאינו קבוע.

ביאור הדברים

א. ש"ך- וסת זה שצריכה לחוש בעת טבילה, היינו הרכבה משני דברים, האחד הוא הטבילה דחשיב כמו וסת הקפיצות שתראה מחמת זה, והשני הוא התשמיש שג"כ חשיב כוסת הקפיצות ולכך חוששת רק לשניהם יחד כלומר שלא לשמש בליל טבילה, אבל לכל אחד לחוד אין לחשוש שזוהו דין וסת הקפיצות שלא חוששים לפעם אחת אלא בג"פ. אך עכ"פ בהיצטרפות שניהם יחד גם לטבילה וגם לתשמיש כן חוששים אף בפעם אחת. [החוו"ד הקשה ע"ז, דאם כל חד חשיב כוסת הקפיצות שהדין הוא שבפעם אחת לא חיישי, א"כ מאי יהני כשיש ב' ווסתות כאלו יחד הא בכל חד אין בכוחו לאסור בפעם אחת].

ב. חוו"ד- התשמיש חשיב כוסת הפלפלין דדינו הוא דאף בפעם אחת כבר חיישי, ומן הדין היה שתצטרך לחשוש לתשמיש אף בלא ליל טבילה כמו בכל וסת שאינו קבוע, ורק משום דלא מפקינן לה מבעלה משום חשש דוסת שאינו קבוע לכך אינה חוששת אלא בצירוף עם ליל טבילה שאז זה רק ליום אחד.

מחבר- כהגה"מ בשם הר"מ.

'הרואה דם בשעת תשמיש, מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר. מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה, כגון ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת (צריכה לפרוש) ליל של טבילתה, ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישית, דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זמנא'.

א. אמנות שמואל- גרס במחבר 'כגון ראתה פעם אחת או פעמיים בליל ב' של טבילתה.. וכן בהמשך דברי המחבר [וכן הוא בהגה"מ]. ומיירי שבליל טבילתה שימשה ולא ראתה ולכך דוקא בכה"ג חוששת רק לליל ב' של טבילה [כלומר שבפעם אחת חוששת לפעם אחת ובראתה ג"פ חוששת לעולם], דאי מיירי בליל טבילתה שראתה, א"כ יוצא שבראתה ג"פ בליל טבילתה תחשוש רק לליל טבילה ובליל ב' תהיה מותרת וזה דבר שלא שמענו דבכה"ג שרואה ג"פ רצופים בכל מקרה אסורה לעולם. [ומבואר שברואה בליל ב' מהטבילה מצרפים את הטבילה לתשמיש ויחשב לוסת. אמנם הש"ך חלק ע"ז וראה להלן]

ב. תוה"ש- אפשר להשאיר הגירסא כמו שלפנינו [בלי ה"ב], ובאמת מיירי שראתה בליל טבילה וחוששת רק לאותו לילה ואה"נ שאף אם תראה ג"פ בליל טבילה חוששת לעולם רק לליל טבילה ומותרת בלילה שלאחמ"כ, ואף אם נגרוס כן וכמו בהג"מ היינו משום דס"ל שבליל טבילה תהיה מותרת לשמש כשרואה פעם אחת, ומשום שהמצוה שיש לו לפוקדה בליל טבילה עדיף מהחשש של וסת של פעם אחת, וכדין יוצא לדרך שמשמש. [וכ' שכן מבואר בדעת הט"ז ודלא כהחוו"ד שלמד בט"ז אחרת ויובא להלן בסמוך]

כשרואה באותה עונה של הטבילה אך לא בסמוך ממש לתשמיש

חוו"ד- כיון שדין זה שחוששת הוא מדין וסת, א"כ אף כשתראה בליל התשמיש רחוק מהתשמיש באותו עונה יחשב לוסת, שכך הוא דין וסת הקפיצות ופלפלין, שכל שרואה באותה עונה חשיב לוסת שחוששת לכל אותה עונה, ושונה זה מדין רמ"ת שצריך שתראה ממש סמוך לתשמיש כדלעיל, משום

דכדי להוציאה מבעלה בעינן רואה בשעת תשמיש ממש, דמשום עונה הסמוכה לתשמיש לא מפקין לה מבעלה.

היאך נעקר וסת זה

א. חו"ד- אשה שראתה מחמת תשמיש בליל טבילתה שפסק המחבר שאסורה פעם אחת בליל טבילה, כדי שאשה זו תחזור להיתרה אף לליל טבילה, זהו רק אם תחזור ותשמש [באיסור] ולא תראה, אבל אם רק עובר ליל טבילתה ולא שימשה ולא ראתה אין היא חוזרת להיתרה, שכן הוא דין וסת הקפיצה שחוזרת להיתרה רק אם משמשת בזמן הקפיצה ולא ראתה, אבל כשלא תראה בקפיצה לחוד לא מהני לה להיתרה.

ב. סדרי טהרה- היקל שאף אם לא ראתה בליל טבילה אף בלא תשמיש שחוזרת להיתרה.

דין הוסת של רמ"ת בזקנה

נוב"י- אשה זקנה והיינו שאינה חוששת שקוראים לה אמא בפניה [שזהו השיעור המוזכר בגמ' לענין ווסתות] יש להקל שאם ראתה מחמת תשמיש פעם אחת שאינה חוששת לזה כלל כיון שענינו הוא מדין ווסתות ואין לה לחשוש לוסתות.

כשרואה ג"פ מ"ת בליל טבילה

רשב"א- אם הורגלה לראות סמוך לטבילתה כל שעת תשמיש הראשון וכן עשתה שלש פעמים רצופים שלש טבילות שכל תשמיש ראשון ראתה דם מחמת תשמיש, אין לה תקנה לישאר עם בעלה אלא תתגרש לאלתר.

א. ט"ז- דינו של הרשב"א שכשראתה ג"פ בליל טבילה, היינו שראתה אפי' לאחר כמה לילות מליל הטבילה ולכך אין אנו אומרים שוסתה הוא דוקא בליל הטבילה כמו שאמרנו בתחילת הסעיף לענין לחשוש לפעם אחת לליל טבילתה, וכיון שראיותיה מחמת תשמיש הם אפי' לאחר כמה לילות אמרי' שוסתה הוא לביאה הראשונה לאחר הטבילה, וא"כ לעולם לא תוכל להיטהר שאין לה אפשרות לשמש לאחר טבילתה. והחידוש במקרה זה הוא אפי' אם שימשה בין הביאות שראתה בהם ולא ראתה, שאז מדין רמ"ת אין לאוסרה שאין לנו ג"פ רצופים אפי' מדין וסת של פעם ראשונה שלאחר התשמיש אנו אוסרים אותה לעולם. [אמנם הש"ך ס"ל דבכה"ג של הט"ז אין אומרים וסת שתראה בפעם הראשונה שלאחר הטבילה, כיון שהטבילה חשיב כקפיצה ובוסת הקפיצות אם הראיה הוא רחוק מהקפיצה יותר מעונה אחת תו אין להחשיב זאת כוסת, והגה"מ והט"ז דס"ל דאף אם הראיה רחוק הוא מהטבילה יותר מעונה אחת ס"ל דאף בקפיצה מצטרף זה לראיה אף שרחוקה היא יותר מעונה אחת דאמרי' דקפיצה של אתמול גרמא לה, אך עכ"פ ביותר מב' לילות לכו"ע אין מצרפין את הטבילה לראיה שכן הוא הדין בקפיצה לכו"ע. חו"ד. וכל החו"ד דלכך הש"ך פירש את דינו של הרשב"א בענין אחר מהט"ז וכדבסמוך.]

בהבנת הט"ז

א. תוה"ש- מה שכ' הט"ז דמיירי באופן שראתה לאחר כמה לילות והיינו משום שאם ראתה כל הג"פ רק בליל טבילה א"כ קובעת היא וסת רק לליל הטבילה וכמו בתחילת הסעיף לענין פעם אחת, זהו אפי' היכא שלא היו תשמישי היתר בין הביאות שראתה בהם. [והיינו שלמד את דברי המחבר דמיירי שראתה פעם אחת בליל טבילה ואפי' חוששת רק לפעם אחת בליל טבילה, אבל

כבר הוכח בשם אמונת שמואל שגרס במחבר 'בליל ב' של טבילתה' והיינו שאם תראה בליל הטבילה תאסר לעולם כיון שחיישי' תמיד לביאה הראשונה שלאחר הטבילה ומיירי שבלייל הטבילה היא שימשה ולא ראתה ורק בליל ב' שימשה וראתה ולכך בכה"ג היא חוששת רק לליל ב' של הטבילה ולא יותר, וברור שלדברי הא"ש ליתא לכל דברי הט"ז. ולפ"ז יש להוציא דין חדש דהיכא שראתה מחחמת תשמיש ג"פ רצופים אבל היו כולם באותו תאריך לחודש שאינה אסורה אלא רק באותו יום בחודש שזהו וסתה.

ב. חו"ד- כ' ע"ז ד'שתקע הדבר ולא יאמר' דכל היכא שראתה ג"פ רצופים הרי היא מוחזקת ברמ"ת ואסורה לעולם אפי' אם הם כולם באותו תאריך ושום פוסק לא חידש כזה דין. ודברי הט"ז מיירי באופן שיש ביאות שלא ראתה בהם שהיו בין התשמישים שכן ראתה בהם וכדמסיים לבסוף.

ב. ש"ך- מיירי שעברה ושימשה כל הג"פ בליל טבילה. [הגרע"א כ' שיש להעמיד שבדקה בין תשמיש לתשמיש בעד, ובשחרית בדקה הג' עדים ומצאה עליהם דם, דבכה"ג היו כלל התשמישים בהיתר] וחידושו של הרשב"א הוא דלא נימא שנתלה את כל הראיות כוסת שתלוי בליל הטבילה ונתיר לה לשמש בליל ב' שלאחר הטבילה, ז"א אלא דחשיב כרמ"ת שראתה ג"פ שיוצאת מבעלה. [ע"פ החו"ד] רמ"א- כהרשב"א.

ואם ראתה ג"פ, כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לבעלה כאילו ראתה ג"פ רצופים, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה. (תשובת רשב"א סימן תתל"ט מביאה ב"י).

כשרואה ג"פ בביאה ראשונה שאחר טבילה ולא היו ביאות של היתר בינתיים [האמור מהנ"ל]

א. ט"ז- אליכא דהתורה"ש. היכא שרואה ג"פ בביאה ראשונה שאחר הטבילה אף אם לא היו ביאות של היתר בינתיים אינה נאסרת לעולם אלא רק לליל הטבילה. וה"ה היכא שראתה ג"פ ביום קבוע לחודש שאינה נאסרת לעולם אלא באותו יום לחודש אף שלא היו ביאות של היתר בינתיים.

ב. חו"ד וסד"ט- כיון שראתה ג"פ רצופים נאסרת לעולם ואף שהיו כולם בליל טבילה.

כשרואה בליל ב' מהטבילה אם מצרפים את הטבילה לתשמיש לענין וסת [האמור מהנ"ל]

א. ט"ז ואמונת שמואל- כשרואה מחמת תשמיש בליל ב' מהטבילה, מצרפים את הטבילה לתשמיש שיחשב לוסת [והיינו שבפעם אחת חוששת רק לאותו לילה ב' של הטבילה, ובראתה ג"פ חוששת לאותו לילה לעולם]. וביאר החו"ד דס"ל שאף בוסת הקפיצות הדין כן, שאם ראתה בליל ב' מהקפיצה שיש לצרף את הקפיצה לראיה. אך עכ"פ בליל ג' לקפיצה לכו"ע אין לצרף, וא"כ ה"ה כשראתה מחמת תשמיש מליל טבילתה שלכו"ע אין לצרף.

ב. ש"ך- אין מצרפים את הראיה שראתה מחמת תשמיש לטבילה היכא שלא היה זה באותו עונה של הטבילה, ומשום שגם בוסת הקפיצות הדין כן שאם ראתה עונה אחר הקפיצה כבר אין לצרף אותם יחדיו לוסת.

כשרואה מחמת תשמיש לאחר לידתה

הגה' שע"ד- בשם מהר"ר יוחנן. אשה שראתה פעם אחת שאחר לידתה ואח"כ שמשה ולא ראתה וכן מנהגה עד ג' לידות, כיון שהחזקה בביאות של היתר בינתיים איכא למימר דמה שראתה פעם אחת אחר הלידה הוא מחמת שהוכו הצדדין מחמת הלידה והוי ליה כמכה.

רמ"א- כהגה' שע"ד.

'ואם אירע לה שראתה ג'פ בביאה ראשונה שאחר לידתה, או ראתה אחר כל לידה ג' פעמים, ובנתיים לא ראתה, יש שכתבו להקל להתירה לבעלה, כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מכח לידתה, שהוכו הצדדים מכח לידתה, ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך, ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה: (הגהות ש"ד סימן מ"ו ותשובת רבי יוחנן). וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהחזקו ביאות של היתר, אחר ביאות של איסור. אבל אם ראתה ג' פעמים רצופין אחר לידה, לא תלינן בלידה, אלא צריכה בדיקת השפופרת. (כך משמע שם).'

ביאור הדברים

נקדים. הנה ראייה מחמת תשמיש לאחר לידה, יש בזה קולא וחומרא. כלומר שזה גם סיבה להקל עליה ולומר שאי"ז דם נדה אלא דם מכה הואיל ונחלשו צדדיה מכח הלידה. וכן ישנה סיבה להחמיר בה ולומר שהלידה הוי כוסת הקפיצה באופן שנוכל לצרף את התשמיש לוסת המורכב מן הלידה והתשמיש ואז יש לה לחשוש לתשמיש לאחר לידתה כמו שחוששת בכל וסת הרכבה. [ונחלקו הש"ך והט"ז [בסמוך] כשרואה ג'פ רצופים לאחר לידה אם יש להתירה כשתשמש עוד פעם אחת ולא תראה שתהיה מותרת אף לאחר הלידה הבאה, והיינו אי יש להקל את הקולא שהוכו צדדיה יחד עם ביאה שלא ראתה לענין החומרא של וסת המורכב מלידה ותשמיש.]

א. ט"ז וב"ח- ביאור דברי רמ"א הם כך: אשה שרואה לאחר לידה פעם אחת בשעת תשמיש וכך הוא לאחר ג' לידות, או שרואה לאחר כל לידה ג'פ בשעת תשמיש אבל לא היו ראיות אלו רצופים באופן שאינה אסורה מדין רמ"ת, כיון שלא היו בכ"ז ג'פ רצופים ורק יש סיבה לחשוש לוסת שלאחר הלידה דהיינו שלידה הוי כקפיצה באופן שיש לנו לחשוש לוסת שמורכב מלידה ותשמיש ותיאסר לאחר הלידה הבאה מדין וסת. וע"ז חידש הגה' שע"ד שכיון שישנה גם סיבה לומר שמחמת הלידה הוכו הצדדים ואי"ז כלל דם נדה, לכן יש להקל ולא לאוסרה מדין וסת שלאחר לידה. ולפ"ז גרס הט"ז ברמ"א 'וכל זה אם שמשה.. בלא 'עברה' והיינו שרמ"א בא לבאר את דבריו שמש"כ במקרה השני או שראתה אחר כל לידה ג'פ היינו בלא רצופים אלא שהיו תשמישי היתר ביניהם.

ב. ש"ך ולבוש- ביאור דברי רמ"א הם כך: אשה שראתה לאחר לידה מחמת תשמיש כמה פעמים והיו רצופים וכך היה לאחר ג' לידות שראתה לאחר כל לידה ג'פ רצופים אך היו גם ביאות של היתר בין לידה ללידה דהיינו אחר הביאות שראתה בהם היו ביאות שלא ראתה בהם, הדין הוא שיש לה לתלות את ראיותיה מחמת הלידה שהוכו צדדיה ואי"ז דם נדה אלא דם מכה, [אמנם לשבת ז' נקיים היא כן צריכה ולא תלינן לענין זה בדם מכה אלא רק שלא לאוסרה על בעלה, וכן כל תליה זו לתלות בלידה זהו רק כשרואה מ"ת מהביאה הראשונה אבל אם בביאה הראשונה לא ראה ורק מביאה שניה ראתה מ"ת, שוב אין כבר לתלות שהוכו צדדיה מחמת הלידה, חו"ד.]. ונמצא שתליה זו לתלות בהוכו צדדיה מהני אף כשרואה ג'פ רצופים ובאופן ששימשה ולא ראתה לאחר אלו הג"פ. וזה דלא כהט"ז שכשרואה

ג"פ רצופים לא מהני מה שמשמשת אח"כ ולא רואה להתירה לאחר הלידה שלאחמ"כ, שהרי אי"ז כבר ראייה לענין שלא תראה לאחר לידה. ולפי פי' זה גרס הלבוש ברמ"א 'אבל לכתחילה אם ראתה ג' פעמים רצופים לא תלינן בלידה..' [הוסיף מילת 'לכתחילה'] והיינו דאף שעד עתה גם דיברנו על ג"פ רצופים מ"מ בא הרמ"א לומר שלכתחילה אין לו לבא עליה לאחר שראתה ג"פ רצופים אלא רק שאם בא עליה ולא ראתה שמוותרת היא.

אם יש להקל כשהראיות הם בזמן ימי טוהר

א. ש"ך - היכא שהראיות שרואה מחמת תשמיש לאחר לידתה הם בזמן ימי טוהר דהיינו ל"ג יום לזכר וס"ו לנקבה יש להקל אף כשתראה ג"פ רצופים, ואף דקי"ל דהאינדא החמירו על עצמן שלא לבעול על דם טוהר, מ"מ על כה"ג להחזיקה שהיא רמ"ת לא החמירו.

[החוו"ד הקשה ע"ז, דהא כיון דעיקר דינא דרמ"ת הוא מטעם שהוא חולי, א"כ מאי איכפת לן שדם טוהר הוא זה, הא קיימא לן כרב בנדה דף לה דדם טוהר ודם טמא הוי מעין א' התורה טימאתו והתורה טיהרתו (כלומר שדם המטמאה בז' לזכר וי"ד לנקבה ודם טוהר של ל"ג לזכר וס"ו לנקבה הם מאותו מעיין) וכיון שכן יש כאן ראייה שאשה זאת רואה היא מחמת תשמיש ואף אם נשאייר אותה כעיקר הדין שהיא טהורה, מ"מ לענין רמ"ת הרי שהיא מוחזקת בכך. ותירץ החוו"ד דבאמת בכל רמ"ת שאנו אוסרים אותה עדיין זה רק ספק וכיון דוסתות מדרבנן היה מן הראוי להתירה דאמר' ספיקא דרבנן לקולא, אלא דכיון דעיקר הנידון אם הדם מן המקור או מהצדדים הוא מדאורייתא דאם היא תראה היא תטמא מדאורייתא, א"כ הדין הוא דספיקא דרבנן שיש לו עיקר מן התורה ספיקו להחמיר, אך בדם טוהר כיון שאם נאמר שהיא תראה עתה אי"ז טומאה מדאורייתא שהרי זהו דם טוהר, א"כ הוי כספיקא מדרבנן שאין לו עיקר מן התורה והדין הוא כה"ג דאמר' ספיקו להקל.]

ב. כו"פ - חלק ע"ז וס"ל דאף אם הראיות הם בתוך ימי הטוהר יש להחמיר בראיותיה שרואה מחמת תשמיש לאוסרה.

בדיקת שמש

דרכי משה - בדיקת שמש מהני כמו בדיקת שפופרת, ולכך היכא שעבר ושימש ולא מצא דם מותרת אף בפעם אחת. [וכשימש במזיד תחילה הסתפק הדרכ"מ אי קנסינן ליה אך הסיק שמחמת זה אין להוציא אשה מבעלה.]

א. רמ"א - כדבריו בדרכ"מ. וכ"פ הש"ך.

מ'מיהו כ"מ שצריכה בדיקה, אם עברה ושמשה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מבדיקת השפופרת כנ"ל (ד"ע).

ב. אפי' ברבבי - חלק ע"ז, וס"ל דבדיקת שמש אינה כשפופרת ויהני רק בג' פעמים. [וביאר הנוב"י דס"ל דוסת הקפיצות יש לעוקרו רק בג"פ, או דס"ל דרמ"ת חשיב כוסת הגוף שלכו"ע יש לעוקרו בג"פ, ולכך יהני רק בג"פ, והא דמהני בדיקת שפופרת אף בפעם אחת היינו דוקא באופן שנמצא מן הצדדים וזה לא שייך בשמש.]

סעיף יא

רמ"ת לענין וסת הפלגה

רשב"א- אשה שראתה דם מחמת תשמיש ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, איתתא שריא לגברא שהרי לא קבעה בשלש וסתות שוין ולא בדילוג, מיהו חוששת לאחרון פעם אחת, כמו שקובעת בכל וסת הפלגה, שאם ראתה ביום ט"ו ושינתה ליום עשרים צריכה לפרוש את אותו הפרש של הזמן מהראיה האחרונה דהיינו שתפרוש ל"ה יום מהראיה האחרונה.

מחבר- כהרשב"א.

'אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בג' וסתות שוים, ולא בדילוג. מיהו חוששת לאחרון פעם אחד, וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת. אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלש פעמים.'

לענין וסת החודש

ש"ך- כשם שרואה מחמת תשמיש פורשת מההפלגה שבין הראיות, כמ"כ לוסת החדש חוששת כגון אם שמשה פעם ב' בט"ו בניסן חוששת אח"כ לט"ו באייר ואסורה לשמש בט"ו באייר, ואם לא ראתה בט"ו באייר חוששת להפלגה חצי שנה ושוב אינה חוששת לט"ו לחודש, וה"ה אחר ששמשה פעם ראשונה חוששת מיד לוסת החדש אבל לוסת ההפלגה א"א בלא ראייה שניה.

חוו"ד- וסת זה של החודש, נעקר רק אם עברה ושימשה באותו יום לחודש ולא ראתה, אך אם עבר יום החודש ולא ראתה בלא ששימשה אין הוסת נעקר וחוששת לאותו יום לעולם, וכמו דאמר' כן לענין רמ"ת כליל טבילה. אמנם לענין וסת ההפלגה דמיירי המחבר בזה הוסת נעקר אף אם עבר אותו יום ולא ראתה שזהו דין וסת ההפלגה שנעקר אף בלא הרכבה.

אשה שרואה מ"ת ליום ד' מליל טבילתה ואומרת שבוועל בכח רב

ח"ס- אשה שרואה מחמת תשמיש רק מיום ד' לליל טבילתה ועד אז משמשת ולא רואה, ואומרת שהסיבה שהיא רואה הוא משום שבוועל בכח רב וכשבוועל במתינות אינה רואה. הדין הוא שיש לה לחשוש עד ליום ד' מליל טבילתה ולא לסמוך ע"ז שתשמש במתינות.

סעיף יב

רמ"ת שנאסרת עולמית אם מותר לו להשהותה אצלו

רשב"א- הרואה דם מחמת תשמיש ג' פעמים שדינה הוא שצריכה לפרוש מבעלה, אין לו להשהותה אצלו אף אם אינו רוצה לבוא עליה. והטעם הוא דכיון שהחשש הוא משום ווסתות וקי"ל דווסתות דרבנן הוא, ובאיסורא דרבנן דקיל הוא חיישי' טפי דאתי למיעבר ביה. ועוד דאף אי הוי איסורא דאורייתא יוציאנה כיון שאסורה לו עולמית וחיישי' שיבוא עליה, כדחיישי' למגרש את אשתו שלא תינשא בשכונתו כיון שליכו גס בה כ"ש כה"ג שדרה עמו בכית. אמנם כל זמן שאינו חפץ לישא אשה אחרת ורוצה להשהותה ע"י שלישי ובשכונה אחת ולא ילך אצלה אלא בעדים, אין צריך לגרש אם אינה באה מחמת טענה, אבל אם רצה לישא אחרת יוציא ויתן כתובה.

מחבר- כהרשב"א.

'הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא א"כ רוצה להשהותה ע"י שלישי. ולא ילך אצלה, אלא בעדים'.

ש"ך- בשם מהר"ם פאדו"ה. היכא שנפרדו זה מזה שאינו דר בשכונתה א"צ עדים, דאין לך סהדי יותר מזה שמרוחקים הן. ואם לא קיים פריה ורביה כופין אותו להוציא. [ורמ"א באה"ע כ' דבזמן הזה נהגו שלא לכוף בעניני הזיווגים אף למי שלא קיים פו"ר].

בית מאיר- הסתפק באשה שאינה יכולה להיטהר. אם דינה שווה לדין זה של המחבר שצריך להוציאה, או דלמא רמ"ת שאני דהאיסור קיל ליה דבעידן שבא עליה היא טהורה.

סעיף יג

רואה מחמת תשמיש בבתולה

תוספתא- 'וכלן שהיו שופעות דם בודקין אותו בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור...'. [גדה פרק ט' הלכה ז']

גמרא- 'תנן התם תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת בית שמאי אומרים אומרים נותנין לה ארבע לילות ובית הלל אומרים עד שתחיה המכה נכתב בעולה דכל זמן שתהא רואה דם נחמנת תשמיש דם בתולים הוא אמר רב גידל אמר שמואל לא שנו אצות הלל קאי אלא שלא פסקה מנזירות דם מחמת תשמיש דכל זמן ששנשה ראתה וראתה שלא מחמת תשמיש כלומר אפילו חזרה וראתה ציוס שלא מחמת תשמיש מחזיקין לה צדס בתולים הואיל ונחמנת תשמיש לא

פסקה אבל פסקה מחמת תשמיש ששנשה פעם אחת ולא ראתה ואחרי כן ראתה בין שראתה מחמת תשמיש בין שלא ראתה מחמת תשמיש עמלה דלמריקין כיון דבשעת תשמיש פסקה פעם אחת רגלים לדבר שהצחולים כלו כבר זה ממוקום עמלה יחד וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים מנראה דם צעולה ראשונה שלה טמאה. [נדה יא]

בית יוסף- מדקתני בתוספתא 'בודקין אותו בשפופרת' מבואר דמיירי ברואה מחמת תשמיש וקתני דבתולה אינה צריכה בדיקה מפני שחזקה דמיה טהורים, כלומר דהנך דמים מחמת בתולים קא אתו. ומ"מ נראה דלא מחזקינן להו בדם בתולים אלא עד שתפסוק פעם אחת ולא תראה מחמת תשמיש, דאז ברור לנו שכבר כלו בתוליה ואם אח"כ תראה ג' פעמים בשעת תשמיש יש לה דין אשה שהחזקה לראות בשעת תשמיש, אבל כל זמן שלא פסקה אפילו פעם אחת תולה בבתולים אפילו כמה פעמים. וכן מבואר מהגמ' בנדה סד: שאנו תולים את ראיותיה בדם בתולים כל עוד ולא פסקה. ואמנם גמרא זו מיירי לענין שלא טמא כלל ואנו אין נוהגים כן אלא מטמאים דם בתולים, אך עכ"פ יש ללמוד מגמ' זו שכל עוד ולא פסקה מלראות יש לתלות את ראיותיה בדם בתולים אף לענין דין רמ"ת כיון דרובא מסייע לה דהא רואות מחמת תשמיש הוו מיעוטא דמיעוטא, ואע"ג דהתם (יא ע"ב) אמרינן שאם עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה, איכא למימר דהיינו לטמאה משום אותו דם, אבל אחר שתטבול אם תחזור לראות מחמת תשמיש אפילו כמה פעמים לא מחזקינן לה ברואה מחמת תשמיש עד שתפסוק פעם אחת. וסיים הב"י ד'מסתפינא להתיר אלא אם כן יהיו ידים מוכיחות שהוא דם בתולים. [וביאר הט"ז דמה שהב"י הצריך ידים מוכיחות היינו משום דאיתא בגמ' לענין היתר של דם בתולים דתלוי הוא בכל בתולה כדינה עד שתתפא המכה.]

מהר"ם פאדווה- יש לסמוך בדם בתולים שאי"ז רואה מחמת תשמיש בצירוף שתרגישי עם זה צער בעת התשמיש, אבל בלא צער כלל אין לסמוך ע"ז. [וכ' הש"ך והט"ז שגם ב"י כוון לזה.]

מחבר- כדבריו בב"י.

'הבועל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מחזקינן שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש.'

א. רמ"א- כמהר"ם פאדו"ה.

'ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א', אם אין לה צער כלל בשעת תשמיש, הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בדם בתולים. (תשובת מהר"ם פדואה סימן י'). מי שיוצא דם ממנו דרך פי האמה, ושמש, האשה תולה בו (ב"י בשם תשובת הרשב"א). וע"ל סימן ק"ץ (סעיף כ').

ב. ב"ח- כיון שאין נמצא חומרא זו של מהר"ם פאדווה בתלמוד, יש לסמוך בדם בתולים אף היכא שאינה מרגשת צער כלל כל עוד ולא פסקו הדמים, ואין לנו להחמיר ולענגן אשה תחת בעלה.

כשהפסיקה לראות דם בתולים אך אומרת שלא היה ביאה גמורה

נוב"י- בתולה שנישאת וראתה כמה פעמים מחמת תשמיש וכתוכם היו ב' ביאות שלא ראתה בהם ושוב ראתה אח"כ מחמת תשמיש, אך אומרת שמה שלא ראתה בב' הביאות הוא משום שלא היה ביאה

גמורה, יש לסמוך עליה ולהקל אך בצירוף קולות אחרות, וכן שלא יזדקק לה בעלה בלילה הראשון של הטבילה.

כשנישאת פעם ב' ואומרת שעדיין היא בתולה

נוב"י- מעשה באשה שנישאה בפעם הב' וראתה מחמת תשמיש ואומרת שעדיין בתולה היא ובעלה הא' לא היה לו כח גברא לשמש, נאמנת, דלא גרע מאומרת מכה יש לי דנאמנת. אך עכ"פ בכה"ג יש להצריך שתרגיש צער ודלא כהב"ח, או שאף אם אינה מרגשת צער יש להקל בגוונא שיש לה וסת ושללא בשעת וסתה.

סעיף יד

אשה שאינה יכולה לטבול מחמת שיש לה מכות ופצעים

רשב"ץ- אשה שיש לה מכות ופצעים שהמים הקרים מזיקים לה, יעשו לה תקנה לטבול כמו שהיו עושים לכהן גדול ביום הכפורים עששיות של ברזל [יומא לד:]: ואם אי אפשר בתקנה זו תצא מתחת בעלה כדי שלא יטבטל מפרייה ורבייה כדין אשה שרואה מחמת תשמיש שכתבו המפרשים שצריך לגרשה אם אין לה אשה אחרת.

מחבר- כהרשב"ץ.

'אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יטבטל מפרייה ורבייה'.

סימן קפח

דיני מראות הדם

ובו ו' סעיפים

סעיף א

גונוי הצבעים הטמאים והטהורים

גמרא - 'משנה: חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרבן כרכום כזוית גן שכרכום גדל בו וכמימי אדמה לקמן מפרש לה לכולהו במתניתין, ל"א כקרבן כרכום כנוגה זיו כרכום כמו (שמות לד) כי קרבן עור פניו וכמזוג כיון אדום המזוג במים ואע"ג דקליש אדמימות דיליה טמא בש"א אף כמימי תלתן פנגרי"ג וכמימי בשר צלי מוהל היולא מננו ובית הלל מטהרים הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה מפרש בגמרא רבי יוסי אומר לא כך ולא כך איזהו אדום כדם המכה מפרש בגמרא שחור כחרת איידרמני"ע עמוק מכן שעמוק בגמרא שחורית כלומר שחור יותר נחרת עמא טמא דיהה פל"ש שדחית מראיתו מכן טהור וכקרבן כרכום ככרוך שבו שיש עליו צרוין בגמרא אדמונית יותר נחצריהו ובגמרא מפרש להו וכמימי אדמה מבקעת בית כרם נקוס ונשם מציא אדמה ונותה בכלי ומיצף מים כלומר נותן שם מים עד שיכו המים לפין על האדמה וכמזוג כילד כגון שני חלקים מים כו' שני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני: גמרא: מנלן דאיכא דם טהור באשה דלמא כל דם דאתי מינה טמא אמר רבי חמא בר יוסף אמר רבי אושעיא אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא... וממאי דהני טהורין והני טמאין אמר רבי אבהו דאמר קרא ויראו מואב את המים אדומים כדם למימרא דדם אדום הוא ואלו כולם אדומין הן אימא אדום ותו לא האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתניתין א"ר אבהו אמר קרא דמיה דמיה והיא גלגה את נקור דמיה (שם כ) וטהרה מנקור דמיה (שם יב) הרי ד' מיני אדמונית עמאה צה אצל שלנעה מהן לאו דם הוא הרי כאן ארבעה והא אנן חמשה תנן אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה תניא נמי הכי שחור כחרת עמוק מכן טמא דיהה אפילו הוא שחור ככחול עהור הואיל ואינו שחור כחרת אפי' ככחול טהור ושחור זה לא מתחלתו הוא משחיר אלא כשנעקר הוא משחיר משל לדם מכה לכשנעקר מן הגוף לוקה ומשחיר הוא משחיר: בש"א אף כמימי תלתן: ולית להו לבית שמאי אומרים דמיה דמיה הוא אלא שלקה ה"נ מלקא הוא אימא לית להו ואי בעית אימא אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה ה"נ מלקא הוא דלקי: ובית הלל מטהרין: היינו תנא קמא איכא בינייהו לתלות ת"ק סבר ה' דמים עמאין ודאי ואידך ספיקא ולביה

טורחין ממש' [נדה יט. יט.]

גמרא- 'כי אתו לקמיה דרבה בר אבוח [לדוק את צבע הדם אם הוא כמימי אדמה] אמר להו במקומה שנינו שאין האדמה דומה לדם ולא במקומה אצל הציאה במקום אחר נשתנה מראיה רבי חנינא פלי מנכק קורטא דגרשתא ובדיק ביה גלא מוס לייט עליה רבי ישמעאל ברבי יוסי אחר שיטשה כן באסכרה באסכרה רבי חנינא הוא דחכים ומלי דדיק כה"ג כולי עלמא לאו חכימי הכי אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא מטמינא מטהר מטהרנא מטמא אמר רבי אלעזר ענותנותא דרבי חנינא גרמא לי דחזאי דמא ומה רבי חנינא דענותן הוא מחית נפשיה לספק וחזי אנא לא אחזי אמר רבי זירא טבעא דבבל גרמא לי דלא חזאי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא ידענא' [גיה כ:]

רא"ש וטור- אף שבמשנה מבואר דדוקא ה' דמים מטמאים, עכ"פ מהגמ' בדף כ: חזינן דהאידינא שנתמעט הבקיאות, חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדום, בין אם הוא כהה הרבה, או עמוק וכן כל מראה שחור, ואין טהור אלא הלבן והירוק. [היינו וכ"ש שאר צבעים, ומשום שבלבן וירוק היה צד להחמיר יותר משאר צבעים. ב"ח.]

מחבר- כהנ"ל.

'כל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן.'

לבן שאינו לבן לגמרי

א. תרומה ד'- מראה לבן שאינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכהה לבנוניתו, יש להסתפק בזה אי טהורה אי לאו.

ב. בית יוסף- אף בכה"ג טהורה לגמרי.

ט"ז וש"ך- כהב"י, דאף בכה"ג טהורה.

צבע הירוק

גמרא- 'משנה: ..הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה מפרש בגמרא רבי יוסי אומר לא כך ולא כך.. גמרא: ..הירוק עקביא בן מהללאל מטמא: ולית ליה לעקביא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אי בעית אימא לית ליה ואי בעית אימא אית ליה מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי: וחכמים מטהרין: היינו תנא קמא איכא בינייהו לתלות. [גיה יט. יש:]

א. רא"ש ורשב"א- הלכה כחכמים שמטהרים לגמרי את הירוק. וירוק היינו הדומה לחלמון ביצה או לזהב הנוטה למראה אדמומית, וכ"ש ירוק ככרתי שטהור הוא אף לעקביא בן מהללאל.

ב. ב"ח- דייק מהתירוה"ד, וכ"כ רש"ל, דיש להחמיר על צבע הירוק, אך כ"ז דוקא בירוק כזה, אבל ככרתי אין להחמיר וטהור הוא. והוסיף הב"ח, שכ"ז אינו מעיקר הדין, אלא כחומר אדמומית בעלמא.

מחבר ורמ"א- כהרא"ש והרשב"א.

'וכן מראה ירוק, אפילו כמראה השעוה או הזהב, וכ"ש הירוק ככרתי או כעשבים. (מרדכי). (וכן מראה שקורין בל"א בל"א בכלל ירוק הוא).'

הגריש"א- אין להחמיר יותר ממה שפסק השו"ע.

ראיית מראה טהור עם הרגשה

א. תרומה"ד- היכא שרואה מראה טהור עם הרגשה, יש להסתפק בזה. דכיון דהרגשה דאורייתא, א"כ יש להסתפק שראתה טיפת דם ומראה הטהור כיסה אותו.

ב. בית יוסף- אין לחשוש כלל בדברים אלו. ולכך היכא שהרגישה ובדקה עצמה, [בשיעור המבואר להלן סי' ק"ץ סנ"א שהוא כשיעור וסת] ומצאה מראה טהור סמיך, טהורה.

מחבר ורמ"א- כדבריו בב"י.

'ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה (ד"ע דלא כת"ה סימן רמ"ו דמגמגם בזה) וכן עיקר. (כ"י וטור), דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב (ת"ה סימן רמ"ו). (ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, ע"ל סימן ק"ץ).

פת"ש- היכא שרואה ראייה טהורה עם הרגשה אך ראתה עם הראייה על גבי חלוק שאינו בדוק גם מראה קטן של דם, נחלקו הפוסקים אם יש לטהרה ולומר שמראה הדם הוא ממאכולת, ואמרי' כן כיון שיש מראה טהור שתלינן בזה את ההרגשה, או דנימא שטמאה היא, כיון שיש מראה של דם עם הרגשה, ולא יהני מה שיש גם מראה טהור.

מראה לח, אם יש להמתין עד שייבש

א. ב"ח- מראה הלכן והירוק שהם לחים, אין לטהרם אלא עד שימתינו שיתייבשו, כיון דחיישי' שכשיתייבשו יהיו אדומים בקצותיהם.

ב. ט"ז וש"ך- אין לחשוש לזה ולא צריך לחכות, דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן, ואמרי' אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. אמנם אם כבר התייבש ונמצא מראה טמא, בכה"ג יש להחמיר ולטמא, כ"כ השבו"י ויעב"ץ וכן משמע מהט"ז והש"ך. [אמנם אם בשעת יציאת הדם מן הגוף היה נראה טמא ושוב כשנתייבש היה נראה טהור לכו"ע מחמירים ומטמאים, חו"ד. (וכאמור בזה להלן)]

ג. חכ"צ וחוו"ד- יש לטהר המראה אף אם התייבש כבר ונראה טמא, משום דאזלינן תמיד בתר שעת יציאה מן הגוף.

מראה לבן לאחר רחיצה

א. ב"ח- בשם מהר"י מרגלית. אם האשה לאחר רחיצה כמו ב' או ג' שעות ראתה מראה לבן, יש להחמיר ולטמא המראה, דאמרי' שהיה דם והתלבן מחמת הרחיצה.

ב. ט"ז- אין להחמיר בזה כלל, ואין לנו להוסיף חומרות על מה שאמרו בגמ', והרוצה להחמיר יחמיר על עצמו.

מראה שבליילה נראה טמא וכיום נראה טהור

גמרא- 'רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום לאויהו דם עלמיהו וטיהר המתין שעה אחת חזר וטימא קס"ד ולא חזר וראהו אלא מאליו חזר בו וטימא דסבר שמוא אמש עמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו מונה שהיה לו אמש ואילו הוה לך כמתחלתו הוה נראה עמא לפיך חזר בו מונה שטיהר אמר אוי לי שמא טעיתי במה שחזרתי וטימאתי הוהיל ומראהו עכשיו טהור שמא טעיתי ודאי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא אלא אמר אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות מעיקרא אחזקיה בטמא כלומר אמש לא מספק עימא אלא שפיר חזיה ואחזק בטומאה דאמרני לקמן רבי דק לאור הנר כיון דחזא לצפרא דאשתני הלגין אמר (ליה) ודאי טהור הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר כיון דחזא דהדר אשתני עד יותר אמר האי טמא הוא ומפכח הוא דקא מפכח מראה אדמומיתו עוברת הילכך הדך למילתיה קנייתא וטימא וכו' דאמרנין אין לו לדיין אלא מה שטינו רואות היכא דלא אחזיה כשהוא לך ולא אידמי ליה כעמא ואזיל' [נהה כ:]

חור"ד וסד"ט- דייקן מהגמ' דדוקא היכא שבליילה היה המראה מסופק, בכה"ג אם ביום הוא רואה את המראה טהור יש לטהר. אך באופן שבליילה המראה היה נראה ודאי טמא, בכה"ג אף אם למחרת ביום המראה נראה טהור, אין להקל ולטהר.

צבע חום

א. סדרי טהרה- מראה החום הדומה לקליפת ערמונים וקפה, טהור. [אמנם מבואר בפוס' דמראה הנוטה לשחור לכו"ע טמא וכנראה שמראה החום אינו נחשב לנוטה לשחור.]

ב. לחו"ש וב"מ- צבע חום [הדומה לקליפת ערמונים וקפה] נחשב הוא לנוטה לשחור וטמא.

ראיית עד בלילה

גמרא- 'רבי בדיק לאור הנר רבי ישמעאל ברבי יוסף [י"ט] בדיק ביום המעונן ביני עמודי היכא דגרסי ואע"ג דליכא נהורא כולי האי אמר רב אמי בר שמואל וכולן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל רב נחמן אמר רבה בר אבוה בחמה ובצל ידו ונתן ידו כנגד חמה על הדם ומילל' [נהה כ:]

גמרא- 'אביגיל דכתיב והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר הזהר בסתר הזהר מן ההר מיבעי ליה אמר רבה בר שמואל על עסקי דם הבא מן הסתרים נטלה דם והראתה לו אמר לה וכי מראין דם בלילה... [מגילה יד.]

מבואר בגמ' שיש לבדוק רק ביום ע"י החמה ושיתן ידו כנגד החמה ומיצל וכך יבדוק.

רמב"ם- ע"פ הגמ' הנ"ל. שיש לבדוק ע"י החמה וכנגד הצל בידו.

פוסקים- השמיטו דין זה.

סד"ט ותורת השלמים- מה שהפוסקים השמיטו דין זה, הוא משום שכל הדין האמור בגמ', הוא דוקא בזמן הגמ' שרק ה' מיני דמים טמאים והיה צריך לזה בקיאות גדולה, ולכך היה צורך בזה לבדוק דוקא ביום בין חמה לצל, אבל האידנא, שכל מראה הדמים טמאים, אין צורך בכ"כ בקיאות, ואפשר אף לבדוק בכל סוגי האור שהוא.

פוסקי זמנינו- בזמנינו, באופן שבודק בעזרת תאורת חשמל, יש להיזהר שהתאורה לא תלבין יותר מידי, וכן לא תצהיב מידי, ויש לקחת תאורה המאירה באופן שאין משתנית המראה כ"כ. לבושי עז.

מראה שמן הדין הוא טהור ולחומרא הוא טמא, אם רשאי הבעל להחמיר

ח'ת"ס- אשת חבר שמצאה בעד הבדיקה כעין מראה אדמדם ושאלה לחכם וטיהר לה, רשאי בעלה להחמיר על עצמו, ואי"ז כמפקיע שיעבודו מאשתו כיון שדרכן של פרושים להתנהג כן, ואף היכא שבשעת הנישואין לא היה רגיל להחמיר על עצמו מ"מ אמרי' רגיל הוא זה שיהיה חסיד. [וכנראה דדוקא בכה"ג שרגיל להחמיר ע"ע.]

סעיף ב

נאמנות האשה על המראות

גמרא- 'ילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה הדר אייתא לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה וכי לה והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר מעיקרא טמויי הוה מטמי לה רב יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה כיון דא"ל דכל יומא הוה מדכי לי כי האי גונא והאידינא הוא דחש בעיניה דכי לה ומי מהימני אין והתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי מציאה דס אחר או שלה או של חברתה ואומנת כזה ראיתי ואצדתיי אס דס זה טהור לא מספקין ליה בטומאה משום דס האצוד דמהימנא למימר כזה ראיתי ואבדתיי איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו נהו שחמוך עליה חכמה שהרחה דמה לזו ואמרה לה כדס זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר תא שמע נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיי אלמא קוים לה בנראה דמיס שאני התם דליתיה לקמה אבל הכא דאיתיה קמן יחזי אן תא שמע דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה וכי לה והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר וכו' ואמרינן טמויי הוה מטמי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא והאידינא הוא דחש בעיניה הדר דכי לה אלמא מהימנא לה רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה נעמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סניך עליה' [נדה כז:]

גמרא- 'דא"ר חיינא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה' [כתובות עב.]

מבואר מהגמ' שהאשה נאמנת לומר שהיה לה מראה טהור שאבד, והמקור לזה הוא מהגמ' בכתובות מקרא ד'וספרה לה' שהאמינה לה התורה. אך לענין מראה שיש להסתפק בו והוא לפנינו, הוי איבעיא דלא איפשיטא, ופסקו הראשונים דכיון דהוי איבעיא דלא איפשיטא לחומרא אזלינן.

בביאור האיבעיא של הגמ'

א. רש"י- הגמ' הסתפקה לגבי הדין שהתורה האמינה לאשה, אם הוא דוקא באופן שאין אפשרות לברר הדבר כמו שאומרת שספרה או באופן שהעד אבד, אך באופן שאפשר לברר וכמו שהעד לפנינו, חייבים לברר אצל חכם. ולפ"ז יוצא שאף כשאומרת שמראה זה הוא כמו מראה אחר שטיהר לי החכם, והמראה הראשון הוא לפנינו, עדיין יש לשאול לחכם דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן. [ע"פ התוה"ש וסד"ט]

ב. רשב"א- שאלת הגמ' היתה באופן שיש ריעותא על עד, שאז י"ל שכמו שיש לנו ספק, כמ"כ אצלה זה

גם ספק, ומה שאומרת שטהור הוא, אמר' שטועה בדמיונות, וכל נאמנות התורה אצלה הוא באופן שאין ריעותא, שאז אין לנו לומר שהיא טועה בדמיונות. ויוצא לפ"ז שהיכא שהאשה יודעת בכירור שמראה זה טהור, או באופן שאומרת שמראה זה הוא כזה שטיהר לי חכם, והמראה הראשון הוא גם לפנינו, שאין צורך להראותו לחכם, שהרי אין לנו לחשוש שטועה היא בדמיונות, והיא נאמנת אף אם איכא לברורי.

מחבר- סתם, שלענין עד שאבד ואינו לפנינו נאמנת, אך אם העד הוא לפנינו אינה נאמנת.

'נאמנת אשה לומר: כזה ראיתי, ואכדתיו. אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת: חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה'.

א. ב"ח וש"ך- פסקו כרש"י ששאלת הגמ' הוא דכיון דאיכא לברורי מבררינן ואינה נאמנת, א"כ לפי צד זה אף אם ב' המראות לפנינו באופן שאין חשש שטועה היא בדמיונות, ג"כ אינה נאמנת וצריכה היא להראותו לחכם. [וכן שגם היא עצמה אינה יכולה לסמוך על עצמה וצריכה ללכת לחכם, סד"ט]. אמנם הוסיף הש"ך דהיכא שאומרת דם זה או כתם זה טיהר לי החכם נאמנת. [והיינו באופן שאין ע"ז ריעותא, ולכך לא שייך כאן הדין דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן].

ב. ט"ז- כהרשב"א, דדוקא היכא שיש ריעותא לפנינו אינה נאמנת אך בלא זה נאמנת.

אם בעל יכול לראות מראי אשתו

רש"ל- בשם התוס'. הבעל יכול לראות מראי אשתו ולטמא או לטהר. [אמנם אם אירע לה שאלה בענין הטבילה, אינו יכול להורות מאחר דאיתחזק איסורא, חכמת אדם.]

סעיף ג

הרואה דם בשפופרת

גמרא- 'בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרואה דם בשפופרת הכניסה קנה חלול צלותו מקום וננלא צחוקו דס מהו בבשרה דס יהיה זוכה צצשרה שיאל דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק והאי קרא צנדה כתוב ופרשה שיה נאמרה צצנה (ויקרא טו) ואשה כי יזוב זוב דמה וגו' אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחויץ מאחר שיאל מן הנקור לפרוזדור והעמידו כותליה מיד היא מעמאה משא"כ צצ ובעל קרי דאין מעמאין עד שתלא טומאתן לחוץ אמר ליה בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחויץ אם כן נימא קרא (בבשר) מאי בבשרה שמע מינה תרתי והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה ונאי שיאל משפופרת הכי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הלכך צצשרה קרינא ציה דמין צמיונו לא חייך הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת' [נדה כא:]

מבואר בגמ' שהאשה הרואה דרך שפופרת הרי היא טהורה ונתמעט מקרא ד'בבשרה' ולא בשפופרת שאין דרכה לראות כך.

פלי פלויי

גמרא- 'לימא שפופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר עור הולד קודם שנבראו צחוכו גידים ועלמות וצבר ולא בחתיכה ר' אליעזר היינו תנא קמא אימא שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וחכמים אומרים אין זה דם נדה אלא דם חתיכה תנא קמא נמי טהורי מטהר אלא דפלי פלויי שיש צה שורות שורות זיקועים מנחון והדס שם איכא בינייהו תנא קמא לא מעבר לה אלא מגזרת הכתוב סבר האי דם טהור הוא ומשום חליה הוא טהור ומשום גזרת הכתוב והי' לשפופרת כיון דטעמא משום חליה הוא סבר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה והוא הדין לשפופרת והני מילי היכא דשיעא חתיכה והדס צחוכה לא נגע אבל פלי פלויי והדס שם ונגע צרחס טמאה דקריין צבשרה והיינו דקאמרי אס יש עמה דם דפלי פלויי עמאה ואס לאו טהורה ורצנן צתראי לא דייקי לישגא דקרא והאי דמעברי משום דלאו דם נדה הוא הלכך לא שגא צחוכה כי שיעא ולא שגא פלי פלויי דנגע צרחס עהורה אצל שפופרת דם נדה היא עמאה דלא דרשין צבשרה אלא לעמאה צפניס כחון מאי טעמיה בבשרה קרינא ביה ואתו רבנן למימר אף על גב דפלי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא ואפילו בשפופרת נמי אמר אביי בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה דאין דרך הרואה כך כי פליגי בחתיכה ודפלי פלויי דתי' סבר צבשרה למעטוי חון חתיכה אצל דם הנראה צצקעיס עמא דהא צבשרה קריין צה ורצנן צתראי סברי אפי' פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה רבא אמר דכולי עלמא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא באשה טהורה ומקור מקומו טמא קמיפלגי דר' אליעזר סבר אשה טהורה דלאו ראייה היא ומיהו עיפת דם מעמאה טהרות אס נגעה צכן ואת האשה עומאת ערב משום דנגעה צמקור דקרא מתורת ראייה מעטיה ולאו מעמאה ודם טמא דהא אתי דרך מקור ורבנן סברי דם נמי טהור והכי קאמר אין זה דם נדה (שתתן שום עומאה עליו) שאילו היה דם היה לו לעמאה כנדה ועכשוו אין לו שום עומאה אלא כחתיכה צשר צעלמא אשה טהורה ומקור מקומו טהור' [נדה כא: כב].

מבואר מהגמ', דרבנן ור"א נחלקו בפלי פלויי, כלומר שרואה דם בחתיכות בשר, דלרבנן טמאה ולר"א טהורה.

כביאור המחלוקת ר"א ורבנן אליבא דאביי

א. רש"י- אביי מבאר את פלוגתת ר"א וחכמים כך: דלכו"ע אמרי' שהרואה דרך שפופרת טהורה, ומשום דלאו דרך ראייה הוא שאינו נוגע בבשרה, ורק נחלקו בפלי פלויי, אם הוי דם נדה או שאינו דם, אבל אה"נ אם זה היה דם, לכו"ע היתה טמאה, דהא בבשרה קרינן ביה.

ב. רא"ש- לאביי פלוגתת ר"א וחכמים הוא כך: שנחלקו בטעם הדין שהרואה דרך שפופרת טהורה, לר"א הטעם הוא משום שהשפופרת מפסיק בין הדם לבשר, ולפ"ז כל שאין הפסק והדם נוגע בבשר הרי היא טמאה, וחכמים ס"ל שהטעם שהרואה בשפופרת שטהורה הוא משום שאין דרך ראייה כך, ואפי' שהדם יגע בבשרה, כל עוד ואין דרך בכך אין היא טמאה, ולכך נ"מ בפלי פלויי, דלר"א כיון שבכה"ג הדם נוגע בבשרה היא טמאה, ולחכמים כיון שאין דרך ראייה בכך אין היא טמאה.

הנ"מ בין הפירושים

ר"ש מקוצי- התיר לאשה שנעקר המקור שלה, וכמין חתיכות של בשר היה נופל לה לבית החיצון, ואפי' שהיה שם דם נדה ונגע בבשרה. ומשום שאין זה דרך של אשה לראות. [והיינו לפי' הרא"ש שפי' כן את טעם חכמים אליבא דאביי, אבל לרש"י שהטעם בהא שהרואה דרך שפופרת לכו"ע, הוא משום שאין הדם נוגע בבשרה, א"כ ככה"ג שישנו דם נדה ונוגע הוא בבשרה, תהיה טמאה אף שאי"ז דרך

ראיה. ב"ח.]

א. בית יוסף- משמע מדברי הרא"ש, שכל היתרו של הר"ש מקוצי, הוא באופן שאין דם שירוד בפני עצמו. כלומר דנהי שיש עם החתיכות גם דם וזה נוגע בבשרה, מ"מ אין דם שאינו כחלק מהחתיכות שנוגע בבשרה דכה"ג היא כן תטמא. וביאר הב"י משום שדם כזה הוא כן דם נדה וזה כן הוי דרכה לראות, ורק לגבי הדם שהוא חלק מהחתיכות בזה אמרי' שאין דרכה לראות. וכן דלא אמרי' שנתלה זאת במכתה, משום שלענין מכה שבמקור לא אמרי' כן. והוסיף הב"י, דכיון שאם היה דם שלא חלק מהחתיכות היה טמא, א"כ יש לבדוק את החתיכות שאי"ז דם שיבש, שהרי מבואר להלן שדם יבש הוא טמא אלא א"כ בדקוהו כמבואר להלן, וכיון שכן יש לבדוק את החתיכות הללו שאינן דם, שאם הם כן דם הרי שהיא ודאי טמאה. והב"ח הוסיף בדרך זו דמיירי שיש לה וסת, ואינו בשעת הוסת, וכן דמיירי שבדקה עצמה בעת נפילת החתיכות שלא ירד עם זה דם. [ומה שכ' הטור 'ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון' היינו שלא היתה פוסקת מלראות החתיכות, אבל לא מיירי לענין הדם, ב"י. או שיש לפרש דמיירי לענין דם, אך מיירי שכבר החתיכות נפלו לבית החיצון, ומהבית החיצון לחוץ אז לא פסק הדם שירדו עם החתיכות, באופן שברור לנו שלא באו לבד מן המקור, ב"ח.]

ב. דרכי משה- דברי הר"ש מקוצי מיירי אף באופן שישנו דם שהוא לא חלק מהחתיכות ונוגע בבשרה, ואפ"ה אי"ז טמא, ומשום דמיירי באופן שידוע שנעקר המקור שלה, ולכך בכה"ג טהורה שאין דרכה בכך. וביאר הט"ז כוונתו, שאז תלינן במכתה שבמקור, וס"ל דתלינן במכה אף כשהיא במקור. [אמנם לפ"ז קשה הלשון שכ' 'שאיין דרכה בכך'.]

ג. ט"ז- דברי הר"ש מקוצי מיירי אף באופן שישנו דם, ואף אם נדע בבירור שזהו דם נדה, אפ"ה טהורה, משום שאין דרך ראייה בכך. ולפ"ז מהני אף בשעת הוסת וכן שאין ענין בבדיקה בשעת הנפילה. [וכ' החו"ד דהיינו דוקא כשנפלה החתיכה בבית החיצון בשעת וסתה, דאז לא חיישינן שהדם הלך מקודם או אחר כך, דמוקמינן להאשה בחזקת טהרה ואמרינן עתה בא הדם בעת נפילת החתיכה והחתיכה הוליקה דם וטהורה היא. אבל אם החתיכה מונחת כבר בבית החיצון קודם שעת וסתה, והדם הולך בשעת וסתה טמאה, מטעם דאם כן לא תהיה טמאה לעולם כל זמן שהחתיכה תהיה בבית החיצון, וחיישינן דלמא הדם יורד מהמקור עכשיו ולא הוליקתו החתיכה כלל, דאטו כשנעקר מקצת מהמקור לא נשאר שום מקור ודמים כלל במקומו.]

ד. כרו"פ- כוונת הר"ש מקוצי, הוא לומר שנפל רחמה והיינו מה שקוראים הרופאים 'פאר פאל', ובזמנינו נקרא 'צניחת הרחם', והיינו מה שמצוי אצל נשים לאחר לידתן או לעת זיקנותן שהרחם כולו נופל כלפי מטה, וראיה בכה"ג אינו מטמא משום שאי"ז דרך ראייה. (אמנם כ' החו"ד א דהיינו דוקא שרואה שלא כדרך ראייתה אבל אם רואה לפי עונתה הקבועה תהיה טמאה).]

א. מחבר- כהגמ', וכהרא"ש דהטעם שהרואה דרך שפופרת שאינה טמאה, הוא משום שאי"ז דרך ראייה, ולכך אף אם ישנו דם ונוגע בבשרה טהורה.

'הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן. וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה... והוא שהטילה החתיכות במים פושרין, ולא נמוחו'.

ב. רמ"א - כדכריו בדרכ"מ שאפי' אם יש שם דם טהורה, דתלינן שמחמת המכה שיש לה במקור. [כ"כ הט"ז והגר"א בכיאוורו. אך הט"ז עצמו כ' שהטעם הוא שאף אם ודאי הוא דם נדה טהורה, שאי"ז דרך ראייה בכך.]

'אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה, טהורה, דתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. (כן משמע בטור ורבינו ירוחם והרא"ש)'

ג. ב"ח - פסק כרש"י שהטעם הוא משום שאין הדם נוגע בכשרה, אבל אם הדם נוגע, הרי היא טמאה, אף שאי"ז דרך לראות.

כל הנ"ל הוא ברואה חתיכות קטנות אבל בגדולות היא טמאה משום פתיחת הקבר

גמרא - 'משנה: המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה משום נדה ואם לאו טהורה דלאו לידה היא דאי לידה הויה בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא יב) כימי נדת דותה תטמא ר' יהודה אומר מפרש בגמרא בין כך ובין כך טמאה... גמרא: ...אלא אמר רב נחמן בר יצחק באפשר לפתיחת הקבר הריחם בלא דם דם לידה הלכך לרצן כי ליכא דם טהורה ואפילו החתיכה של ארבע מניי דמוס דחתיכה לאו דם הוא אלם צער ולא אמר דם אחר איכא ואין הוא דלא חזין דקסברי רצן אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לר' יהודה אפילו ירובה ולבנה טמאה דודאי דם אחר הוה ואין הוא דלא חזין דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי' [נדה כא.]

רא"ש - הקשה על הדין האמור לעיל ברואה דרך שפופרת שטהורה, מהא דקי"ל כר' יהודה דהמפלת חתיכה טמאה משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, וא"כ ברואה דרך שפופרת נהי שמחמת ראייה זו אינה טמאה אך תיפו"ל מצד שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ותירץ דיינו של ר"י שא"א לפתיחת הקבר, היינו דוקא במפלת חתיכה גדולה, אבל בחתיכה קטנה לא אמרי' כן דא"א לפתיחת הקבר. ולכך כ' שכל הדין שהרואה דרך שפופרת שטהורה, זהו דוקא בחתיכות קטנות, אבל בגדולות היא טמאה, משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. [מבואר מהרא"ש [א] שפסק כר"י דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, ואפי' בחתיכה שלא נגמרה צורתו כי הכא אמרי' כן, אמנם השאלות [ב] פסק ג"כ כר"י דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אך ס"ל דהיינו דוקא בחתיכה שנגמרה צורת הולד דנפתח הרבה, אך לא בחתיכה שלא נגמרה צורתו. והרמב"ם [ג] פסק כחכמים שאפשר לעולם לפתיחת הקבר בלא דם.]

מחבר - כהרא"ש.

'ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.'

חוו"ד - הקשה על הך דינא, דאף אם נאמר שיצא דם ע"י פתיחת הקבר מאי איכפת לן, ובשלמא לפסק המחבר שפסק כהרא"ש שהטעם שהכשיר בנפילת המקור, הוא משום שדם כזה שהוא חלק מהחתיכות אי"ז דרך ראייה שאז חיישי' שתראה דם שלא כחלק מן החתיכות, וכן לשי' הרמ"א שהטעם הוא משום דתלינן במכה, א"ש שבפתיחת הקבר חיישי' שירד דם שלא מחמת מכה. אך להט"ז דס"ל שאף אם ירד דם שלא כחלק מהחתיכה ואינו ממכה דטהורה משום שאי"ז דרך ראייה, א"כ קשה דאף אם נחוש לדם בפתיחת הקבר עדיין היא טהורה שאי"ז דרך לראות. ותירץ שהחשש הוא שתראה ע"י פתיחת הקבר עוד קודם נפילת החתיכות, שאז הוי כן דרך ראייה. [ועכ"פ יוצא דכשפופרת, אין נ"מ בין גדול לקטן לענין פתיחת הקבר, שהרי בכה"ג אין לחשוש שלפני פתיחת הקבר יצא דם שהרי הפתיחה נגמרת מהשפופרת,

וכשיוצא עם השפופרת אף שיהא דם ממש אי"ז דרך ראייה. אמנם להלן בסוף הסימן משמע מהמחבר [לא כן.]

סעיף ד

דם לח ויבש

גמרא- 'בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא מרבי אלעזר דם יבש כגון שילא מגופה חתיכה של דם יבש מהו כי יזוב זוב דמה נשנוע לה שהרי אין דרכו לזוב חלא לה אמר רחמנא עד דמידב דייב ליה לח אין יבש לא או דלמא האי כי יזוב זוב דמה אורחא דמילתא היא ולעולם אפילו יבש נמי א"ל תניתוה דם הנדה ובשר המת מטמאין לחים ויבשים אמר ליה לח ונעשה יבש דהא קתוי מטמאין יבשין כגפל דם לח על הכגד ויבש ואחר כך נגע הדם בטכרות דומיא דיבש כשר המת דיבש מטיקרא כשר המת ליכא לא קא מיבעיא לי כי מיבעיא לי יבש מעיקרא הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם נמוחו טמאה דם הוא חלמא חציג דכי חזיתיה יבש היה כעפר אי הכי בלא נמוחו נמי אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא ולא דם ומי איכא כי האי גוונא מפלת כמין שערות וקליפות אין והתניא א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין שם העיר ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות גלדי הנכה אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה דך שונא להיות זה שער בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה אמר ריש לקיש ובפושרין דאי צדק צלון ולא נינוח לא נטהרין לה כהכי דדילמא אי היה צפושרין הוה נינוח תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין רבן שמעון בן גמליאל אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן מאי בינייהו מאי פלוגתייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק לתיק אי נינוח מאליו הוה דהוי דם אצל נינוח על ידי מושך לאו דם הוא ולרבן שנוען אפילו נינוח ע"י מושך נמי דם הוא איכא בינייהו התם תנן צפ' דם הנדה השרץ והגזלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהוא טמאין וכמה היא שרייתן כו' כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת הכא מאי מי בעינא מעת לעת או לא שרץ ונבלה דאקושי קשים בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא צטין נעת לעת חלא או יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים או דלמא לא שנת תיקר' [נדה כב. כג.]

מבואר מהגמ': א. דם יבש אף מעיקרו טמא. ובמפלת כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, יש לבדוקם ע"י שריה במים פושרים, אם הדבר נימוח מוכח שהוא דם, אך אם אינו נימוח טהורה, [דמוכה שהוא מחמת מכה שיש לה במעיה, רא"ש]. ב. מחלוקת בין ת"ק לרשב"ג במיעוך שע"י הדחק, כלומר שמיעכה הדם על הציפורן ונהיה לח, לת"ק עדיין אי"ז ראייה שזוהו דם, אך לרשב"ג זהו כבר ראייה שזוהו דם. ופסקו הראשונים הלכה כת"ק. [והסתפק המ"מ באופן שלא נימוח, אם זה כן ראייה שאינו דם אליבא דת"ק, והכריע שאינו דם]. ג. הסתפקה הגמ' אי צריך לשרות מעל"ע ולא פשטה. ופסקו הראשונים להחמיר שצריך להשרות מעל"ע.

אם צריך שיהיו פושרים כל המעל"ע

גמרא- 'בעי רבי ירמיה תחילתו וסופו בפושרין [לענין השרץ והנבלה המזכיר בגמ' לעיל לענין אם צריכים שיהיו במים מעל"ע] או דלמא תחילתו אף על פי שאין סופו אין לריך שיכו המים פושרין בסוף כשיכלה מעט לעת תא שמע דתניא כמה היא שרייתן בפושרין יהודה בן נקוסא אומר אין לריך שיכו המים פושרין בסוף אכן יהו על השרץ כמעט לעת אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעט לעת הוה הדר מעט לעת תחילתו אף על פי שאין סופו רבן שמעון בן גמליאל אומר צריכין שיהו פושרין מעט לעת'. [נדה יג].

רא"ש ורשב"א- הלכה כרשב"ג, שצריך שיהיו המים פושרים כל המעל"ע. [וכיון דפסקינן לחומרא שצריך לשרות מעל"ע לחומרא כמו לענין השרץ והנבלה, ממילא גם יש להחמיר לענין שיהיו כל המעל"ע במים פושרים].

שיעור חימום המים

רא"ש- שיעור חימום המים הוא כמו מים ששאבו בקיץ מן הנהר [ואף שלא עמדו בבית], או מן המעיין ועמדו מעט בבית שחום הבית מחממתן, או שהוא כמו שבני אדם שותים פושרין ונותנין באזניהם. והריטב"א כ' דמדברי הגמ' דאמרי' ממעכתו ברוק, שמעינן דפושרין דיו שיהא כעין חמימות שברוק. [ומבואר בכ"י שזהו אותו שיעור].

מחבר ורמ"א- ככל הדינים האמורים.

'כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעט לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרין, ויהיו המים פושרים כל משך מעט לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרין בימות החורף. (וסתם פושרין אינם חמין יותר מחמימות הרוק) (כ"י בשם ריטב"א פ' המפלת). ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעט לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוץ שממעכן בצפרניו. (ואם מעכבן בצפרניו ולא נימוחו, טהורה ואין צריך לבדוק ע"י שריה). (המ"מ פ"ה וכו"כ הב"י בשם הרשב"א)'.

היכא שהחתיכות נאבדו בלא בדיקה

א. בית יעקב- היכא שהחתיכות [כמין קליפות שערות ויבחושים] נאבדו בלא בדיקה, יש להתיר את האשה מחמת דהוי ספק ספיקא, א. ספק אם המראה היה אדום. ב. ספק אם לא היה נמוח ע"י הבדיקה.

ב. סדרי טהרה- במקרה הנ"ל אין לטהרה, דלא חשיב ס"ס, דהכל שם אחד אם המראה הזה הוא דם נדה וטמאה או שלא.

סעיף ה

בלחים שיש עליהם דם

רשב"א- במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל, הא בלחים שיש עליהם שום ליחלוח דם טמאה נדה, דדם הנדה אין לו שיעור ואפילו כחרדל ואפילו פחות מכן. [ולא דמי לסעיף ג' בדינו של הר"ש מקוצי, בנפל מקורה שאף אם ישנו דם טהורה, משום ששם הדם הוא בבקעים וכאן הדם הוא ע"ג החתיכות, ש"ך. (אמנם זהו רק למחבר ורמ"א שלא הכשירו אף היכא שישנו דם ממש בלא שהוא חלק מהחתיכה, אך הט"ז שם טיהר אף היכא שישנו דם שהוא חלק מהחתיכה, ומשום שא"ז דרך לראות וכאמור.) והט"ז כ' דכאן ודאי אמרינן כיון דיש דם, מוכח דגם הנהו הם דם אע"פ שלא נימוחו. ועוד דאפשר דדרכה של אשה לראות לפעמים כך. (והיינו שכ' כן לשיטתו וכאמור).]

מהרא"י- כל מה שהמיעוך מהני שלא להחשיבו לדם, זהו דוקא באופן שלא נימוחו כל השערות, אבל אם חלק מהשערות נימוחו, הרי היא טמאה.

מחבר- כהרשב"א.

'במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם שום ליחלוח דם, טמאה.'

רמ"א- כמהרא"י.

'והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, דטמאה. (פסקי מהרא"י סימן מ"ז)'

כשבדקה עצמה ג'פ ולא נימוח אם צריכה שוב לבדוק

א. רמ"א- היכא שבדקת עצמה ג'פ ולא נימוח, שוב אינה צריכה לבדוק בפעמים אחרות מה שרואה בדרך זה, אך בכה"ג מהני דוקא כשיש לה וסת ושלא בשעת וסתה. [ודוקא בכה"ג שאינה בודקת, צריך שיהא שלא בשעת וסתה. אבל על עיקר הדין כשבדקת ולא נימוח, מהני אף בשעת וסתה, תוה"ש].

'מיהו נראה לי דאם בדקה ג' פעמים, כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אח"כ כדרך זה, שהרי הוחזקה שדברים אלו אינן דם, רק באים ממכה שבגופה. ודווקא באשה שיש לה וסת, ושלא בשעת וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז.'

ב. ש"ך- הקשה על הרמ"א, שהרי דוקא במכה בעינן שיהא שלא בשעת וסתה מטעם דאל"כ לעולם לא תהא טמאה, וזה שייך דוקא באופן שרואה דם כרגיל, אבל הכא שרואה דברים יבשים ולא דם רגיל, לא שייך הך טעמא. ולכן חלק על הרמ"א, וס"ל דמהני כה"ג שבדקה עצמה ג'פ לסמוך על הפעמים הבאות אף בשעת וסתה.

תירוץ א' - עמודי כסף. תירץ את קו' הש"ך, דכוונת הרמ"א הוא לומר, דאף בכה"ג שרואה אח"כ דם ממש עמו, יכולה לסמוך על הבדיקות שעשתה, ולכך בעינן דוקא שלא בשעת וסתה, דבכה"ג הוי ממש כמו במכה.

תירוץ ב' - חו"ד. תירץ את קו' הש"ך, דס"ל לרמ"א דמה שבודקת עצמה ג"פ ולא היה נימוח, באמת אי"ז ראייה להבא שלא יהיה נימוח תמיד, דשמא המראה הבא הוא כן יתמחה שהרי כל פעם הוא מראה אחר, אלא זה ראייה שכנראה שיש לה מכה שם, וא"כ הו"ל כמכה שאינה מוציאה דם, דדינו הוא דמהני דוקא שלא בשעת וסתה.

סעיף ו

חתיכת דם קשה שאינו נימוח

א. ראב"ד - כל דברי הגמ' האמור, שאם משרה הכמין יבחושים ואינו נימוח שטוהר, זהו דוקא בכה"ג שאינו דם ממש, ומשום דקליפות ושערות ויבחושין צורתן מוכחת עליהם שאין דרך דם להתייבש וליעשות צורות כאלו, וכל שלא נימוחו איגלאי מילתא דלאו דם הוא אלא בריה בעלמא, אבל בדם ממש אע"פ שנשרה מעל"ע ואינו נימוח הרי זה דם וטמאה.

ב. רז"ה - אף בכה"ג של דם ממש ונשרה מעל"ע ואינו נמחה, הרי זה טהור.

בית יוסף - מה שמטהר הרז"ה אף בחתיכת דם, זהו דוקא בחתיכה קטנה באופן שלא נחשוש לפתיחת הקבר, שבחתיכה גדולה הרי יש לחשוש לפתיחת הקבר שהרי קי"ל שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, וכיון שאין אנו יודעים הגדר בחתיכה גדולה וקטנה לענין זה, נקטינן לחומרא דכל שלא הוי כשיעור שפופרת דקה שבדקים אין לטהר.

מחבר - כהראב"ד [סתם ויש הלכה כסתם]. והוסיף גם שיהא השיעור החתיכה קטנה כשפופרת דק שבדקים משום חשש של פתיחת הקבר. [אמנם הגר"א כ' דממתני' דאהלות מבואר שהוא שיעור כפיקה והיינו כפלך הזה שהנשים טוות בו החוט של שתי (רע"ב שם), ומכאן הוציאו הדרכ"ת ששיעור החתיכה הוא כאצבע (והאגרו"מ כ' שהוא כאצבע קטנה)].

'במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אע"פ שקשה ואינו נימוח, טמאה. וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים'.

סימן קפט

דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאיין לה וסת קבוע

ובו ל"ד סעיפים

סעיף א

שצריכה האשה לפרוש בעונתה

גמרא- 'משנה: כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה: גמרא: למה ליה למתני הבאין מן הדרך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קא משמע לן אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה'. [גדה טו.]

גמרא- 'וכמה עונה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עונה בינונית שלשים יום' [גדה טו:]

רשב"א- כל אשה צריכה לחוש לעונתה והיינו ליום ל' לראיתה. וזה מבואר מהגמ' דכשם דאמר' לענין חזקת טהרה שאם בא בעלה לאחר ימי עונתה שאינה בחזקת טהורה והיינו לאחר ל' יום כמו כן אסורה לבעלה לאחר ל' יום עד שתבדוק.

א. רש"י- דברי הגמ' הם אף באשה שיש לה וסת. ומתבאר דאף אשה שיש לה וסת קבוע צריכה היא לחשוש לעונה בינונית.

ב. שאר הראשונים- באשה שיש לה וסת קבוע אינה צריכה לחשוש לעונה בינונית ורק באשה שאיין לה וסת קבוע אז וסתה הוא מל' ל'.

מחבר- כהגמ'. וכשאר הראשונים.

'כל אשה שאיין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראיתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע'.

||| [להלן סעיף י"ג מבואר ג' שיטות בדין עונה בינונית: א. ש"ך- היינו אותו התאריך. ב. ט"ז-

כל ל' יום . חו"ד - כל ל"א יום.]

סעיף ב

וסת ההפלגה

גמרא- 'משנה: היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה להיות רואה ליום כ' זה וזה אסורין שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין שינתה ג' פעמים ליום כ' הותר ט"ו וקבעה לה יום כ' שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג' פעמים'. [נדה סג]

ראשונים- מבואר מהמשנה דוסת נקבע בג' פעמים. וכמ"כ בוסת ההפלגה הדין כן וא"כ לוסת ההפלגה בעינין ד' פעמים שכך יש ג' הפלגות שראיה ראשונה לא בהפלגה ראתה.

מחבר- כהגמ' וכהראשונים.

'כיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המנין, לפי שאינה בהפלגה'.

החשש לוסת שאינו קבוע

ראשונים- מבואר מהמשנה האמורה שחוששת בוסת ההפלגה לוסת אף שאינו קבוע. ודין זה קיים אף בשאר הוסתות שחוששת אף לוסת שאינו קבוע. [חוק מוסת הדילוג וכמו שיתבאר להלן].

מחבר- כנ"ל.

'ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ', וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוק מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ, אלא לענין עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אע"פ שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד'.

סעיף ג

ראתה בשעה קבועה כוסת שאינו קבוע

גמרא- 'ההיא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן דכל אימת דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחזיא דמא א"ל שמא דימת עיריך עלתה ביך לכי והבעלי לו על גבי הנהר'. [נדה סו.]

ראב"ד- ר' יוחנן התיר לאותה אשה שראתה כל ליל טבילה להיבעל על גבי נהר והיינו אף בליל טבילה, ואף שהרואה בליל טבילה ג"פ הוי כוסת שאינו קבוע כדין וסת הקפיצות ותהא אסורה לשמש בליל טבילה הבאה, וא"כ מה שהתיר לה ר"י ע"ג הנהר אף באותו ליל טבילה, ע"כ צ"ל דמיירי שהיתה רואה בשעה קבועה ואז דינה הוא שהיא אסורה רק על אותו שעה קבועה אך בשאר העונה היא מותרת ולכך התירה לה להיבעל ע"ג נהר שהיה זה שלא באותה שעה שרגילה לראות. ומבואר מזה דבכל וסת שאינו קבוע [שהרי זהו דין של הרואה ג"פ בליל טבילה דהוי כוסת שאינו קבוע] ורואה היא באותה שעה שאינה נאסרת ליותר מאותה השעה. וכן דלפ"ז אף אם לא בדקה באותה שעה שהיא אסורה היא מותרת, שהרי וסתה נשאר כוסת שאינו קבוע שבזה הדין הוא שאף אם לא בדקה היא מותרת והשעה הקבועה אינה הופכת את הוסת לקבוע אלא רק מגביל את האיננו קבוע רק לאותה שעה, ולכך אף אם עברה אותה שעה ולא בדקה מותרת כדין כל וסת שאינו קבוע. [ע"פ הט"ז והגר"א והחוו"ד]

מחבר- כהראב"ד.

'אם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה.'

סעיף ד

עבר וסתה ולא בדקה

גמרא- 'בעו מיניה מרב נחמן וסתות דאורייתא או דרבנן הא דקיימא לן דבעי דזיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה עמאה ופילו בדקה אחר זמן ומלאתה עהורה דאורח זמנו צא ודס חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאלרכוב ואם לא בדקה עהורה אמר להו מדאמר הונא חברין משמיה דרב אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה צדדיקה ראשונה שדקה עמנה לאחר זמן ומלאתה עמאה חוששת לוסתה וחוששת לראייתה אם זמן וסתה קודם מנת לעת של ראייתה מנמאין עהרות דוסתה ואיך דלגנא זמנו צא ואם מנת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שהתה מנעת וסתה עד ראייתה מנת לעת אזלין בחר ראייה ועמאה מנת לעת וקס"ד דה"ה נניי אם צדקה ומלאתה עהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה מנשם דבעי לנמינר וחוששת לראייתה אלמא וסתות דאורייתא איכא דאמרי הכי קא"ל טעמא דראתה דכיון דצדדיקה ראשונה מלאתה עמאה אם צדקה נניי בשעת וסתה הוה משכחא הא לא ראתה אין חוששין אלמא וסתות דרבנן

איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאת טמאה טמאה טהורה וטהורה ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה מפני שאורח בזמנו בא לימא בוסתות קמיפלגי דמ"ס דאורייתא ומ"ס דרבנן אמר ר' זירא דכ"ע אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דמנאלתה טהורה טהורה כשזדקה צשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה דס הוה משכחא ושמואל סבר אפי' הכי טמאה דאורה צאנו צא הוואיל ולא צדקה בשעת וסת מננש וסתות דאורייתא כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת כאן שלא בדקה עצמה כשיעור וסת הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא ועמאה אפילו לרב בשלא צדקה עצמה צשיעור וסת ואח"כ צדקה ומנאלתה טהורה טמאה ואיכא דאמרי דננר חדא וננר חדא ולא פליגי ר"ג בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קמיפלגי דמ"ס וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן' [נדה טז].

א. רשב"א וטור - קי"ל דווסתות דרבנן, ולכך בוסת קבוע שעבר וסתה ולא בדקה מהני בדיקה אף לאחר מיכן, וזהו החילוק בין וסת הקבוע לאינו קבוע, שבוסת הקבוע אם עבר הוסת ולא בדקה אינה יכולה לשמש אלא רק ע"י בדיקה ותמצא טהורה, ובוסת שאינה קבועה אף אם עבר הוסת ולא בדקה טהורה אף בלא בדיקה. ואף באין לה וסת קבוע עונה בינונית והיינו כל ל' יום חשוב כוסת הקבוע, ולכך אם עבר ל' יום ולא בדקה אסורה עד שתבדוק עצמה.

ב. רי"ף ורמב"ם - אף כשיש לה וסת קבוע אם לא בדקה עצמה ביום וסתה ולא הרגישה, אינה צריכה לבדוק עצמה וטהורה.

ג. רא"ם - הלכה כר' זירא דס"ל דווסתות דאורייתא, ולכך דוקא אם בדקה מיד בסמוך לוסתה ומצאה טהורה הרי היא טהורה אבל לאחר מיכן אף אם יצאה טהורה הרי היא טמאה. הובא לעיל סימן קפד ס"ט

מחבר - כהרשב"א וטור. [ולעיל סי' קפד ס"ט הביא את הרמב"ם בסתם ואת הרשב"א בשם יש אומרים.]

'עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה. ושלא קבעתו ג"פ, אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה, כיון שעברה עונתה, מותרת. ועונה בינונית, שהיא לל' יום, דינה כוסת קבוע (הרשב"א).'

מדוע אינה צריכה בדיקה לפני תשמיש

א. ט"ז - מדובר כאן שיש לה כבר וסת אלא ששינתה עכשיו בוסת חדשה ולא קבעתו ג"פ. דאי אין לה וסת הרי לעיל [סימן קפן] נפסק שבאין לה וסת צריכה בדיקה לפני תשמיש.

ב. נקוה"כ - כל הדין שצריכה לבדוק לפני תשמיש היינו באופן שאין לה וסת כלל, אבל הכא מיירי שיש לה וסת רק שאינו קבוע.

וסת"א ק שעבר הוסת ולא בדקה אי לכתחילה בעי בדיקה אח"כ

ב"ח פרישה וט"ז - [להלן סעי' כא]. וסת שאינו קבוע שעבר וסתה ולא בדקה מותרת לכתחילה ולא בעי בדיקה כדמשמע לישנא 'מותרת'. [אמנם בתוך עונתה משמע דלכתחילה צריכה בדיקה].

סעיף ה

וסת ההפלגה בדילוגים

טור- [ע"פ הרשב"א] כשם שיש וסת בהפלגה שווה כך גם יש וסת הפלגה בדילוגים, וכגון שראתה היום ושנית לסוף ל' יום ושלישית סוף ל"א יום ורביעית לל"ב, הרי שקבעה וסת הפלגה לדילוג וצריכה לחוש לחודש הבא לל"ג וכן הלאה. וכן שראתה יותר מיום אחד כל שהדילוג הוא בשווה הרי שקבעה וסת.

מחבר- כנ"ל.

'פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית לל"א, ורביעית לל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השוה. שבכל ענין שתהא משוה ראייתה, קבעה לה וסת'.

ט"ז ש"ך וגר"א- להלן סעי' ז' מובא מחלוקת בין רב לשמואל בוסת החודש לדילוג. והיינו שראתה ט"ו בניסן ובט"ז אייר ובי"ז בסיוון אי קובעת כבר וסת בג' ראיות או דבעי עוד ראיה בי"ח בתמוז כדי לקבוע. וכמ"כ מחלוקתם הוא ג"כ בוסת ההפלגה בדילוגים [מקרה דידן], דלרב סגי בד' ראיות שאז יש ג' הפלגות, ולשמואל בעי ה' ראיות שיהיה ד' הפלגות. וא"כ דברי המחבר כאן הם לפי רב אבל לשמואל אינה קובעת עד ה' ראיות. וכ' הש"ך דכיון שפסק המחבר להחמיר כשתייהם א"כ כמ"כ כאן יש להחמיר כב' השיטות.

חור"ד- ע"פ התוס'. בכה"ג לכו"ע בעי ד' הפלגות ואין ראיה ראשונה מן המנין. [אך הגר"א כ' דהתוס' לא התכוונו לזה, וס"ל באמת שאף כאן נחלקו רב ושמואל וכנ"ל.]

כשהולכת ומחסירה

א. ש"ך- וסת ההפלגה הוא אף באופן שהולכת ומחסירה, וכגון שרואה פעם אחת ושוב שנית לסוף כ"ט ושלישית לסוף כ"ח בכל ענין שהיא משוה דילוגה קבעה וסת כמו כן לדילוג.

ב. כו"פ- באופן הנ"ל שראתה ופחתה נוטה הכו"פ שאינה קובעת וסת כיון שזוהו נוגד את טבעה.

סעיף ו

וסת החודש [ע"פ תאריך]

גמרא- '...ורבי יוחנן אמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ה"ד לאו כגון דחזאי ריש ירחא וחמשא בירחא וריש ירחא וחמשא בירחא והשתא חזאי בחמשא בירחא וברישי ירחא לא חזאי וקאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה אלמא מריש ירחא מנינא א"ל לא הכי אמר רבי יוחנן כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרין וחמשה בירחא וריש ירחא דאמרינן דמי יתירי הוא דאתוספו בה'. [נדה לט:]

תוס' ורשב"א- מבואר מהגמ' האמורה [וכן מהגמ' האמורה להלן (סד.) גבי פלוגתת רב ושמואל] שאשה קובעת וסת לפי תאריך בחודש אף שהימים ביניהם אינם שווים.

אי תליא במולד הלכנה הקבוע או שהוא לפי קידוה"ח

א. רא"ה- וסת החודש נקבעת לפי מולד הלכנה לשעה שנראה שראוי לקבוע חודש על פי הראיה, אבל אינה תלויה בקידוש החודש שקידשוהו ב"ד ע"י תקיעת שופר. [שהרי תלית הוסת הוא ע"פ הילוך הירח המציאותי ולא לפי החודש הדיני].

ב. רשב"א ורא"ש- וסת החודש כן תלוי כפי איך שב"ד קידשוהו. שכל מה שב"ד שלמטה עושים ב"ד שלמעלה מסכימים עמם דכתיב 'אשר תקראו אותם' אשר תקראו אתם במועדם ואף בחידושי הגוף כן וכמו שדרשו ז"ל על הפסוק 'לא אל גומר עלי' דקטנה בת ג' שנים ויום א' שנבעלה אין בתוליה חוזרים אבל נמנו ב"ד ועברו השנה בתולי' חוזרים.

וסת השבוע [ע"פ יום]

גמרא- 'לישנא אחרינא א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות היכי דמי א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי (ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים'. [נדה יא.]

רשב"א- בשם רבותינו הצרפתים. מבואר מזה שיש וסת התלוי לפי ימים בשבוע שאם ראתה ג' פעמים באותו יום הרי שקבעה וסת לאותו יום. ומיירי שרואה ביום א' ושוב לאחר ג' שבועות רואה ביום א' וכן לאחר ג' שבועות רואה ביום א', הרי שקבעה את יום א' לכל ג' שבועות. [אמנם זה צ"ב דהא אין היא חוששת לכל יום א' אלא רק לא' לכל ג' שבועות, וא"כ משך ההפלגה הם גם חלק מקביעותה, וקשה שהרי את הראיה הראשונה היא לא ראתה לאחר ג' שבועות שהרי לכך סגי בג' ראיות ולא צריכה היא לד' ראיות וצ"ע].

ונחלקו החו"ד והכו"פ אם לאחר שרואה לאחר עוד ג' שבועות ראה ביום א' והרי שקובעת עתה גם וסת להפלגה לכל כ"ח יום אי עדיין חוששת לוסת השבוע, דלדעת החו"ד שוב אינה חוששת ליום א', ונ"מ שאם תראה ליום א' לאחר ד' שבועות שוסת ההפלגה יעקר (כג"פ) אינה צריכה עוד לחוש ליום א'. ודעת הכו"פ היא שיש לחוש לזה עדיין [הניח בצ"ע]. ולמעשה כתב הסדרי טהרה לחוש לב' הוסתות.

מחבר- כהנ"ל. [וכ' הש"ך דמשמע שפסק דוסת החודש תליא בשיפורא, והינו בקידוש החודש שקידשוהו ב"ד וכהרשב"א.]

'כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך'.

סעיף ז

וסת הדילוג בחודש [ע"פ תאריך]

גמרא- 'איתמר, ראתה יום חמשה עשר לחודש זה ויום ט"ז לחודש זה ויום שבעה עשר לחודש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחדש חמישי וכן לעולם, ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג ויום ט"ז אינו מן הננין שהוא תחלת ראיתה ואין שם דילוג. נימא רב ושמואל בפלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל קמיפלגי, דתניא ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר לג' תנשא לד' לא תנשא. לא דכ"ע כרבן שמעון בן גמליאל, והכא בהא קמיפלגי, רב סבר חמשה עשר ממנינא, ושמואל סבר כיון דלאו בדילוג חזיתה לאו ממנינא הוא'. [נדה סד].

א. ראב"ד ותוס'- מדובר שראתה בג' חדשים ואפילו שאחד מלא ואחד חסר ואין הימים שבין ראייה לראייה שוין, מ"מ קביעות החודש גורם.

ב. רבינו חננאל- מדובר שראתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחודש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ז וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחדש הראשון לא היה ממנינא.

ג. רמב"ן- מדובר שראתה בג' חודשים באופן שההפלגות בין הראיות שוות כגון שהחודשים שווים או שכולם מלאים או שכולם חסרים.].

כמי ההלכה

רמב"ם ורמב"ן- פסקו הלכה כשמואל דאינה קובעת עד ד' פעמים. ואע"ג דבאיסורי הלכה כרב, מ"מ כיון דבגמ' אמרו דברייתא דייקא כוותיה דשמואל לכך הלכה כמוהו.

ר"ח ראב"ד ורשב"א- הלכה כרב דבג' פעמים כבר קובעת וסת. דקי"ל כרב באיסורים.

כשהיה לה וסת קבוע לפני כן אליבא דשמואל

גמרא- 'איתיביה, היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר, זה וזה אסורין כלומר כשיגיע ט"ו וי"ז עוד תאסר, שינתה ליום שבעה עשר, הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר חזרה ושינתה בשניה [לשבעה עשר] הותר ט"ז מכאן ואילך שלא קבעו אלא פעם אחת הלכך בפעם אחת הוא נעקר, שינתה ליום שמונה עשר והותרו כולן ט"ז שהרי עקרתו שלשה פעמים וע"ז וי"ז בחדא זמנא מועקר ואפילו י"ח הבא לא יאסר אלא י"ט כדקתני משמונה עשר ואילך שהרי שלשה דילוג וקבעה לה וסת לדילוג, ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך קשיא לרב דהא קתני שינתה לשבעה עשר נאסר ט"ז וי"ז ולא קתני מ"ז ואילך וע"ג דדילוגה ב' זמני אלמא ראייה קמייתא לאו ממנינא, אמר לך רב למודה שאני כיון דוסתה קבוע לע"ז שדין ראייה של ט"ז עם ראיות שעברו עליה שהרי בזמנה ראתה והיכי הוה מליץ למינמייה עם הני דילוג וכי זמניא אלא היבא דראייה ט"ז שהיתה תחלת ראייתה או שלא היה לה וסת קודם לכן או שהיה לה וסת ליום עשרים, ודקארי לה מאי קארי לה הא ודאי היכי מלי לאקשווי מלמודה, למודה אצטריכא ליה מהו דתימא כיון דלמודה ועקרתיה בתרי זימני עקרה ליה ה"ה לשאינה למודה בעינן תלתא זמני דילוג והאי דנקט למודה לאו משום עקירת וסת דילוג למידק דלמודה הוא דבעי שהשלש דילוג אלא משום עקירת וסת ראשון דקתני חזרה ושינתה ל"ז הותר ט"ז ונאסר ט"ז וי"ז וע"ג דעקרתיה לע"ז תרי זמני דסד"א כיון דלמודה הואי בע"ז ועקרתיה ב' זמני תו לא הדרה ומשתי לע"ז הבא, קא משמע לך דאין וסת קבוע נעקר בפחות משלש פעמים. מיתבי, ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה, יום עשרים ושנים בחדש זה, יום עשרים ושלושה בחדש זה, קבעה לה וסת, סירגה מיום כ"ג ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת שאין דילוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד זה שני ימים כחד קתני מיהא קבעה לה וסת בג' ראיות וראשונה בכלל תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דרגילה למחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד דליכא דילוג תלת זמני דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד שמע מינה מדשצקינן ליום עשרים דהוה ליה למיתמי ראתה ביום עשרים בחדש זה ויום עשרים ואחד בחדש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה שכן דרך לשון תנאים לשנות כלל ולשון קלרה'. [נדה סד].

א. ב"ח ט"ז וש"ך- דברי הגמ' שהיכא שהיתה רגילה לראות קודם הדילוג מודה שמואל דסגי בג' ראיות היינו כגון שהיתה בדרך דילוג שוה כמו האחרים שאחריה, וכגון שהיתה רגילה לראות ביום כ' ושינתה לראות ביום כ"א וכ"ב וכ"ג שאז אמרי' שאף ראיית כ"א מן המנין כיון שגם היא היתה בדילוג. אבל היכא שהיתה רגילה לראות בתאריך שאינו מהסדר לדילוג לא מצטרף ובעי ד' ראיות. [וההידוש הוא דלא תימא לראות את הראיה הראשונה כחלק מווסתה הקבוע שהיה לה ולא נוכל לשייכה לוסת הדילוג שלאחר מכן קמ"ל דאפ"ה מצטרף].

ב. דרישה- למד בדברי הטור דאף היכא שהיתה רגילה לראות בתאריך שאינו מסדר הדילוג והיה קבוע מודה שמואל דסגי בג' ראיות.

מחבר- הביא את ב' השיטות דרב ושמואל וכ' לחוש לרב המחמיר [והיכא שלשמואל יהיה חומרא כגון שהיה לה ב' ווסתות שחוששת לשתייהם עד שקובעת אחד מהם שאז רב לקולא יש להחמיר שלא תקבע עד ד' פעמים, ש"ך ט"ז וב"ח].

'כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת עד שתראה בי"ח בתמוז, שאין ראייה ראשונה מצטרפת, כיון שאין ההפלות שוות. ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה (רמב"ם ורמב"ן כשמואל וטור לדעת רא"ש אבל בפרק שור שנגח ד' וה' פסק רא"ש כרב וכן הוא ברמזים שם) וי"א שאע"פ שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וי"ז באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת לי"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר'.

כשקבעה וסת, ולא ראתה בחודש לאחמ"כ, למתי צריכה לחשוש בחודש שלאחמ"כ

חוו"ד- היכא שקבעה וסת לדילוג החודש [דהיינו לרב בג"פ ולשמואל בד"פ] שדינה הוא שצריכה לחוש לחודש הבא בדילוג, באופן שלא ראתה בזה החודש, לחודש שלאחמ"כ צריכה לחוש לתאריך המדולג מהחודש שלפניו וכאילו ראתה אז. ולדוגמא: ראתה בא' בניסן בב' באייר ובג' בסיון וכד' בתמוז ובה' באב לא ראתה בחודש אלול צריכה היא לחוש לו' כאילו היא כן ראתה בה' באב.

כשרואה ביום ל' בחודש

א. פרי דעה- יש להסתפק כשרואה בכ"ח לחודש ושוב בכ"ט ושוב בל' אי חוששת לחודש הבא בא'. ונראה מדבריו להחמיר בזה.

ב. חזו"א- וסת החודש בדילוג נקבע דוקא לפי אותו תאריך, אבל כשנגמר החודש אינה צריכה לחשוש מא' של החודש הבא, ולכך היכא שרואה בל' בחודש וכן היכא שחששה לתאריך הבא עד שהגיע ל' בחודש, אזי בחודש שלאחמ"כ אינה צריכה לחשוש יותר ואינה צריכה לחשוש לא' של החודש הבא דמהכ"ת שא' יקבע כיון דליכא לדלג יותר מל'.

סעיף ח

ראתה ג"פ בג' חדשים בסירוג, כך ג"פ

רבינו חננאל- למד את פלוגתת רב ושמואל הנ"ל, דמיירי באופן שראתה ג"פ בג' חודשים וכן ראתה ג' פעמים כן, כלומר שראתה בט' חודשים בסדר של כל ג' חדשים בדילוג כגון שראתה בט"ו בניסן ובט"ז באייר ובי"ז בסיון ושוב ראתה בט"ו בתמוז ט"ז באב ובי"ז באלול ושוב ראתה בט"ו תשרי ובט"ז חשוון ובי"ז כסליו, דמעתה ואילך צריכה לחשוש לסדר הזה של ט"ו ט"ז י"ז לחודש.

תוס'- אף שהם למדו את פלוגתת רב שמואל בגוונא שונה וכבסעיף הקודם, מ"מ דינו של הר"ח אמת הוא. אמנם נחלקו הפרישה והש"ך אם לשמואל בעי ד' ראיות בכל סדר או שבכה"ג לכו"ע סגי בג' ראיות בכל סדר דלהפרישה גם בכה"ג נחלקו שמואל ורב ולשמואל בעי ד' ראיות בכל סדר ולהש"ך בכה"ג אף לשמואל סגי בג' ראיות בכל סדר הואיל וכיון שרואה כל דילוג ג"פ א"כ נחשב זה כתאריך קבוע ולא כדילוג באופן דלכו"ע לא בעי יותר מג' ראיות.]

מחבר- כהנ"ל.

'ראתה ג"פ בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג"פ, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וי"ו בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, וחוששת לעולם ט"ו לחודש זה וי"ו לחודש זה וי"ז לחודש זה'.

ראתה ב"פ או ד"פ בג חדשים כן ג"פ

ב"ח ט"ז ש"ך- ה"ה אם ראתה ג"פ בב' חדשים או בד' חדשים. וכגון שראתה בט"ו, וחודש אח"כ בט"ז וכסדר הזה ראתה ג"פ בששה חדשים או שראתה בט"ו ניסן ט"ז אייר י"ז סיון י"ח תמוז וכסדר הזה ראתה ג"פ הוחזקה לראות בדילוג חלילה.

סעיף ט

וסת החודש הבא כל חודשיים

טור- ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובאחד באב קבעה לה וסת לראשי חדשים לדילוגים, אבל ראתה אחד בניסן ואחד באייר ואחד בתמוז ובאחד בסיון לא ראתה לא קבעה לה וסת שהפסיקה לראשי חדשים.

מחבר- כנ"ל.

'ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובא' באב, קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת'.

אם לשמואל בעי בכה"ג עוד ראייה

א. דרישה וט"ז- בכה"ג שרואה בר"ח כל חודשיים, הוי ג"כ מחלוקתם של רב ושמואל ולשמואל בעי שתראה כן ד' ראיות. וא"כ דברי המחבר הוי דוקא לרב אך לשמואל בעי עוד ראייה וכאמור. [הט"ז כ' שתראה בא' אלול אבל כנראה שזה ט"ס וצ"ל בא' בתשרי וכבר העיר ע"ז הנקודה"כ].

ב. ב"ח וש"ך- בכה"ג לכו"ע לא בעי עוד ראייה, כיון שרואה בתאריך קבוע שהוא כל ר"ח א"כ אי"ז דילוג אלא ראייה קבועה שהיא כל חודשיים, ולכך אף לשמואל סגי בג' ראיות.

סעיף י

כשרק בפעם הג' סירגה

גמרא- 'מיתבי ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה יום עשרים ושנים בחדש זה יום עשרים ושלושה בחדש זה קבעה לה וסת סירגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת'. [נה סד.]

טור- ע"פ הגמ'. ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ח בסיון לא קבעה וסת כיון שסירגה בחדש השלישי ולא ראתה עד י"ח.

מחבר- כנ"ל.

'ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו'.

ש"ך- בכה"ג אף אם היה לה וסת קבוע לפני כן ליום י"ד, לא אמרינן כיון שראתה עתה ביום ט"ו וט"ז דקבעה וסת, אלא בעינן שתראה ג' ראיות מלבד ראיה די"ד, והלכך זו שסירגה ל"ח לא קבעה וסת, כמבואר בגמ' דלרב שקובעת בג' לא מהני אם הראיה הראשונה הוא וסת שהיה קבוע לה. [אמנם בפרישה בסעי' הבא כ' דלרב אף כשהיה לה וסת קבוע מצטרף זה הראיה להשלים את הג' ראיות. ובש"ך תמה ע"ז דלהדיא אמרי' בגמ' לא כך.]

סעיף יא

וסת הדילוגין אינה חוששת עד שתקבענו

גמרא- 'איתיביה היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר זה וזה אסורין שינתה ליום שבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר שינתה ליום שמונה עשר הותרו כולן ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך'. [נה סד.]

א. רשב"א וטור- מדברי הברייתא דאיתא שאינה נאסרת אלא מי"ח ולא בי"ז מבואר שוסת הדילוגין אינה חוששת לה עד שתקבענו, לפיכך דילגה פעם אחת או שתים אינה חוששת לדילוג אע"פ שחוששת לשאר הוסתות בפעם אחת אינה חוששת לוסת הדילוג עד שתקבענו. [וביאר הראב"ד הטעם, משום שבוסת הדילוגין כשנקבע הוסת הרי ששוב אינה חוששת עוד לשאר הוסתות, וא"כ לא שייך לומר שתחילתו חמור מסופו וכיון שבתחילתו היא חוששת לשאר וסתות, א"כ אינה צריכה לחוש לוסת הדילוג.]

ב. רמב"ם - ע"פ המ"מ. אף בוסת הדילוגין חוששת היא כבר בפעם הראשונה. [וביאר המקור מים חיים דהרמב"ם לשיטתו דס"ל שאף לאחר שקובעת וסת הדילוגין עדיין צריכה היא לחשוש לשאר ווסתות וא"כ שוב אין לומר בפעם הראשונה לא יהא חמור מסופו שאף בסופו היא חוששת לשאר ווסתות. והסד"ט ביאר שהוא משום דלא שכיח שאשה תקבע וסת בדילוג.]

מחבר - כרשב"א וטור.

'דילגה פעם אחת או שתיים, אינה חוששת לדילוג, אף על פי שחוששת לשאר ווסתות בפעם אחת, אינה חוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו.'

סעיף יב

וסת הסירוג

ראב"ד - וסת הסירוג הרי הוא כוסת הסדור וקמייתא ממניינא היא לדברי הכל, ואף על פי שהרחיקה ראיותיה, הואיל ותופסת לראשי חדשים ומה לי מחודש לחודש או משני חדשים לשני חדשים, אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג שאינה חוששת אלא מראש חודש לראש חודש הסמוך לו, כגון שראתה בר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון חוששת לר"ח תמוז הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז אינה חוששת לר"ח אב אע"פ שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה מפני כי הפסקת החודש השני ביטלה ראיית החודש הראשון, וראיית החודש השלישי היא כתחלת וסת וחוששת לראש חודש הרביעי הסמוך לו ולא יותר, ולזה הענין לבדו שוה לוסת הדילוג אבל חשבון הקביעות הראשונה מן המנין, שהרי שנינו (ב"ק לו). לענין נגיחות, ראה שור נגח שור לא נגח שור נגח וכו' אלמא קמייתא ממניינא היא שמע מינה. וא"ת מאי שנא זו מההפלגה, לא דמי דהתם לאו ענין הפלגה הוא ושנייה אינה צריכה לראשונה אלא שכל אחת ואחת ראויה לקבוע עם שתיים חברותיה שהרי היא תופסת לראשי חדשים, אבל הפלגה אינה נראית כלל עד הראייה השנית.

מחבר - כנ"ל.

'וסת הסירוג, ראייה ראשונה מן המנין, לדברי הכל, ואע"פ שהרחיקה ראיותיה. אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג, שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו. כגון שראתה בר"ח ניסן, חוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, חוששת לר"ח תמוז, הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה חוששת לר"ח אב, אע"פ שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה, מפני שהפסקת החודש השני ביטלה ראיית הראשון, וראיית החודש השלישי היא התחלת וסת, וחוששת לר"ח הסמוך, ולא יותר.'

א. הבנת הש"ך - חידושו של הראב"ד הוא דמיירי שראתה לפני זה הוסת בלא סירוג [כוסת שאינו קבוע], דהיינו שרואה בר"ח אדר ור"ח ניסן ובר"ח אייר לא ראתה ובר"ח סיון ראתה וכן בר"ח תמוז לא ראתה ובר"ח אב כן ראתה, והחידוש הוא שראיית ניסן משתייך לוסת הסירוג דהיינו של הסיון ואב, אף שהיה אפשר לשייכו לחודש שלפניו ולא לסירוג שלאחריו.

ב. הבנת הט"ז - [ע"פ החו"ד, וכן מבואר מהגרע"א.] החידוש הוא שבזה הוסת שרואה בר"ח ניסן סיון ואב היה גם אפשר לראות זאת שהגורם הוא מספר הימים השווים שביניהם ולא תאריך הר"ח המסורג, והנ"מ הוא שאם הגורם לוסת הוא ההפלגה שביניהם א"כ יצטרכו עוד ראייה אחת כדי שיהיה ג' הפלגות, וא"כ החידוש הוא שוסת זו הגורם הוא הר"ח ולכך לא בעי עוד ראייה אלא בג' ראיות כבר קבעה וסת לר"ח המסורג.

וסת הסירוג שהראיה הראשונה הוא גם חלק מוסת הסדור

א. ש"ך - כאשר הראיה הראשונה של הוסת הסרוג הוא חלק מוסת הסדור, והיינו שראתה בר"ח שבט אדר ניסן סיון ואב, אין הראיה הראשונה של הסרוג [כלומר ניסן] מצטרף לסרוג אלא הוא סוף של הוסת הסדור וא"כ קובעת היא לכל ר"ח ולא לכל חודשיים. וביאר החו"ד שתמיד אנו מעדיפים את הוסת הסדור שזהו הרגילות מאשר את הוסת הסרוג שאינו רגילות. ולפ"ז ה"ה נמי אם הסדור הוא לאחר הסרוג כגון שראתה בניסן סיון אב אלול ותשרי, שנקבע הסדור ולא הסרוג מאותו הטעם האמור.

ב. כו"פ - חלק על דינו של הש"ך, כיון שהגמ' בב"ק הסתפקה בכה"ג ועלתה בתיקו א"כ הו"ל למיזל בווסתות לקולא, והיינו שכאשר הראיה הראשונה של הסרוג הוא חלק מהסדור רק וסת הסירוג נקבע וחוששת לר"ח כל חודשיים ולא לכל חודש.

היאך נעקר וסת הסרוג

חו"ד - וסת הסרוג נעקר ע"י שלא תראה בששה חודשים ולא ע"י שלא תראה בג' חודשים. והטעם פשוט שהסיבה של הראיה הוא ע"י הראיה של הר"ח שבא פעם בחודשיים, וממילא בשביל העקירה יש לה שלא תראה ג'פ בר"ח הבא בחודשיים.

סעיף יג

העונה הקובעת את הוסת

ראב"ד - אין האשה קובעת לה וסת אפילו ראתה ג' חדשים זה אחר זה אא"כ יהיו כולם בעונה אחת ביום או בלילה, אבל אם היתה הראשונה ביום החדש והשנייה בלילה והג' ביום לא קבעה לה וסת. ואם ראתה שלש פעמים ביום והרביעית בלילה או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השינוי שהוא אחרון. ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר או שתראה הראשונה ביום ושלש האחרונות בלילה או הראשונה בלילה ושלש האחרונות ביום

או שלש בזה ושלוש בזה חוששת לאחרונה בלבד.

מחבר- כנ"ל.

'אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרכיעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרכיעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון, ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, (ולא קבעה אחד מהן ג"פ), או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלוש בזה, חוששת לאחרונה בלבד.'

דין העונה לענין וסת ההפלגה

נוב"י- כשם שוסת החודש כ' המחבר שנקבע רק לפי עונות השוות, כמו כן וסת ההפלגה הדין כן שאינו נקבע אם כל הראיות לא היו באותו העונה, ואמנם לענין החשש בוסת ההפלגה לפני שנקבע שחוששת כבר בתחילתו באופן שהראיות בהתחלה ובסוף לא היו באותה העונה לפי מה תחשוש, בזה נחלקו הפו': א. דעת הגר"ד טעביל- שחוששת לפי מספר העונות והיינו שאם ראתה בתחילה ביום ושוב ראתה לאחר ל' יום בלילה שצריכה היא לחשוש לאחר ל' יום רק ליום ולא ללילה כיון שהיו ס"א עונות בין ראייה לראיה וחוששת לכל ס"א עונות, וכן להיפך שאם ראתה בלילה ולאחר ל' יום ראתה ביום שחוששת לאחר ל' יום רק ללילה. ב. דעת הנוב"י- חוששת לפי מספר הימים ולפי העונה האחרונה שראתה, והיינו שאם ראתה ביום ולאחר ל' יום ראתה בלילה אזי חוששת היא לאחר ל' יום בלילה, כיון שאנו מונים את מספר הימים בין הראיה הראשונה לשניה ואז אנו חוששים לפי העונה האחרונה שראתה. [והוכיח כן מדינו של הרא"ה דס"ל שוסת החודש נקבע הוא מולד הלכנה ולא לפי קידוש החודש בב"ד, וא"כ כשתראה בט"ו לחודש ממולד הלכנה שהיתה ביום תצטרך לחוש בחודש הבא לט"ו אף שהוא ממולד הלכנה שהיה בלילה, ובע"כ שתמיד אנו מונים את מספר הימים מהסיבה הגורמת לראיה ורק לענין קביעות וסת בעינן לאותה העונה. ואף דכ' הש"ך דלא קי"ל כהרא"ה מ"מ לענין דבר זה לא מצינו חולק.]

אלו חששות צריכה היא לחשוש בראיה אחת

רמב"ן- 'נמצאת אומר שהרואה ליום ר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר, ראתה בו חוששת לר"ח סיון, ראתה בו הוקבע וסת לראשי חדשים, לא ראתה לר"ח סיון נעקר וסת של ר"ח וחוששת לשני בסיון, אפשר שתראה ותקבע וסת להפלגה מל"א לל"א שהרי ראיית ר"ח ניסן ואייר שוות בהפלגה לראיית ב' בסיון שניסן מלא ואייר חסר ולעולם חוששת חששות הללו לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע לה אחד מהם ג"פ כדינו, כיצד ראתה באחד בניסן ובעשרים בו חוששת לאחד באייר מפני ר"ח ניסן, ואם לא ראתה חוששת לט' בו לשיעור הפלגה של כ', ראתה בט' בו או שלא ראתה חוששת לכ' באייר שמא בימי החדש תקבע וסת שהרי ראתה בכ' בניסן, וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת ההפלגה בארבע ראיות או וסת החדש בשלושה.'

רמ"א- כהרמב"ן. [אך שינה הלשון שכ' 'לא ראתה באחד באייר' והוסיף 'ראתה באחד באייר או לא ראתה'. וראה בזה בסמוך].

'האשה שראתה, חוששת לוסת החדש ולהפלגה, עד שתקבע וסת החדש בג'פ, או וסת הפלגה בד'פ, או שתעקר א' מהן. כיצד, ראתה בא' בניסן וכ' בו, חוששת לאחד באייר, מפני ר"ח ניסן. ראתה באחד באייר או לא ראתה בו, חוששת לט' באייר, שהוא יום כ' מראיית יום כ' שראתה. ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר, שמא קבעה לה וסת כ' לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת א' כדינו, דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אעפ"י שלא נקבע השני (הכל בטור בשם רמב"ן).'

ראתה בר"ח ניסן ובכ' בו וכן בר"ח אייר אם חוששת להפלגה שבין ר"ח ניסן לכ' בו

א. ב"י- דייק מלשון הרמב"ן שכ' לא ראתה באחד באייר שאם במקרה האמור [שראתה באחד בניסן ובכ' בו] ראתה גם באחד באייר שאז אינה חוששת להפלגת הכ' ימים שבין ר"ח ניסן לכ' ניסן, כיון שראית ר"ח אייר מגלה שעיקר ראיתה הוא בר"ח וראית הכ' הוי תוספת ימים, ואף שא"ז אלא ב' פעמים וחזקה הוי בג'פ, מ"מ לענין זה שאנו נעדיף את הדרך של ר"ח מאשר ההפלגה סגי כבר בב' פעמים.

ב. ב"ח וש"ך- כ' ג"כ כדינו של הב"י שההפלגה מר"ח ניסן לכ' בו נעקר, אך לא משום ב' ראיות של החודש אלא משום שהיתה לאחר מיכן הפלגה קטנה יותר, דהיינו מכ' ניסן עד ר"ח אייר והדין הוא שהפלגה קטנה עוקרת הפלגה גדולה שהיתה לפני כן. [ובאמת צריכה לחשוש להפלגה זו של מכ' ניסן עד ר"ח אייר].

ג. דרכ"מ וט"ז- הדין הוא שאף שראתה בר"ח עדיין צריכה לחשוש להפלגת הכ' יום שבין ר"ח ניסן לכ', כיון שאילו היא תמשיך לראות כן בהפלגת כ' עוד ב' פעמים יקבע לה וסת להפלגה, וכיון שכן חוששת היא כבר בפעם הא'. ומש"כ הרמב"ן 'שלא ראתה באחד באייר' היינו דאפ"ה צריכה לחוש לשני כ"ז שלא נעקר פעם אחת אע"ג דנעקר וסת של ר"ח ניסן. דרכ"מ. [אמנם הב"ח כ' שאילו היתה צריכה לחשוש להפלגת הכ' א"כ תצטרך למנותן מהראיה האחרונה דהיינו מר"ח אייר ולא מכ' ניסן, וכדקי"ל בסמוך סעי' יד כר"ה בריה דר"י שאם הרחיקה ראיותיה מונה את ההפלגה שהיתה רגילה מיום שרואה בו ולא מיום שראויה לראות בו, וכמו כן בגוונא האמור שאם אנו חוששים את ההפלגה שבין ר"ח ניסן לכ' ניסן א"כ מונה זאת מהראיה האחרונה דהיינו מר"ח אייר (אך למעשה שי' הב"ח היא שאינה חוששת לזה כלל כיון שההפלגה הקטנה שבאה לאחר מיכן עוקרת את ההפלגה הגדולה וכאמור לעיל). אך הט"ז ס"ל שכל דינא דר"ה בריה דר"י שחוששת את ההפלגה מיום הראיה עצמה ולא מהיום שהיתה רגילה לראות, זהו דוקא אם הרחיקה ראיותיה וכמו שכ' המפרשים שאינו בדין שזו שינתה לרחק ואנן ניווש שמא תקרב, אבל באופן האמור שקירבה ראיותיה בכה"ג אדרבה יש לה למנות את ההפלגה כן מהיום שהיתה אמורה לראות דהיינו שאת הוסת של ההפלגה בין ר"ח ניסן לכ' ניסן צריכה למנותו מכ' ניסן ולא מר"ח אייר, כיון שבכה"ג שקירבה ראיותיה אין לנו את הסברא הנ"ל שאינו בדין].

היאך נקבע וסת הפלגה

א. ט"ז- וסת הפלגה נקבע אף אם יש עוד הפסקה ביניהם, ולדוגמא: אם רואה ג' פעמים בהפלגה של כ' יום וחזק מד' ראיות אלו היתה עוד ראיה אחת ביניהם, אף שבאופן כזה אין הפלגה רצופה של כ' יום אפ"ה כיון שיש לנו גם הפלגות של כ' יום וכך היה ג"פ קובעת וסת להפלגה. [כך מבואר מדבריו שהק' על הב"י שס"ל דב' ראיות של החודש עוקר וסת הפלגה, והק' ע"ז הט"ז דכיון שאם תראה שוב ב"פ בהפלגת כ' יום הרי שתקבע וסת, וא"כ צריכה היא לחשוש גם לפעם אחת כושא"ק. ועכ"פ מבואר שבכה"ג שהיתה הפסקה בין ההפלגות עדיין נקבע הוסת].

ב. נקודה"כ- במקרה האמור שראתה ראייה נוספת מלבד ג' ההפלגות, הרי שבאמת אינה קובעת וסת להפלגות, כיון שאין לנו ג' הפלגות שוות, שהראיה שרואה באמצע הפכה את ההפלגה להפלגה אחרת, וממילא אין כאן ג'פ של הפלגה שווה. [כ' כן כדי ליישב שי' הב"י מקו' הט"ז האמורה.]

חור"ד- הוכיח מדברי הרמב"ן והר"ן שלמדו את סוגית הגמ' לט. בהרחיקה ראיותיה [המובאת בסמוך בסעיף יד] דמייירי לענין וסת ההפלגה, וא"כ יתבאר מהגמ' ב' דברים. א' שאם הראיה הנוספת שראתה היה באמצע ההפלגה האחרונה לאחר שכבר היו ב' הפלגות שוות, לכו"ע הוסת כן נקבע לפי ההפלגות השוות. וכיון שכן בע"כ שפלוגתת הט"ז והנקוה"כ הוא באופן שהראיה הנוספת היה בהפלגה האמצעית, שלהט"ז אפ"ה קובעת ולהנקו' אינה קובעת. [והוסיף שטעם השי' שאינה קובעת הוא משום דס"ל שהסיבה שקובעת כאשר הראיה הנוספת היא בהפלגה האמצעית, היינו משום דאזלי' בתר רובא וישנם ב' הפלגות שוות שנוכל ללכת אחריהם, אבל זאת ליכא כאשר הראיה הנוספת היא בהפלגה האמצעית (לא זכיתי להבין זאת, דהא סו"ס ישנם ב' הפלגות ומה בכך שאינם רצופים, וצ"ח)]

מהו 'עונה בינונית'

א. ש"ך- הוכיח מדברי הרמב"ן והמחבר האמורים שעונה בינונית היינו אותו תאריך ולא כל ל' יום, שהרי הרמב"ן שכ' שצריכה לחשוש לוסת החודש ולהפלגה ולא כתב שצריכה לחוש לעונה בינונית, ובע"כ שעונה בינונית היינו אותו התאריך של הראיה האחרונה וממילא נכלל זה במש"כ שחוששת לוסת החודש. ועוד דודאי הא דאמרינן עונה בינונית היא ל' יום, היינו שצריכה לחוש ליום ל"א לראייתה דעונה בינונית היא ל' יום מתחלת ראייה לתחלת ראייה, וא"כ בסתם חודש היינו אותו תאריך. [והקשה החכם צבי ע"ז דהא בסעיף ד' מובא דוסת החודש שאינו קבוע אם עבר עונתה ולא בדקה מותרת, ואילו לגבי עונה בינונית אם עבר העונה ולא בדקה חייבת לבדוק, ומבואר שוסת החודש אינו עונה בינונית. ותירץ ע"ז החור"ד דבס"ד היינו שהיה לה וסת קבוע ושינתה לתאריך אחר, דבכה"ג אינה צריכה לחוש לעונה בינונית אלא רק לוסת החודש ודינו הוא כוש"ק.]

ב. ב"י ט"ז וב"ח- היינו כל ל' יום הן חודש מלא והן חודש חסר. [ומה שלא הזכיר כן הרמב"ן, היינו שלא התייחס לזה אלא רק לחששות של וסת החודש וההפלגה, ב"י.]

ג. חור"ד- היינו כל ל"א יום. וזהו ע"פ הוכחתו של הש"ך שהל' יום הוא מהיום שאחר שראתה, וחולק על הש"ך שהבין דהיינו לפי אותו תאריך של הראיה וזה אינו אלא בכל אופן בין חודש מלא לחודש חסר הוא ל"א יום לאחר הראיה.

אם החשש של עונה בינונית הוא לפי כל ראייה [של וסשא"ק] או דוקא לפי הראיה האחרונה

א. ט"ז- תמה על הב"ח שכ' שבמקרה שראתה בר"ח ניסן ובכ' שאינה חוששת לעונה הבינונית של הראיה של ר"ח ניסן. וא"כ מבואר מהט"ז שהחשש של עונה בינונית היינו לפי כל ראייה של וסת שאינו קבוע אף שיש עוד ראיות אחרות לאחר מיכן.

ב. חור"ד- דינו של הב"ח ברור כיון שדין עונה בינונית יסודו הוא מהא שוכי לעולם לא תראה, וא"כ יש לחשוש זאת רק מהראיה האחרונה כיון שלגבי הראיה הקודמת אין לנו לומר כן שהרי היא רואה לאחר מיכן. [וליישב את דברי הט"ז, י"ל שכיון שלגבי החשש של הראיה הקודמת אנו מחזיקים את הראיה שלאחר מיכן כדמים יתירים, א"כ חוזרת הסברה של וכי לעולם לא תראה באופן שצריכה היא לחשוש גם לעונה בינונית מאותה הראיה.]

וסת הדילוגין אינה חוששת עד שתקבענו

דין זה כתבו המחבר לעיל סעיף י"א יעו"ש.

רמ"א-

'ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו. כיצד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ז בו. ראתה ט"ז בו, חוששת לט"ז בסיון ואינה חוששת לשבעה עשר בו. ראתה י"ז בו, חוששת לי"ז בתמוז ואינה חוששת לי"ח. ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת לי"ט באב. (ג"ז ממשעות הטור). וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין, כי אין חלוק ביניהן. רק י"א כי בדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר.'

ש"ך- דין זה הוא דוקא להרמ"א, אבל להב"י ושאר האחרונים לא ס"ל הכי.

תורה"ש- דברי הש"ך תמוהים שהרי אין חולק על דין זה וכמו שפסק המחבר לעיל סעי' י"א וכנראה שטעות נפלה בדפוס.

וסת הבא ממעין פתוח [הובא גם לעיל קפ"ד ס"ו]

א. רמב"ן- אם ראייתה נמשך כמה ימים כל יום ויום נחשב לתחילת וסת, וא"כ אם ראתה בט"ו ניסן ונמשך הראיה לד' ימים ובאייר ראתה בט"ז ונמשך לג' ימים ובסיון ראתה בי"ז הרי שקובעת לדילוג [לרב דסגי בג'] וגם לי"ז שראתה ככל החודשים בזה התאריך [אף באופן שי"ז הוא אמצע עונה לא תחילה ולא בסוף, ש"ך].

ב. ראב"ד ורשב"א- בווסתות הולכים תמיד אחר תחילת הראיה, ואף אם ראייתה נמשכה כמה ימים הולכים אחר תחילת הראיה.

רמ"א- כהראב"ד והרשב"א.

'ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים, וכיום ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות בי"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שוה, שהרי שילשה לראות ג"פ בי"ז לחדש, (הטור והרמב"ן) וי"א שאין כאן וסת שוה כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר. (בית יוסף בשם הר"ז והרשב"א והרא"ש והראב"ד בס' בה"נ מביאו ב"ח סוף סעיף כ)'

'היתה רגילה לראות יום עשרים, (ויש לה בזה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג"פ ליום ל', הותר יום כ' ונאסר יום ל'.

היתה לה וסת קבוע לכ' [הפלגה] ולא ראתה ג"פ אם נעקר וסתה

גמרא- 'תניא כותיה דרב פפא דאפילו קבעתיה תרי זמני מיעקר כחד זמנא היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורין, הגיע יום עשרים ולא ראתה, מותרת לשמש עד יום שלשים כל ימים שביתים מותרים וחוששת ליום שלשים, הגיע יום שלשים וראתה הגיע יום עשרים ולא ראתה והגיע יום שלשים ולא ראתה והגיע יום עשרים וראתה, הותר יום שלשים העתיד לבא דהא איעקר מניה וקף על גב דקבעתיה תרי זמני מיעקר כחד זמנא ונאסר יום עשרים הבא שהרי למודה צעפרים ולא עקרתו אלא שני פעמים שהרי עקרה האחרונה של עשרים האחרונה שלא ראתה שאחר השלישי שניים לאו עקרה היא שהרי לא שינתה ליום שלשים השלישיים ולא ראתה עד יום עשרים לאחד כווסתה מפני שאורח בזמנו בא זה שחזר לשב יום עשרים בזמנו הראשון בא.' [גדה סד. סד:]

רמב"ן וטור- ע"פ הברייתא בגמ'. היתה רגילה לראות ליום כ' ושינתה ליום ל' זה וזה אסורין וכשיגיע יום כ' לראיית ל' אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל' שינתה פעמיים ליום ל' זה וזה אסורין. שינתה ג"פ ליום ל' הותר יום כ' ונאסר יום ל' ואם לאחר ששינתה פעם או פעמיים ליום ל' ראתה לסוף כ' חזר וסת של כ' למקומו והותר ל'.

א. ב"י- ביאור דברי הרמב"ן והטור, הוא דמיירי שהיתה רגילה לראות כל כ' יום [ולא שזהו כ' לחודש], ולאחמ"כ לא ראתה בכ' וראתה בל' ושוב לא ראתה בכ' ושוב לא ראתה בל' ושוב לא ראתה בכ' וכן לא ראתה גם בל', אך בל' שלאחר מיכן [מאותו ל' שלא ראתה דהיינו ס' יום מהראיה האחרונה] כן ראתה ושוב לאחר כ' ראתה, [ע"פ הנקודה כ'] שהדין הוא שלא נעקר וסתה של הכ' יום כיון שגם בל' לא ראתה, וממילא לא נקבע הל' וכיון שראתה בסוף [לאחר הל' האחרון] כ' יום שוב חוזרת לקביעותה של העשרים יום. וכ"ז מבואר בגמ' ע"פ הברייתא.

ב. ט"ז- הבין שהראיה האחרונה של הכ' היתה לאחר הל' יום שלא ראתה. [ודלא כהנקה"כ שכ' שלאחר הל' שלא ראתה שוב ראתה לאחר ל' ומאותו ראייה עבור כ' ואז ראתה. וכאמור] וא"כ בכה"ג שביאר הב"י דמיירי בוסת הפלגה לימים והיינו שהיה לה וסת קבוע לכל כ' יום ושינתה פעמיים לל' יום ואז ראתה לאחר נ' יום מהראיה של הל' האחרונים, שהדין הוא שכיון שלא ראתה ג"פ בכ' הרי שנעקר לה הוסת שהרי ג"פ לא ראתה בכ' ודלא כהב"י. ומה שמבואר בגמ' דבכה"ג אינה עוקרת את וסתה של הכ', שם בגמ' מדובר על וסת של כ' לחודש ולא של הפלגת כ' יום, והיינו שהיתה רגילה לראות בכל כ' לחודש ושינתה פעמיים לל' לחודש ובאותם חודשים לא ראתה בכ' ואז לא ראתה כל החודש הבא ובחודש שלאחר מיכן ראתה בכ', דבכה"ג לא נעקר וסתה של הכ'. והיינו טעמא שלענין וסת של תאריך בחודש אף שלא ראתה ג' פעמים בכ' לחודש ברגע ששוב תראה בכ' הרי שחזרה לראות כוסתה היינו כ' לחודש, אבל לענין וסת הפלגה שתלוי זה בכל כ' יום, א"כ בכה"ג שלא ראתה ג"פ בכ' יום ואז גם לא ראתה לאחר ל' יום לא יעזור שתראה לאחר כ' יום, שלא ניכר שחזרה לראות בהפלגה של כ' שאין ראייה של כ' יום קודם לזה ולכך בכה"ג אינה חוזרת לוסתה של הכ'.

מחבר - כלשונו של הרמב"ן וטור.

ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף כ', חזר וסת של כ' למקומו והותר שלשים'.

א. ט"ז - כאמור הבין דזה מיירי דוקא שראתה בהפלטת כ' יום לאחר שפעמיים לא ראתה כל כ' יום, אבל אם ג' פעמים לא ראתה בהפלטת כ' יום אזי אינה חוזרת אף שתראה לאחר הל', ודוקא בוסת החודש שאז אף אם לא תראה ג'פ בכ' לחודש ותראה לאחר הל' [שלא ראתה] שחוזרת לוסתה של הכ' הואיל וניכר התאריך.

ב. ב"ח דרישה וש"ך - כהבנת הב"י, דדברי הראשונים הם אף לענין וסת ההפלגה שאף אם לא ראתה ג'פ וראתה כ' יום לאחר הל' חוזרת היא לוסתה הראשון הואיל ולא קבעה לוסת אחר. וכאמור דמיירי שלאחר הל' שלא ראתה היא כן ראתה לאחר ל' יום ומאותו ראייה כ' יום לאחר מיכן היתה הראייה האחרונה של הכ'.

כשרואה ב"פ ביום ל' ושינתה לכ' ושוב ראתה לאחר י' אי קובעת לל'

א. ש"ך - באופן שרואה ב' פעמים בהפלטת ל' יום ואז ראתה כבר לאחר כ' יום אבל לאחר י' יום מאותו ראייה של הכ' שוב ראתה, הדין הוא שאינה קובעת וסת לל' הואיל וראתה לכ' יום א"כ אין לפנינו ג' ראיות

ב. חו"ד וסד"ט - בכה"ג הנ"ל שרואה ב"פ ל' ואז בכ' ושוב לאחר י', קובעת וסת לל' [הואיל ורוב פעמים רואה מל' לל' אמרי' שגם הראייה האחרונה הוא כן והראייה של הכ' הוא דמים יתרים.]

סעיף טו

וסת הפלגה קבועה שפ"א לא ראתה אי חוששת להפלטתה מיום שהיתה אמורה לראות

טור - שינתה ראיותיה ולא השוותה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשנית לל"ב והשלישית לל"ד נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל ואם הפסיקה ולא ראתה משעבר עליה יום עשרים ובדקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לעולם חזרה לראות חוששת ליום כ' מראייה זו שעדיין לא נעקר וסת הראשון ממקומו בין אם פסקה מלראות או ששינתה בראיות שאינן שוות שלעולם לא נעקר וסת הראשון ממקומו עד שתקבענו בג' ראיות שוות.

א. בית יוסף - ביאור הדברים: מיירי שהיה לה וסת קבוע לכל כ' יום ושינתה לימים אחרים שאינם קבועים, או שלא ראתה שלש עונות והיינו שלא ראתה ס' יום, שאז אינה חוששת כלל לשום וסת כיון שעקרתה, [מש"כ הטור ואם הפסיקה ולא ראתה משעבר עליה יום עשרים' מיירי שעברו כך ג' עונות כמו שהזכיר תחילה.] אך אם שוב תראה לאחר מיכן ב' ראיות [ע"פ הט"ז] כשיעור הפלגתה חוששת לזה שוב כיוון שלא קבעה לוסת אחר. ומבואר מזה שאם עדיין

לא עקרה הוסת כלומר שעדיין לא עברו ג' עונות שלא ראתה, הרי היא צריכה לחוש להפלגתה והיינו כ' יום מיום שהיתה ראויה לראות ואף שלא ראתה בפועל.

ב. מהרש"ל- ס"ל שאשה שהיה לה וסת קבוע להפלגה והפסיקה אף שלא עברו ג' עונות אין היא צריכה יותר לחוש להפלגתה, ומשום שאין לה מהיכן שוסת הפלגה מוכרח הוא להיות מאיזשהו ראיה ממשית, ודוקא היכא שהרחיקה ראיותיה [המחלוקת האמורה לעיל גבי ר"ה בריה דר"י ור"פ] קי"ל שמונה את הפלגתה מהראיה האחרונה שזוהי ראיה ממשית, אבל אם לא ראתה כלל אין לה לחשוש שאין לה מהיכן למנות. [ובכה"ג שיש לה וסת קבוע אם צריכה לחוש לעונה בינונית נחלקו בזה הפוסקים. דעת הנקודה"כ שאף לעונה בינונית אינה חוששת שהרי יש לה בעיקרון וסת ועדיין לא עקרתה אך דעת החו"ד הוא שחוששת דבכה"ג שפיר אמר' דוכי לעולם לא תראה.]

ובט"ז הקשה ע"ז, שהרי גבי הרחיקה ראיותיה מבואר לא כן, שהרי טעם שיטתו של ר"ה בריה דר"י שמונה את הפלגתה מהראיה האחרונה ולא מהראוי, הוא משום שאינו בדין שזו הרחיקה ראיותיה ואנו נחוש לקרב, וכמש"כ הרשב"א ומבואר שבלא טעם זה וכמו היכא שלא ראתה כלל יש לה שפיר לחוש לראיה שהיתה אמורה לראות ואף שלא ראתה בפועל, ועוד דהוי ממש כוסת החודש שאם לא ראתה פעם אחת חוששת בתאריך אף שלא רואה בו.

והנקודה"כ יישב הדברים, דלענין דברי הרשב"א בטעם דין ר"ה בריה דר"י אין זה עיקר טעמו אלא כ' זה לתוספת, ועיקר הטעם הוא משום שהוסת לא הגיע באותו הזמן הראוי וטעם זה שייך ג'כ באופן שלא ראתה כלל. והחילוק מוסת החודש הוא דדבוסת החודש הגורם לוסת הוא התאריך וזה בא גם בחודש הבא, ולכך אף היכא שפעם אחת לא ראתה ואנו תולים שהיה זה מקרה בחודש הבא שפיר הגיע הסיבה הגורמת לראיה, אך בוסת ההפלגה הסיבה הגורמת הוא גם הראיה הראשונה שממנו הפליגה וב' ראיות עם הפלגה ביניהם זהו הסיבה הגורמת, ולכך באופן שאין את הראיה הראשונה חסר מעצם הסיבה לגורם הראיה ולכך אינה חוששת.

מחבר- כדבריו בב"י.

'שינתה ראיותיה ולא השוה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשני לל"ב, והג' לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים. וה"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון'.

וסת הפלגה קבועה שהפסיקה ג' עונות [ולא ראתה כלום] ושוב ראתה אם צריכה מיד לחשוש

א. ט"ז- באופן שהיה לה וסת הפלגה קבוע שהיתה רואה כל כ' יום והפסיקה מלראות ג' עונות ואז ראתה הדין הוא שצריכה מיד לחוש לוסתה והיינו שמונה היא כ' יום מאותו ראיה וחוששת. ולפ"ז מש"כ המחבר וז"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון' הוא שלא בדקדוק שלשון 'ביום הוסת הראשון' משמע שאחר שראתה צריכה היא לראות לאחר כ' ורק אז לחשוש.

ב. נקודה"כ- חלק על הט"ז וס"ל דבאופן הנ"ל שוסת הפלגה קבועה ולא ראתה ג' עונות אין חוששת מיד שרואה אלא רק כשיהיה הפלגה נוספת, והיינו שתראה שוב כ' ימים לאחר הראיה ואז היא חוששת שוב לוסתה.

ג. חו"ד- באופן הנ"ל שלא ראתה ג' עונות ואז ראתה, ס"ל כהנקה"כ שכדי לחשוש להפלגה של הכ' בעינין ב' ראיות, אמנם צריכה לחשוש אף להפלגה של הג' עונות, כיון דאולי היא תקבע וסת לזה ההפלגה. [ודלא כהנק' שכ' שאינה חוששת להפלגה הגדולה].

סעיף טז

הדין הנ"ל בוסת החודש

טור- הדין האמור לעיל שאין וסת קבוע נעקר אלא א"כ נקבע וסת אחר, הוא גם לענין וסת החודש, והיינו שאם היתה רגילה לראות בתאריך מסוים ועברו עליה ג' חודשים ולא ראתה אינה חוששת יותר לאותו תאריך, אמנם אם רואה שוב באותו תאריך ועדיין לא קבעה וסת אחר חוזר אותו הוסת למקומו.

מחבר- כנ"ל.

'כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד, היתה רגילה לראות בר"ח, ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, חוששת לר"ח עד שיעברו עליה שלשה ר"ח. עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת למקומו'.

אופן הנ"ל כשהיה לה ב' וסתות קבועים

חו"ד- באופן שהיה לה ב' וסתות קבועים והפסיקה וסת ג' עונות וחזרה וראתה, ג"כ אמרי' שכל שלא קבעה לוסת אחר חזר הוסת הראשון למקומו.

עקירת וסת שבאמצע היה ימי עיבור

נוב"י- אשה שיש לה וסת החודש קבוע לר"ח ועברו ב' ר"ח שלא ראתה בהם ואז נכנסה להריון ולאחר ימי העיבור וההנקה לא ראתה בר"ח, הדין הוא שאינה חוששת שוב לוסת החודש, או משום שהעקירה השלישית מצטרפת, או משום שבלא"ה אינה צריכה אחר ימי העיבור וההנקה לחוש לוסתות שהיו לה קודם.

סעיף יז

וסת הקפיצות

וסת הקפיצות לחודייהו

גמרא- 'א"ר הונא קפצה היו אונים וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת, למאי אילימא לימים כגון קפלה בלחוד בשבת וראתה וקפלה בלחוד בשבת וראתה וכן שלשית קבעה לה וסת בלחוד בשבת וכל זמן שתרעה עוד בלחוד בשבת ואפילו בלא קפלה דיה שעתה ואם הגיע אחד בשבת ולא בדקה עלמה עמאה מספק דלורה בזמנו הוא בלא כל יומא בלחוד בשבת הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלמא לאו וסתה הוא, אלא לקפיצות, כיון דראתה שלש פעמים על ידי קפלה הורגלה לראיית קפלה ובכל יום שתקפוץ מנחוקין לה ברוחה ואם לא בדקה עמאה ואפילו שאר ימות שבת והתניא, כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת, מאי לאו לא קבעה וסת כלל, לא, לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו, אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות כל אחד בשבת שתקפוץ מנחוקין לה ברוחה דזמנה הוא לראות בלחוד בשבת על ידי קפלה, לימים לחודייהו פשיטא דלא קבעה, אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה, מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה ויהא בלחוד בשבת וסתה אפילו בלא קפלה קא משמע לן דקפיצה נמי דאתמול גרמא הא דלמור דלא קבעה וסת לימים דקפלה דאתמול גרמא לראייה דהאיכא ואין לה וסת בלחוד בשבת בלא קפלה ולא לקפלה בלא אחד בשבת מדלח חזיא מנחמול, והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה. לישנא אחרינא א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות, היכי דמי, א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי, וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת (אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים. [גדה יא.]

א. רז"ה וטור- דברי הגמ' 'אלא לקפיצות' היינו שקפצה לבד בלא יום מסוים וע"ז קאי רב הונא. ויוצא לפ"ז שיש וסת לקפיצות לחודייהו, והיינו שאם קפצה ג' פעמים בלא יום מסוים קבעה וסת לקפיצה שבכל עת שתקפוץ צריכה לחשוש אז לוסתה. והמשך דברי הגמ' 'לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות' אינו אוקימתא לדברי רב הונא אלא לברייתא.

ב. רמב"ם רשב"א ותוס'- כשהגמ' העמידה את הברייתא שראתה בקפיצה יחד עם ימים, כמ"כ דיבר כך רב הונא שראתה בקפיצה שבאה עם יום מסוים שרק בכה"ג קובעת וסת לקפיצות ולימים אבל קפיצות לחודייהו אינה קובעת כלל. [ואף שלענין וסת הפיהוק הדין הוא שקובעת בג"פ לחודיה, יש לחלק דפיהוק בא הוא ע"י טבע האשה שיש לה וסת ולכך ברור הוא שגם יבוא לעתיד הוסת כך אבל קפיצה וכדו' היינו שחיישי' שזה עצמו יגרום לוסת ולכך לחודיה לא חיישי', רשב"א.]

הגה"מ- אמנם לכו"ע כשרואה ג"פ ע"י קפיצה חוששת לזה כמו לוסת שאינו קבוע.

מחבר- כהרמב"ם ודעימיה.

'כל וסת שנקבע מחמת אונס, (כגון שקפצה וראתה), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (אם לא קבעה אותן לימים) (תוספות ורשב"א ור"ח), אינו וסת, שמפני האונס ראתה.'

רמ"א- כהגה"מ דמ"מ חוששת כוסת שאינו קבוע.

'(ומ"מ חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע) (הג"מ פ"ח).'

ש"ך- דברי המחבר ורמ"א שאינה חוששת לקפיצות בג"פ הראשונות כי אם לאחר ג"פ ורק כוסשא"ק, היינו לחוש לקפיצה לחוד, אבל לזה שתחוש לראיה שראתה לפי החודש או להפלגה ודאי שהיא צריכה לחוש ולא נימא שכיון שראתה זאת עם קפיצה אין משמעות לימים ולהפלגות. ואמנם ראיות אלו שראתה עם הקפיצה אינם מצטרפים לוסת קבוע לימים ולהפלגות בלא קפיצה, דעכ"פ ראתה זאת יחד עם קפיצות ולכך א"א לצרפם לוסת בלא קפיצות. [ועכ"פ לענין עונה בינונית, אף דחשיב כוסת קבוע אם אין לאשה וסת קבוע, חוששת לעונה בינונית אף בכה"ג שראויתה עם קפיצות, והטעם ברור דשייך כאן הסברא דוכי לעולם לא תראה].

באופן שהראיות או הקפיצות היו בשעה קבועה

חוו"ד- באופן שהראיות היו הם בשעה קבועה ביום שקפצה, חוששת רק לאותה שעה ולא לכל העונה [באופן שחוששת וכדברי רמ"א], וכמבואר לעיל ס"ג דקביעות דשעה עקרה לוסת שאינו קבוע. וה"ה היכא שהקפיצות היו בשעה קבועה שאינה צריכה לחשוש לקפיצות בשעה אחרת ומאותה סברא.

וסת לימים ולקפיצות ובפעם השלישית ראתה בקפיצה יום לפני היום המסוים

גמרא- א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה קא משמע לן דקפיצה נמי דאתמול גרמא והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה לישנא אחרינא א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות היכי דמי א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי (ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים. [נדה יא].

א. רמב"ם- ב' הלשונות בגמ' פליגי אהדדי. והיינו דללישנא קמא היכא שקפצה בחד בשבת ושוב קפצה בחד בשבת ובפעם הג' ראתה בחד בשבת בלא קפיצה אך קפצה יום לפני כן, שהדין הוא שקובעת וסת לימים וקפיצה יחד ול"א דיומא הוא דקא גרים, ולישנא בתרא שהעמידה את דברי רב הונא באופן שראתה בב' הפעמים הראשונות ביום א' עם קפיצה ובפעם השלישית קפצה בשבת ולא ראתה ולמחרת ביום א' ראתה בלא קפיצה [ואף דלא גרסינן בגמ' המילים 'ובשבת קפצה ולא חזאי' מ"מ כך מדובר שבשבת קפצה ולא ראתה, גר"א]. אפ"ה הדין האמור בדברי רב הונא הוא שאינה קובעת לימים וקפיצות אלא רק לימים, וקי"ל כלישנא בתרא דבכה"ג שבפעם השלישית הקפיצה היתה יום לפני כן אין הקפיצה מצטרפת ליום אלא הוסת נקבע רק לפי היום.

ב. רשב"א וטור- לישנא בתרא מיירי באופן שראתה בפעם השלישי ביום א' ובשבת של האתמול לא קפצה כלל, ולכך בכה"ג קבעה לה וסת רק לימים, [וכאמור מהגר"א דלא גרסי' בגמ' 'ובשבת קפצה ולא חזאי'] אבל באופן שבפעם הג' קפצה בשבת ולא ראתה ולמחרת ביום א' ראתה בלא קפיצה, הדין הוא שכן מצטרפים את הקפיצה של אתמול ליום הא' וקובעת וסת ליום ולקפיצות יחד, ונמצא שלא פליגי ב' הלישונות כלל.

א. מחבר- כהרמב"ם.

'קפצה וראתה, קפצה וראתה, קבעה לה וסת לימים, בלא קפיצות כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר כ' יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, הרי נקבע אחד בשבת אחר כ', שהרי נודע שהיום גרם לה, ולא הקפיצה, וכבר נקבע יום זה ג"פ. וכן כל כיוצא בזה.'

חוו"ד- באופן שכל הג' פעמים ראתה באותו יום של הקפיצה ורק בפעם הרביעית ראתה יום לאחר הקפיצה, בכה"ג הוי פלוגתא דהמחבר ורמ"א, דלמחבר אמרי' ג"כ איגלאי מילתא דיומא קא גרים ולרמ"א לא קבעה רק בהרכבה.

ב. ש"ך- כהרשב"א וטור. דהיכא שראתה ב' פעמים עם קפיצה ביום א' ובפעם בג' קפצה מאתמול ולא ראתה וראתה למחרת ביום א' בלא קפיצה, קובעת וסת לימים וקפיצות יחד. [ועכ"פ דוקא בכה"ג שב' הפעמים הראשונות ראתה ביום הקפיצה אז אמרי' כן לגבי הפעם השלישית אבל היכא שבכל הג' פעמים הראיה היא יום לאחר הקפיצה לא אמרי' דקפיצה דאתמול קא גרמא.]

סעיף יח

וסת לקפיצות ולימים

גמרא- 'א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות...' [גדה יא.]

מחבר- כהגמ'.

'קפצה ביום ידוע, כגון בר"ח או באחד בשבת, וראתה בו, ואירע כן בג' ר"ח או בג' אחד בשבת, קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן. ואם אח"כ הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת.'

חוו"ד- הדין האמור של וסת המורכב מימים וקפיצות, הוא אף באופן שהיו ראיות אחרות ביניהם, דא"ז מקלקל את ההפלגות עם הקפיצות כיון שההפלגות הם מראיות המורכבות מימים וקפיצות יחד, ולזה לא איכפת לן בעוד ראיות שאינם כן.

היאך עוקרת וסת זה

ש"ך - וסת זה המורכב מקפיצות וימים נעקר ע"י שתקפוץ ג' אותם זמנים ותמצא טהורה, שאין הוסת נעקר אלא כעין שהוא נקבע. [אמנם אם לאחר שעקרה ראתה שוב ע"י קפיצה באותו היום המסוים, חוזר הוסת ליקבע כבראשונה כמו בכל וסת הקבוע, חו"ד].

סעיף יט

וסת הפיהוקים

גמרא - 'משנה: ..ואלו הן הוסתות, מפהקת, ומעטשת וחוששת בפי כריסה נגד טבורה, ובשפולי מעיה צית הכסס ושופעת, וכמין צמרמורות או חזין אותה כך למודה להיות בכל עת שהיא רואה, וכן כיוצא בהן, וכל שקבעה לה שלשה פעמים הרי זה וסת'. [נדה סג.]

ביאור 'מפהקת'

א. רש"י [בנדה] - כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד.

ב. רש"י [בשבת] - כאדם הפותח פיו מחמת כובד.

ג. הערוך - קול היוצא מן הגרון מתוך מאכל שאכל.

רא"ש - כולן דברי אלהים חיים דכל חוש שינוי הגוף כיון שהוחזקה בו הוא סימן להתעוררות עקירת הדם.

ביאור 'מעטשת'

א. טור - היינו מתעטשת דרך מטה.

ב. תוס' ורמב"ם - היינו מתעטשת דרך מעלה.

ש"ך - לדינא שניהם אמת.

אורך הפיהוק

רא"ש ותוס' - כולו הני וסתות המוזכרים במשנה איירי שמפהקת או מעטשת שעה או שתיים בשעה שרגילה לראות, אבל משום פיהוק או עיטוש חדא זימנא לא קבעה, מדמפליג בין תחלת וסת לסוף וסת ובחד פיהוק ובחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף. [לא נתבאר שיעורו אך עכ"פ ודאי שהוא יותר מג' פעמים, שבה"ל].

מחבר- ככל הנ"ל.

'יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפקת, דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחווה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת'.

כשקובעת לפיהוק וימים יחד אי חוששת לפיהוק לבד כושא"ק

א. ב"י- אם קובעת וסת לפיהוק ולימים ג"פ, חוששת לשניהם יחד, אבל לכל אחד לחוד אינה חוששת כוסת קבוע, אבל היא כן צריכה לחשוש כוסת שאינו קבוע.

מחבר- סתם בדבריו.

'ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת'.

ב. רמ"א- חלק על הבית יוסף, וס"ל שבאופן שקבעה וסת לפיהוק וימים יחד אינה חוששת אף לא כוסת שאינו קבוע. [ואמנם נחלקו הפוסקים אי היינו רק לגבי המיחוש שאינה חוששת לה כלל אבל לגבי הימים אזי היא כן חושש כושא"ק אף לרמ"א. וכך דעת הט"ז והחור"ד, אך הש"ך ס"ל דבין לענין המיחוש בין לענין הימים אינה חוששת כלל אף לא כושא"ק.]

'ודוקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזהו מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר בסמוך'.

לחם ושמלה- כהב"י שאף אם קבעה וסת לפיהוק ולימים יחד, צריכה לחוש לפיהוק לבד כוסת שאינו קבוע. ולפ"ז בנשים בנות זמנינו שלהרבה מהן יש מיחושים כמה ימים לפני בא הוסת צריכות לחוש לזה כמו לוסת שאינו קבוע. [וכ' השבה"ל שיתכן שכל מה שהחמיר הל"ש הוא רק כשהמיחושים רגילים לבוא ממש עם הוסת, אך אם בדרך כלל מקדימים יום או יומיים גם הלחור"ש לא החמיר.]

שבט הלוי- אין צורך להחמיר, כיון די"ל שאין הסימנים הללו ראייה לכוא הדם אלא על תהליך הפסולת ברחם שזהו תהליך מוקדם מבוא הוסת.

סעיף כ

וסת לימים ולפיהוק ובאופן שפיהוק בריחוק מהראיה

רשב"א וטור- וסת הימים המורכב עם פיהוק צריך שבכל הג'פ הפיהוק ואותו יום המסוים יהיה יחד ביום הראיה, אבל אם פיהוק בזמן אחר וראתה ביום המסוים בלא פיהוק קבעה וסת רק לימים בלא פיהוק, וכן להיפך אם ראתה רק בפיהוק בלא יום המסוים קבעה וסת רק לפיהוק בלא יום מסוים. וכן הדין האמור לעיל שאם בפעם הג' הרחיקה את הפיהוק מיום המסוים שראתה ביום אחד נחשב כאילו הפיהוק היה באותו יום המסוים שראתה וקובעת וסת בהרכבה לפיהוק ולימים. [וכבר נתבאר לעיל דלענין פיהוק דינא הכי לכו"ע, ומשום שפיהוק הוי כסימן שטבע של אשה זו לראות אבל לא שהפיהוק עצמו הוא הסיבה לראות].

מחבר- כנ"ל.

'פיהוק ב' פעמים בר"ח, וראתה ואחר כך פיהוק שלא בר"ח וראתה, הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח. אבל אם פיהוק ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית פיהוק בכ"ט לחדש, ולא ראתה, ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ר"ח'.

סעיף כא

וסת הפיהוק יחד עם תאריך כשלא קבעתו ג'פ

רשב"א וטור- פיהוק בר"ח וראתה חוששת לב' חששות גם לפיהוק לבד וגם לר"ח לבד, ולכך אם תפקד בתוך אותו החודש צריכה לחוש, ואם פיהוק ובדקה עצמה ולא ראתה שוב אינה חוששת לפיהוק, וכן חוששת לר"ח בלא פיהוק.

מחבר- כנ"ל.

'פיהקה בר"ח וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חדש, שמא תקבע לראש חדש'.

ט"ז- דייק מלשונו של המחבר 'ואסורה לשמש עד שתבדוק' שבכל וסת שאינו קבוע, אם עבר יום הוסת ולא בדקה שאסורה היא עד שתבדוק, והקשה ע"ז מלעיל ס"ד, דמשמע מהלשון שם שאף לכתחילה אם עבר יום הוסת ולא בדקה שאינה צריכה בדיקה אף לא לכתחילה, ותירץ דשאני פיהוק דגרע טפי כיון שדרך הטבע הוא באשה לפהק בשעת ראייתה או סמוך לה הוה ריעותא לפנינו שהיא טמאה. והנקה"כ תירץ דבפיהוק כל מה שאסורה הוא מיד אחר הפיהוק, אבל אם עבר זמן רב אחר הפיהוק מותרת, אבל כשתלוי בזמן, מיד אחר הזמן אפי' בסמוך לו כל שלא הרגישה מותרת.

סעיף כב

וסת הפיהוק עם הפלגה של ימים כשלא קבעתו ג'פ

רשב"א וטור- כמו שחוששת לפיהוק לבד כשזה עם וסת החודש, כמ"כ הדין בפיהוק עם וסת הפלגה, ולכך אם פיהקה היום וראתה ופיהקה לאחר ל' יום וראתה הרי שחוששת לפיהוק לבד אף בלא עוד ל' יום וכן חוששת לעוד ל' יום אף בלא פיהוק.

מחבר- כנ"ל.

'וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפהק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריך לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים'.

סעיף כ"ג

קביעת וסת הוא דוקא באותם מקרים

רשב"א וטור- כל אלו הוסתות שנקבעין ע"י מקרה אין אחד קובע עם חבירו אלא כל שפיהקה ג"פ וראתה קבעה וסת, אבל אם פיהקה פעם אחת ונתעטשה ב' פעמים אין מצטרפין. [הגרע"א הקשה שהיה לו להשמיע חידוש יותר אפי' באופן שפיהקה פעם אחת ופעם שניה נתעטשה ופעם שלישית חששה בפי כריסה דאפ"ה אינה קובעת].

מחבר- כנ"ל.

'כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבירו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחת ונתעטשה שתי פעמים, אין מצטרפים.'

וסת הפלפלין

גמרא- 'משנה: כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ואלו הן הוסתות, מפקת, ומעטשת וחוששת בפי כריסה נגד עזרה, ובשפולי מעיה צית הרהס ושופעת, וכמין צמרמורות אוזוזין אותה, צכך למודה להיות ככל עת שהיא רואה, וכן כיוצא בהן, וכל שקבעה לה שלשה פעמים הרי זה וסת. גמרא: ..וכן כיוצא בהן לאתויי מאי אמר רבה בר עולא לאתויי אשה שראשה ככד עליה ואבריה ככדים עליה ורותתת וגוסה אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לקמן בשמעתין אינה לריכה לא לשנות ולא לשלש ומפרש לה לשנות בוסתות כו"ל ימים שנים וסות דיוני משקבעתן שתי פעמים הוי וסת לוסתות דגופה כגון הני דמתניתין משקבעתן פעם אחת הוי וסת אחת למה שלא מנו חכמים וסת שלש וקמייבטיא ליה לשמואל למה שלא מנו חכמים מאי היא והכי קאמר שמואל אי שנועתי כן למה שלא מנו חכמים שלש אבל איי יודע מיהו שלשה למה שלא מנו חכמים לאתויי מאי אמר רב יוסף לאתויי ראשה ככד עליה ואבריה ככדין עליה ורותתת וגוסה א"ל אביי מאי קא משמע לך מתני' היא דקתי וכן כיוצא בהן ופירשה רבה בר עולא לאתויי הוי דהא פרשה רבה בר עולא אלא אמר אביי לאתויי אכלה שום וראתה ואכלה בצלים וראתה כססה פלפלים וראתה אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא דשמואל דאמר לניס שנים לוסתות אחד אמר ליה אביי את אמריתיה ניהלן ואהא אמריתיה ניהלן היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין כשיגיע עוד חמשה עשר אסורה לשמש שנתא תחזור לוסתה וכשיגיע יום עשרים נמי תאסר שנתא ונעכשו תקבע וסת ליום עשרים שלש פעמים ליום עשרים הותר יום חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים ואמרת לך עלה אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"ג בר רבי שאמר משום רבן שמעון בן גמליאל דלא הוי חזקה צביר מתלת זימני כדשמעין ליה לרבן שמעון בן גמליאל ככל דוכתי גלשי תנשא לרביעי לא תנשא (יבמות דף סד): אבל חכמים אומרים ראתה אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ואמרינן לך לשנות אמרת לך לשלש מיבעיא ואמרת לך לשנות בוסתות לשלש בימים ונימא זו דברי רבן שמעון בן גמליאל דהא קיימא לן ככל דוכתי דבעי שלשה זימני לחזקה הא קא משמע לך שמואל דר"ג רבכי כרבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה. [נדה סו. ג:]

א. רשב"א- ע"פ הגמ'. אכלה דברים החריפים וראתה, כגון שאכלה שום או בצל או פלפלין וראתה הרי שקבעה וסת לזה. אך וסת זו נקבעת רק בהרכבת ימים שווים.

ב. תוס' - וסת הפלפלין נקבע אפי' בלא ימים שווים.

ג. טור - ע"פ הב"י. למסקנת הגמ' ליכא הדין של וסת הפלפלין ושאר דברים חריפים. [ב"י ע"פ מה שהשמיט הטור דין זה. והיינו דס"ל שכיון שלמסקנת הגמ' לא קי"ל כתחילת דינו של אביי דקי"ל דבכל האופנים הוא בג"פ, א"כ אף המשך דבריו של אביי לא קי"ל כן וליכא דינא דוסת הפלפלין. אמנם הב"ח כ' דספוקי מספ"ל לטור אי וסת זה קובעת בימים שווים דוקא או אף בלא ימים שווים ולכך השמיטו.]

בית יוסף - מדברי הרא"ש והמרדכי משמע דמה שנקטה הגמ' 'אכלה שום וראתה אכלה בצלים וראתה..' היינו אפי' אם באותו וסת היה זה פעם אחת בשום ופעם אחת בכצלים ופעם אחת בפלפלין קובעת וסת לכל, וטעמא דמילתא דמ"מ הוחזקה זו לראות ע"י דברים חממים. [אמנם הגר"א חולק ע"ז וס"ל שהרא"ש רק נקט את לשון הגמ' ובמרדכי משמע להיפך.]

רמ"א - הביא את ב' השיטות הראשונות. וכהב"י שקובעת ע"י ג' מיני אכילות.

'אכלה שום וראתה, אכלה בצל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יש אומרים שקבעה לה וסת לראיה ע"י כל אכילת דברים חממים. (הרא"ש פרק האשה ומרדכי ריש שבועות). וי"א שכל זה שתראה ע"י מאכל דינו כמו שתראה ע"י קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. (ב"י לדעת הרשב"א) וי"א שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שבגופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים שווים. (ב"י בשם תוספות).'

תוה"ש - יש לחוש לב' הדעות לחומרא.

אם נקבע לשאר דברים ע"י אכילת שום ג'פ

הגרע"א - באופן שראתה ע"י אכילת שום ג' פעמים לא קבעה וסת לשאר הדברים החריפים כי אם לאכילת שום. [כשם שאמרי' לענין שור המועד דקי"ל שאם נגח ג'פ שור אינו מועד לשאר מינים.]

היאך נעקר וסת זה

חוו"ד - אשה שקבעה וסת לדברים חריפים, כדי לעקור את הוסת מספיק שלא תראה ג'פ ע"י אכילת שום ויעקר גם לשאר המינים. אמנם אם לא ראתה ע"י שאר דברים חריפים [שלא קבעה על ידם] לא נעקר לגבי מה שקבעה.

סעיף כד

זמן החשש בוסתות הגוף

גמרא- 'משנה היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות צוסתות דגופה קאמר טמאות בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה וכל הלילה משמשת ואם עבר הגן החמה ולא ראתה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא רבי יהודה אומר כל היום שלהמוותרת לשמש משעבר הגן החמה ולא ראתה אצל כל הלילה שלפני הגן החמה של וסתה אסורה לשמש ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הגן החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף ליליא נקמיי דלומעני תחלת יוננא ואין אכריין לה כל עונת וסתה מנולאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמייר: גמרא תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות דברי רבי יהודה ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה היו או יום או לילה ומי שוסתה צלילה ואפילו צסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ציום ואפי' צסופו כל היום אסורה ורבי יוסי מתיר עד שש שעות דשעות דייקון הואיל ווסתה צשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה וחוששת בשש שעות שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה עברו שש שעות ולא ראתה אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו ללי ערב וצשצע כבר נטו האללים שהחמה צמערב'. [נדה סג:]

רשב"א וטור- ע"פ הגמ' מתבאר שאשה שיש לה וסת הפיהוק בלא הרכבת ימים, חוששת רק לאותו הזמן של הוסת [היינו הפיהוק], והיינו אם רגילה לראות בתחילת הפיהוק חוששת לכל הוסת, דחיישי' שתראה במשך כל אותו הזמן, ואם רגילה לראות בסוף הוסת אינה אסורה אלא בסוף הוסת ולא בתחילתו ולאחר הוסת מותרת מיד אפי' באותה עונה.

מחבר- כנ"ל.

זכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו.

כשהראיה נמשכת לאחר הוסת

א. רשב"א- כל האמור לעיל שבוסתות הגוף אינה חוששת לאחר זמן הוסת זהו דוקא באופן שהראיה כולה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם הראיה נמשכת גם לאחר הוסת אסורה היא עד סוף אותה העונה. [הב"י הקשה על הרשב"א דהא ס"ל לענין וסת הימים שאם הראיה נמשכת לאחר העונה אינה צריכה לפרוש יותר מהעונה והיינו דאזלי' בתר תחילת הראיה ולכאורה זה סותר את הדין כאן דל"א בתר תחילת הראיה ותירץ דודאי אזלי' בתר תחילת הוסת אלא שהשיעור להיאסר הוא לכל הפחות עונה, ולכך כיון שמוטל עליה חיוב פרישה מלבד זמן הפיהוק, אינו יכול להיות פחות מעונה.]

ב. יש מפרשים- אף באופן שהראיה נמשכת לאחר הוסת אינה חוששת לאחר הוסת אף לא בתוך העונה. [הב"י העלה צד דכ"ז הוא בוסת הפיהוקים, אבל בוסת הקפיצות לשיטות דס"ל שקובעת בהם לחודייהו בכה"ג לכו"ע חוששת לכל העונה, אבל במסקנת דבריו כ' דאף בוסת הקפיצות ס"ל לאלו השיטות שאינה חוששת לשאר העונה אף כאשר הראיה נמשכת לאחר הוסת.]

מחבר- כהרשב"א.

'במה דברים אמורים, בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת.'

כשהראיה באה כבר קודם הוסת

ש"ך- באופן שהראיה באה אף קודם הוסת חוששת היא אף לעונה שקודם הוסת. ותמה החו"ד דהא מיירי בסעיף זה בוסת שאינו מורכב וא"כ היאך נדע שמגיע הוסת כדי שנחשוש לפניו, [ואין לומר דמיירי בהרכבת ימים שבזה ס"ל לנקודה"כ בסעיף הבא שאף אם לא רואה לפני הוסת צריכה לחשוש לעונה שלפני]. וביאר החו"ד דבאמת מיירי בוסת שאינו מורכב, ובוסת הגוף באופן שרואה אף לפני כן כוונת הש"ך שצריכה היא לחשוש לעונה בינונית.

סעיף כ"ה

זמן הפרישה בוסת הגוף המורכב עם ימים

רשב"א- כל האמור לעיל שבוסתות הגוף אינה חוששת לאחר זמן הוסת זהו דוקא באופן שהוסת פשוט שאינו מורכב עם ימים אבל באופן שהוסת מורכב עם ימים שבא הוא לזמן ידוע אז ודאי שאסורה כל עונת הוסת כמו בוסת ימים גרידא.

מחבר- כנ"ל.

'אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא.'

אם צריכה לפרוש באותה העונה אף קודם הוסת

א. ט"ז- באופן הנ"ל שוסת הגוף הוא מורכב עם זמן ידוע שכ' המחבר שצריכה לפרוש כל עונת הוסת, היינו המשך העונה מזמן שבא הוסת אבל לפני כן אינה צריכה לפרוש. [כ' כן כדי ליישב שי' הראב"ד שהוא מקור הדין הזה, ובמקום אחר כ' בכה"ג שאינה צריכה לפרוש את כל העונה, ולזה יישב דבריו דכוונת הראב"ד שאינה צריכה לפרוש כל העונה היינו לפני הוסת, ודבריו כאן היינו לאחר הוסת].

ב. נקודה"כ- אף קודם הוסת צריכה לפרוש כל העונה, וכדמשמע לישנא 'כל עונת הוסת'. [ואת שי' הראב"ד יישב, דמש"כ במקו"א שאם הוסת יש לו יום קבוע שאינה חוששת לכל העונה, היינו באופן שהוסת בא לזמן ידוע, אבל לא היה לה וסת קבוע לכך, והיינו שהיתה מפקת כל ר"ח אבל רק בב' ר"ח היתה רואה ובשאר הפיהוקים לא ראתה שע"ז כ' הראב"ד שאינה חוששת לכל העונה].

סעיף כו

היאך וסת הגוף נעקר

רמב"ן- וסת הגוף נעקר כמו בוסת הימים. שאם היה לה וסת הגוף פשוט שאינו מורכב עם הימים אזי עוקרתה ע"י שיהיה לה הוסת ולא תראה, ואם הוסת הגוף שקבעה הוא מורכב עם הימים אזי עוקרתה ע"י שלא תראה בשעת הוסת באותו יום המסוים, אבל לא מהני לה ע"י שלא תראה בשעת הוסת בלא יום המסוים או ביום המסוים בלא הוסת.

מחבר- כנ"ל.

'כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, היתה מפקת פעם אחת, וראתה, כשתפק פעם אחרת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר.'

חור"ד וסד"ט- הדין האמור שאם קבעה וסת הגוף מורכב עם ימים שאינה עוקרתה ע"י שלא תראה ביום המסוים בלא הוסת, היינו רק לענין זה שעדיין תצטרך לחוש לאותו יום עם הוסת משעת הגעת הוסת עד סוף העונה, אבל היא כן עקרה את החשש לענין מתחילת אותה העונה עד הגעת הוסת והיא לא צריכה לחוש מתחילת העונה אלא מהגעת הוסת.

סעיף כז

דין תינוקת

גמרא- 'תנו רבנן תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואט"ג דלגבי בחולת דמיס צמתני' תן צמנה אמרו דין שעתן צראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה נעט לעת הני מילי בהגיע זמנה לראות דמיס דדמיס מזויין זה ובהדא זימנא איתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות לריכה שתחזק בחזקה גמורה וצתרי זימני הויל חזקה דהא מתניתין רבי היא וכדמוקמינן ליה לקמן הילכך בשתי ראיות הויל חזקה ובשלישית מטמאה נעט לעת ובההיא ראייה דאיתחזק בה לא גזרו רבנן טומאה למפרע כי היכי דבתולה דמתני' דהגיע זמנה לראות דמיתחזק בהדא ראייה ואמרו רבנן דיה שעתה צראייה אף זאת המוחזקת צראייה שניה דיה שעתה עד שתראה

ב. רשב"א ורמב"ם - אף לרשב"ג קטנה חוששת כבר מהפעם השלישית, ובטעם הדבר הוא משום שאחר שראתה ג' פעמים, שתי פעמים האחרונות מגלים על הפעם הראשונה שגם היא היתה חלק מהראיות והרי יש כאן ג' ראיות.

גדר 'קטנה'

גמרא - 'תניא כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיינן שעתן כתמן טמא למפרע דר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיינן שעתן כתמן כראיתן ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים'. [גיה ה.].

גמרא - 'איבעיא להו תוך זמן כלפני זמן או כלאחר זמן למאי הלכתא אי לנדרים לאו כלפני זמן דמיא ולא כלאחר זמן דמיא אלא לעונשין... אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן'. [גיה מה: מו.].

גמרא - 'אחד לי בן תשע שנים ויום אחד ואחד לי בן עשרים שלא הביא שתי שערות'. [גיה מה: מו.].

א. רש"י - גדר 'קטנה' היינו שלא הגיעה לימי הנעורים, דהיינו ל"ב שנים וגם לא הביאה סימני נערות, אבל אם הביאה סימנים או שהגיעה ל"ב שנים הרי היא 'גדולה'. [ע"פ הגר"א].

ב. שאר הפוסקים - גדר 'גדולה' היינו גם שהגיעה לימי הנעורים דהיינו בת ל"ב שנים, וגם שהביאה סימנים, אך זה בלא זה לא מהני, ואף שנים בלא סימנים לא מהני כמבואר בגמ' מז. ששנים בלא שערות חשיב כקטן.

מחבר - כהרשב"א. וכהפוסקים דקטנה היינו או בשנים בלא סימנים או בסימנים בלא שנים.

'תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות, אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צ' יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה. ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה (פי' נהוגה) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת. לפיכך, ראייה ראשונה שממנה התחילה (לדלג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות'.

אם דברי המחבר שנקט לשון 'בינוניות' הם בדוקא

ש"ך - דברי הרשב"א והמחבר דנקטו לשון ג' עונות בינוניות הם בדוקא, והיינו דאף שוסתה היה ביותר מל' יום כגון מל"ה לל"ה שבכל אשה בשביל לעקור את וסת היתה צריכה שלא לראות ק"ה יום, אפ"ה בקטנה סגי לעקור בג' עונות של אשה רגילה דהיינו צ' יום. וכן להיפך דהיינו שהיתה רגילה לראות בפחות מל' יום והפסיקה לראות ג' עונות שהיתה רגילה לראות בהן דהיינו פחות מצ' יום, אינה עוקרת

את וסתה והרי היא ככל אשה שאם תראה שוב כאותו וסת שהיה לה חוזר וסתה וגם שכבר לכל ראייה חוששת היא לוסת החודש, ומשום שרק בג' עונות בינוניות שהם סתם וסת של אשה חשיב לעקירת וסתה שתחשב כמו שלא ראתה מעולם. [אמנם בדרישה הקשה אמאי נקט הרשב"א לשון 'ג' עונות בינוניות' ולא אמר 'ג' עונות שהיתה רגילה לראות בהן, ומשמע שחלק על דין זה וצ"ע].

ראתה לאחר שהפסיקה ג' עונות ג"פ לא שווים, אי חוששת לוסשא"ק

א. ט"ז- כשרואה ג' ראיות שאינן שוות לאחר ג' עונות שלא ראתה, שמבואר בדברי הרשב"א והמחבר שאינה חוששת לוסתה הראשון עד שתקבענו, היינו שאינה חוששת כוסת קבוע, אבל עכ"פ היא כן חוששת בכה"ג לוסת שאינו קבוע, ולפ"ז לאחר הפסקה שניה של ג' עונות שלא ראתה [דהיינו קטנה שראתה ג"פ ואז לא ראתה ג' עונות ואז ראתה ושוב לא ראתה ג' עונות וראתה], הרי שמהראיה שתראה שוב תחשוב לוסת שאינו קבוע, שמההפסקה הראשונה יש כאן ג' ראיות ודינה הוא לחשוב לזה כושא"ק וכאמור.

ב. נקודה"כ- בכה"ג שרואה ג' פעמים שאינם שווים לאחר ג' עונות שלא ראתה, אינה חוששת אף כוסת שאינו קבוע. כמבואר בפשטות לשון הרשב"א והמחבר שאינה חוששת משמע לכל דבר אינה חוששת. וכן שיטת הבי"י והב"ח, שלאחר הפסקה שניה של ג' עונות שלא ראתה אינה חוששת מהראיה הראשונה אלא רק מהראיה השלישית, ומבואר ג"כ שבג' ראיות שראתה לאחר ההפסקה הראשונה שאינם שוות אינה חוששת אף לא לושא"ק.

סעיף כח

דין זקנה

גמרא- 'משנה: רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כרבי אליעזר.. איזוהי זקנה כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה'. [גדה ז. ז:]

מחבר- כהמשנה.

'וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון.'

לענין וסת שאינו קבוע

רמ"א- ע"פ הרשב"א [הובא בסעיף הקודם לענין קטנה].

(וקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע) (ב"י בשם הרשב"א).

כאמור בסעיף הקודם נחלקו הט"ז והנקודה"כ אי בקטנה שעברו עליה ג' עונות שלא ראתה בהם ואז ראתה ג"פ שאינם שווים אי חוששת לוסת שאינו קבוע. דלהט"ז חוששת, ויפרש את דברי רמ"א דהיינו דוקא כשלא ראתה ג"פ, אבל כשתראה ג"פ אזי היא כן חוששת לושא"ק. והנקודה"כ דס"ל שאינה חוששת אף לא לושא"ק כל עוד ולא קבעה וסת, א"כ יפרש את דברי רמ"א אלו כפשוטם דבכל גווני אינה חוששת לושא"ק.

סעיף כט

גדר זקנה

גמרא- 'איזו היא זקנה כל שעברו עליה שלש עונות [סמוך לזקנתה]: היכי דמי סמוך לזקנתה, אמר רב יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא. ורבי שמעון אומר כל שקורין לה אמא אמא ואינה בושה. ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר כל שאינה מקפדת, וחד אמר כל שאינה בושה, מאי בינייהו, איכא בינייהו בושה ואינה מקפדת. וכמה עונה, אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עונה בינונית שלשים יום, ורבא אמר רב חסדא עשרים יום, ולא פליגי מר קחשיב ימי טומאה וימי טהרה מלאייה ועד לאייה שלשים יום, ימי טומאה עשרה שבעה לדה ושלשה לזיבה ועשרים ימי טהרה ומר לא חשיב ימי טומאה' [נדה ט. ט:]

טור- הלכה כר' שמעון דאמר דכל שקורין לה אמא ואינה בושה. [ומשום דהלכה כר"ש כלפי ר"י, ב"י. אך הט"ז חלק על כלל זה וס"ל דהלכה כמוהו משום דאמוראי נחלקו בשיטתו, וכן דר"ש אינו תנא אלא ר' שמעון בן לקיש שהלכה כמותו.]

ב"י- מדברי הראשונים מבואר דהלכה כמ"ד 'כל שאינה מקפדת'.

תוס'- ע"פ הירושלמי. דין הזקינה [הן למ"ד שאינה בושה והן ומ"ד שאינה מקפדת] אינו תלוי בכל אשה ואשה, אלא הוא סימן כללי שכל שראויה לקרותה אמא ואינה בושה חשיבא לזקינה.

מחבר- כר' שמעון דכל שקורין לה אמא.

'איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שראויה) (טור) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת'.

א. ט"ז- המחבר פסק כמ"ד ואינה בושה.

ב. גר"א- המחבר פסק כמ"ד ואינה מקפדת.

סעיף ל'

חזרה וראתה [לאחר שכבר הפסיקה]

גמרא- 'תנו רבנן זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה דכיון דעשהה כך שלש פעמים אין זה סילוק דמיים אלא שינוי וסת וכי תימא תיגלי מלתא למפרע שאף בראשונה מתוך שדמיים מלויין בה ראתה ונעמא עהרות למפרע לא אחמור רבנן כולי האי צמעת לעת ולא (מיבעיא) שכוונה שראתה שלש ראיות הללו בתשעים יום או ציוס תשעים ואחד אלא אפי' פחתה כגון ראשונה לתשעים ושלושה ושינה לכוף תשעים ושינים ושלושית לתשעים ואחד או הותרה כגון ראשונה לצי"א ושינה לצי"ב ושלושית לצי"ג אפילו הכי מנעמאה מעת לעת ולקמן פריך מצי אפילו הא ודאי הכי הוא דמנעמאה מעת לעת דכיון שפחתה או הותרה צמא נערה וסת אין כאן סילוק דמיים אין כאן אצל אס כוונה יש כאן וסת ודיה שעתה (ואפילו) והותרה אפי' פחתה ולא מבעיא כוונה אדרבה כי כוונה קבעה לה וסתה ודיה שעתה וכי תימא רבנן היא דפליגי עליה דרבי דוסא דאמרי אשה שיש לה וסת מטמאה מעת לעת איפכא מבעי ליה ולא כשפחתה או הותרה בלבד אמרו חכמים שחמאה מעת לעת ולימא ולא שפחתה והותרה אלא אפי' כוונה דאיכא למימר יש כאן קביעות וסת ודיה שעתה אפילו הכי מנעמאה מעת לעת כרבנן דפליגי עליה דרבי דוסא תני לא שפחתה והותרה אלא אפי' כוונה ואיבעית אימא סמי מכאן אפילו ורבי דוסא היא והכי קאמר ולא כשכוונה דאי כוונה קבעה וסת ודיה שעתה אלא שפחתה והותרה ה"ק ולא שכוונה אלא שפחתה והותרה אבל כוונה קבעה לה וסת ודיה שעתה ומני רבי דוסא היא'. [נדה ט:]

מחבר- בהגמ'.

'חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות'.

סעיף לא

חזרה לראות בעונות שהיתה רגילה בהן

רשב"א- זקינה שהפסיקה לראות אשר דינה כדין תינוקת שכבר אינה חוששת, במקרה שתראה שוב כמו וסתה שהיה לה מקודם, הן אם זהו בוסת החודש שחזרה לראות באותו תאריך, הן בוסת ההפלגות שראתה פעמיים עם הפלגה כמו שהיתה רגילה, צריכה לחשוש וחוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שהדילוג הזה לאו סילוק דמים היה אלא מקרה ועכשיו חזר הוסת למקומו ואינו נעקר ממנה עד שיעקר שלש פעמים, והראיה מדבעי גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות הדר קא חזיא בעונות מאי, ולא בעי נמי גבי זקנה, אלמא בזקנה פשיטא להו דאי הדר חזיא בעונות חזרה לחזקתה.

מחבר- כהרשב"א.

'חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון, אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה

תחלה, אם בשאר הוסתות, אפי' בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה. ובזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות'.

סעיף לב

קביעת וסת בימי נידה וזיבה

בימי נידה

גמרא- 'משנה: אף על פי שאמרו דיה שעתה צאשה שיש לה וסת צריכה להיות בודקת בכל יום שחריט וערצית כשאר נשים חוץ מן הגדה משראתה יום אחד עמאה שבעה ואינה לריכה צדיקה כל שבעה שהרי בלא ראייה היא עמאה.. גמרא: חוץ מן הגדה דבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה, הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה כגון ראתה צראש חודש וחזרה וראתה צע"ו לחודש כשעומדת צמיס שהיא ראויה לזיבה דהיינו י"א יום שצין נדה לגדה וחזרה וראתה צראש חודש וצע"ו לחודש וחזרה וראתה צע"ו לחודש ולא ראתה צראש חודש שלפניו שקבעה לה וסת לע"ו צחודש ומנערפין תרתי ראוות דינוי זיבה להך ראייה לקביעות וסת ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה כגון ראתה צראש חודש וחזרה וראתה צחמושי צחודש דהיינו נדות וחזרה וראתה עוד פעמיס צחמושי צחודש לא קבעה וסת שאין ראיית ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה שפיר קמי צמתיתין דלא צעיא צדיקה דאי לענווי עמאה היא ואי לקבוע וסת ולידע אם תשנה וסת שלשה פעמים ליום אחר שאינה למודה עד עכשוי הא אמרת דלא קבעה, אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דיילמא קבעה לה וסת אמר לך רבי יוחנן כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום כדמפרש אליבא דר' יוחנן בשילהי פ' צנות כותיס (לקמן דף לג) כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ושמשה וריש ירחא דהוה ראייה צתרייתא צינוי נדוזה דלפילו הכי הוה קביעות וסת צריש ירחא כדמפרש התם דלמר וסתה צריש ירחא קבעה והא דלקדים וחזאי דניס יתירי איתוספו צה דהא ודאי קבעה משום דתחילת הוסת הוחק מנעין סתום וגם ראייה אחרונה חשצין לה מנעין סתום כדלמר הא דלקדים וחזאי תוספת דניס הוא אצל מנעין פתוח כגון שהראויות הראשונות של וסת יכו בתוך ימי נדה כי מתניתין (דלא מייירי צתחלת נדה דהא לא מפליג צה מיידי אלל סתמא קמי חוץ מן הגדה) הילכך לא צעיא צדיקה צינוי נדות שהרי נפתח מעינה ואלפילו היא רואה לא תקבע וסת לישנא אחרונא מנעין סתום שראתה היום ופסקה וחזרה וראתה צרציעי או צחמושי לנדתה אצל מנעין פתוח כגון שלא פסקה וראתה א' צ' ג' ד' לחודש וראתה פעם שניה צד' צחודש וכן שלושית לא מוהיא ראייה דרציעי צחודש דנדות קמא לניקבע ומתניתין צנועין פתוח וראשון ישר צעיי אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי'. [נדה יא.]

מבואר בגמ', שנחלקו ר"י ור"ל אי אשה קובעת וסת בימי נידתה, והיינו באופן שראתה ממעין סתום, דהיינו שב' ראיותיה הראשונות היו ממעין סתום, שאז אם הראיה השלישית הוא ממעין פתוח אמרי' שעיקר הראיה הוא מהראיה האחרונה והראיה הראשונה [של הפעם השלישית] הוא דמים יתירים, אבל באופן שגם ב' הראיות הראשונות הם ממעין פתוח שאז עיקר הראיה הוא מהראשונה והראיה האחרונה הוא בימי נידתה אינה קובעת.

בימי זיבה

גמרא- משנה: כל אחד עשר יום בחזקת טהרה אחר הנדות אשה עומדת בחזקת טהרה ובגמרא מפרש לנאי הלכתא..

גמרא: למאי הלכתא.. רב הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה כגון ראתה ג' פעמים מט"ו לט"ו אין זה וסת לענין דיה שעתה או לענין שאם לא בדקה תהיה טמאה דמט"ו לט"ו הווי ימי זיבה וכן כל הימים מששלמו ז' ימי נדות עד י"ח דשלמי ימי זיבה בהדי נדות אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה שמועה מתמיה ולא תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (גדרים דף מא) א"ל אביי את אמרת ניהלן קודם חוליין ואהא אמרת לן על משנה זו אמרת לנו משמיה דאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה היתה למודה רגילה להיות רואה יום ט"ו (יום) לקמן מפרש ליום ט"ו לטבילתה ושינתה ליום כ' פעם אחת זה וזה אסורין לשמש שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין אין צ"ל ט"ו שעבר שאסור שהרי כל היום המתינה שמא תראה דקי"ל דחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה ואין צ"ל יום כ' שראתה בו שהרי נדה היא אלא ה"ק כשיחזור ויגיע ט"ו אסורה לשמש שהרי יום וסתה הוא ועדיין לא דילגתו אלא פעם אחת ואין וסת נעקר בפחות מג"פ וכשיגיע יום כ' לראייה של כ' אסורה לשמש שמא תקבע וסת מכל' לכ' שהרי שינתה פעם אחת ליום כ' וכן פעמים ליום כ' זה וזה אסורין יום ט"ו ויום כ' הבא אבל ג' פעמים ליום כ' הותר יום ט"ו ונאסר יום כ' ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש דליום ט"ו הוי וסת קבוע דליבעי תלתא זימני למיעקריה אלא שהיתה רגילה לראות יום ט"ו לטבילתה לסוף ז' ימי נדה ורואה ליום ט"ו שהוא יום כ"ב לראייתה דכבר שלמו ימי זוב לסוף י"ח והרי ד' ימים שהגיעו ימים שראויה להיות בהם נדה שהן כ"ב לראייתה דהתם בימי נדתה קאי לה אבל ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה. [נדה לה: לט.]

רשב"א- אף שמבואר בגמ' לט. באופן פשוט שאין אשה קובעת וסת בימי זיבה, היינו דוקא באופן שקבעה ממעין פתוח דהיינו שגם הראיות הראשונות הם ממעין פתוח שראתה בריש ירחא ובי' כך ג"פ שבאופן כזה אמר' שאינה קובעת בימי זיבה, אבל אם ראתה ממעין סתום דהיינו שב' הראיות הראשונות היו בי' לחודש בלא שראתה בריש ירחא ובראייה השלישית ראתה בריש ירחא ובי', ככה"ג היא כן קובעת וסת בימי זיבה. [וביאר הב"י שכ' כן משום דמשמע מהסוגיא בדף יא. דכל מחלוקת ר"י ורשב"ל אם אשה קובעת וסת בימי נידתה הוא דוקא בימי נידה, אבל בימי זיבתה לכו"ע היא קובעת, וכדי שלא יסתור לסוגיא דדף לט. חילק בין אם ראתה ממעין פתוח למעין סתום.]

רמב"ן ורשב"א- באופן שראתה ממעין פתוח שמבואר שקובעת אף בימי נידתה, ומשום דאמר' שראייתה של כ"ה הוא דמים יתרים, מ"מ היא צריכה לחשוש לראיה של כ"ה כוסת שאינו קבוע.

וסת בימי זיבה אי חוששת כוסת שאינו קבוע

גמרא- אמר רב פפא אמרייתא לשמעתיא קמיה רב יהודה מדסקרתא מקבע לא קבעה בתוך ימי זיבה דחבשו ג' זימני לנעקריה דחדא זימנא הוא דעקר לה ואם ישבה ולא דקדק עהורה מיחש מהו דניחוש לה אם היתה רגילה מט"ו לגזי דהיינו תוך ימי זוב ניי ציטא לניחש ולא תשמש ליום ט"ו קודם ראייה שמוא תראה אישתיק ולא א"ל ולא מידי אמר רב פפא נחזי אנן היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין ואמר רב יהודה אמר שמואל דהאי ט"ו היינו לנבילה שהוא כ"ב לראייתה ושינתה לכ"ז וקתני דכי מטוי יום כ"ב אסורה לשמש וקס"ד דהאי כ"ב לאו לראיית דילוגא קאמר אלא כ"ב לאותו יום שהיתה ראויה לראות בו ודילגתו דהוי יום י"ז לראייתה ובתוך ימי זיבה היא לראיית כ"ז וקתני אסורה ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה ושינתה ליום כ"ז דכי הדרי ואתו עשרין ותרתי קיימא לה בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסורין דכי הדרי אלו כ"ב לחשבון יום שהיתה ראויה לראות בו כשדילגה בה קיימא לה בימי זיבה לחשבון ראייתה כדפרשית וקסבר רב פפא יום עשרין ותרתי דאסרינן עלה מיום כ"ב מניין כלומר לאו כ"ב לראיית דילוגא שהיה כ"ז אלא כ"ב מיום שהיתה ראויה לראות לנימורה ומדקרי לכו רב פפא ימי זיבה קסבר נדה ופתחה ימי נדותה חוצה מעשרין ו' מניין דהיינו מיום ראיית דילוגא ומיום ראיית כ"ז עד השתא לא הווי (לה) י"ז דאי ליום שראויה לראות כשדילגה מניין ימי נדות חוצה לא הווי קרי לכו ימי זיבה דהא חלפו לכו כ"ב מההוא זימנא אלמא דחיישינן לה וקסבר רב פפא עשרין ותרתי מעשרין ותרתי מנינן

בין בימי זיכה חוששת לה.

א. נקודה"כ- דינו של הרמב"ן שלאחר חומרא דר' זירא אשה כן קובעת וסת בימי נדה וזיכה הוא רק לחומרא אבל לא לקולא, והיינו שאם תקבע וסת בימי נדה עדיין תצטרך לחוש לוסת שאינו קבוע ולעונה בינונית שהרי מן התורה היא לא קבעה ולא יתכן שמחמת חומרא דר"ז יצא קולא. [ולכן תמה על השמטת המחבר מדין זה].

ב. תורה"ש- דינו של הרמב"ן שאין אשה קובעת וסת בימי נדה וזיכה הם אף לקולא, והיינו שאם תקבע וסת בימים אלו לא תצטרך לחוש לוסת שאינו קבוע ולעו"ב, ומשום דקי"ל ווסתות דרבנן לכך לא החמירו בזה שרצו שלא יהא שום הבדל בין ימי נדה וזיכה לשאר הימים שכך יתקבע חומרת ר"ז.

ג. ראב"ד- [ע"פ הגר"א.] אף האינדנא לאחר חומרא דר"ז עדיין ישנו לדין התלמוד שאין האשה קובעת וסת בימי נדה וזיכה אף לא לחומרא.

כש' המחבר

א. ש"ך ותורה"ש- מסתימת המחבר משמע דס"ל כהרמב"ן והטור שעכ"פ לחומרא אשה קובעת בימי נדה וזיכה. [וכאמור נחלקו הש"ך ותוה"ש אי היינו אף לקולא]

ב. גר"א- מדהביא [בסעיף זה] את דברי הראב"ד וכפי הגירסא דגרסינן 'ורביעית בכ' לחודש', א"כ מבואר דס"ל שאף בזמן הזה אין אשה קובעת וסת בימי נדה וזיכה [להלן יתבאר זה]

וסת בתוך וסת

רמב"ן- פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה ג"פ בר"ח ורביעית בשני לחדש ובר"ח וכן בחמישית ובששית הרי קבעה ב' וסתות. [והא דנקט באופן הזה שאת הוסת השניה ראתה לאחר כל הג' פעמים של הוסת הראשונה ולא נקט שראתה את הוסת השניה בתוך הוסת הראשונה, כ' הט"ז שהחידוש הוא שאפי' שכבר נקבע וסת אפ"ה חוששת לוסת הבאה. והגר"א כ' דס"ל כהראב"ד שאף האינדנא אשה לא קובעת וסת בתוך ימי נידתה ולכך כיון שהוסת השניה הוא בכ' לחודש (כך היה גירסתו ראה בסמוך), א"כ הוה הראשונה שהוא בר"ח לא יוכל להיות יחד עם הוסת השני כיון שר"ח אחר י' ימים לא נקבע שהוא תוך ימי נידתה]

מחבר- כהרמב"ן.

'פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות.'

א. דרישה וט"ז- הגירסא ברמב"ן הוא 'ורביעית בכ' לחודש'. ויוצא שאף בכה"ג שראתה בראית ב' ימים רצופים קובעת וסת ממעיין פתוח.

ב. ב"ח וש"ך- הגירסא ברמב"ן הוא 'ורביעית בכ' לחודש'. ומשום שבמקרה שהראיה הרביעית היא בב' לחודש א"כ אין הראיה בכ' קביעות לוסת דהדין בראית ב' ימים רצופים הוא שתמיד הולכים אחר תחילת

הראיה. לכך יש לגרוס בכ' שהראיה בר"ח הוא יותר מב' ימים שאז הראיה שבר"ח נחשב הוא לקביעות וסת. [הגר"א למד גירסא זו 'ורביעית בכ' לחודש' דס"ל שאף בזמן הזה אשה אינה קובעת וסת בימי נדה ולכך אילו היתה רואה בכ' לא היתה קובעת כיון שהוא בימי נדה ולכך דוקא בכ' קובעת שאי"ז ימי נידב וזיבה ולכן גם המקרה הוא באופן שקבעה תחילה בר"ח משום דבלא"ה לא היתה קובעת בר"ח שאחר הכ' שהוא בימי זיבה].

נוב"י- הסתפק אם היא תצטרך לחוש לוסת החדש [של הכ'] כבר בפעם הראשונה כוסת שאינו קבוע, ואף שהדין הוא שכשיש וסת קבוע לא חוששים לשאינו קבוע כל עוד אין הקבוע נעקר מ"מ י"ל דדוקא היכא שהוסת החדש [שאינו קבוע] בא לאחר הקבוע באופן שלא בא הקבוע אז אמר' שכשיבוא הקבוע איגלאי מילתא שהלא קבוע היה דמים יתירים ועיקר ראיתה הוא בהקבוע אבל בגוונא דידן שהלא קבוע בא יחד עם הקבוע א"כ אין לנו ראיה לאחמ"כ שהעיקר הוא הקבוע ושהלא קבוע הוא דמים יתירים שהרי עדיין שניהם באים יחד וא"כ תצטרך לחוש לזה כוסת שאינו קבוע והניח בצ"ע.

סעיף לג

דין מעוברת ומניקה

אי קובעת וסת בימי עיבורה [כוסת קבוע]

גמרא- 'משנה: רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימה אף על פי שנשואה מעוברת משיודע עוברת מניקה עד שתגמול את בנה נתנה בנה למניקה גמלתו או מת ר"מ אומר מטמאה מעת לעת וחכמים אומרים דיה שעתה עד כ"ד חדש שהוא זמן הנקת התינוק. ..רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלא ראתה שלש עונות דיין שעתן אצל לא עברו עליה לא ופליג אדריז אלעזר ואתיק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משגולד ובמה אמר דיה שעתה בראייה ראשונה שראתה הבתולה או הנשואת או הזקנה לאחר שלש עונות אבל בשניה מטמאה מעת לעת שהרי חזרה לקדמותה להיות דמוס מנזיט בה ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דיה שעתה'. [נדה ז. ז:]

גמרא- 'משנה: אף על פי שאמרו דיה שעתה צאשה שיש לה וסת צריכה להיות בודקת בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים חוץ מן הנדה משראתה יום אחד עמאה שצעה ואינה לריכה צדיקה כל שצעה שהרי צלל ראייה היא עמאה, והיושבת על דם טוהר דלמה לה צדיקה אפילו תראה דם טוהר היא, ומשמשת בעדים אפי"פ שיש לה וסת לריכה לשמש צעדים ולצדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש חוץ מיושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים ד' לילות דהיא אינה לריכה לשמש צעדים שהרי דמה טוהר ואפילו נשתנו מנראה דמיה הואיל ושמשא אמרינן דמשום תשמיש נשתנה אצל שחרית וערבית היכא דלא שמשא אחר צעילה ראשונה לריכה צדיקה כדמפרש בגמרא שגא נשתנו מנראה דמיה שלה, ופעמיים צריכה להיות בודקת כל אשה שחרית ובין השמשות שחרית להכשיר עהרות של לילה ערבית להכשיר עהרות של יום כדאמרינן טעמא כריש פירקין ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה עם צעלה, יתירות עליהן כהנות בשעה שהן אוכלות בתרומה רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה: גמרא: ..והיושבת על דם טוהר: קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר, הניחא לרב דאמר מעין אחד הוא דם הבא בחוץ ז' של לידה ודם הבא לאחר שצעה נמשין אחד הוא התורה טמאתו תוך שצעה לזכר וי"ד

לנקבה והתורה שהרתו כל ימי הטוהר שפיר קתני מתניתין דלא צריא צדיקה דהא צין פסקה וצין לא פסקה עומאה היום וטוהרה לנחך, אלא ללוי דאמר שני מעינות הם נפתח הטומא כל ימי הלידה ונסתם הטוהר ולסוף שצטה לזכר וי"ד לנקבה נסתם הטומא ונפתח הטוהר ואוקימונא התם דשופעת מתוך שצטה לאחר שצטה ס"ל ללוי דאפילו צשמוני לעולם היא עומאה עד שתפסוק דהא לא נסתם הטומא תבדוק דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא, אמר לך לוי הא מני בית שמאי היא דאמרי מעין אחד הוא, וסתם לך תנא כבית שמאי, סתם ואחר כך מחלוקת הוא וכל סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, ואי בעית אימא מי קתני מבקשת לישב יושבת קתני שכבר נכנסו ימי טוהר, אי יושבת מאי למימרא, מהו דתימא תיבדוק דילמא קבעה לה וסת תוך שמונים דנקבה ג' ראיות מנשרים לנשרים לרש"ג ולרבי צ' ראיות משלשים לשלשים שכשיכלו ימי טוהר ה"ל וסת לנשרים קא משמע לך דמעין טהור למעין טמא לא קבעה, הניחא ללוי דאמר שני מעינות הם אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק דילמא קבעה לה וסת, אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה. [גדה יא. א.]

א. רשב"א- אין אשה קובעת וסת בימי עיבורה ולא בימי מניקתה ואינה חוששת לזה אפי' כוסת שאינו קבוע משום שהיא בחזקת מסולקת דמים. [אמנם יש לחוש לשיטת הראב"ד בסמוך] וכמבואר סוגית הגמ' ז. במשנה דקי"ל כת"ק דמעוברת משהוכר עוברת אף אם לא עברו ג' עונות שלא ראתה, וכן מניקה כל כ"ד חודש כתנאים דקי"ל הכי הרי היא בחזקת מסולקת דמים, וממילא הדין שאינה קובעת וסת אז. וסוגית הגמ' בדף יא. שמבואר שרק מימי טהרה לימי טומאה אינה קובעת אבל בימי טומאה קובעת, י"ל בשתי אפשרויות. א. דברי הגמ' אמורים לכו"ע אף לר"מ שימי מניקה הם דוקא כשמניקה בפועל ולכך כשאינה מניקה הרי היא קובעת וסת בימי טומאה. ב. כיון דלשיטת רב דמעין אחד הוא יש להעמיד את המשנה במבקשת לישב ולא ביושבת ממש, תו ליכא למישמע מינה שאשה קובעת וסת בימי מניקתה, שהרי המשנה מחדשת שאינה צריכה לבדוק עוד לימי הטהרה ומחידוש זה אין ללמוד שקובעת וסת בשאר ימי מניקתה, [רק ללוי דב' מעינות הן וחידוש המשנה הוא ביושבת ממש והיינו שאינה קובעת מימי טהרה לימי טומאה, מבואר שבשאר הימים קובעת] וקי"ל כרב.

ב. רמב"ן- אשה קובעת וסת בימי עיבורה, והוכיח כן מדברי הגמ' יא. שהרי כל הנידון בגמ' הוא אם אשה קובעת וסת מימי טהרה לימי טומאה, אבל בתוך ימי טומאתה מבואר שהיא כן קובעת אף שזהו ימי מניקתה, [וכנראה דצ"ל שמה שמבואר בגמ' לעיל שמעוברת ומניקה דיה שעתה עדיין אי"ז אומר שאינה קובעת וסת].

ב"י- לשיטת הרמב"ן שקובעת וסת בימי מניקתה זהו אף בימי טהרה, דכיון שאנו מחמירים לטמאות כל דם אף בימי הטהרה, א"כ אף בימים אלו קובעת וסת.

אי חוששת לראיה אחת כוסת שאינו קבוע

ראב"ד- אף דס"ל שאינה קובעת וסת בימי עיבורה והנקה, מ"מ חוששת לכל ראייה כוסת שאינו קבוע.

א. מחבר- כהרשב"א. [ולא החמיר כהרמב"ן אף שהטור הביאו, משום שלא היה לו לטור הידיעה שפסק כן הרשב"א, וכן שהראב"ד והריטב"א פסקו ג"כ כהרשב"א, ועוד דווסתות דרבנן ואזלי לקולא. ש"ך] וכן כהראב"ד לחשוש כושא"ק

מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומ"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע.

סד"ט- אף שהחמיר המחבר כהראב"ד לחשוש לוסת שאינו קבוע, מ"מ אינה צריכה לחוש לעונה בינונית של אותה ראייה, דלא אמרו שתחוש לעונה בינונית אלא באשה שאין לה וסת כלל, אבל אשה זו הא קמן שיש לה וסת [ואפי' אין לזה דין וסת קבוע].

ב. ב"ח- החמיר כרמב"ן. [שהרי הטור הביאו]

גדר 'מעוברת'

גמרא- 'משנה: רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה... מעוברת משיודע עוברת... גמרא: מעוברת משיודע עוברת: וכמה הכרת העובר, סומכוס אומר משום רבי מאיר שלשה חדשים, ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, שנאמר 'וידי כמשלש חדשים וגו' זכר לדבר קרא כתיב וראיה גדולה היא, משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לשבעה שנה ניכר עוברת לשלש ימיה דהיינו שני חדשים ושלש קמ"ל דלזלין בתר רוב נשים'. [נדה ז: ה:]

גדר 'מניקה'

גמרא- 'תנו רבנן מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חדש הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה שאין הדבר תלוי אלא בהגת התיוק לפי שהדם נעקר ונעשה חלב וכיון שמת חוזר הדם לקדמותו לפיכך כיון דזיניקה תליא מילתא אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים דיה שעתה אפי' שמת שאין הטעם תלוי בזיקת הולד אלא מתוך זכר אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש הלכך לא שנה מת לא שנה חי דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים דיין שעתן כל עשרים וארבע חדש לפיכך כיון דלאו זיניוק תליא מילתא אם היתה מניקתו כו' שהרי לסוף כ"ד חדש חוזר הדם אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כשתמצא לומר לדברי ר"מ דם נעקר ונעשה חלב לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבע חדש לפיכך דר"מ למה לי כיון דאמר הרי היא ככל הנשים אלמא זיניוק תליא מילתא פשיטא דאם מניקתו לעולם דדיה שעתה משום לפיכך דרבי יוסי ולפיכך דרבי יוסי למה לי מהו דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה דם נעקר ואבריה מתפרקין והיכא דמת בתוך כ"ד חדש דיה שעתה נשום דעדיין לא חזר דמה והיכא דמניקתו חמש שנים נמי דיה שעתה אף על פי שחזר נפשה לסוף כ"ד חדש הגת תיוק עוברת לדם ונעשה חלב קא משמע לן לפיכך דדוקא קאמר רבי יוסי שאין הטעם תלוי אלא בזיקת אבריה זין וזקן זין שאינו יונק דיה שעתה כ"ד חדש לא פחות ולא יותר אבל לפיכך דר"מ לא אלתריק דלר"מ אין סילוק דמים תוך כ"ד חדש עפי מלאחר כ"ד חדש דאי יש סילוק אמאי אמרינן דכי מת תוך כ"ד חדש נעמאה מעת לעת וכיון דאין סילוק אין חזרה והלכך כי מניקתו לעולם על כרחך דיה שעתה' [נדה ט:]

מחבר- כעיקר דברי הגמ'. [הובא דבריו לעיל]

כו"פ וסד"ט- ימי מניקתה היינו אף כשהפילה נפל, כל זמן שיש לה דין לידה לענין דם שיש לה ימי טומאה וימי טהרה יש לה ג"כ דין מניקה לענין שאינה קובעת וסת. ובחזו"ד הוסיף אף בהפילה רוח.

שבה"ל טהרה"ב והגריש"א- בזמנינו שעינינו הרואות שלאחר הפסקת ההנקה חוזר לה הוסת, הדין הוא שחוששת אף בתוך הכ"ד חודש.

סעיף לד

מעוברת ומניקה אי חוששות לוסתן שהיה להן

גמרא- 'בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה מהו קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא אותה בדיקה שהלכותה לאשה להצדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה למשה מסיני דאורח צונו צא ואם צא יום וסתה ולא בדקה מחזקין לה עמאה לקמן בפרק כל היד (דף עז) וקא מצטרא לן אם לא בדקה ציוס וסתה ציוס עיצורה מהו מאי כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה א"ל תניתיה רבי מאיר אומר אם היתה במחבא מחמת פחד כרכוס או ליסטון והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה הכא נמי במעוברת האיל ודמיה מסולקין טהורה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה' [גדה ט].

א. רשב"א- פסק הלכה כת"ק דמעוברת משהוכר עוברת דיה שעתה, וכו' יוחנן דמסקנתו הוא דאף לא בעי בדיקה ואף לא לכתחילה כדמשמע לישנא 'לא בעי בדיקה', וממילא גם אינה חוששת לוסת הראשון שהיה לה מקודם.

ב. רד"ה- פסק הלכה כר' יוסי שדין המעוברת שדיה שעתה הוא דוקא כשיעברו עליה ג' עונות, וממילא כדי שלא תחוש לוסתה שהיה לה מקודם העיבור בעי ג"כ שיעברו עליה ג' עונות שרק מאז אינה חוששת, אבל קודם לכן אף משהוכר עוברת עדיין חוששת לוסתה הקודם.

ג. רמב"ם- אף שהלכה כת"ק וכו' יוחנן שאינה צריכה בדיקה, מ"מ היא כן צריכה לחשוש לוסתה שהיה לה מקודם, משום שדברי ר' יוחנן הן לענין בדיקה בלבד או דמיירי דוקא לענין טהרות. [ע"פ המגיד משנה].

מחבר- כהרשב"א.

'מעוברת, משהוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חדש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואו' דם באותן עונות' שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה'.

עבר זמן העיבור והיניקה

גמרא- 'במה אמרו דיה שעתה וכו': אמר רב אכולהו ד' גשים כולהו קמי לה דבשניה מעמאה מעליה, ושמואל אמר ל"ש אלא בתולה וזקנה בתולה כיון דרלחה פעם ראשונה ושניה הוצרכה רואה זקנה נמי כיון דאיתחזקא תרי ציוני אחר ג' עונות איתחכח דלאו סילוק דמיה הוא אלא דילוג וסת אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן והאי דמיה מסולקין ואפילו לא נסתלקו מתחלתן מסתלקין והולכין הן תדיר, וכן אמר ר' שמעון בן לקיש אכולהו, ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן. כתנאי, מעוברת ומניקה שהיו שופעות לאו דוקא דם ובאות דיין כל ימי עיבורן ודיין כל ימי מניקותן דברי ר"מ, רבי יוסי ור' יהודה ורבי שמעון אומרים לא אמרו דיין שעתן אלא בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה'. [גדה י"א].

א. רשב"א- משמע ממחלוקת התנאים שנחלקו אי דין דיה שעתה האמור במעוברת ומניקה הוא בכל ימי

עיבור ומניקתן או רק בראיה הראשונה, שאם עברו ימי העיבור או ההנקה שודאי חוזרת לדינה שלפני העיבור דמטמאה מעת לעת וממילא לענין ווסתות הדין הוא שחוששת, והיינו שחוששת לוסת החודש והימים עוד לפני שרואה ולוסת ההפלגה חוששת מראיה ראשונה. ועוד זיל בתר טעמא מידי הוא טעמא אלא מחמת הגורם דראשה ככד ואבריה מתפרקים וכו' הא כשנסתלק הגורם חזר האורח למקומו ואינו דומה לזקנה ותינוקת דזקנה כל שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה מוכחא מילתא דהיא גופה מסולקת דמים לגמרי ולעולם, אך במעוברת ומניקה לאחר זמן העיבור וההנקה שוב אין לנו סיבה להחזיקה כן.

ב. גדולי המורים - לאחר ימי העיבור וההנקה אינה חוזרת לוסתה אלא כשתראה באותו הוסת שהיתה לה לפני העיבור. והיינו משתראה פעם אחת בוסת החודש או הימים וכו' ראיות בוסת ההפלגה [השווה לוסתה הקודם].

ג. רמב"ן - לאחר ימי העיבור וההנקה כשרואה פעם אחת אפי' שלא היה באותו זמן של וסתה הראשון אלא כל ראייה שהיא, חוזרת לוסתה הראשון.

מחבר - החמיר כהרשב"א.

'עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליג'.

ש"ך-תמה למה לא פסק כהרמב"ן שהקל שלא חוזרת עד שתראה פעם אחת כיון שהטור ג"כ פסק כן ועוד דווסתות דרבנן ואזלי לקולא.

נוב"י - מה שפסק המחבר שחוזרת לוסתה הראשון הוא דוקא בוסת הקבוע אבל אינה צריכה לחשוש לוסת שאינו קבוע שהיה לה קודם העיבור.

סימן קצ

דיני כתמים ובדיקת האשה

ובו נ"ד סעיפים

הקדמה

כתמים

דינו של שמואל דבעי 'הרגשה'

גמרא- 'אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר בכשרה עד שתרגיש בכשרה'. [נהה נז:]

הטעם שמה"ת היא טהורה

א. רמב"ן ורשב"א- הדין שמן התורה אשה שרואה בלא הרגשה היא טהורה, היינו אף באופן שודאי הדם הגיע מגופה אינה טמאה מדאורייתא דסו"ס לא היה הרגשה. וגזיה"כ הוא שאשה נטמאת רק בהרגשה. [וכמבואר מלשונו של שמואל 'בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה' והיינו דידעינן בכירור שהדם בא ממנה ואפ"ה טהורה משום שלא הרגישו].

ב. תוס' רי"ד ומהר"ח או"ז- הסיבה דבעינן הרגשה אינו תנאי אלא הוא רק סימן שהראיה באה מן המקור, אבל אי ידעינן בכירור שהדם בא ממנה טמאה אף בלא הרגשה. והיינו שכל עוד שאין ודאות גמורה שדם זה מן האשה אין להחשיבו לענין טומאה והוי כעין דינא דעשירי ודאי ולא עשירי ספק האמור לענין מעשר בהמה. [ודברי שמואל 'בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה' י"ל דאי"ז ברור שהדם בא ממנה דעדיין י"ל שלא בדקה שפיר, סד"ט].

הטעם שמרבנן היא טמאה

א. רש"י- דחיישי' דלמא ארגשה ולא אדעתא.

ב. תוס'- אף באופן שברור שלא הרגישו אפ"ה חכמים טימאו כתמים. וביאר הסד"ט דגזרו כן כדי שלא יבואו להקל באופן שראתה עם הרגשה.

ג. ר"ן- כיון שהדם עצמו טמא דמקור מקומו טמא אף בלא הרגשה, גזרו אף לבעלה כדי שלא יבוא לטהר הבגד.

[וכ' בסד"ט דדברי הר"ן שהבגד טמא בכל מקרה אף בלא הרגשה, תלוי במחלוקת הראשונים האמורה בטעמא דבעי הרגשה מה"ת, שאם יסודו הוא גזיה"כ שבשביל ליטמא בעינן הרגשה, י"ל שכל גזיה"כ נאמרה דוקא לענין טומאת אשה לבעלה ולא לענין טומאת מגע בכלים, אבל אי נימא דינא דהרגשה הוא גילוי שאין להתייחס לטומאת הדם אלא א"כ ברור הוא שהדם בא מן האשה ודאי, מהכ"ת לחלק בין טומאת אשה לבעלה לטומאת מגע בכלים.]

דינו של ר"ע דבעי דם ולא כתם

גמרא- משנה: ..מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם אמר לה שמא מכה היתה בין אמרה לו הן וחיתה אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה ר"ע ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה בכשרה דם ולא כתם.. [נדה נה]

ההבדל בין דינא דשמואל לדינא דר"ע

א. חו"ד- [סי' קצו סק"ג]. ישנם ב' דינים בכתמים. א. דינו של שמואל שכל שלא הרגישה אינה טמאה, וזהו אף באופן שברור שהדם יצא ממנה כדאמר' בגמ', ונלמד זה מקרא ד'בכשרה' עד שתרגיש בכשרה. אמנם דין זה אמור הוא רק לגבי תחילת טומאתה, אבל לגבי ספירת הז' נקיים ששם בעינן שלא תראה אף בלא הרגשה א"כ ראייה בלא הרגשה תסתור את הז'נ. [ולכך בדיקה אחת בתוך ז' נקיים הוי מדאורייתא אף שלא הרגישה]. ב. דינו של ר' עקיבא האמור במשנה, שכל כתם והיינו מראה שלא בודאי הגיע מן המקור אלא יש צד אחר שאינו מן המקור, הרי הוא טהור ואף לענין ז' נקיים אינו סותר, ונלמד זה מקרא ד'דם' ולא כתם, דהיינו שכל כתם שאינו ודאי בא מן המקור אין בזה כלל דינא דדם אף לא לענין סתירת הז'נ, דכדי לסתור את הז'נ בעי דם' וליכא. [ובזה חלוק מן הדין הראשון שבאופן שברור שבא מן המקור רק שלא היה הרגשה אינו מטמא אך עכ"פ הוא כן סותר את מנין הז' נקיים].

ב. תויו"ט- מבואר מדבריו דדינו של ר"ע ודינו של שמואל חד הם, ודברי ר"ע דנקט דם ולא כתם' לאו דוקא הוא, ועיקר הלימוד הוא מקרא דשמואל' בבשרה' עד שתרגיש בכשרה.

וכנראה שב' שיטות אלו אם דינו של ר"ע הוא דין חדש מדינו של שמואל, תליא בב' השיטות האמורות לעיל, אם דין הרגשה הוא תנאי דבעינן גם באופן שידוע בודאי שהדם בא ממנה, או שהוא רק סימן לזה שהדם בא ממנה אבל אם ידוע כן בודאי טמאה אף בלא הרגשה. דאי נימא שדין הרגשה הוא לוודא לנו שהדם בא ממנה אבל אם ידוע בודאות שהדם בא ממנה היא טמאה גם בלא הרגשה, אין מקום לדינו של החו"ד שהרי מה המקרה של דם ולא כתם אם גם בדינו שמואל המדובר הוא באופן שלא ידוע אם הדם בא ממנה, ובע"כ שלפ"ז הכל דבר אחד, ורק אי נימא דינא דשמואל מיירי אף באופן שידוע שהדם בא ממנה יש להבין את דברי החו"ד, דינא דשמואל הוא באופן שידוע שהדם בא ממנה רק בלא הרגשה, ודינו של ר"ע מיירי באופן שלא ידוע שהדם בא ממנה.

מהו הרגשה

א. רמב"ם- שנודעזע גופה.

ב. תרוה"ד- פתיחת המקור. וכ' החת"ס לבאר, דהיינו שמרגשת עקיצה כמו עקיצת מי רגליים.

ג. כו"פ ס"ט וחוו"ד - שמרגישה דבר לח זב ממנה בפנים. ומוכח כן, מכמה מקומות בגמ' שמבואר שהיא טמאה מדאורייתא מחמת הספק [כגון טומאת מעת לעת בריש נדה דאמר' דטעמא הוא דאימא כותלי בית הרחם העמידוהו] וא"כ ממ"נ, אם לא הרגישה שנפתח מקורה הרי שהיא ודאי טהורה, ואם הרגישה שנפתח מקורה היאך יש ספק, ובע"כ שישנו עוד הרגשה של זיבת דבר לח שיש לומר ע"ז שזהו הרגשת מי רגליה ולכך הוי ספק. [אמנם החת"ס חלק ע"ז וס"ל שאין זו הרגשה. והוכיח כן מדברי הגמ' נז: שמוצאת במ"ר דאי לא ארגשה טהורה, ומבואר שאף שהרגישה זיבת דבר לח שהרי מרגשת את מי רגליה ואפ"ה אמרי' שאי"ז הרגשה. וכן ס"ל השב"ל וטהרה"ב.]

הרגשת עד, אחר תשמיש, ועשיית צרכיה

א. חוו"ד - כשראתה ע"י הרגשת עד, או אחר תשמיש, או בעת עשיית צרכיה, בכל אלו הוי דאורייתא אף בלא הרגשה, כיון דאמר' שלא הרגישה מחמת העד או התשמיש או עשיית צרכיה.

ב. סד"ט - הניח דין זה בצ"ע. וכ' דמסתימת הפוסקים משמע לטהר. וכ' לתלות דין זה בפלוגתת הראשונים האמורה אי הרגשה הוא תנאי לטומאה או שהוא רק סימן לודאות שהדם בא ממנה, דאי נימא שהרגשה הוא רק סימן לבוא הדם ממנה, א"כ אף בבדיקת עד ואחר תשמיש וכדו' אין ודאות גמורה שדם זה בא ממנה, אבל אי נימא דהרגשה בעי כעוד תנאי לדין הטומאה, א"כ כאשר יש ספק אם הרגישה חוזר הדין להיות ספק דאורייתא ואזלי' לחומרא. [אמנם הפת"ש בריש סימן קפג הביא את שיטת הסד"ט להחשיב דבר זה מדאורייתא.]

אם ההרגשה הוא ביציאת הדם מן המקור או אף בפרוזדור

א. חוו"ד - בעינן שתרגיש שזב ממקורה דאם לא הרגישה שזב ממקורה רק שמרגשת שזב בפרוזדור נראה דטהורה, כיון שבשעה שנפל מהמקור לפרוזדור לא הרגישה ורחמנא טהרי' להדם שבא בלא הרגשה מאין יתחיל הטומאה בפרוזדור.

ב. נוב"י - [משמע מדבריו] דאפי' במרגשת שדבר לח זב בפרוזדור אפי' לא הרגישה בשעה שזב ממקורה ג"כ מקרי הרגשה.

ק' הכס"מ דהא הוי ס"ס

אחרונים - הקשו על עיקר דינא דכתמים שחכמים טימאו, והיינו באופן שאינו ודאי בא מגופה, דהא הוי ספק ספיקא ספק בא ממנה או מעלמא, ואת"ל ממנה ספק בא מן המקור וטמאה או שבא מהעליה וטהורה. ונאמרו ע"ז ג' תירוצים. [א] כסף משנה - משום דנדה הוי איסור חמור החמירו אף בס"ס. [ב] כסף משנה - שמאחר שאין לה דבר לתלות בו החמירו כאילו הוא מגופה ודאי ואין כאן אלא ספק אחד. [ג] ט"ז - כיון שרוב דמים אינן באים אלא מן המקור, אין ספק זה חשיב לספק וממילא לא הוי ס"ס.

דין הרגשה בזמניו

בזמניו דנו הפוסקים על נשי דידן הטוענות שאינן מרגישות בעת יציאת הדם מהו דין הדם הבא ממנה אי הוי לכל ראייה כדין כתמים, ונאמרו בזה ג' דרכים:

א. ערוך השולחן - גם נשי דידן מרגישות הן ורק צריך ללמד אותן מהו בדיוק ההרגשה. [חלק מהפוסקים הוסיפו בזה שגם מה שמרגישה איזשהו הרגשה בגופה יחשב להרגשה כמו בהרגשת וסת הגוף].

ב. תשורת שי וקנה בשם- גם לנשי דידן יש הרגשה, ורק אינם מרגישות משום שהתכהו אצלן החושים [והוי כשוטות לענין זה].

ג. הגריש"א- אף באופן שבאמת נשי דידן אינן מרגישות היום כלום עדיין כאשר ראית הדם הוא בודאי ממנה י"ל שטמאה היא מדאורייתא, ומשום שיסוד הדין של שמואל דבעי הרגשה היינו שכיון שצורת הראיה הטבעית אצל אשה הוא לראות עם הרגשה לכך בעי הרגשה, והיינו שטומאת האשה הוא כשיש ראייה באופן טבעי, וא"כ כיום ראיתה הטבעית היא לראות בלא הרגשה וטמאה מדאורייתא אף בלא הרגשה.

סעיף א

מחבר- ע"פ הנ"ל.

'דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בכגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה.'

אם בכתמים בעי הפסק טהרה

גמרא- בעי מיניה ר' זירא מר' אסי, כתמים צריכין הפסק טהרה או לא בשציעו לטבול צערב לריכה לצדוק בין השמשות להפסיק צטהרה או לא, אשתיק ולא א"ל ולא מידי, זימנין פעם אחרת אשכחיה רבי זירא לרבי אסי דיתבי וקאמר הך מלחא דרבי ומפרש עלה אמר ר"ל. תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי, אמר ריש לקיש והוא שבדקה בין השמשות של שציעו לכתמה להפסיק צטהרה אבל לא הפרישה צטהרה גליח דעתה דמיוס ראייתה נקטה מניחא דידיה והיא גרמה לעגמה להבדיל כתמה מראייתה וכתמה מטמאה לנפרע מיוס לבישה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא צדקה דכיון דיכולה לתלות לאו בגילוי דעתה תליא מלחא ולא מפסדא דכחי, ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה, א"ל רבי זירא לרבי אסי - מדפלגי רבי יוחנן ור"ל לענין תליא צדקה ולא צדקה מכלל דאורחא הוא לצדוק ציוס שציעו לכתמה ולהפסיק צטהרה מכלל דכתמים צריכין הפסק טהרה, א"ל אין. [נדה נג]

א. רמב"ם- אין בכתמים דינא דחומרא דר' זירא, לפיכך הרואה כתם באופן המטמא מונה היא ז' נקיים עם יום הראיה והיינו ו' נקיים [ו' נקיים כן בעי דתקנת רבי לעם שבשדות כן איתא בכתמים].

ב. שאר הראשונים- ע"פ הגמ' דאיתא שכתמים צריכים הפסק טהרה, א"כ אף בכתמים איכא לחומרא דר"ז ולכך פוסקת בטהרה ואז מונה היא ז' נקיים חוץ מיום הראיה.

א. מחבר- כהגמ'. וכשאר הראשונים דבעי הפסק טהרה. [אמנם שיטתו הוא שאפשר לעשות הפסק טהרה מיד ולא בעי להמתין ד' ימים מיום הראיה שבדין זה לא החמירו בכתמים כמו בראיה ודאית].

'צריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואח"כ תמנה שבעה נקיים מיום המציאה'.

ב. רמ"א - מעבר לזה שצריכה לפסוק בטהרה צריכה גם להמתין ה' ימים מיום הראיה ואז לפסוק בטהרה כדין רואה ודאי. [ע"פ הבה"ג והגר"א וכפי שפסק רמ"א לקמן סי' קצ"ו סי"א].

'(כאילו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו)'

כתמים באיש

תוספתא - נמצא על חמיה בנה יושב בצדה הרי זו טמאה, מפני שמתהפך. ולא על בנה בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה. [נדה פ"ו ה"א]

א. פנים מאירות - אין דין כתמים באיש. לפיכך אם נמצא כתם על בגד הבעל באופן שאם היה נמצא על האשה היתה נטמאת, אצל הבעל אין הדין כן אלא היא טהורה.

ב. פת"ש - כיון דאיתא בתוספתא להדיא שאף אצל הבעל יש דין כתמים לכך ליתא לדברי הפנ"מ.

א. חוט השני ומשמה"ט - כוונת הפמ"א הוא שנמצא על בגד הבעל באופן שאין לתלות שהוא בא מהאשה, אבל באופן שיש לחוש כן כמו באופן שנמצא לאחר שהיה עמה יחד ודאי דחיישי', וזהו דברי התוספתא.

ב. שבה"ל - יש להקל בדין זה כיון שעיקר מה שמחמירים בכל כתמים הוא כשזה נמצא על האשה שעלולה לראות דם בשונה מן האיש, ודברי התוספתא בזה ישנם כמה גירסאות. אמנם כשיש מראה דם ממש יש להחמיר אף בכתמי האיש.

הרגשה בלא ראייה

א. תרומת הדשן - אשה שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום, יש לטמאה, דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נמוק, דהרגשה סברא דאורייתא היא היכא דליכא דליכא למיתלי ההרגשה במידי אחרינא. והוכיח כן מדברי הגמ' [נז:]: דאמר' במקרה ששימשה ונמצא עליה אח"כ דם אינה מביאה קרבן, דהחשש שהיא ראתה כבר אז הוא ספק דרבנן, אך אם הרגישה בשעת התשמיש מביאה קרבן דהוי חשש דאורייתא, וכן אמר' בגמ' [טו.]: דלמ"ד וסתות דאורייתא אם עבר יום וסתה אפי' שבדקה עדיין היא טמאה דחיישי' שראתה בזמן הוסת, ואם אמר' לגבי סברת וסתות דאורייתא דחיישי' אפי' שבדקה אח"כ ולא מצאה, כ"ש שנאמר כך לגבי סברת הרגשה דהוי ג"כ דאורייתא.

הדרכי משה [סימן קפת] הק' על הוכחת התרומה"ד שהרי בגמ' [נז:]: שאם הרגישה חייבת בקרבן מיירי שהיא בדקה כעת ונמצאת טמאה ולכך כיון שהרגישה לפני כן מסתבר שכבר אז היתה טמאה, אבל באופן שלא ראתה בכלל גם לא כעת מהכ"ת לומר שהרגשה לבד מטמאה. ובביאור התרוה"ד נאמרו ב' דרכים: [א] החו"ד ביאר דמדברי הגמ' [נז:]: מכואר שהרגשה הוי סברא לחשוש לראיה יותר מוסתות אפי' למ"ד דאורייתא, שהרי הרגשה עם ראייה לאחר מיכן הוא טמאה ודאית, ואילו לענין סברת וסתות דאורייתא אם ראוה לאחר מיכן אינה טמאה אלא מספק, וכיון שראינו לענין סברת וסתות דאורייתא שאם בדקה לאחר הוסת ולא ראתה עדיין היא טמאה, כ"ש לענין סברת הרגשה שאף בלא ראייה היא טמאה. [ב] הסד"ט ביאר את התרוה"ד דעיקר כוונתו להביא ראייה מדברי הגמ' [נז:]: שאמרו שם לעיל שאם הרגישה חוששת

אף כשרואה דם מן החגור ולמעלה, ובכה"ג הוי כלא ראתה כלל שמן החגור ולמעלה אין חשש כלל שבא זה מן המקור.

ב. רדב"ז - חלק על דינו של התרוה"ד, וס"ל שהרגשה בלא ראייה אינה מטמאה. וס"ל כקו' הדרכ"מ על הוכחתו.

מחבר - כדינו של התרוה"ד בשם יש מי שאומר.

'ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה'.

א. תוה"ש - אף שכ' המחבר דין זה בשם יש מי שאומר הוא דין המוסכם לכולם, וכ' בלשון זה שזהו דרכו כשלא מוצא את הדין בעוד פוסק.

ב. סד"ט - המחבר דקדק בלשונו שכ' 'יש מי שאומר' משום שמעיקר הדין אין ההלכה כן, וכפי שכ' בב"י על דברי התרוה"ד שהן חומרות יתירות ולית דחש להו.

טה"ב - כתוה"ש שדין זה הוא מעיקר הדין ולא כחומרא.

באופן שבדקה מיד בשיעור וסת

א. חוה"ד - דינו של התרוה"ד שהרגשה בלא ראייה מטמא היינו אף באופן שהרגישה ובדקה עצמה מיד.

ב. כרו"פ - באופן שמרגשת ובדקה עצמה מיד בשיעור וסת אינה טמאה, וכל דינו של התרוה"ד הוא באופן שבדקה עצמה לאחר שיעור וסת.

במעוברת ומניקה

א. תוה"ש - בנשים המוחזקות שהן מסולקות דמים כגון מעוברת ומניקה אין את דינו של התרוה"ד, והיינו שאינן נטמאות בהרגשה בלא ראייה, ומשום שאינן צריכות בדיקה בשעת הוסת, ואם סברת ווסתות דאורייתא במעוברת לא חיישי' כמ"כ לא חיישי' לסברת הרגשה. [הסד"ט הסכים לדין זה אך מטעם אחר, ומשום שכיון שהן בחזקת מסולקות דמים יותר מסתבר לתלות את ההרגשה במראות הטהורות מאשר בדם.]

ב. נוב"י והגרע"א - חלקו על דין זה וס"ל שאף במעוברת ומניקה יש לטמאות בהרגשה בלא ראייה. [ראף שאינן צריכות בדיקה בשעת הוסת, זהו רק לגבי שאינה חוששת לוסתה שהיה לה מקודם שנשתנה גופה אבל לגבי הרגשה י"ל שתצטרך לחשוש. סד"ט.]

כשמרגישה ורואה מראה טהור

תרומת הדשן - באופן שמרגשת ורואה מראה טהור אינה טמאה, שהרי יש לנו לתלות את ההרגשה במראה הטהור ומהכ"ת לומר שהיה עוד מראה המטמא. והסדרי טהרה הסתפק עד מתי יש לתלות במאה טהור דשמה הוא רק בשיעור אותיות.

סעיף ב

כתם בקטנה

כשהגיע זמנה לראות

גמרא- 'דתניא כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע דר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראיתן ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים' [גדה ה.].

א. רשב"א- משהגיעה לימי הנעורים שמבואר מהגמ' שכתמה טמא אף אם לא ראתה כלל, בסתמא אנו אומרים שהביאה גם סימנים, אבל אם ידעינן שלא הביאה סימנים לא אמרי' שנשרו הסימנים כיון דבמילי דרבנן אזלי' לקולא וכתם הוי מדרבנן.

ב. רש"י- מבואר מדבריו דכל שהגיעה לימי הנעורים אף דידעינן שלא הביאה סימנים כתמה טמא דחיישי' שנשרו הסימנים.

מחבר- כרשב"א.

'לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מי"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב"פ. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם'.

כשלא הגיע זמנה לראות והיא בעולה

גמרא- '..ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם..' [גדה ה.].

גמרא- משנה: רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה.. [גדה ז. ז.].

ככמה ראיות הוי הגיע זמנה לראות

גמרא- 'כתם שבין ראשונה ושניה שנולא בצגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה ודאי טהור דאכתי לאו בחזקת דמים היא ואמרין לעיל (דף ה) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדיין שלה כו', שבין שניה ושלישית, חזקה אמר טמא, רבי יוחנן אמר טהור, חזקה אמר טמא כיון דאילו חזיה מטמאה כתמה נמי טמא דהא בתרי זמני איתחזקה בדמים והויא חזקה דאילו הדרא חזיה נשמיא לנפרע אלמא בחזקת דמים הוחזקה, ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא איתחזקה בדם כתמה נמי לא מטמינן לה כלומר כל זמן שלא נהגו בה עדיין תורת מוחזקת בדמים לנמנא לנפרע לא גזרו על כתמה.. אמר עולא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור כגון שנולא רוקה בשוק וקיס לן שקודם לכן ראתה צ' פעמים ואין אנו יודעים אם נדה היא אם לאו נספיקא לא נוחזקין לה כספק הרוקן ודאי ולא הוחזקה ודאי, כתמה נמי טהור, ולא ידענא אם דידיה אם דרביה עולא

הוא דקאמר לא ידענא אי א"ר יוחנן נוסקא דהא מילתא דקאמר כתמה גמי טבור נודעתיא או משמיה דר"ש בן יהודה דקרוק ונדרסה, למאי נפקא מינה, למיהוי דבריו של אחד במקום שנים אי אמר להא וכתמה גמי טבור משמיה דרביה הוי חזקיה דאמר לעיל עמא אחד במקום שנים דהא פליג עליה ר' יוחנן לעיל מלציה וחזין דקאי ר"ש כותיה, כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוהו כר"ש בן יהודה דקרוק ויהי חזקיה אחד במקום צ' ושני הלכה כר' יוחנן. [נדה י: יז]

ראשונים- הלכה כר' יוחנן שאמר משום ר"ש בן יהודה שכתם בין ראייה שניה לשלישית טהורה, שהרי כל נחותי ימא אמרו כדבריו.

א. רמב"ם ורשב"א- דברי ר' יוחנן שטיהר כתם בין ראייה שניה לשלישית היינו עם הראייה הראשונה שאף הראייה הראשונה מצטרפת לג' הפעמים שתתחזק לרואה. ולפ"ז יוצא שכתם מהראייה השלישית כבר נטמאת.

ב. רש"י ותוס' הראייה הראשונה בתינוקת אינו נחשב אלא כמקרה בעלמא אף לאחר הג' פעמים ורק מהראייה השניה מתחילים למנות. [וביאור הדברים כנראה הוא דחזקה אינו בירור על המציאות אלא הנהגה, ורק מהפעם השניה אנו מונים את החזקה היאך ננהוג.] ולפ"ז מה שנחלקו האמוראים כתם שבין ראייה שניה לשלישית היינו אליבא דרבי דבתרי זימני הוי חזקה, אבל לרשב"ג דבתלתא זימני הוי חזקה, מחלוקתם הוא בין שלישיית לרביעית, ואנן דקי"ל כרשב"ג וקי"ל כר' יוחנן כתם בקטנה מטמא רק לאחר ראייה רביעית.

מחבר- כרמב"ם ורשב"א.

לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מי"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב"פ. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם.

א. רש"ל- האידנא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתמיה ואפילו היא קטנה, שהרי אפילו לדם בתולים מונים ז' נקיים ואין להקל מן המנהג. [וכן הסכים הב"ח לדינא, אך הק' על הוכחתו מדם בתולים דשאני התם שרואה על גופה בשונה מכתם שרואה על בגדיה. והש"ך דחה הראייה מדם בתולים, דשאני התם שישנו שם טעם מיוחד דבעילת מצוה לכל היא מסורה ואין הכל בקיאיין בין קטנה לגדולה, ועוד דהחתן יצרו תוקפו, וטעמים אלו לא שייכים גבי כתמים.]

ב. ש"ך- חלק על רש"ל שאין היום מנהג כלל. וכן מבואר מהמחבר ורמ"א שלא כתבו כאן כלום ובדם בתולים כ' להחמיר.

כתם בקטנה שאינו מטמא אי אף באופן שראתה ודאי מגופה

א. ש"ך- כתם שאינו מטמא בקטנה היינו אף באופן שהגיע ודאי מגופה כל עוד ולא היה הרגשה, שהרי חכמים לא גזרו כלל כתמים בקטנה, והיינו אפי' שנמצא על גופה באופן שודאי הגיע מגופה בלא הרגשה.

ב. חו"ד- ע"פ רש"י כ' שבאופן שהכתם הוא בודאות ממנה אף שלא היה הרגשה אף בקטנה הכתם מטמא, וכן מה שחכמים טיהרו כתמים בקטנה זהו דוקא באופן שאינו ודאי בא מגופה.

סעיף ג

הגדרת 'ראיה'

גמרא- 'אמר רב חלקיה בר טובי, תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, אפילו שופעת כל ז' אינה אלא ראיה אחת לאחזקה כרואה ודיה שעתה עד שתפסוק ותחזור ותראה שתי ראיות, אפילו שופעת ולא מבעיא פוסקת ויחזרה ויחזרה, אדרבה, פוסקת היא לה כשתי ראיות, אלא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל ז' סמי נכאן אפילו אינה אלא ראיה אחת. אמר רב שימי בר חייה, מדלפת טיף אחר טיף אינה כרואה דמשמע דאפילו כראיה אחת אינה חשובה, והא קחזיא, אימא אינה כשופעת אלא כפוסקת והווי להו ראיות עובדא והחזקה רואה ולכשתפסוק ותחזור ותראה נעמאה נעט לטת ופרכינן מכלל דשופעת דאמר לעיל אינה אלא ראיה אחת היינו דשופעת כי נהרא בתנויה כיון דמדלפת אינה חשובה שופעת וא"ל להיות שופעת כמעט כל שבעה וחיה, מכלל דשופעת (נמי) כי נהרא, אלא אימא אינה אלא כשופעת.' [נהי י:]

א. רש"י ורשב"א- 'מדלפת' שאמר רב שימי שדינו כשופעת, היינו טיף אחר טיף ובאופן שלא הפסיקה. ומבואר שאם היא כן הפסיקה בין ראיה לראיה אפי' ביום אחד כבר דינה הוא כרואה.

ב. רמב"ם- ג' הראיות בעי שיהיה כן בג' וסתות. [לכאורה משמע דבעינן שיהיה דוקא ג' מחזורים אך מזה שהביא הב"י זאת כחולק על רש"י משמע דהיינו שיהיה בג' ימים וצ"ע].

מחבר ורמ"א- כרש"י ורשב"א.

'היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא א"כ ראתה דם שלשה וסתות. ויש להחמיר כסברא הראשונה. (היא סברת רש"י ורשב"א והטור).'

שופעת שפסקה

א. ב"ח- הקשה על לשון הטור והמחבר שכ' שופעת או מזלפת, שהרי בגמ' מבואר דשופעת היינו מזלפת דא"א לה שתשפע כל ז', ומתוך זה הוציא הב"ח שבשופעת אף שהפסיקה בין שפיעה אחת לחברתה אפ"ה נחשב זה לראיה אחת, ורק לענין מזלפת דהיינו טיף אחר טיף מהני לה שאם הפסיקה ביניהם להחשיב כל פעם לראיה נפרדת.

ב. ט"ז- חלק על זה דמשמע בגמ' דאף בשופעת אם הפסיקה חשיב לכלל פעם כראיה נפרדת. לכך ביאר את דברי הטור ומחבר דמש"כ שופעת או מזלפת היינו ששפעה כמה ימים מועטים, דהיינו ב' או ג' שאז אפשר לה לחיות ומה שאמרו בגמ' שא"א לה לחיות היינו ששפעה כל ז'. [הנקודה"כ הקשה ע"ז שהחוש מעיד שגם בב' או ג' ימים א"א לה שתשפע ותחיה].

סעיף ד

לאחר שראתה ג'פ הפסיקה צ' יום

גמרא- 'תנו רבנן תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואע"ג דלגבי בחולה דמיס צמתני' תנן במה אמרו דין שעתן צראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת הני מילי בהגיע זמנה לראות דמיס דמייזין רבי ובהדא זימנא איתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות לריכה שתחזק בחזקה גמורה וצתרי זימני הויא חזקה דהא מתייתין רבי היא וכדמוקנין ליה לקמן הילכך בשתי ראיות הויא חזקה ובשלישית מטמאה מעת לעת ובהיחא ראייה דאיתחזק בה לא גזרו רבנן טומאה למפרע כי היכי דבחולה דמתני' דהגיע זמנה לראות דמיתחזק צדחא ראייה ואמרו רבנן דיה שעתה צאוחה ראייה אף זאת המוחזקת צראייה שניה דיה שעתה עד שחראה את השלישית עברו עליה שלש עונות לאחר שהוחזקה וראתה וראתה דיה שעתה, כרבי אליעזר אוקמינן לה לקמן דאמר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה וראתה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אלמא ר"א היא ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה לקמן צעי גמרא דאי לא עברו עליה שלש עונות שוית אלמא לסוף עונה חזאי כשאר נשים מאי לפי שיש לנשות הדבר לשני לדדים כדצעי לפרושי כסיפא ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת דאיגלאי מילתא דהך הפסקות לאו סילוק דמיס הם אלמא שניו וסת ולא שכונה אלמא שפחתה והיתירה כדאמרין לעיל ואף על גב דלרבי הוי חזקה צתרי זימני והוכחה דשניו וסת דליגו לאו סילוק דמיס הן אפילו הכי לא מטמאין לה בשניה מעת לעת דכיון דלא הגיע זמנה לראות הויא הפסקה ראשונה מחזקין לה בחזרת לקדמותה שלא יהו עוד דמיס מליין צה ולריכה שתחזק כבתולה ופעם ראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת הלכך ראייה הסמוכה לה לשלש עונות קמאי היא ראשונה והסמוכה לשניה היא השניה ובשלישית חטמא מעת לעת ואף על גב דבהפסקה חזתה שניו וסת הוא ולא סילוק דמיס ומפקידה לפקידה. וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת דהיינו בחולה דמתנייתין דתנן צה במה אמרו דיה שעתה צראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה רבי אליעזר היא דאמר אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה'. [גדה ט:]

רשב"א- כשם שמבואר מהגמ' לענין דין דיה שעתה שתינוקת אחר שראתה ג'פ הפסיקה לראות ג' עונות דהיינו צ' יום שחוזרת לקדמותה שדיה שעתה, ה"ה לענין דין כתמים שאם לאחר שראתה ג'פ הפסיקה צ' יום שוב אין כתמה מטמא.

מחבר- כרשב"א.

'תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג'פ, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צ' יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים'.

ש"ך- כשהפסיקה צ' יום טהורה אפי' אם חזרה לראות בעונות שהיתה למודה בהן כל עוד לא ראתה ג'פ.

סעיף ה

שיעור הכתם

גמרא- משנה: ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסוקין בהן הרגה מאכולת הרי זו תולה בה עד כמה תולה דם מאכולת רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול אבל עפי מנהי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תליה ואף ע"פ שלא הרגה ורבי חיינא פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא.. גמרא: ..הרגה מאכולת: הרגה אין לא הרגה לא מתני' מני רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא הרגה תולה לא הרגה אינה תולה דברי רבן שמעון בן גמליאל וחכמים אומרים בין כך ובין כך תולה אמר רבן שמעון בן גמליאל לדברי אין קץ שאינו נותן שיעור ואם לא הרגה אפילו כחרדל טמאה ולדברי חבירי אין סוף שהם מקילים יותר מדאי דאפילו לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר ולדברי חבירי אין סוף לדברי אין קץ שאין לך אשה שטהורה לבעלה שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת לדברי חבירי אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דם אבל נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול ואפילו לא הרגה ויתר מנגרים לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לעומא כגריס ועוד ולעבר פחות מנגרים ולדבריו אנו מודים' [גדה נח]

שיעור גריס

משנה- 'גופה של בהרת, כגריס הקלקי מרובע. מקום הגריס, תשע עדשות. מקום עדשה, ארבע שערות. נמצאו שלשים ושש שערות'. [בגעים פ"ו מ"א]

גריס עצמו

גמרא- עד כמה היא תולה וכו': אמר רב הונא כגריס אינה תולה, פחות מכגריס תולה. ורב חסדא אומר כגריס תולה, יתר מכגריס אינה תולה. לימא בעד ועד בכלל קא מיפלגי, דרב הונא סבר עד ולא עד בכלל, ורב חסדא סבר עד ועד בכלל, אמר לך רב הונא איכא עד ועד בכלל, ואיכא עד ולא עד בכלל, והכא לחומרא והכא לחומרא הילכך עד ולא עד בכלל דאי עד ועד בכלל הוה ליה קולא דקתני עד כגריס תולה וקיימא לן באלו עריפות (חולין נה) דכלל עד אלוין לחומרא אי עד ועד חומרא הוה אלוין בתריה ואי עד ולא עד חומרא הוה אלוין בתריה, ורב חסדא אומר לך בעלמא אימא לך לחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן, והכא דרבי אבהו, דא"ר אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמים להקל איכא דאמרי לה להא שמעתא באפי נפשה ולאו אמתי' רב הונא אומר כגריס כיתר מכגריס, ורב חסדא אומר כגריס כפחות מכגריס, וקמיפלגי בעד ועד דהכא כדאמרינן כדאמר רב הונא לחומרא כדאמרינן בכל דוכתי הלכך עד ולא עד בכלל ולרב חסדא כרבי אבהו'. [גדה נח]

א. רמב"ם רא"ש ושאר הפוסקים- הלכה כרב חסדא שגריס עצמו הוי כפחות מגריס ותולה.

ב. ספר התרומה- הלכה כרב הונא שגריס עצמו הוי כיותר מגריס ואינה תולה.

צורת הכתם

גמרא- 'תא שמע, כתם ארוך מצטרף לכגריס ועוד, טפינן טפינן אין מצטרפין'. [גדה נח]

מחבר- כר' חנינא בן אנטיגנוס וכרוב הפוסקים ששיעור גריס הוי כפחות.

'לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגריס ועוד, ושיעור הגריס הוא כט' עדשים (ג') על ג' (טור), ושיעור עדשה כד' שערות (שהוא ל"ו שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם) (תשובת מהרי"ו סימן כ"ב). וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך.

כשיש לה במקומה גריס יותר גדול

רמב"ן וראב"ד - מזה שלא הזכירו בגמ' פול של מקום פלוני, מבואר שתולים בגריס של אותו מקום ומקום, ואם יש באותו מקום גריס יותר גדול תולים בשיעור של הגריס הגדול, דאמרי' דמסתמא גם היה כינה יותר גדולה.

מחבר - כ"ל.

'ואם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור, משערין בו'.

כתם עב

סד"ט - כתם שהדם עבה באופן שאם היינו מרדדים את הדם היה בו שיעור לטמא, הדין הוא שאין לו לדיין אלא מה שעינו רואה, וכיון דסו"ס הוא פחות מגריס יש לטהרה. והוסיף דהכל לפי עיני המורה אם הדם צבוע במקום אחד הרבה דיינינן ליה כאילו נתפשט, אך עכ"פ יש בזה גם חומרא באופן שהכתם שבא לפנינו יש בו שיעור המטמא אך גוף הכתם אינו אלא פחות מהשיעור רק סביבו הוא התפשטות ולכלוך של גוף הכתם, אפ"ה כיון שמה שבא לפנינו הוא יותר מהשיעור יש לנו לטמאה.

סעיף ו

כתם הנמצא על בשרה

א. רמב"ם - לא אמרו שיעור כגריס אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד במקומות שחוששין להם אין לו שיעור.

בטעם הדבר

א. מ"מ - דהיינו משום דכל כתם פחות מגריס הוי כספק, ובגמ' אמרי' דעל בשרה ספיקא להחמיר ועל בגדיה ספק להקל.

ב. הגה"מ - מפני שכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת.

ג. רשב"א - כיון שנמצא על בשרה הוי רגלים לדבר שהדם בא ממנה. [ישמא כוונתו כהגה"מ].

כשנמצא גם על בגדיה

א. ב"י - אמנם כ"ז כשנמצא רק על בשרה אבל כשנמצא גם על בשרה וגם על בגדיה הדין הוא שייכולה לתלות עד כגריס. [וכן מביאר ברמב"ם עצמו להלן שם בהלכה כ"ג].

ב. חו"ד - דברי הרמב"ם שכתם על בשרה מטמא בכל שהו היינו אף באופן שנמצא גם על בגדיה, ומשום שהטעם שמחמיר הרמב"ם בנמצא על בשרה הוא דאיכא רגלים לדבר שטמאה, וא"כ מה בכך שנמצא אף בגדיה. [ותמה הגרע"א עליו דברמב"ם איתא להדיא לא כן, וכן די"ל שהטעם דאיכא רגלים לדבר הוא רק באופן שנמצא רק על בשרה].

כשיש לה מכה

דרכ"מ - לענין תליה במכה אין הבדל בין בשרה לבגדיה, שבכל אופן תולים במכה.

ב. רשב"א וטור - בין בכתם הנמצא על חלוקה ובין בכתם הנמצא על בשרה שיעור הדם המטמא הוא כגריס.

מחבר - הביא את הרשב"א וטור כסתם ואת הרמב"ם כ"א.

'הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששינן להם, אין לו שיעור'.

א. ש"ך - יש להחמיר כהרמב"ם, שכן נראה מהתוס' ורבינו שמחה דס"ל כן.

ב. ב"ח וסד"ט - המיקל יש לו על מי לסמוך.

סעיף ז

הרגה פשפש או הריחתו

גמרא - 'אבל נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם, שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול ואפילו לא הרגה ויתר מכגריס לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לטמא כגריס וטור ולטהר פחות מכגריס ולדבריו אנו מודים, ולרבנן דאמרי תולה עד כמה כלומר וכי אפשר לתלות כחם גדול צמאכולת אמר ר"נ בר יצחק תולה בפשפש ועד כחורמוס כחם רחב כחורמוס יכולה לתלות ולא צמאכולת אלא צפפוש שמוא פשפש הרגה שכתמו גדול.' [גדה נח:]

רא"ש- אף דקי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס ששיעור הכתם הוא בכגריס משום שתולים בכינה ולא בפשפש ששיעורו גדול יותר, מ"מ היכא שהרגה פשפש או שהריחה ריחו יכולה לתלות בגודל הזה דהוי כנתעסקה בכחמים.

רשב"א- אף במקומות שרגילות להמצא בהם פשפשים תולה בזה השיעור.

א. ב"ח- הרא"ש והרשב"א נחלקו שלהרא"ש דוקא בהרגה או מריחה אבל לא במקום המצוי, ולרשב"א תולה אף במקום המצוי. [ולפי הרשב"א מחלוקת של רחב"א ורבנן הוא במקום שאינו מצוי הרבה אלא מצוי קצת, דאילו במקום שאינו מצוי לכו"ע אין תולים ובמקום המצוי הרבה לכו"ע תולים. ולפי הרא"ש פלוגתתם הוא אף במקום המצוי הרבה וקי"ל כרחב"א שאפ"ה לא תולים, ב"י.]

ב. ש"ך- אין מחלוקת בין הראשונים, דאף לרא"ש במקום המצוי הרבה תולים והרא"ש לא מיירי מזה כלל ואה"נ מודה הוא לעצם הסברא.

מחבר- כלשונו של הרא"ש.

'אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס (פירוש מין ממיני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופינו).'

א. ב"ח- כאמור הבין בלשון זה דדוקא הרגה או הריחה, אבל בלא"ה אינה תולה אף במקום המצוי.

ב. ש"ך וט"ז- כאמור יש להבין אף בלשון זה דה"ה במקום המצוי.

אם יכולה לתלות מעבר לפשפש גם במאכולת

סד"ט- באופן שהורגת פשפש שתולה בו יש לעיין אם יכולה לתלות מעבר לשיעור של פשפש בעוד שיעור של כגריס, כיון שאת השיעור של פשפש בא הוא מחמת שהרגה וממילא נשאר הדין הרגיל שתולה בכל כתם עד כגריס. אמנם מהטור והב"י משמע דלא תולים, אבל י"ל שהטור לשיטתו דס"ל דבהרגה מאכולת אינה תולה בעוד מאכולת, אבל לדין דקי"ל [סכ"ו] דבהרגה מאכולת תולה בב' גריסים א"כ ה"ה גם כאן בהרגה פשפש שתולה גם בעוד מאכולת.

אי בעי לענין פשפש שיהא הכתם אורכו כרוחבו

גמרא- 'תנו רבנן פשפש זה ארכו כרוחבו וטעמו כריחו, ברית כרותה לו כלומר ריחו נודף ונבאיש וכל המוללו על כחו מריח ריחו שכל המוללו מריח בו. ארכו כרוחו, לענין כתמים. טעמו כריחו, לענין תרומה..' [נדה בת:]

בית יוסף- אף דלרבנן דס"ל שתולים בפשפש בעינן שיהא אורכו כרוחבו ובלא"ה לא תולים, מ"מ לרחב"א אף באופן הנ"ל שתולים בפשפש [עכ"פ בהרגה או הריחה ולהרשב"א אף במקום המצוי] לא בעינן שיהא אורכו כרוחבו, ומשום דדוקא היכא שאין מצוי בעינן לעוד הוכחה שיהא עכ"פ אורכו כרוחבו.

מחבר- מסתימת לשונו נראה שפסק כדבריו בב"י [וכן כ' הט"ז].

סעיף ח

כתמים הרבה שבכל אחד בפנ"ע אין שיעור וביחד יש שיעור

גמרא- 'בעי רבי ירמיה, כשיר מהו, כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו. תא שמע, על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, על בשרה מאי, לאו כי האי גוונא, לא דלמא דעביד כרצועה'. [גדה נט].

גמרא- 'תא שמע כתם ארוך מצטרף טפין טפין אין מצטרפין'. [גדה נט].

א. תוס' וראב"ד- ספיקו של רבי ירמיה הוא לענין צירוף טיפין קטנים לשיעור גריס. וא"כ מתבאר דבכה"ג שיש טיפין קטנים שבכל אחד בפנ"ע אין שיעור אך בצירוף כולם יש שיעור הדין הוא שמצטרפים וטמאה, כמבואר פשוטות לשון הברייתא ודיחוי הגמ' אינו אלא כדיחוי בעלמא וכדמשמע לשון 'דלמא'. ואין להקשות מדברי הגמ' בנט. דמבואר שאין טיפין מצטרפים, משום שיש לחלק דהגמ' שם מיירי בכתם שעל בגדה ולכך הקילו שאין הטיפין מצטרפים אבל ספיקו של ר"י מיירי בכתם שעל בשרה דבכה"ג החמיר לצרף הטיפין.

ב. רשב"א- ספיקו של ר' ירמיה אינו לענין צירוף אלא לענין הצורה, והיינו אם בצורה של טיפין צורתן מוכחת עליהם שלא מגופה אתו או לא, ובאמת מיירי שיש שיעור כגריס, אבל אם אין בכל טיפה שיעור כגריס אין הטיפין מצטרפים לשיעור וזהו דברי הגמ' בנט., והטעם הוא שאנו תולים כל כתם וכתם בכינה, ולפ"ז יוצא דבכל כתם אף על בשרה אין הטיפין מצטרפים לשיעור.

מחבר- כרשב"א. ואת התוס' והראב"ד הביא כ"א.

'אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד, אע"פ שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגריס, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד. וי"א דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגריס ועוד'.

כתם הנמצא בכגד על הכפלים

פת"ש- בשם הבינת אדם. כתם הנמצא בבית יד של הנשים על מקום הכפלים אם מצרפים הכל לשיעור אחד או דכיון שאם יפתחו הכפלים לא יהיה בכל כתם שיעור של גריס, הדין הוא שאם הכפלים אינם תפורים פשיטא שאין הכתמים מצטרפים לשיעור, ובאופן שהכפלים כן תפורים צ"ע אם מצטרפים הכל לשיעור אחד.

שבה"ל- בכגד המוצמד לגוף, אף באופן שאין הכפלים תפורים יש להחמיר, ובפרט אם נראה בכירור שהכל דם כיון שנראה שהכל אחד ורק צורת הבגד גורמת להפרדה, ואי"ז מה שאמרו בגמ' טיפין טיפין ששם יכלו הכל להיות יחד אך כאן יש דבר המונע מלהיותם יחד, ודברי הבינת אדם מיירי בבית יד של הנשים אבל לא בכגד תחתון המוצמד לגוף.

סעיף ט

כתם שצורתו משונה

רשב"א- ע"פ המבואר בסעיף הקודם שלמד את ספיקו של ר' ירמיה לענין הצורה והיינו בצורה של טיפין אם צורתן מוכחת עליהם שלא מגופה אתו או לא, יתבאר דבכה"ג שכתם שיש לו שיעור וצורתו משונה לא אמרי' שאילו היה בא מגופה לא היה צורתו כזה אלא דבכל גווני היא טמאה. [ואף הראשונים בסעיף הקודם שלמדו את ספיקו של ר"י לענין צירוף השיעור, מ"מ לא נחלקו על דינו של הרשב"א האמור].

מחבר- כנ"ל.

'כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פי' גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה'.

סעיף י

כתם על דבר אינו מקבל טומאה

גמרא- 'משנה: השאילה חלוקה לנכרית או לנדה ואחר כך לבשתה היא ונאלה עליה כתם הרי זו תולה בה וטהרה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי וכרית נמי טמאה ותליא בה אכל ישראלית טהרה ששאלה חלוק מחציתה טהרה ואחר כך לבשתה חציתה שחיה טמאה כדקתני שלש נשים כו' דכיון דלוי תליא בה מקלקלה לה ממי חזית דמקלקלה לה להך עפי מהך. ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות, ישבו על ספסל של אבן שאינו מקבל טומאה וספסל דרישא בשל עץ דראוי לטמא בנושא הזו והגדה או על האיציטבא של מרחץ, רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר, כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים כלומר לא גזרו על כתמים. גמרא: ..דרש רב חייא בר רב מתנה משמיה דרב, הלכה כר' נחמיה, אמר ליה רב נחמן, אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאום, ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה, מאי היא, דתניא, שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שאכל הרחיים שתיהן טמאות שחלוניה דוחקת עלמה להתקרב אל הרחיים ועוצרת וכנסה למענדה הפנימית הילכך שחיה עברו שם ולא ידעין מהי נפל, תחת החיצונה החיצונה טמאה והפנימית טהורה שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במענדה החיוני, בינתים שתיהן טמאות, היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי מרחץ שהיו באות לרחוץ ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאום והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והציאות לפי חכמים מכלל דרביס פליגי עליה. תנאי היא דאיכא תנא דתנא דיהידאה פליגי עליה ורבנן מודו ליה דתניא, ר' יעקב מטמא, ורבי נחמיה מטהר, והורו חכמים כרבי נחמיה'. [נדה נט: סו]

כמי ההלכה

גמרא- רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כר' נחמיה דתנן ר' נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.^[גדה נח.]

גמרא- 'ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא שהיתה מסכת טווי לאריג ונולא דס על השתי, אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי כדך שטשתה עד טכשוי שהלכה ושזה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדייר צא צין רגליה כנגד אוחו מוקס טומאה, והתניא אין שונין בטהרות גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטמאות צלדו צפ"ק (לעיל דף ה) ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר לא"כ נגע טמא רבן שמואל בן גמליאל אומר א"כ דלא אפשר לא מטמינן ליה אלא אומרים לו שנה ואי לא נגע מטמאין ליה אמרו לו אין שונין בטהרות דאף על גב דהשתא לא מיתרמי דלמא מטיקרא לא הוה הכי, כי אמרינן אין שונין לקולא כגון צנהיא דא"כ לו לא"כ נגע וטמא ואן ניקו ויניח ליה שנה להקל אצל הכא חומרא הוא דמסתמא טהורה דהא לא על צשרה ולא על חלוקה אשתכח והאי דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמינן לה חומרא היא אבל לחומרא שונין.^[גדה נח.]

א. ר"ח רמב"ם ורא"ש- הלכה כר' נחמיה. כמבואר בגמ' נז: דאוקמה רב אשי כר' נחמיה. [ודברי הגמ' גבי משתיתא דמבואר דאף דבר שאין מקבל טומאה איכא גזירת כתמים, כ' הראשונים דמשתיתא היינו בגד ארוג שכן מקבל טומאה, א"נ דמ"מ מקבל טומאת בגדים.]

ב. ראב"ד- אין הלכה כר' נחמיה. כמבואר בגמ' גבי משתיתא שהוא בגד שאינו מקבל טומאה, ומבואר דאפ"ה איכא ביה גזירת כתמים.

מחבר- כרוב הראשונים שהלכה כר' נחמיה.

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה), (מרדכי ה"נ בשם סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם.

בטעם הדבר

א. תוס' טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה. [והיינו משום חומר הדבר החמירו בו חז"ל וראה בסמוך מש"כ החו"ד בזה.]

ב. ר"ן- משום דבדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא גזור בה רבנן כדי שלא יבאר לטהר הבגד אבל כשנמצא בדבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו על האשה כלל.

[מבואר מדבריו דכדי שהכתם יטמא את האשה צריך שבפועל הבגד יטמא ולכך חז"ל טימאו גם את האשה לבעלה. וכ"כ הנוב"י שטעם הדין שלא גזרו דין כתמים על דבר שאינו מקבל טומאה הוא משום שהסיבה שכתמים טהור הוא דלגבי האשה איכא ס"ס שמא אינו ממנה ואת"ל ממנה שמא לא נגע בבשרה והוי מגע בית הסתרים, משא"כ לגבי הבגד שעליו נמצא הכתם שאין ע"ז אלא ספק אחד ספק אם הדם הוא ממנה, אך הספק השני אם נגע בבשרה אינו קיים שהרי מקור מקומו טמא והדם טמא אף אם לא נגע בבשרה, וכיון שכתם הנמצא על דבר המקבל טומאה הוצרכו חז"ל להתעסק בו ולטמא את הבגד חז"ל הרחיבו את דינו גם לגבי אשה לבעלה. אמנם החו"ד הק' על הנוב"י. א. באופן דידעינן בבירור שהכתם בא ממנה שאז אין לנו אלא ספק אחד, א"כ תהיה האשה טמאה אף על דבר שאינו מקבל טומאה ובגמ' מבואר לא כן. ב. נמצא לפי הנ"ל שכל דין כתם ע"ג דבר המקבל טומאה שטמא הוא רק למ"ד מקור מקומו טמא ודלא כרבי דס"ל דמקור מקומו טהור, ולא משמע כן. ג. כדי לטמא הבגד בעינן שיעור רביעית ובכתמים לא בעי כן. לכך כ' החו"ד שיעיקר הטעם הוא כמש"כ

התוס' כיון דהבגד אינו מקבל טומאה גם עליה לא גזרו, באופן שאי"ז תליא אם הבגד נטמא אלא רק אם הבגד ראוי לקבל טומאה בעלמא.

כתם הנמצא סמוך לחשישי או להטלת מ"ר

סד"ט- כתם הנמצא בסמוך לאחר תשמיש וכן לאחר הטלת מ"ר, יש להסתפק אם יש לטהר באופן שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה [או בבגדי צבעונים] משום די"ל שכל מה שחכמים טיהרו כתמים הוא משום שיצא בלא הרגשה, אבל באופנים האמורים י"ל דדילמא ארגשה ולא אדעתא.

כתם על דבר המקבל טומאה מדרבנן

נוב"י- אף אם הכתם נמצא על דבר המקבל טומאה רק מדרבנן ומה"ת אינו מקבל טומאה, אפ"ה איכא גזירת כתמים והאשה טמאה.

כתם על נייר

א. נוב"י- כתם הנמצא על נייר טמא אף דאינו אריג מ"מ הוא מקבל טומאה דלא גרע מלבד דמקבל טומאה, אך הוסיף דהיינו דוקא נייר הנעשה מבלויי סחכות או מעשבים כתושים אבל לא אלו הנעשים מעלי אילנות או מקליפי עצים שאז אינם מקבלים טומאה.

ב. סד"ט- נייר אינו מקבל טומאה אף שבא מבלאי בגדים הואיל ופנים חדשות באו לכאן, וכמו לענין צוואה שאינו מקבל טומאה אף שבא מאוכל המקבל טומאה.

שבה"ל טה"ב והגריש"א- להלכה יש להקל בנייר שכתם שעליו טהור שאינו מקבל טומאה. אמנם אם הדביקה הנייר בבגדה [כגון מה שמצוי היום להדביק 'פד' בתוך לבניה] אז הנייר מתבטל לבגד וכתמו טמא. אך באוצרות הטהרה הביא בשם הגרש"ז א להקל אף בכה"ג.

קינוח על ידי נייר

א. חזו"ד וחת"ס- אף אם נקל בנייר שכתמו יהיה טהור, מ"מ היכא שמצאה דם ע"ג נייר באופן שקינחה עצמה באותו מקום סמוך להטלת מי רגליים יש לטמאה, משום שיש לחוש בזה דדילמא ארגשה ולא אדעתא.

ב. הגר"ז וחזו"א- אף בנמצא דם על הנייר באופן של קינוח יש להקל ולטהרה.

א. טהרה"ב- יש להקל אף בנמצא על הנייר באופן של קינוח.

ב. שבה"ל והגריש"א- יש להחמיר כחת"ס שבקינוח חיישי' לדילמא ארגשה ולא אדעתא. [בדעת הגריש"א מפורסם שבסוף ימיו חזר להקל]. [והשבה"ל הקל בשעת הדחק].

כתם על דבר המקבל טומאת משא

א. סדר"ט- חידוש שאם הדבר שעליו מונח הכתם שאינו מקבל טומאה הוא עצמו מונח על דבר המקבל טומאה, אזי כיון שהכתם יטמא בטומאת משא את הכלי התחתון, ממילא גם האשה נטמאת.

ב. מנ"ח- במקרה הנ"ל אין אשה נטמאת, כיון ששיטת רמב"ם הוא שאין כלים נטמאים בטומאת משא וא"כ הכתם לא יטמא את הכלי התחתון.

כתם על דבר המקבל טומאת נגעים ונגעי בתים

ש"ך- ע"פ התוס'. דינא דכתמים שטמאים על דבר המקבל טומאה היינו אפי' אם זה רק טומאת נגעים.

א. חו"ד ותורה"ש- כיון שהטעם הוא משום דלא פלוג רבנן בדבר המקבל טומאה, א"כ ה"ה נמי לענין טומאת נגעי בתים, ולפ"ז אם היתה ישנה על הכותל ומצא דם טמאה כיון שהכותל מקבל טומאת נגעי בתים. ואמנם בעי לזה את כל התנאים כדי שיקבל טומאת בתים.

ב. כו"פ וסד"ט- אף אם נאמר שגזירת כתמים על דבר המק"ט היינו אף טומאת נגעים, מ"מ אין מזה ראייה לענין נגעי בתים, משום שיש לחלק דדוקא בנגעים כן שנוהג הוא בכל מקום בשונה מנגעי בתים שאינו אלא בא"י, וגם שעצם דינא דהתוס' תמוה יעו"ש מה שהק' בזה. [והוסיף הסד"ט שאף אם נימא שכולל זה גם טומאת בתים בעי לזה הרבה תנאים, כגון שיהא עשוי מאבנים ולא מלכנים, וכן צריך שלא יהיה שום חלקים מעץ הקבועים בכותל, וכן שאי"ז כלל בירושלים.]

בתלוש ולבסוף קבעו

נו"ב- כלי תלוש שהיה מקבל טומאה ולבסוף קבעו הרי שאינו מקבל טומאה וכתמו טהור.

כתם על בגד העשוי מניילון [פוליאסטר]

שבה"ל והגריש"א- כתם הנמצא על בגד העשוי מניילון [כמו בזמנינו שהרבה בגדים עשויים מפוליאסטר] הרי הוא טהור שאין הבגד מקבל טומאה [אך הוסיף השבה"ל, דמ"מ צריך ליזהר באופן שרק הרוב עשוי מפוליאסטר שאופן עשייתם עשוי להשתנות ויתכן שיהפכו למיעוט].

כתם על בגדי צבעונין

גמרא- 'תנו רבנן בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם'. [גדה סא']

א. ר"ח רמב"ם ורא"ש- הלכה כר' נתן בר יוסף שלא תיקנו גזירת כתמים על בגדי צבעונין. [בטעם הדבר כ' רש"י שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור].

ב. ראב"ד- הלכה כת"ק שכתם מטמא אף בבגדי צבעונין.

א. מחבר- כהראשונים שטיהרו בבגדי צבעונין.

'וכן כתם שנמצא על בגד צבוע, טהורה'

ב. דגו"מ- כיון שהרמב"ן וראב"ן ורבינו שמחה כולם ס"ל להחמיר, א"כ אין לנו להקל נגד גדולי עולם אלו.

ג. חת"ס - יש לחלק בין כתם הנמצא על החלוק שאז יש להקל בצבעונין לבין כתם הנמצא על בגד הצמוד לבשר שאז אין להקל בצבעונין. [החזו"א הבין את דבריו דקאי על עיקר דינא דצבעונים אם מטמאים בכתם, ותמה עליו. אבל יש שהבינו דכוונת החת"ס הוא לענין מה שכ' רמ"א (בסמוך) שאשה לכתחילה תלכש בגדי צבעונים כדי להצילה וע"ז כ' החת"ס שבבגד הצמוד לבשר לא תלכש לכתחילה אבל ודאי שאם נמצא בדיעבד כתם על צבעונים טהורה אף בבגד הצמוד לבשר.]

פוסקי זמנינו - כל כתם הנמצא על צבעונין אף בבגד הצמוד לבשר הרי היא טהורה. [אמנם הובא בשם הגריש"א דבנמצא בבגד הצמוד לגוף באופן שברור שהדם הוא ממנה יש לבעל נפש להחמיר שתבדוק עצמה]

גדר 'צבוע'

א. חוה"ש והגריש"א - גדר צבעוני הוא באופן שאין הצבע ניכר בו, ולכך כל בגד שניכר בו הדם כמו בצבעים בהירים הדבר נחשב כלבן שכתמו טמא. [גדר הדבר הוא: כל בגד שמחמת צבעו מקליש את צבע הדם חשיב לצבעוני, משמה"ט.]

ב. שבה"ל - בצבעים עזים שגוונם בהיר כמו אדום בהיר יש להקל דחשיב כצבעוני, אבל בצבעים שהם בעיקרם בהירים ודומים ללבן יש להחמיר.

ג. טהרה"ב - כל בגד שאינו לבן חשיב כצבעוני ואף בגוונים בהירים משום שכל טומאת חכמים מעיקרא היתה על צבע הלבן ולא זולת זה.

אי איכא תקנת חכמים שאשה תלכש בגדי צבעונין כדי להציל עצמה

גמרא - 'תנו רבנן בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי תקנינהו אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן הותרו מכלל דאסירי אין דתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן'. [נדה סא.]

רמב"ם - 'לפיכך תיקנו חכמים שתלכש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים'.

ב"י - מבואר מלשון הרמב"ם שהיתה תקנת חכמים שאשה תלכש בגדי צבעונים כדי להצילה מכתמים. [ואף דבגמ' מקשינן 'מאי תקנינהו' י"ל א. שהיתה לרמב"ם גירסא אחרת בגמ'. ב. כוונת הגמ' לשאול מי תיקן זאת ואת זה הגמ' לא ידעה אבל גם למסקנה ברור הוא שיש תקנ"ח לאשה שתלכש צבעונים.]

רמ"א - הביא את דברי הרמב"ם. [אך שינה הלשון והשמיט 'תיקנו חכמים' ודייק מזה התורה"ש דס"ל לרמ"א מכח קו' הב"י שא"ז תקנה אלא רק שהותר לה].

'(לפיכך, תלכש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים) (הרמב"ם ובגמרא פרק האשה)'

עמודי כסף - כוונת הרמ"א הוא שמותר לה לאשה ללכוש בגדי צבעונין באופן תמידי, אבל ללכוש רק בימי ליבונה ונידתה זה אינו.

הגרע"א- בשעת הדחק יש להקל לאשה שקשה לה ליטוהר מכתמים אף ללבוש לכתחילה בגדי צבעונים הצמודים לכשרה אף בספירת הז' נקיים.

הגריש"א- אף שמותר וראוי לה ללבוש צבעונים כדי להצילה מכתמים, מ"מ יש לה ליזהר ללבוש צבעונים באופן שאם תראה עליו דם תוכל לזהותו כדי שלא תבוא לידי מכשול כאשר היא תראה בתחילת וסתה או באופן של הרגשה.

כתם שמקצתו על צבעונים ומקצתו על לבנים

א. מעיל צדקה- כתם שחלקו הוא על בד הצבוע וחלקו הוא על בד לבן, אין החלק הצבוע מצטרף לשיעור הגריס, אמנם אם בחלק של הכתם שהוא על הבד הלבן יש לו שיעור אפי' שהם מב' צדדים של הבד הצבוע באופן שבכל חלק בכד הלבן לא היה שיעור וביחד יש שיעור מצטרפים ב' החלקים אף שהחלק הצבוע מפריד ביניהם, דהואיל והכל כתם אחד מחשיבים את ב' החלקים של הלבן לאחד ומצטרף לשיעור. [ובגר"ז משמע שגם אינו מצטרף].

ב. חו"ד- באופן הנ"ל שהכתם הוא חלקו על צבעונין וחלקו על לבנים יש להחמיר אף לצרף את החלק הצבוע עם החלק הלבן לצרף לשיעור כגריס.

הקדמה לסעיפים יא – יב

גמרא- 'משנה: הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה אותו מקום טמאה דאיכא לנימוק דם מואותו מקום נפל להסת' וטמאה, ושלא כנגד בית התורפה טהורה. על עקבה ועל ראש גודלה של רגל טמאה. על שוקה ועל פרסותיה מבפנים זין שני שוקים כל גובהן מן הארץ טמאה, מבחוץ מכאן ומכאן טהורה, ועל הצדדין אחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל מכאן ומכאן טהורה. ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה כנגד בית התורפה הוא טמאה, מן החגור ולמעלה טהורה. ראתה על בית יד של חלוקה, אם מגיע כנגד בית התורפה כגון שמואל בראש בית ידה סמוך ליד שפעונים שפושטתן מזרועה ונפול כנגד מטה טמאה, ואם לאו כגון שמואל סמוך לכתפה טהורה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, כל מקום שנמצא בו כתם טמאה, מפני שהוא חוזר פעמים שראש החלוקה נהפך כלפי פניה שלמטה, וכן בפוליוס מנעורת שמתכסה זו: גמרא: ..אמר מר, על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור, ה"ד, אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור, והא תנן, מן החגור ולמטה טמא, ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא, והתנן, ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה, אי בעית אימא מחגור ולמטה, ואי בעית אימא מחגור ולמעלה, אי בעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי, ואיבעית אימא מחגור ולמעלה, כגון דאודקרה זקפה עגמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים עומדה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אצבי ליה לאשתכוחי, על בשרה ודאי מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי'. [גדה נו:]

א. רשב"א ורמב"ן- לישנא בתרא, דהברייתא מיירי מן החגור ולמעלה וכשנזדקרה, היינו בלא עברה בשוק של טבחים. ודברי הגמ' דנמצא על בשרה היינו אף על בשרה ואף על בגדיה. ולפ"ו יוצא,

שכנזדקרה ומהחגור ולמעלה, אם נמצא רק על בגדה תולה אפי' בלא שעברה בשוק של טבחים, אבל אם נמצא על בשרה וגם על בגדיה אינה תולה אלא א"כ עברה. וחידוש הרשב"א דאם נמצא רק על בשרה אפי' אם עברה אינה תולה, שהרי ללישנא קמא דמיירי בנמצא מהחגור ולמטה ועברה, מבואר דנמצא רק בבשרה אף שעברה בשוק של טבחים אינה תולה, וכמ"כ גם בנמצא מעל החגור ונזדקרה כשנמצא רק בבשרה הדין כן דדין אחד להם, ורק לגבי אם נמצא על בגדה בזה יש חילוק בין אם נמצא למטה מהחגור או למעלה ונזדקרה, דלמטה מהחגור היא תולה רק באופן שעברה בשוק של טבחים, ומשום שבכה"ג יש אפשרות לדם לטפטף באופן שיגיע רק בבגדה ולכך בעי' גם שתעבור בשוק של טבחים, אבל כשנמצא מהחגור ולמעלה ונזדקרה א"א לדם לטפטף אלא שותת ויורד באופן שלא יוכל ליגע בבגד ללא שיגיע קודם כל בבשר, ולכן כשנמצא רק על הבגד הרי שיש לנו הוכחה שאי"ז ממנה אף בלא שעברה בשוק של טבחים. עוד חידוש הרשב"א דללישנא קמא דדברי הברייתא מיירי מן החגור ולמטה ועברה בשוק של טבחים, כשנמצא על בגדה היינו אף על בגדה ואף על בשרה, ויוצא שבמטה מהחגור ועברה בשוק של טבחים תולה אף אם נמצא גם על הבשר וגם על הבגד, ולפ"ז כ"ש דכשנמצא למעלה מהחגור ונזדקרה ונמצא גם על הבשר וגם על הבגד ועברה בשוק של טבחים שתולה. היוצא מכ"ז: דנמצא למטה מהחגור- רק על הבשר, אינה תולה אפי' בעברה. גם על הבשר וגם על הבגד תולה רק אם עברה. רק על הבגד- ג"כ אינה תולה אלא א"כ עברה. בלמעלה מהחגור ונזדקרה- שנמצא רק על בשרה אינה תולה אפי' אם עברה. בנמצא גם על בשרה וגם על בגדה תולה רק אם עברה. בנמצא רק על בגדה- תולה אף אם לא עברה.

ב. ראב"ד- לישנא בתרא מיירי בלא עברה וכדברי הרשב"א, ורק ס"ל ד'על בשרה' היינו רק על בשרה ולא כדברי הרשב"א דס"ל דהיינו אף על בשרה. ולפ"ז לליש"ב כשנמצא מהחגור ולמעלה ונזדקרה ונמצא רק על בשרה, אם עברה בשוק של טבחים היא כן תולה, ולפ"ז ב' הלישנות נחלקו בנמצא רק על בשרה ועברה אם תולה, דהא לליש"ק אינה תולה בנמצא אף בבשרה בעברה.

בטעם שיטות הרשב"א והראב"ד דס"ל שלישינא בתרא מיירי בלא עברה באופן שונה מהלישנא קמא דמיירי בעברה, כ' הב"י דהיינו משום שאם היה מיירי בעברה וכל החידוש של הליש"ב הוא לומר שכנזדקרה מעל החגור דינו כלמטה מהחגור א"כ הו"ל לגמ' לכתוב את הכל כתיורין אחד ולהעמיד בב' מקרים בלמטה מהחגור ולמעלה כשנזדקרה, ומזה שחילקה הגמ' זאת לב' תירוצים מבואר שנחלקו גם לענין הדין. והסד"ט כ' דמבואר כן מלשון הגמ' דאמר' בליש"ק ד'על בשרה מגופה אתאי' ובליש"ב אמר' ד'על בשרה ודאי מגופה אתאי'. והיינו דבליש"ב מיירי שלא עברה ולכן כשנמצא על בשרה זהו ודאי שבא ממנה, וליש"ק מיירי בעברה ולכן גם בנמצא רק על בשרה אי"ז ודאי'.

ג. רמב"ם- לישנא בתרא מיירי בעברה בשוק של טבחים [ודלא כהראב"ד והרשב"א האמורים], וליש"ב לא בא לחדש אלא שנזדקרה הוי מעל החגור כלמטה מהחגור, ו'על בגדה' היינו אף על בגדה. ולפ"ז בלמעלה מהחגור ונמצא רק על הבגד, תולה דוקא אם עברה בשוק של טבחים ויהיה הדין כמו בליש"ק בנמצא מהחגור ולמטה שאף אם נמצא רק על הבגד בעי' שתעבור כדי שתוכל לתלות.

העולה מכל הנ"ל:	נמצא למטה מהחגור	נמצא למעלה מהחגור ונזדקרה
נמצא רק על בשרה	א. רשב"א- אינה תולה אף בעברה לב' הלישנות. ב. ראב"ד- הוי מחלוקת בין ב' הלישנות וקי"ל כליש"ב שתולה אם עברה.	א. רשב"א- אינה תולה אף בעברה לב' הלישנות. ב. ראב"ד- הוי מחלוקת בין ב' הלישנות וקי"ל כליש"ב שתולה אם עברה.
נמצא גם על בשרה וגם על בגדה	תולה רק בעברה בשוק של טבחים.	תולה רק בעברה בשוק של טבחים.
נמצא רק על בגדה	תולה רק בעברה בשוק של טבחים.	א. רשב"א- תולה אף אם לא עברה. ב. רמב"ם- תולה דוקא אם עברה.

סעיף יא

מיקום הכתם שסתמו טמא

גמרא- 'משנה: הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה אותו מקום טמאה דאיכא לניימר דס מלכותו מקום נפל להס ועמאה, ושלא כנגד בית התורפה טהורה. על עקבה ועל ראש גודלה של רגל טמאה. על שוקה ועל פרסותיה מבפנים צן שני שוקים כל גובה מן הארץ טמאה, מבחוץ מכאן ומכאן טהורה, ועל הצדדין אחורי השוק כל גובה כנגד העקב ולפניו כל גובה כנגד רגל מכאן ומכאן טהורה. ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה כנגד צית התורפה הוא טמאה, מן החגור ולמעלה טהורה. ראתה על בית יד של חלוקה, אם מגיע כנגד בית התורפה כגון שנגאל צראש צית ידה סמוך ליד שפעמים שפושטתן מזרעה ונפל כנגד מטה טמאה, ואם לאו כגון שנגאל סמוך לכתפה טהורה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, כל מקום שנמצא בו כתם טמאה, מפני שהוא חוזר פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה, וכן בפוליוס מעפרת שמתכסה בו' [גדה נז].

גמרא- 'על עקבה ועל ראש גודלה טמאה וכו': בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום, אלא ראש גודלה מאי טעמא, וכי תימא זימנין דנגע בעקבה, ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום, והתניא היתה לה מכה בצוארה אס נגאל דס כנגד תורפה יכולה לתלות צמכה של צוארה שפעמים שנגעה את צוארה לפניו ונפל דס הנכסה על תחתית חלוקה שתוכל לתלות תולה, על כתפה שאינה יכולה לתלות שאין דס צא מכתפה ונפל לפניו אין תולה שאינה יכולה לתלות אינה תולה, ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם מונכה שבכתפה והביאתו לפניה, אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי תחת אותו מקום ודס נטף עליו, ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה היינו גב היד והא גב היד אפילו בשעת צדיקה לא נגעה מי"ע טמאה מפני שידים עסקניות הן, מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא ונגעה יד שדקה על גב חבירתה, לא, שאני ידה דכולה עבידא דנגעה'. [גדה נח].

דם על ידיה אם חוששים אף בסתמא

א. רשב"א- דברי הגמ' שאם נמצא על ידיה טמאה דחיישי' שמא נגע הדם ישירות בה ע"י ששחתה ונגעה באותו מקום, מיירי דוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ, אבל מן הסתם לא, מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנוהרת בכך שלא ללכלך ידיה.

ב. רמב"ם- אף בסתמא יש לטמאה כשנמצא על ידיה, כיון שאפשר שבשעת נגיעתה באותו מקום ניתז הדם מן המקור על ידיה, כלומר דאיכא למיחש שמא מן המקור עצמו נטף עליה ואין זה החזקת טומאה ממקום למקום. [אמנם כ' הסד"ט דכשאומרת ברי לי שלא נגעה באו"מ נאמנת ולא אמרי' דהוי מילתא שלא רמי עליה].

מקום רגליה

גמרא- 'משנה: ..על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה...'. [גדה נז].

גמרא- 'על שוקה ועל פרסותיה מבפנים וכו': מבפנים עד היכא קרוי פנים נטעווי השוק ולא אמרינן לדדין ניבה, אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק ספק וכמוזמה לי שהוא קפץ היך והשוק שקורין יירי"ע וקאמר עד מקום שהוא מתחיל קרוי פנים וחבק היא נתיחת הגידין שחובקין היך והשוק יחד סמוך לאותו קפץ. איבעיא להו מקום חבק כלפנים או כלחוץ, תא שמע דתני רב קטינא עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים. רב חייא בריה דרב אויא מתני לה בהדיא,

אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים'. [נדה נח].

א. רש"י - 'מקום חבק' היינו מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק. ולפ"ז יוצא שמקום מתיחת הגידים [כולל מקום מתיחת הגידים עצמו] ועד כלפי החוץ [כלומר מקום הברך]. יעוי' בסמוך מה שמתבאר מדברי ב"י על זה. טמאה ושאר המקומות טהורה.

ב. ערוך [א] - 'מקום חבק' היינו כשנועלים השוק באנפילאות שיש בהם לולאות מקום הלולאות קרי ליה חבק.

[לב' פירושים אלו כ' הב"י ששיעור של הלמעלה הוא כנגדן מעבר לעבר. יש שהבינו זאת דהיינו כלפי המקום שמהחבק עד אותו מקום. ויש שהבינו זאת דהיינו כלפי הגבול של המקום שחוץ לחבק' דהיינו הגבול בירך].

ג. ערוך [ב] - 'מקום חבק' היינו כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקים זה את זה.

ד. רמב"ם - 'מקום חבק' היינו כשמדבקת ב' רגליה יחדיו אזי גבול סוף מקום החיבוק הוא 'מקום חבק', ולפ"ז המקום שמתמא הוא כשתדבק ב' רגליה יחד כל מקום החיבוק כולל מקום הגבול, שאר המקומות טהורה.

מחבר - כהמשנה והגמ' שאם נמצא על בשרה במקום שיכול לבוא ממקורה טמאה. וכהרמב"ם דכידים אף בסתמא טמאה, [ש"ך] ולענין מקום רגליה כ' כדברי הרמב"ם.

'לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד, נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (וכ"ש על רגליה ממש) (כ"י בשם רשב"א), וכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידיים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואצ"ל למעלה מאותו מקום, טהורה'.

כשנמצא רק על בשרה ועברה בשוק של טבחים

כאמור בהקדמה לסעיף זה התבאר כי כשנמצא הכתם על בשרה בלבד בין אם זה מהחגור ולמטה או מהחגור ולמעלה ונזדקרה, נחלקו בזה הראשונים. דלדעת הרמב"ן והרשב"א אינה תולה אף אם עברה בשוק של טבחים, ולדעת הראב"ד הרי שנחלקו בזה ב' הלישנות בגמ' אם תולה כשעברה בשוק של טבחים, וקי"ל כלישנא בתרא שאם עברה בשוק של טבחים תולה.

מחבר - כרמב"ן ורשב"א.

'ואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים'.

כשנמצא גם על בגדה וגם על בשרה

כאמור בהקדמה לסעיף זה התבאר כי באופן שנמצא הכתם גם על בשרה וגם על בגדה בין אם זה מהחגור ולמטה או למעלה מהחגור ונזדקרה, הדין הוא לכו"ע, שאם עברה בשוק של טבחים תולה, ואם לא עברה אינה תולה.

מחבר- כנ"ל.

'ודוקא כשנמצא על בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור (הרמב"ן והרשב"א).'

שאר גב הרגל

א. בית יוסף- משמע מלשון הרשב"א שכ' 'ואפי' בראש גודלה' דכ"ש בשאר הרגל יש לטמאותה.

ב. ב"ח- דברי הרשב"א דנקט 'אפי' בראש גודלה' היינו דכל שכן כל גב הרגל שכנגד גודלה, אבל שאר גב הרגל לצד חוץ וכל שכן בנמצא שאר ראשי ד' אצבעות טהורה, דאפילו דבהדי דפסעה לא עביד דמתרמי אלא על גב הרגל כנגד הגודל בלבד.

רמ"א- כהב"י. וכ"פ הט"ז וש"ך.

'וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (וכ"ש על רגליה ממש) (ב"י בשם רשב"א),

על שאר האצבעות חוץ מן האגודל

א. ט"ז- כשנמצא על שאר האצבעות של הרגל חוץ מן הגודל יש להקל, ואפשר שגם הב"י מודה בו כיון שהוא רחוק מצד פנים.

ב. ש"ך- אף בנמצא על שאר האצבעות של הרגל חוץ מן הגודל אין להקל, וכן מבואר מהפרישה.

תלית הכתם במכה

גמרא- 'והתניא היתה לה מכה בצוארה שתוכל לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה' [גדה נח].

בית יוסף- משמע מהגמ' שתולה את הכתם במכה שבצוארה אף כאשר הכתם הוא על בשרה, שהרי מברייתא זו מביאה הגמ' ראייה למשנה המדברת בנמצא הכתם על בשרה.

מחבר- כנ"ל.

'כד"א, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר

שיבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה. ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה.

ט"ז- ה"ה אם נתעסקה בידה ממש בכתמים שתולה אף אם נמצא הכתם בידה.

פת"ש- משמע מדברי הט"ז דדוקא אם נמצא הכתם בידה, אבל אם נמצא הכתם אף על שאר גופה תו כבר לא תולה ומשום שאין מחזיקין טומאה וטהרה ממקום למקום לא לקולא ולא לחומרא, אמנם הסד"ט הביא בשם הפרישה דאם נמצא אף על שאר גופה, הדין הוא שתולה להקל, ומשום דהא דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום היינו שאין ידוע בודאי שהיה הדם על ידיה אלא איכא חזקה על זה, וכיון שהוא רק כחזקה אין מחזיקין ממנו לעוד מקום, אבל באופן שבידוע דאיכא דם על ידיה א"כ בכה"ג אפשר להחזיק אף בשאר גופה אף לקולא.

כשנמצא דם על ידיה ועברה בשוק של טבחים

א. ט"ז- [משמע מדבריו, הגרע"א] כשנמצא דם על ידיה ולא נתעסקה בכתמים אך עברה בשוק של טבחים, אין תולין בה להקל, כדין כל כתם הנמצא על בשרה שאף אם עברה בשוק של טבחים שאינה תולה.

ב. הגרע"א- חלק על דין זה, וס"ל שתולה להקל, דהא הטעם שכתם על בשרה אין מקילים בו כשעברה הוא משום שאילו היה בא זה מבחוץ היה הכתם צריך להיות גם על חלוקה, אך טעם זה לא שייך בנמצא על ידיה שאין היד מכוסה בחלוקה.

סעיף יב

כתם על חלוקה

גמרא- 'משנה: ..ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה מן החגור ולמעלה טהורה...'. [נה"י]

ראב"ד- הדין המבואר שאם נמצא מן החגור ולמטה טמאה היינו גם במקום החגור עצמו, כי פעמים שהיא שוחה מעט ובא לו מקום החגור כנגד בית התורפה.

בית יוסף- בשם הרשב"א. על חלוקה כל שהוא למטה מן החגור טמאה, לא שנא כנגד בית תורפה לא שנא מן הצדדים, לפי שחלוק עשוי להתהפך, ומה שלאחריה חוזר לפניה וכל שהוא למטה מן החגור פעמים שהוא מכוון כנגד בית התורפה.

מחבר- כ"ל.

'נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור, או במקום החגור עצמו, טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ. (ואין חילוק בין נמצא בחלוקה לפניה או מאחריה או מן הצדדין, מפני שהבגדים חוזרין הנה והנה) (ב"י בשם הראב"ד בס' בעה"נ ורשב"א בת"ה). ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה'.

כשהכתם הוא רק על חלוקה מן החגור ולמעלה ונזקקה ולא עברה בשוק של טבחים

כאמור בהקדמה לסעיף יא מבואר כי נמצא רק על הבגד אם זה מהחגור ולמטה תולה רק כשהיא עוברת בשוק של טבחים וכיו"ב, ואם זה מהחגור ולמעלה בכה"ג נחלקו הרשב"א והרמב"ם [והיא"א שהביא הטור] אם תולה אפי' בלא שעברה, דלשי' הרשב"א תולה אף בלא שעברה, ומשום שבנזקקה אין הדם מטפסף אלא שותת ואין אפשרות לדם להגיע לבגד בלא שיבוא לפני כן לבשר, ולשי' הרמב"ם הוי כלמטה מהחגור שתולה רק באופן שעברה.

א. מחבר- היקל כרשב"א וראב"ד.

'ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה, טהורה אפילו נזקקה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה'.

ב. ב"ח- יש להחמיר כהיא"א, שנראה מהטור שחשש להחמיר, וכן נראה מדברי הרמב"ם, ולכך אף נמצא מעל החגור ונזקקה אינה תולה להקל אם לא שעברה בשוק של טבחים.

ש"ך- היקל כהמחבר.

אשה הלובשת כמה שכבות בגדים ונמצא על הבגד החיצוני

גמרא- 'תנו רבנן לבשה שלשה חלוקות זה על גב זה הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה כדמפרש עברה בשוק של טבחים ואפילו בתחתון, אין יכולה לתלות אינה תולה ואפי' בעליון, כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון, לא עברה בשוק של טבחים אף בעליון אינה תולה.' [נדה נח:]

סדרי טהרה- אף שמבואר מהגמ' דאשה הלובשת כמה שכבות בגדים ונמצא כתם על הבגד החיצוני שאם אינה יכולה לתלות טמאה, מ"מ זהו דוקא בבגדים שלהם שהיו באופן שהיה ניתן לבגדים הפנימיים להתקפל ושהדם יגיע ישירות לבגד החיצוני, אבל במלבושים שלנו הסגורים שאין אפשרות שהדם יבוא ממנה ישר לבגד החיצוני אם נמצא רק על הבגד החיצוני אף אם אין לה לתלות טהורה.

כתם הנמצא עליה באופן שלובשת תדיר תחתון הצמוד לגופה

שבה"ל וטהרה"ב- נשים בזמנינו הלובשות תדיר תחתון הצמוד לגופה, בכה"ג שהתחתון נקי אין להם לחשוש לכתם הנמצא עליהם לא על בשרם ולא על בגדם שהרי היה להימצא גם על התחתון, והוי ממש כדברי הסד"ט.

הגריש"א- אין התחתון שלובשת מצילה מן הכתמים שיהיה עליה, שיש לחוש בזמן שפושטתה שאז נטף ממנה הדם עליה. ועוד שיש לחוש שיזול הדם החוצה שלא דרך התחתון הואיל ובגד התחתון הוא צר, ושונה זה מדברי הסד"ט שבכמה בגדים אין אפשרות כלל שהדם יגיע לחיצון שלא דרך הפנימי.

סעיף יג

נמצא על בית היד של החלוק

גמרא- משנה: ..ראתה על בית יד של חלוק אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה... [גדה נז:]

רשב"א- הדין האמור במשנה שאם מגיע כנגד בית תורפה טמאה, היינו שיכולה לגעת שם בשעה שהיא שוחה הרבה ולכך חיישי' שמא שחתה ונגעה ואם לאו טהורה ואין חוששין שמא נגעה בבית התורפה ואחר כך הביאתו שם, וכן אין חוששין שמא בלילה נטף מדמה במקום אחר וכשהיא ישנה נתהפכה אילך ואילך ונכתם כאן, לפי שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

מחבר- כנ"ל.

'נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשוחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה.'

סעיף יד

כשמתכסה בחלוקה בלילה וכן בנמצא על המעפורת

גמרא- משנה: ..היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליוס'. [גדה נז:]

ב"י- ע"פ הרשב"א. הדין שאם כיסתה את עצמה בחלוקה וישנה עם זה שטמאה, הוא אף אם כיסתה רק את ראשה, אמנם אם ידוע שכיסתה את ראשה וקשרתה היטיב וכשניעורה מצאתו ג"כ קשור היטיב שוב אינה יכולה לתלות בו, דהא חזינן שלא זו וטהורה.

מחבר- כנ"ל.

'היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא (חוזר) הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו (רמב"ם) ואם קשרה בו ראשה היטיב וכשניעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת.'

סעיף טז

שתי נשים שכיסו ראשן ובמקרה שרק אחת כיסתה

רבינו ירוחם- שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד שתיהן טמאות, ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה אע"פ ששתיהן לבשו החלוק ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה והאחרת טהורה.

מחבר- כנ"ל.

'שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק א', שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה.'

סעיף טז

תלית הכתם במכה שכצוארה כאופן שהתכסתה בו

רשב"א- כשם שברואה ממש תולים במכה כמ"כ לענין כתמים יכולה לתלות כן, ואם יש לה מכה בצוארה והיתה מתכסה עם החלוק יכולה לתלות הכתם בו, שאנו אומרים שהדם בא מהמכה ע"י שהתהפכה עם החלוק.

מחבר- כנ"ל.

'אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם.'

סעיף יז

כתם למעלה מן החגור וכתם למטה מן החגור

גמרא- 'אמר רב הונא כגריס אינה תולה פחות מכגריס תולה ורב חסדא אמר כגריס תולה יתר מכגריס אינה תולה..מיתכיב היו עליה טיפי דמים למטה, וטיפי דמים למעלה, תולה בעליון עד כגריס, מאי לאו כגריס מלמטה, לא כגריס מלמעלה.' [גדה נח: נט.]

תוס' ורא"ש- ביאור דברי הברייתא הוא, שאם נמצא כתם למעלה מן החגור וכתם למטה מן החגור טהורה שאנו תולין כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה שהרי היא יודעת שלא נזדקרה גם התחתון כן, ודוקא אם העליון גדול יותר מגריס אבל אם העליון אין בו כי אם כגריס והתחתון יותר מכגריס, אין תולין בו דאימור דם מאכולת הוא.

מחבר- כנ"ל.

'מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה, שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון. בד"א כשיש בעליון כגריס ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכנה. אבל אם אין בו כגריס ועוד, אין תולין אותו מעלמא, דשמא דם כנה הוא. ואם יש בתחתון כגריס ועוד, שאין לתלות בכנה, טמאה.'

ש"ך- בדין האמור שנמצא מעל החגור יותר מגריס שתולה מחמתו גם את התחתון, בעינין שתדע כברור שלא הזדקרה ולא רק שלא יודעת שהזדקרה, כיון שאנו מקילים גם את הקולא של תליית התחתון בעליון, ולכך לא ניקל עוד קולא היכא שאינה יודעת בכירור שלא הזדקרה לומר שאכן לא הזדקרה.

כשלמעלה מהחגור על בגדה ולמטה מהחגור על בשרה

סדר"ט- הסתפק היכא שלמעלה מן החגור מצאה הכתם על חלוקה ולמטה מן החגור מצאה על בשרה, אם יש לתלות את הכתם שעל בשרה בכתם שעל בגדה.

סעיף יח

הדברים שאפשר לתלות בהם

גמרא- 'משנה: ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות, שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העוסקין בהן, הרגה מאכולת הרי זו תולה בה, עד כמה תולה צדס מאכולת רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול אבל עפי מוכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא חלייה ואף ע"פ שלא הרגה ורבי חנינא פליג אדרכין דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא, ותולה בכנה או בבעלה אם יש בה מכה, אם יש בה מכה יבשה והיא יכולה להגלע להחלמה ולהוציא דם הרי זו תולה.' [נדה נח]

רשב"א- כשם שברואה ממש תולים במכה כמ"כ לעינין כתמים יכולה לתלות כן, ואם יש לה מכה בצוארה והיתה מתכסה עם החלוק יכולה לתלות הכתם בו, שאנו אומרים שהדם בא מהמכה ע"י שהתפכה עם החלוק.

מחבר- כנ"ל.

'כיון שכתמים דרבנן, מקילין בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. כיצד, שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בכגדיה, תולה בה וטהורה. אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא א"כ יש לה מכה בגופה אז תולה בה, אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם. ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם ע"י חיכוך, תולה בה, ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת (רשב"א ומרדכי וסה"ת וסמ"ג).

תליה בדם הזב מחוטמה

פת"ש - אשה שזב דם מחוטמה לפעמים, אם דרכה שיזוב הדם בהכאה מועטת יכולה לתלות בה.

סעיף יט

תלייה בכנה ובבעלה

גמרא - 'משנה: ..ותולה בכנה או בבעלה...' [גדה נח]

רמב"ן ורשב"א - היינו או שהיו מתעסקים בכתמים או שיש להם מכה שיכולה להוציא דם, אמנם אם בדקום ולא נמצא בהם דם לא שייך לתלות בהם את הכתם מאחר שהיה אמור להימצא גם בהם, אלא א"כ היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיו"ב, שאז נוכל לומר שהכתם בא משם אף שלא נמצא בהם כלל דם.

מחבר - כנ"ל.

'כשם שתולה בה כך תולה בכנה ובבעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם אלא א"כ היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בה'.

תליה בחברתה

מרדכי - כשם שיכולה לתלות בכנה ובבעלה כמ"כ יכולה לתלות בחבירתה, ולכך אם שכבה חברתה אצלה ויש לה מכה בגופה יכולה לתלות את כתמה בה.

רמ"א - כנ"ל.

'זה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן, תולה בהן כמו בכנה ובעלה (מרדכי ה"נ ובש"ד).

סעיף כ

תליה בדם שיוצא מפי האמה של בעלה

תוספתא- 'ומה בין זוב לשכבת זרע זוב בא מבשר המת. שכבת זרע מבשר החי. זוב דוהה כלובן ביצה המוזרת ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת ש"ז אדומה והאשה תולה בה' [זבים פ"ב ה"ב]

רשב"א- מי שיוצא ממנו דם דרך פי האמה פעם או פעמיים בחודש אף בלא הרגשה, אם נמצא בשעת תשמיש בעד האשה דם יכולה לתלות בבעלה שאין לך מכה גדולה מזו.

מחבר- כנ"ל.

'מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה'.

הגרע"א וגליון מהרש"א- דייקו מדברי הרשב"א דהיינו דוקא היכא שיוצא ממנו אף בלא הרגשה, אך כשיוצא ממנו רק בהרגשת ההשתנה אינה תולה בו.

סעיף כא

כשהכתם מאחוריה והמכה מלפניה

ראב"ד- מסתברא היכא דאשתכח כתם בשיפולה מאחוריה ויש לה מכה מלפניה, הדין הוא שתולה בה, דאפשר שכשישבה החלק האחורי הגיע לפניה ונטף שם מהמכה.

מחבר- כנ"ל.

'היכא דאשתכח כתם בשיפולה מאחורה, ומכה איכא מקמא, תליא בה, דאפשר אדיתבא, הך דכתרא אתא לקמה ונטפה בה מההיא מכה'.

סעיף כב

ספק אם עברה בשוק של טבחים ודרך הטבחים להתעסק בכל מקום בעיר

גמרא- 'משנה: ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסוקין בהן.. גמרא: ..או שישבה: ישבה אין לא ישבה לא תנינא להא דתנו רבנן עברה בשוק של טבחים ספק ניתו עליה ספק לא ניתו עליה תולה ספק עברה ספק לא עברה טמאה.' [גדה נח:]

גמרא- 'אמר רב אשי עיר שיש בה חזירים אוכלים שקלים ומשאים ומתחזים דם אין חוששין לכתמים אמר ר"נ בר יצחק והא דדוקרת טבחים הכנה ואשפות ושקלים מלויין זה כעיר שיש בה חזירים דמיא' [גדה נח:]

רשב"א- מדברי הגמ' דבמקום שיש בו חזירים תולים בו, צריך לומר דדברי הגמ' לעיל שאם לא עברה ליד שוק של טבחים שאינה תולה, מיירי בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישה.

מחבר- כנ"ל.

'ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם. כמה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה, ולא הרגישה.'

סעיף כג

נמצא עליה מין אחד אם תולה בו כמה מינים

גמרא- 'אמר רבא נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור נתעסקה שאני איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא'. [גדה נט:]

א. רבינו חננאל- ב' הלישנות בגמ' פליגי אהדדי, ובמקרה של הליש"ק בנמצא עליה מין אחד ס"ל לליש"ב דאינה תולה בו כמה מינין. והלכה כלישנא בתרא.

ב. רשב"א וראב"ד- הלכה כלישנא קמא דבנמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינין. [וביאר הב"י דלא גרסו בגמ' המילים 'איכא דאמרי' וס"ל דב' הלישנות כלל לא נחלקן].

בית יוסף- מסתימת הרמב"ם והרי"ף משמע דס"ל כר"ח, וכן נראה דעת הרא"ש, וכיון שכן ראוי לפסוק הלכה כן.

מחבר - סתם הדברים. [ומהסד"ט והגרע"א בסעיף י"ז מבואר שפסק כדבריו בב"י שהלכה כר"ח, אמנם מדברי הבאה"ג שם קצת משמע שפסק להקל כהרשב"א.]

נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או אדום בגוון אחר

גמרא - 'דתנו רבנן מעשה ותלה ר"מ בקילור ורבי תלה בשרף שקמה'. [נדה נט.]

רשב"א - מדברי הגמ' זו מבואר דכל הדין האמור בדף נט. שאם נתעסקה באדום אינה תולה בו שחור היינו דוקא בכה"ג, אבל כשנתעסקה באדום תולה בו כתם אדום.

מחבר - כרשב"א.

'נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. כמה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום.'

סעיף כד

נתעסקה בתרנגולת

גמרא - 'איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין, מיתבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא'. [נדה נט.]

רא"ש - בשם ר"ח. פי' דברי הגמ' 'דאית בה כמה מיני דמא' היינו דם שחיטה אדום ודם איכריה שחור ודם בני מעיה כקרן כרכום.

מחבר - כנ"ל.

'נתעסקה בתרנגולת, תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיטה אדום, ודם איכריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי.'

סעיף כה

שתי נשים שנתעסקו בשיעור דם כסלע ונמצא על כל אחת שיעור כזה

גמרא- 'שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות'. [מה נה:]

תוס'- מיירי שנתעסקה בצפור זו אחר זו, ואם היתה נשאלת הראשונה היינו מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאין הראשונה.

מחבר- כגמ'.

'שתי נשים שנתעסקו בצפור אחת שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, שתיהן טמאות'.

הדין כשבאות להישאל זו אחר זו

גמרא- 'צבור אחד של חמץ ולפניו שני בתים בדוקין ואתא עכבר ושקל ולא ידעין אי להאי על אי להאי על אי מלכין בדיקה לתרויהו אי לא, היינו שני שבילין מהא דתנן גבי שני שבילין. מלינו למויפשט, דתנן, שני שבילין אחד טמא קבר מוטע בו לתרוייהו את כולו, ואין עובר בו שלא יאחיל ואחד טהור, והלך באחד מהן ועשה טהרות נגט צטהרות אחר כך ובא חבירו והלך בשני יודעין הן שצביל שהלך זה לא הלך זה, דהשתא ודאי אחד מהן עמא ועשה טהרות, רבי יהודה אומר אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין כל אחד להכס ספקו צפני עמא טהור, ואין בית דין יכול לעמא, כדקיימא לן בספק עומא צרשות הרצים ספקו טהור, ואם צלו צבת אחת, הואיל וצבורא אחת יש לנו לומר עמאין או טהורין, אי אפשר לנו לומר להם טהורים הם שהרי האחד ודאי עמא, שניהן בבת אחת טמאין, רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין. אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין, בזה אחר זה דברי הכל טהורין אף על פי שכל אחד אומר לפניו כך היה המעשה שלי ושל חבירי, אבל איני נשאל אלא על עמאי מה טהא עלי, לא נחלקו אלא בלא להשאל עליו ועל חבירו מה טהא על שניו, ר' יוסי מדמי להו לבת אחת, ואף על פי שאין שניהן לפניך לריך אחת הורא אחת לשניהן או עמאין הם, או טהורין הם, והרי אין אחת יכול לומר טהורין הם, רבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ורבי יהודה מדמי ליה לזה אחר זה הואיל ואין כאן שאל אלא אחד משיבין לו טהור אחת, שהרי ספק ציאה הוא, ומעמאין יבין שאף חבירו כמורו, אבל כששניהן שואלן בתוך כדי דיבור לריך אחת להשיב לשניהן כאחד, וגבי צתים נמי, אם צלו לשאל זה לעמא זה צפני עמאין ליה לכל חד ואי אחת לריך לצדוק, דכיון דבדיקה חמץ דרצנן תלין לקולא, ואמרין ספקו מותר, ואי צבת אחת צלו שניהן לריכין בדיקה'. [פסחים י.]

א. ב"ח ונקודה"כ- מבואר מהגמ' דבאופן שיש מקרה על ב' אנשים אשר אם היה נידון בפני עצמו היה טהור ובהצטרף אליו חבירו אחד מהם ודאי טמא, הדין הוא שאם באו להישאל בבת אחת שניהם טמאים וכשבאים להישאל בזה אחר זה כל אחד טהור, וכמ"כ בנידון דידן שכ' התוס' דמיירי שנתעסקו בצפור בזה אחר זה, וא"כ הראשונה שהיתה באה להישאל בפנ"ע היינו מטהרים אותה, ובע"כ דמיירי כאן שבאו להישאל בבת אחת ולכך שניהם טמאות, אבל אם באות להישאל בזו אחר זו יש לטהרם.

ב. ט"ז- אף כאשר באים להישאל בזו אחר זה אין לטהרם. דחלוק דין זה מדין ב' שבילין דהתם בב' שבילין אף לאחר שהלכו ב' אנשים כל אחד בשביל אחר שבודאות אחד טמא ואחד טהור אם אנו מתייחסים לכל אדם לחוד יש לנו לטהרו שזהו הדין של טומאה ברה"ר לטהר בספק, משא"כ בנידו"ד לענין כתמים שלאחר שב' הנשים נתעסקו רק בצפור אחד ונמצא על כל אחת שיעור כסלע יש על כל

אשה דין להחמיר בה גם אם נתייחס אליה בפני עצמה, כי לענין כתמים כדי להקל בה יש צורך לתלות במשהו מסוים ובאופן הנ"ל נחשב שאין לנו במה לתלות ונמצא על כל אשה דין שהיא טמאה גם אם נתייחס אליה בפנ"ע.

ג. פרישה- כ' ג"כ כדינו של הט"ז דאף כאשר באים להישאל בזה אחר זה אין לטהרן. אך מטעם אחר דכל מה שיש להקל בכ' שבילין זהו דוקא לענין איסור דרבנן, וכאן דמיירי בראיית דם שהוא איסור דאורייתא תו אין להקל. [והט"ז הקשה ע"ז בתרתי, דהא דינא דב' שבילין מבואר בגמ' שהוא גם לענין דינא דאורייתא שאמור הוא לענין חמץ וכן לענין שבויה, ועוד דבנידו"ד דמיירי בכתמים הוי דין דרבנן. והנקוה"כ תירץ על הקו' הראשונה דמה שאיתא דין זה לענין חמץ היינו משום דבדיקת חמץ הוא מדרבנן דמדאורייתא בביטול סגי ולענין שבויה י"ל דבשבויה הקילו כמבואר בכמה מקומות. (ולפ"ז בכתמים שהוא מדרבנן יהיה הדין באמת שתולות להקל כשבאו בזה אחר זהו באמת שיטת הנקוה"כ)].

סעיף כו

נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כשני גריסים

גמרא- 'בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגריס דס לפור או קילור ונמצא עליה בכגריס ועוד מהו, תבעי לר' חנינא תבעי לר' ינאי, תבעי לר' חנינא עד כאן לא קאמר ר' חנינא התם טמאה אלא דלא נתעסקה אבל הכא דנתעסקה תליא כגריס דס לפור ועוד דס מאכולת הוי, או דלמא אפילו לרבי ינאי דאמר טהורה הני מילי היכא דרצופה בו מאכולת אבל היכא דאין רצופה בו מאכולת לא תליא, תא שמע, נתעסקה באדום אין תולה בה שחור, במועט אין תולה בו מרובה, היכי דמי לאו כי האי גוונא, לא, כגון דנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד, אי הכי מאי למימרא הא אפילו תליא כגריס דלפני אכתי פש ליה גריס ועוד, מהו דתימא שקול כגריס דס צפור שדי בי מצעי זיל, הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא קא משמע לן.

[נדה נט.]

א. רא"ש וטור- מבואר שספיקו של ר' ירמיה היה על נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד, באופן שאם נוריד את מה שנתעסקה לא ישאר יותר מגריס וככה"ג הסתפק ולא פשט, וכיון דהוי איבעי דלא איפשיטא יש לנו להחמיר.

ב. רמב"ם ורשב"א- יש להקל בספיקא הואיל וכתמים דרבנן אזלי לקולא, וא"כ יוצא שבנתעסקה בכגריס ונמצא עליה עד ב' גריסים באופן שאם נוריד את מה שנתעסקה לא ישאר יותר מכגריס טהורה, אבל אם ישאר יותר מכגריס גם אם נוריד את מה שנתעסקה הרי היא טמאה ול"א שדי ביה מצעי וכו'.

מחבר ורמ"א- כהרא"ש וטור שהקילו.

'נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגריס בדם שנתעסקה בו וכגריס במאכולת (ופירש דם כינה). אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה. (רמב"ם פ"ט ורשב"א ורא"ה בכ"ה וה"ה) ויש

מחמירין ומטמאין בכל זה, (הרא"ש והטור). ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין, דבכתמים שומעין להקל.

סעיף כז

נתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה ככגריס ועוד

תוס' ורשב"א - במקרה ונתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה כגריס ועוד, הרי שזה כלול בספיקו של ר' ירמיה. [וכבר נתבאר בסעיף הקודם שנחלקו הראשונים להלכה בספיקו של ר' ירמיה.]

מחבר - כנ"ל. ופסקו כמו בסעיף הקודם להקל בספקו של ר"י.

'נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כגריס ועוד, טהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגריס'.

נתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה כב' גריסין

טור - ע"פ הרמב"ן. מה שמבואר מדברי הגמ' שאם נתעסקה בכגריס ונמצא עליה ב' גריסין דטמאה משום דלא אמרי' שקול כגריס ציפור שדי ביה מצעי, זהו דוקא באופן שנמצא עליה ב' גריסין ועוד [וכך היה גירסתם בגמ']. אבל בנמצא עליה ב' גריסין אף אם נתעסקה בפחות מגריס אמרי' הך סברא דשדי ביה מצעי ותהיה טהורה. [ע"פ הב"י]

א. מחבר - כנ"ל.

'וכן אם נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, טהורה'.

ב. רמ"א -

'ויש מחמירין ומטמאין. ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם, (בית יוסף וכן כתב הרשב"א ורא"ש וטור ובל"ח כתב דדעת הרב דהכא מחמירין כ"ע וכמ"ש בס"ק ל"ז)'

מעד"מ דרישה ב"ח וש"ך - ליכא מאן דמטהר בהא, ובטור יש נוסחא מוטעת.

סעיף כח

מצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו

גמרא- 'איתמר, נמצא עליה כגריס ועוד דהלכתא ככז חסדא דמויקל ואותו ועוד רצופה בו מאכולת, ר' חנינא אומר טמאה, ר' ינאי אומר טהורה, רבי חנינא אומר טמאה כי תליא בכגריס בכגריס ועוד לא תליא, רבי ינאי אומר טהורה הני מילי היכא דלא רצופה בו מאכולת אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת הוא, פש ליה כגריס כיון דבעלמא היכא דליכא ועוד תליא כגריס צמאכולת הכא נמי תליא השתא נמי תליא האי גריס צמאכולת אחרינא'. [נדה נט].

רא"ש- לר' ינאי שטיהר, ה"ה אף בנמצא בה כב' גריסין, שהרי מאותו סברא יש לטהרה, והא דנקטי' באופן שנמצא עליה כגריס ועוד, היינו לרבותא דר' חנינא שטימא.

א. רמב"ם- הלכה כר' חנינא שטמאה.

ב. רא"ש רמב"ן ורשב"א- הלכה כר' ינאי שטהורה.

מחבר- כדברי הרא"ש. וכהשיטות שפסקו הלכה כר' ינאי שטיהר.

'האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, טהורה. שהגריס הא' ודאי מכינה המעוכה בו, והגריס השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיון שאין בו כגריס ועוד'.

סעיף כט

דין שיעור התורמוס הוא כמו שיעור הגריס לכל דבר

רשב"א- היכא שהרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר שיעור התורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו.

מחבר- כנ"ל.

'הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו'.

סעיף ל

אם יש צורך לתלות הכתם בדבר הדומה לו

גמרא- 'איזהו אדום כדם המכה: מאי כדם המכה, אמר רב יהודה אמר שמואל כדם שור דמו אדום שחוט, ולימא כדם שחיטה מנשתה והולך, אי אמר כדם שחיטה הוה אמינא ככולה שחיטה קא משמע לך כדם המכה כתחילת הכאה של סכין. עולא אמר כדם צפור חיה דס היולא מנפור חי ע"י מכה, איבעיא להו חיה לאפוקי שחוט או דלמא לאפוקי כחוש והאי חיה לשון צריאה הוא תיקון. זעירי אמר רבי חנינא כדם מאכולת של ראש, מיתבי הרגה מאכולת אשה הרואה כחם בצגדה אם הרגה מאכולת תולה בה ואי קשיא הא שיטור כחם כגרים ועוד ומאכולת כולי האי לא הוי כדאמר צפירקון צעין כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת לא קשיא הדיא לר' חיינא בן אבטיגווס הא לרבנן צפרק הרואה כחם (לקמן דף נח) דלא צעו האי שיטור הרי זה תולה בה, מאי לאו דכוליה גופה אלמא כל מאכולת דומה לדם מדות ואת אמרת דם מאכולת של ראש הוא דדמי לדם מדות אבל דשאר הגוף לא, לא, דראשה אמי ורדינאה נאה כווד. א"ר אבהו כדם אצבע קטנה של יד שנגפה וחיתה וחזרה ונגפה, ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה, ועד כמה עד בן עשרים, מיתבי תולה כתומה בבנה ובבעלה אם יש בהן מכה שמוא נעף עליה כששוכבין יחד אלמא דם צנה וצטלה דומה לדם מדות, בשלמא בבנה משכחת לה שלא נשא, אלא בעלה היכי משכחת לה הא נשוי הוא, אמר ר"ב בר יצחק כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה. [גדה יט]

גמרא- 'משנה: ..מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם אמר לה שמא מכה היתה ביך אמרה לו הן וחיתה אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה ר"ע ראה תלמידי מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה דם ולא כתם. [גדה יח]

א. רשב"א בשם י"א- מבואר מהגמ' יט: שאין תולין כתמים אלא אם כן דומה לו. וכיון שלענין דמים אין אנו בקיאים לדמות אחד לשני, כמ"כ לענין כתמים כן, וממילא אין היום להקל בכתמים כיון שאין אנו בקיאים בתליה.

ב. רמב"ן ורשב"א- אין צורך לתלות את הכתם בדבר הדומה לו, וראיה לזה מדברי המשנה נט. שר"ע לא הצריך להביא את הכתם לפניו ולגלע המכה ולהוציא דם, אלמא תולין מן הסתם. ודברי הגמ' יט: מיירי לענין לתלות כתם שאינו דומה, כגון כתם אדום שבאדומים או כדם בעלה שבכה"ג בעיני תליה, אבל בסתמא תולה אף בלא תליה.

מחבר- כרמב"ן ורשב"א.

'אינה צריכה להקיף (פי' ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום.'

סעיף לא

אם בסתם כתם חוששים לדם

גמרא- 'משנה: שבעה סמנין מעבירין על הכתם שאין הדם בטל עד שיעצירו כוון עליו, רוק תפל לקמן מפרש שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו תפל בלא טעם, ומי גריסין, ומי רגלים, ונתר, ובורית קמוניא, ואשלג, הטבילו קודם שהעצירו עליו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע דאי הוה דם הוה עבר, הטהרות טהורות ואינו צריך להטביל, עבר או שדיהה נשתנה מאלדמינותו הרי זה כתם והטהרות טמאות וצריך להטביל...' [נדה סא: סב.]

א. רמב"ם [לפי הבנת הרשב"א]- דברי המשנה מיירי אף לענין בעלה ולא רק לענין טהרות, וכן הא דבעי בדיקת ז' סממנים זהו דוקא אם רואה שהכתם נראה כדם, אבל בסתמא לא חיישי' כלל לדם.

ב. רשב"א [וכן הרמב"ם לפי הבנת המ"מ]- בסתמא חוששת לכל כתם שהוא דם, אבל הא מיהא אם העבירה עליו הז' סממנים ולא עבר טהורה.

ג. רמב"ן- דברי המשנה מיירי דוקא לענין טהרות, והיינו שהבגד עצמו לא יטמא אם העבירו ע"ג ז' הסממנים, אבל לענין אשה לבעלה לא יהני להעביר אלו הז' סממנים ואף אם העבירה ולא עבר טמאה.

בית יוסף- בזמנינו לא בקיאים בקצת משמותם, וא"כ אין נפק"מ בדין זה.

מחבר- כרשב"א וכדבריו בב"י.

'מצאה כתם ואין לה כמה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.'

סעיף לב

כשנמצא כתם לא על בשרה ולא על חלוקה

גמרא- 'ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתייתא שהיתה מסכת טווי לאריג וננאל דם על השחי, אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי כדרך שטעפה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדייר צא בין רגליה כנגד אותו מקום עומא, והתניא אין שונין בטהרות גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטמאות בלדו צפ"ק (לעיל דף ה) ספק נגע ספק לא נגע עהור ואם אי אפשר אא"כ נגע עומא רבן שמשון בן גמליאל אומר אע"פ דלא אפשר לא מעמינן ליה אלא אומרים לו שנה ואי לא נגע

מנהיגין ליה אמרו לו אין שוגין צטהרות דאף על גב דהשתא לא מיתרמי דלמא משיקרא לא הוה הכי, כי אמרינן אין שוגין לקולא כגון צהריא דאי' לו דאי' נגע ועמא ואן יקו וינמא ליה שנה להקל אצל הכא חומרא הוא דמסתמא טורה דהא לא על צטרה ולא על חלוקה אשתכח והאי דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי נטענין לה חומרא היא אבל לחומרא שונין'. [נהה נח.]

מבואר דכתם הנמצא על דבר שאינו גופה ולא חלוקה מן הדין היה שלא תהיה טמאה וחכמים החמירו בה שתשנה בהליכתה ובאופן שהדם יוכל לבא מביין רגליה הרי שיש לטמאותה.

תוס' - הדין המבואר בגמ' הוא באופן שימצא על דבר המקבל טמאה ומקבל טומאת נגעים. [שאם נמצא על דבר שאינו מקבל טמאה הרי דהוי ככל כתמים שלא גזרו בכה"ג דאין לחלק בין כתם לדם כיון דהוי שלא בהרגשה. ש"ך]

מחבר - כנ"ל.

'האשה שהיתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טמאה) (ד"ע בד"מ וכ"ה ברא"ש פרק האשה ורשב"א סוף שער ד' ותוספות ריש דף ג"ח), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יזדמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה. ואם לאו, טהורה.'

בסעיפים הבאים [ל"ג - ל"ו] מיירי שרואה כתם על עד הבדוק [היינו שבדקה עצמה בעד נקי] ויש בזה ג' דרגות: א. עד הבדוק לה לפני הבדיקה ומיד ראתה על העד. בזה הוי כראיה לכל דבר. ב. בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם. בזה הדין מקילים רק באופן שהכתם עגול [ופחות מגריס כמו בכל כתם], אבל אם הכתם משוך שצורתו מעידה יותר על המקור מאשר מאכולת לא מקילים אף בפחות מכגריס. ג. עד הבדוק ולאחר הבדיקה הטיחה ביריכה ולאחמ"כ ראתה דם על העד [ולרש"י גם על יריכה]. בזה נחלקו הראשונים אם דינו כמו בעד הבדוק ומיד ראתה [דרגה א'] שטמאה אף בעגול ופחות מגריס או שדינו כהניחתו תחת הכר שבזה מקילים בעגול ופחות מגריס.

סעיף לג

עד הבדוק לה לפני הבדיקה ומיד ראתה

גמרא - 'משנה: דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה לקח לאחר תשמיש, והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהבין עממה לבעלה והיא לכל הנשים כדתן צפ"ק (עלוי יא) וצטעה שהיא עוזרת לשמש את ביתה והא דנקט צנועות כדמפרש צפ"ק לנועות עד שצודקת צו לפני תשמיש זה אין צודקת צו לפני תשמיש אחר, נמצא על שלו ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר צעילה זמן ארוך קודם קיומו צידוע שהיה דם צטעה תשמיש טמאין שיהם טומאת צצעה כדן צועל מדה כדכתיב (ויקרא עו) ותהי מדה עליו וחיביבין קרבן. נמצא על שלה, אותיום מיד לאחר צעילה טמאין וחיביבין בקרבן.. גמרא: וניחוש דלמא דם מאכולת כיה הוא ואמאי עמאין ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב בקרבן ודאי להוי ספק לתלות תרומה ולהביא אשם תלוי ולא חטאת דלמא דם מאכולת הוא שהיה צאותו נוקס צאשה וכצטעל מדצק צו, אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת דודאי אין שם מאכולת ודם ודאי מגופה אחיא, ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל

מאכולת שאין מאכולת יכולה ליכנס שם, מאי בינייהו, איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה מנעכה על העד דחוק מן הדם קצת להך לישנא דאמר בדוק הוא הא מעלמא אתאי ללישנא דדוק כיון דקיס להו לרצון דאין שם מאכולת ודאי דם מנופה הוא שהרי העד היה צדוק לה קודם הקינוח ומאכולת (מעלמא הואי התם צעד שהיא לרופה), להך לישנא דאמר דחוק הוא אימא שמש רצפה ולישנא דחוק איכא לספוקי שגא האי דם ומאכולת ומתוך דחוק הוא מנעכה השגשג בשעת תשמיש'. [נדה יד.]

בית יוסף- כשבדקת עצמה בעד הבדוק לה ומיד מצאה עליו דם ונמצא מאכולת רצופה בו טמאה, דקי"ל כלישנא דבדוק הוא, ואף אם נפסוק כלישנא דדחוק הוא עדיין לפי רש"י יש לטמאותה, דמבואר מדבריו דכל ב' הלישני הוא לענין טומאה ודאית לענין לשרוף עליו את הטומאה, אבל שיהיה כספק לכו"ע מטמאי'.

מחבר- כנ"ל.

'האשה שבדקה עצמה בעד (פירוש סמרטוט מענין וכנגד עדים כל צדקותינו) (ישעיה סד, ה) הבדוק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה'.

סעיף לד

עד הבדוק לה לפני הבדיקה והניחתו תחת הכר

גמרא- משנה: ..עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם, עגול טהור, משוך טמא, דברי ר"א ברבי צדוק; גמרא: ..עד שהוא נתון: איבעיא להו, מי פליגי רבנן עליה דר"א ברבי צדוק או לא, תא שמע, כתם ארוך מצטרף, טפין טפין אין מצטרפין. מני, אי רבי אליעזר בר' צדוק למה לי צירוף, האמר משוך כל שהוא טמא דכיון דאמר משוך מנופה אתי ובמשיכה תליא טעמא אפילו בכחרדל טמא, אלא לאו רבנן, שמע מינה פליגי, לא, לעולם ר' אליעזר ברבי צדוק אפי' לרבי אליעזר צעי צירוף, וכי אמר רבי אליעזר ברבי צדוק משוך ודאי מנופה אתא בעד שבדקה בו אבל בכתם שטל חלוקה כגרים ועוד צטיק לא. תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק, הלכה מכלל דפליגי שמע מינה'. [נדה נח: טז.]

מחבר- כנ"ל.

'בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינוח. ואם עגול, ואין בו כגרים ועוד, טהורה, שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר'.

א. דגומ"ר וסד"ט - בכה"ג שמוצאת כעגול ופחות מכגריס דתלינן במאכולת וטהורה, זהו דוקא מג' ימים ואילך אבל בג' ימים הראשונים של הז"נ אין לתלות במאכולת, דכל הטעם דתלינן כתמים בעלמא אף בג"י הראשונים זהו משום דאל"כ אין לך אשה שיכולה להינצל מזה, אבל במקרה דידן שזהו ע"י בדיקת עד שפיר יכולה להינצל ע"י שלא תבדוק.

ב. מעיל צדקה - הדין האמור הוא אף בג"י הראשונים, דלא בעי חזקת טהרה בכתמים כיון שלא הרגישה והוי מילתא דרבנן. [וכדברי הב"י בסמוך]

תליה בבדיקת עד הבדוק

בית יוסף - הוציא מהדין של הסעיף הבא, במקרה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה לפי השיטות שם שבעגול ופחות מגריס טהורה והוי כמו במקרה של סעיף זה בנתנתו תחת הכר [שזהו מקור הדין לסעי' הבא], א"כ מבואר שאף כשבדקת עצמה בעד הבדוק יש עדיין לתלות כמו בכל כתמים, שהרי כמו שתולים בעגול ופחות מגריס במאכולת כמ"כ יש לתלות בשאר דברים אפי' יותר מגריס דמ"ש הא מהא. והטעם בזה היינו משום שלא הרגישה בדבר. וביאר הט"ז דלכך לא הוי חשש דאורייתא אלא מדרבנן, ובחשש דרבנן הדין שתולים בכל דבר. [ואף שהט"ז כ' במקום אחר דבדיקת עד הוי חשש דאורייתא דאמרי' דילמא ארגשה ולא אדעתה. תירץ החו"ד דתלוי אם הדם הוא ודאי מגופה שאז בבדיקת עד החשש הוא מדאורייתא דאמרי' דילמא ארגשה ולא אדעתה, אבל באופן שאין הדם ודאי בא מגופה אז בכה"ג שבדקת בעד אמרי' דכיון שלא הרגישה הוי רק חשש דרבנן (ומשום שאז הוי ספק ספיקא, סד"ט ריש סימן קפג)].

רמ"א - כב"י.

'וה"ה אם הוא יותר מכגריס, ויש מקום לתלות בו, (ב"י), כמו שנתבאר לעיל באיזה דבר תלינן כתם'.

א. ט"ז - ע"פ האמור יש להתיר במקרה שיש לאשה רגילות שיוצא דם מבית הרעי שלה ובדקה עצמה בעד הבדוק ובשעת הבדיקה גם נגעה גם בבית הרעי, שיש להתיר ולתלות את הדם ממקום של בית הרעי, אמנם דוקא שלא בשעת וסתה אבל בעת וסתה אין להתיר.

ב. מורה אחד - אין להתיר כלל אף שלא בעת וסתה.

ג. חו"ד - יש להתיר אף בעת וסתה דהוי ממש כמכה שמוציאה דם דתלינן בזה אף בעת וסתה, דלא שייך לומר דוכי לעולם לא תיטמא שהיא יכולה להיטמאות בבדיקה בלא שתיגע בבית הרעי.

פת"ש - ע"פ הש"ך להלן בסי' קצו נראה דאין תולים בג' ימים הראשונים, ובשאר ימי ליבונה נחלקו האחרונים.

סעיף לה

בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה

גמרא- 'אתמר בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם על העד ואיכא לספוקי דלמא נקמי הכי הוה ציה להכי לא נקט הכא טחתו צירכה דאיכא הוה לכו תרי ספיקי לקולא חדא דלמא לאו מן העד הוטה על ירכה ואפילו אתיל מן העד אתא דלמא כיון דאינו בדוק נקמי הכי הוה, אמר רב טמאה נדה, א"ל רב שימי בר חייא והא חוששת אמרת לך, איתמר נמי אמר שמואל טמאה נדה, וכן מורין בי מדרשא טמאה נדה. [נדה יד.]

א. רמב"ם ורא"ש- דברי הגמ' שאם בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ונמצא עליו דם שטמאה נדה, היינו שטמאה ודאית כרואה ממש וטמאה אף בפחות מגריס ואף בעגול, וראיה לזה שלא חילקו כמו שחילקו בדין הקודם בהניחתו תחת הכר בין עגול למשוך. [בטעם הדבר ביאר הט"ז דהרמב"ם לשיטתו שאם נמצא הכתם על בשרה לא תלינן במאכולת אפי' פחות מכגריס, וא"כ ממ"נ, אם נמצא על יריכה לא תלינן בכה"ג, ואם נמצא הדם על עד א"כ מזה שלא נמצא על הירך רגליים לדבר שהדם בא מגופה ולא ממיצון המאכולת דא"כ היה להימצא הדם על יריכה. והש"ך ביאר משום דבירכה אין המאכולת מצויה כ"כ.]

ב. רמב"ן ורשב"א- הדין האמור שטמאה נדה, היינו דוקא במשוך שאז טמאה אפי' בפחות מכגריס, אבל בעגול ובפחות מגריס טהורה, וטעם הדבר משום דכיון שלא הרגישה יש לתלות במה דאפשר ולכך בעגול תלינן במאכולת כל עוד ואי"ז משוך.

א. מחבר- כרמב"ן ורשב"א, [והביא את הרא"ש כ"א].

'בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגריס ועוד. ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא.'

ב. רמ"א- כהרא"ש. [וכן פסק הב"ח].

'וכן עיקר'.

סעיף לו

כשנמצא הכתם בעד שאינו בדוק לה

גמרא- 'אתמר בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, א"ר יוסף כל ימיו של ר' חייא טימא ולעת זקנתו טיהר, איבעיא להו היכי קאמר כל ימיו טימא משום נדה עומאת ודאית דכיון דחזקת דמיס שס לא נוספקין בנקמי הכי ולעת זקנתו טיהר משום נדה וטימא משום כתם כלומר עומאת ספק וחולין, או דלמא כל ימיו טימא משום כתם ולעת זקנתו טיהר מולא כלום. תא שמע דתניא, בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה, ורבי חייא אמר טמאה משום כתם, אמר לו ר' חייא אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד כשיעור שאר כתמים שאין נמנאין אלא בכגריס ועוד כדאמרין בהרואה כתם (לקמן דף נח) דעד כגריס יכולה לתלות ולומר דס מאכולת הוא, א"ל אבל הן באמת, אמר לו ר' חייא אם כן (אתה) אף אתה עשיתו כתם וזה אהה צו דין כתם דשיעורו כגריס ועוד ובפחות נכאן לאו כלום הלכך עומאתו נמי ספק דאי ודאי ראייה הואי מגופה כדקאמרת האמר צפ' יולא דופן (לקמן דף נז) אפי' כעין החרדל ובפחות נכאן, ורבי סבר בעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת דכיון דאינו בדוק לה כל כמנה דליכא כגריס ועוד הוה לה לספוקי צדס מאכולת קודם צדיקה וכיון דנפק לה מדם מאכולת ודאי מגופה אתא, מאי לאו בזקנותו קאי מדפליג עליה דרבי רביה הא בילדותו טימא משום נדה שמע מינה. משתבח ליה רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי ברבי חמא בר ביסא דאדם גדול הוא, אמר לו לכשיבא לידך הביאהו לידי, כי אתא א"ל רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא, בעא מיניה, בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם מהו, אמר לו כדברי אבא אימא לך רבי יוסי או כדברי רבי ולקמן תני פלוגתיהו בשמעתין או כדברי רבי אימא לך, א"ל כדברי רבי אימא לי, אמר רבי ישמעאל זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד, ור' חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה, מאי רבי ומאי רבי יוסי, אמר רב אדא בר מתנא תנא, רבי מטמא ורבי יוסי מטהר, ואמר רבי זירא כשטימא רבי כר"מ וכשטיהר רבי יוסי לעצמו טיהר לטעמיה אזיל דלמח נמי הכי צדוכתא אחריתי (לקמן דף נט), דתניא האשה שהיתה עושה צרכיה מעלה נייס וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה דכיון דדחוקה היא הדור ניי רגלים לנקור ואייתי דס אם יושבת טהורה דמנקוס ניי רגלים הוא צא ואין עמא אלא דס הנקור ומדקאמר רבי מאיר עומדת עמאה וף על גב דליכא לספוקיהו צמקוס ניי רגלים כיון דרגלים לדבר דחיק לה עלמא וחזקת דמיס מן הנקור מיטעמיה ה"נ מיטעמיה רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה, א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי והא א"ר יוסי בר' חנינא כשטימא ר"מ לא טימא אלא משום כתם עומאת ספק לתלות ואילו רבי לעיל עימא משום נדה דקתני רבי אומר עמאה נדה ואילו רבי משום נדה קאמר, א"ל אנן הכי קאמרין כי איתמר ההיא דר' יוסי צר חנינא ההיא משום נדה איתמר'. [נדה יד. יד.]

גמרא- משנה: האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה, ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה. איש ואשה שעשו צרכיהן ניי רגלים לתוך הספל ונמצא דם על המימ, רבי יוסי מטהר דהא אפי' צאשה גרידתא מטהר דליכא אלא חד ספק ספק צא מן הנקור ספק ניי רגלים וכ"ש הכא דלגמא מואיש ארו ובגמרא פרכין השתא צד ספק מטהר צדרי ספקי מייבעיא ורבי שמעון מטמא שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דמים מן האשה: גמרא: .. איש ואשה [וכו']: איבעיא להו איש ואשה עומדין מה לי א"ר מאיר דמטמא צאשה עומדת הכא איכא ספק ספקא להקל דלגמא מואיש ארו ואפילו אם תגזי לומר דמיהא אתא דלמא לא הדור ניי רגלים לנקור ומנקוס מכה צא, כי אמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא מטמא, או דלמא לא שנא, אמר ריש לקיש היא היא כי הכי דמטמא ר' מאיר צאשה לחודה הכי נמי מטמא צאיש ואשה עומדין, ממאי מדלא קתני ר' מאיר ורבי יוסי מטהרין, א"ה השתא רבי מאיר בספק ספקא מטמא בחד ספקא מיבעיא ולמה ליה לפלוגי ר"מ צרישא לאשמועינן צסופא ר"מ מטמא דלישתמשו תרווייהו, להודיעך כחו דרבי יוסי דאפילו בחד ספקא מטהר, ואדמיפלגי בחד ספק להודיעך כחו דר' יוסי ליפלגי בספק ספקא להודיעך כחו דר' מאיר, כח דהיתרא

עדיף ליה, ורבי יוחנן אמר כי קאמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא אמר, אם כן ליתני ר"מ ור' יוסי מטהרין, אין הכי נמי, ואידי דסליק מרבי יוסי פתח בדרבי יוסי, ורבי יוסי בחד ספקא מטהר בספק ספקא מיבעיא, מהו דתימא הני מילי דיעבד כגון שנתעסקה צטרכות אבל לכתחלה אומרין לה אל תתעסק אבל לכתחלה לא קא משמע לן מנשנה יתיבתא דלא אלטריך דאפי' לכתחלה קאמר'. [נדה נט:]

א. רבינו חננאל ורא"ש - כיון שהגמ' דף יד. דימתה את פלוגתת רבי ור' חייא בבדקה עצמה בעד שאינו בדוק ונמצא יותר מגריס אם טמאה ודאית או מספק, לפלוגתת ר"מ ור"י [הראשונה במשנה נט.]. במוצאת דם כשמשנתת בעמידה דלר"מ טמאה ולר"י טהורה, דרבי שטימא ודאי ס"ל כר"מ ור' חייא שטימא מספק ס"ל כר' יוסי, א"כ ע"כ שמה שר' יוסי טיהר בעומדת ומשתנת לא טיהר לגמרי אלא רק שאינה טמאה ודאית אבל עכ"פ טמאה מספק, וכיון שכן הואיל ופסקינן הלכה לענין בדקה עצמה בעד שאינו בדוק כר' חייא ה"ה בנמצא עליה יותר מכגריס טמאה מספק.

ב. תוס' רמב"ן ורשב"א - מבואר מהגמ' דף נט. שר' יוסי לענין הדין השני במשנה [איש ואשה שעשו צרכיהם] מטהר לגמרי, וא"כ מסתמא דה"ה נמי לענין דינו הראשון שמטהר לגמרי. ויוצא שלענין הלכתא בנידון הגמ' בדף יד. בבדקה עצמה בעד שאינו בדוק אף יותר מכגריס טהורה לגמרי, שהרי הגמ' דימתה את הדין הזה לדינו של ר"י בעומדת ומשתנת ואם במשתנת טהורה לגמרי ה"ה נמי בבדקה בעד שאינו בדוק טהורה לגמרי.

מחבר - כהרא"ש.

'בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, אינה) טמאה (אלא) אם יש בו כגריס ועוד (טור בשם הרא"ש וע"פ)'

חת"ס - בכה"ג שבדקה עצמה בעד אף שהיה אינו בדוק, מ"מ כיון שיש לחוש שהרגישה וסברה הרגשת עד הוא, א"כ יש להחמיר שלא נתלה בשיעור גריס שהוא שיעור מאכולת גדולה אלא רק כפי מה שמצוי המאכולת בזמנינו.

הגדרת עד שאינו בדוק

דרכי משה - מתבאר מהראשונים דגדר 'עד שאינו בדוק' היינו עד בינוני, כלומר שאינו בחזקת בדוק ואינו בחזקת שאינו בדוק. שהרי בריטב"א כ' שאם לקחה עד ממקום שדמים מצויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס, ודאי שיכולה לתלות אף ביותר בגריס לכו"ע.

רמ"א - כנ"ל.

'ודוקא בעד בינוני, דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך (ד"ע), אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס, (כן משמע מהריטב"א שהביא הב"י)'

פת"ש - מה שהיקל רמ"א כשבדקה עצמה בעד שנלקח ממקום המצויין שם דמים לא הוי יותר מיש בה מכה, שהדין הוא שיכולה לתלות דוקא שלא בעת וסתה, אבל בעת וסתה אינה תולה. [לכאור' צ"ע דהא לא שייך כאן סברת דוכי לעולם לא תראה].

סעיף ל"ז

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו בירכה

בית יוסף- ע"פ רש"י. כל המחלוקת האמורה בסעיף הקודם בין רבי לר' חייא בנמצא על עד שאינו בדוק, זהו דוקא באופן שבדקה עצמה ומיד ראתה עליו דם, אבל אם לאחר הבדיקה הטיחתו על ירכה ולאחר מיכן נמצא עליו דם טהורה לכו"ע אף ביותר מגריס, כיון דהוי תרי ספיקא, חדא שהיה זה מהעד לפני הבדיקה, ועוד דשמא היה זה ע"י מיעוץ מאכולת בעת הטחת העד על ירכה.

א. מחבר- כדבריו בב"י.

'בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואח"כ נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה'.

ב. ש"ך- אם הכתם נמצא על העד, בכה"ג ליכא ס"ס, שהרי ב' הצדדים להקל ולומר שהדם לא בא ממקורה הם א. שהדם בא הוא ממאכולת שהיה על יריכה ובא הוא על העד. ב. שהיה זה על העד עוד לפני הבדיקה. וא"כ אי"ז ס"ס שהרי ב' הצדדים להקל הן אותו צד שהדם לא בא ממקורה. ורק אם הכתם נמצא על יריכה אז איכא ס"ס, ומשום שמדובר באופן שאין אפשרות שהדם בא ישירות ממקורה על הירך אלא רק ע"י העד, וכיון שכן הספק הוא לא רק מהו הדם שעל הירך אלא מהו הדם שעל הירך שהועבר דרך העד, וא"כ ב' הצדדים להקל הם א. שהדם היה על הירך לפני הטחת העד. ב. אף אם הדם שעל הירך בא הוא דרך העד שמא היה זה על העד עוד לפני הבדיקה. [ומיירי בנאבד העד, דאי העד לפנינו אם נמצא גם על העד טמאה מטעם העד ואי לא נמצא עליו בלאו הכי טהורה, חו"ד.] וכ' הש"ך דאולי יש להעמיס גם בכוונת המחבר כן שהכתם נמצא על הירך ולא על העד. אמנם מדברי הפוסקים לא נראה כן.

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה והניחתו אח"כ במקום שיש לתלות הכתם

דרכ"מ- ע"פ דינו של הב"י לעיל בסמוך, היכא שהניחה עד שאינו בדוק לאחר שבדקה עצמה במקום שיש שם שכיחות של דם, יש להקל בכתם אפי יותר מכגריס.

רמ"א- כנ"ל.

'וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם, דטהור אפילו ביותר מכגריס (ד"ע וב"י), אבל הניחתו במקום שאין דם שכיח, טמאה, אם הוא יותר מכגריס'.

סעיף לח

הגדרת 'עד הבדוק'

גמרא- 'משנה: השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות...'. [נדה נט:]

א. תוס' ורמב"ן- הקשו על עיקר הדין האמור במשנה, דמאי שנא מכל עד שאינו בדוק שהדין הוא שתולה בו אף יותר מגרים, וא"כ בג' נשים שלבשו חלוק אחד לכל אשה ואשה יחשב החלוק לעד שאינו בדוק. ותירצו דאה"נ מעיקר הדין היה לטהרם, אך כיון שא"א לטהר את כולם נחשב זה כב' שבילין שאף שלכל אחד בפנ"ע דינו ליטהר מ"מ כיון שבאו להישאל בכת אחת אין לנו לטהרם, וכמ"כ כאן שכיון שאנו צריכים לפסוק דין אחד לכולם ואת כולם א"א ליטהר לכך אף שכל אחת בפנ"ע דינה היא ליטהר, מ"מ אנו מטמאים את כולם. ולפ"ז יוצא שגדר עד שאינו בדוק הוא בכל פעם שאין עליו שמירה ממילא נחשב זה לעד שאינו בדוק.

ב. רשב"א- הקשה על תירוץ הראשונים האמור שלפי דבריהם אם אחת הנשים בכל מקרה תהיה טמאה או שהיא נכרית באופן שכבר אין אנו צריכים לפסוק הדין על כולם, א"כ הדר דינא לטהר את השאר כעיקר דינם. ולכך תירץ על קושית הראשונים הנ"ל שאי"ז נחשב לעד שאינו בדוק, אלא לעד הבדוק, כיון שבדקתו והיה נקי א"כ אמרי' שכל שלא העבירתו בשוק של טבחים וכיו"ב, סתמו נשאר כן וממילא נמצא בו כתם מעיקר הדין טמאה.

מחבר- כרשב"א.

'איזהו עד הבדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק'.

סעיף לט

הגדרת 'חלוק הבדוק'

רשב"א- מה שחכמים טימאו כתם בכגריס הנמצא על חלוקה, מיירי באופן שהיה בדוק לה קודם שלבשתו, אבל באינו בדוק או שלקחתו מן השוק אין חוששים לו לכתמים.

מחבר- כנ"ל.

'אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתה בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה.'

א. ב"ח- הדין האמור שאם נמצא הכתם בחלוק שאינו בדוק, היינו אף יותר מכגריס, ושונה זה מלעיל סעי' לו במקרה שבדקה עצמה בעד שאינו בדוק ששם פסק המחבר להחמיר ביותר מכגריס, דשאני התם שבדקה עצמה ואף שלא הרגישה יש לנו להחמיר דלמא ארגשה ולא אדעתה, אבל במקרה דידן שלא בדקה עצמה אלא רק נמצא על העד כתם מקילים אף ביותר מגריס.

ב. ט"ז- חולק על הב"ח דאין משמעות לבדיקה כל עוד ולא הרגישה ולכך בכל גווני יש לטהרה. והדין האמור כאן להקל אף ביותר מגריס מיירי באופן שאינו בדוק לגמרי, ולא הוי כאינו בדוק של סעי' ל"ו דשם מיירי באופן שנטלה את העד ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע, אבל באופן שלוקחת העד ממקום שיש להחזיק שם יותר דמים כמו מן השוק וכיו"ב, בכה"ג מטהרים אותה אף ביותר מגריס וזה גם כשבודקת עצמה.

סעיף מ

השאלה חלוקה לחברתה

גמרא- 'תניא אידך בדקה חלוקה והשאלתו לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה אמר רב ששת ולענין דינא תנן אבל לענין טומאה היא טהורה וחבירתה טמאה'. [נדה מה.]

רשב"א- 'בדקה עצמה וחלוקה', כלומר כשפשטתו ומצאה טהורה השאלתו לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה.

מחבר- כנ"ל.

'בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאלה לחברתה, ולבשתה, ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה, והשניה טמאה.'

הפוסקים התקשו על לשונם של המחבר והרשב"א, שמשמע שהיא גם בדקה החלוק לפני שלבשתו וגם בדקה החלוק אחרי הלבישה קודם שהשאלה לחבירתה, ולכא"ו הבדיקה הראשונה מיותרת דסגי בזה שבודקת קודם שהשאלה. ונאמרו על זה כמה תירוצים:

א. ב"ח- כוונתו לדיוקא דאם לא מצאה טהורה אחר הבדיקה לא מהני לה הבדיקה שקודם ללבישה.

ב. פרישה- 'מצאה טהורה' קאי על האשה ולא על החלוק, ואמרינן כיון שבתחלה בדקה החלוק ואח"כ מצאה עצמה טהורה מוקמינן לה אחזקתה, ואע"פ שגם השניה מצאתה עצמה טהורה אחר הפשטתה, מ"מ אמרינן כאן נמצא כאן היה. [ה"ט"ז והש"ך תמהו על זה, דדבר פשוט בכל סימן זה דאם שניהם שוים לא אמרינן כאן נמצא כאן היה].

ג. ט"ז- הבדיקה שלפני הלבישה הוא להיות הבדיקה שלאחר הלבישה כבדיקה מכוונת ולא כסתם בדיקה ארעית, שרק באופן שהבדיקה היא מכוונת לזה אם הבגד טמא או טהור מהני לטמא את חבירתה, ולכך אם בדקה את החלוק לאחר שכבר בדקתו קודם שלבשתו בע"כ שהבדיקה שבדקת אינה מיקרית אלא מכוונת לזה.

ד. ש"ך- הבדיקה שלפני הלבישה הוא כחידוש דאפ"ה הראשונה טהורה, דבלא הבדיקה הראשונה כ"ש שהראשונה טהורה שיש גם לתלות הדם שהיה שם מעלמא לפני הלבישה, והחידוש הוא שאפי' שהבדיקה שלפני כן הורידה את האפשרות הזאת אפ"ה הראשונה טהורה ותולה בחברתה.

ה. חו"ד- החידוש הוא שאפי' שלענין חיוב הממוני של הכיבוס חבירתה אינה צריכה לשלם לה שבזה היא תולה בראשונה, וא"כ נמצא שחיוב הכיבוס מוטל על הראשונה, והיינו שלענין זה אנו כן תולים את הכתם שממנה הוא, לענין טומאה אין אומרים כן אף דלכא' הוי תרתי דסתרי. וחידוש זה קיים רק אם בדקה הראשונה קודם הלבישה דבלא זה אין חיוב הכיבוס המוטל על הראשונה ראייה לזה שהכתם בא ממנה, דשמא היה זה עוד לפני הלבישה.

הקדמה לסעיפים: מא – מה

דינא ד'שאני אומר'

משנה- 'שתי קופות, אחת של תרומה ואחת של חולין, שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה, הרי אני אומר, לתוך של תרומה נפלה..' [תרומות פ"א מ"ה]

גמרא- 'משנה: השאילה חלוקה לנכרית או לנדה ואחר כך לבשתה היא ונלאה עליה כהם הרי זו תולה בה וטהורה דכיון דנדה היא לא מנקלקה לה מידי וכברית נמי ענאה ותליא בה אכל ישראלית עטורה שש אלה חלוק מחבירתה עטורה ואחר כך לבשתה חבירתה שתיקן ענאות כדקתני שלש נשים כו' דכיון דלוי תליא בה מנקלקה לה מלוי חזית דמנקלקה לה להך עפי מיהך. ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות.. גמרא: אמר רב בנכרית הרואה שגדולה היא וידעין בה דכבר ראתה, ממאי, דומיא דנדה, מה נדה דקחזיא אף נכרית דקא חזיא, אמר רב ששת כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתא, דתניא תולה בנכרית רבי מאיר אומר בנכרית הראויה לראות שהגישו ימיו הנעורים, ואפילו ר"מ לא קאמר אלא בראויה לראות, אבל רואה לא איצטריך, אמר רבא ותסברא ר"מ לחומרא דתימא דלתגא קנא אפילו אינה ראויה ותשמע מינה דלתרוויכו לא צענין שראתה כבר והא תניא דרבי מאיר לקולא מכלל דלת'ק לא סגי בראויה לראות עד שתהא רואה ממש רבי מאיר לקולא, דתניא אינה תולה בנכרית רבי מאיר אומר תולה ופרכין, ואלא קשיא הך קמייחא דמשמע דר' מאיר לחומרא, תריץ הכי, והיא שרואה ר' מאיר אומר בראויה

לראות ואף ע"פ שאינה רואה וברייתא דקמי אינה תולה צנכרית לתיק הכי קאמר אינה תולה צנכרית הראויה לראות אלא אם כן רואה ר' מאיר אומר תולה ותרוייהו מתניתא חדא מילתא אמרי ורצ דאמר כתנא קמא דתרויהו. תנו רבנן תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה אם השאלתה לשומרת יום בשני שלה תולה זה ואף על גב דלא הוה חזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה זה ואע"ג דמקלקלה לה פורתא דלריכה לשמור יום המתרת כיון דעמאה השתא ובסופרת שבעה נקיים אחר זיבה שלא טבלה ואף ע"פ שמקלקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה ולריכה לספור ז' נקיים הואיל ועבשיו עמאה תולה זה, לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת שומרת יום לריכה עוד לשמור שלישי בשביל כהם זה ואם סופרת היא סותרת כל שלפניה דברי רבן שמעון בן גמליאל, רבי אומר אינה תולה הואיל ומקלקלה לה מאי חזית דמקלקלת להך עפי מנהך לפיכך שתייהן מקולקלות, ושיוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה דלא מקלקלה מידי וביושבת על דם טהור ובכתולה שדמיה טהורין דלא מקלקלה לה מידי שאין לה כהם כדאמרי צפ' קנא (דף י' ז) שירפה מנאי ותלין כתמה דדם צחולים, לפיכך דרבן שמעון בן גמליאל למה לי כיון דתנא תולה זה פשיטא דהיא מתוקנת וזו מקולקלת משום דרבי, לפיכך דרבי למה לי, מהו דתימא ההיא דאשתכח כהם גבה תתקלקל אידך לא תתקלקל קמשמע לן. אמר רב חסדא תמא וטהור שהלכו בשני שבילין אחד טהור ואחד תמא ולא ידענא הי להאי על וחי להאי על באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל לרבן שמעון דאמר תולין כהם בשומרת יום הכא נמי תולין שביל עמא צדס עמא וטהור צטהור ולרבי שיהס עמאים, מתקיף לה רב אדא עד כאן לא קאמר רבי התם דשניה עמאה אלא דתרויהו כי הדדי נינהו שתייהן היו בחזקת עברה השומרת יום בשני שלה ראויה לעבול כל שעה שתרצה כיון שספרה שעה אחת הילכך אין כאן עומאה שחולל לתלות זה יותר מזה לפיכך שתייהן עמאות אבל הכא דעמא הוא מאי נפקא ליה מנייה חי תלית זיה הילכך אפילו לרבי תלין הכא מאי נפקא לן מינה, ורב חסדא סוף סוף איהי טבילה בעיא הך שומרת יום טבילה היא צעירא הילכך עמאה הואי ואפילו הכי קאמר רבי לא תלין זה, איתמר כרב חדא דאמר אפילו לרבי תלין שביל עמא צעירא א"ר יוסי בר' חנינא תמא וטהור או אפילו עהור ותלוי שהלכו בו תולה עהור את שביל עמא צחלוי ואפילו טהור ותלוי שהלכו בשני שבילין אחד תמא ואחד טהור, תולה תמא בתלוי, וטהור בטהור לדברי הכל ואפילו לרבי וכדאמריין דהתם הוא דכי הדדי נינהו אבל הכא דתלוי עמא מספק וטהור טהור גמור תולין עומאה צחלוי. בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כהם בשבתם השאלה חלוקה לצעלת הכהם ואח"כ לצעלתה היא מהו שחתלה צראשונה להיות היא עהורה, אליבא דרבי לא תבעי לך, השתא ומה התם דקא חזיא מגופה אמרת אינה תולה הכא דמעלמא קא אתי לא כל שכן, כי תבעי לך אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, התם הוא דקא חזיא מגופה תליא הכא דמעלמא קאתי לא תליא, או דלמא לא שנא, א"ל אין תולין ושתייהן עמאות, מה טעם לפי שאין תולין דמעלמא אחי לה עומאת כהם קנא ולא בחזקת רואה היא. [נה"ש: ט.]

ראשונים- מבואר מהנ"ל, דבדינא דרבנן אמרי דינא דשאני אומר'. והיינו שאם יש אפשרות לתלות את הקלקלה במקולקל ואת המתוקן במתוקן תולים כן, וכמבואר במשנה בתרומות שבשני קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפל לתוך אחת מהן סאה של תרומה אמרי' שאת הקופה של חולין אנו משאירים בחזקת חולין ותולים את התרומה שנפלה לתוך הקופה שכבר היא תרומה. וכמ"כ באשה שהיא בחזקת טהורה שהשאלה את חלוקה לאשה שהיא כבר בכל מקרה תמאה יש לתלות את הכהם בטומאה, הואיל וכתמים הוי מדרבנן, והאשה שהיתה טמאה תישאר בדינה והאשה שהיתה מוחזקת לטהורה תישאר בדינה.

סעיף מא

תליה בנדה או בנכרית

גמרא- משנה: השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה... גמרא: אמר רב בנכרית הרואה ממאי דומיא דנדה מה נדה דקחזיא אף נכרית דקא חזיא'. [נדה נט: ס]

א. רש"י ורשב"א- 'נכרית הרואה' היינו שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת, ולא בעי שתהא ממש רואה כמו בישראלית דבעי שתהא רואה ממש ולא סגי בזה שתהיה טמאה נדה [כגון שעבר זמן רב מראיתה ועדיין לא טבלה], והטעם הוא דנכרית אינה רגילה להקפיד על דמיה וכתמיה, הילכך כל שראתה פעם אחת משגדלה אע"ג דבעידן שאלה לא חזאי איכא למיחש שמדמים הראשונים נתלכך בשרה ובגדיה ולכלכו חלוק זה, אבל בישראלית ליכא למימר הכי שהרי בנות ישראל רגילות לנקות בשרן ובגדיהן מדמים וכתמים אע"פ שלא יהיה בדעתן לטבול.

ב. רמב"ם- [ע"פ הבנת הב"י]. נכרית הרואה, היינו שרואה כעת ממש, ודומיא דישראלית דהיינו שרואה עכשיו.

מחבר- כרש"י ורשב"א.

'לכשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו, והשאילתו לישראלית נדה או לעובדת כוכבים שהגיע זמנה לראות וראתה פעם א', אע"פ שאינה רואה בימי השאלת החלוקה, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין אם בדקתו והשאילתו להן, ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן ואפילו היא בספירת שבעה נקיים'.

רמ"א- ע"פ שיטתו להלן החמיר בג"י הראשונים. [באופן שהכתם הוא יותר מגריס, ש"ך].

'(וע"ל סי' קצ"ו, דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר)'.
(אחר)

סעיף מב

תליה בדם בתולים

גמרא- 'ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין'. [נדה ס].

רשב"א- 'בתולה', היינו בתולת דמים, ולפ"ז קטנה או נערה שלא ראו מעולם ונבעלו תולים את הכתם בהן, ואף שכיום אין נותנים לדם בתולים יותר מבעילת מצוה וממילא הרי היא כמו שאשה רגילה שבלא התליה בה היא תהיה טהורה ואם נתלה בה היא תיטמא ובכה"ג ל"א דינא 'שאני אומר', מ"מ כיון ששירפה מצוי והיינו שדמיה מצויים באופן שמסתבר יותר לתלות בה לכך אפ"ה תולים בה.

מחבר- כנ"ל.

'השאילתו לקטנה, שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, ..תולה בהן'.

דגומ"ר- משמע מלשון המחבר דאף בקטנה בעי שלא תראה מעולם, ואמנם בגמ' מבואר דרק בנערה הדין כן אבל בקטנה אף שראתה עדיין דין דם בתולים איכא בה וממילא יכולה לתלות בה. והניח בצ"ע.

אם תולים כיום על דם טוהר

א. רמב"ן- כיום שאין בועלים על דם טוהר, כמ"כ גם אין לתלות הכתם בה, דהוי ממש כמו לתלות בטהורה ולפיכך שניהם טמאות.

ב. ראב"ד- אף בזמנינו שאין בועלים על דם טוהר מ"מ תולים בה הכתם, ומשום שאם החמירו עכשיו בנות ישראל על עצמן שלא לבעול על דם טוהר לגבי נפשיהו החמירו, אבל לאצולי על חבירתה מספק כתמים שלא יהיו שתיהן מקולקלות, אדינייהו מוקמינן להו, והיא מקולקלת וחבירתה מתוקנת.

מחבר- כהראב"ד.

..או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, תולה בהן ואפילו בזמן הזה (ראב"ד וטור בשם י"א וה"ה ור' ירוחם לדעת רמב"ם ורא"ה בכ"ה).

תליה בשומרת יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה

גמרא- 'תנו רבנן תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי רבן שמעון בן גמליאל רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות ושויין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין'. [גיה ס.]

א. רשב"א ורא"ש- הלכה כרשב"ג, הואיל ובכתמים שומעים להקל.

ב. רמב"ם- הלכה כרבי, דקי"ל כוותיה מחבירו.

מחבר- כרשב"א ורא"ש שפסקו כרשב"ג להקל.

'וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה ובעלת החלוק טהורה, וחברתה ששאלתו מקולקלת'.

תליה בסופרת ז' לאחר שעבר ימי הזיבה ועדיין לא טבלה

א. מל"מ- הדין האמור בשו"ע שתולה בסופרת ז' שלא טבלה, היינו דוקא שהיא תוך ימי נידתה, אבל באופן שכבר עברו ימי הנידות וזיכות שוב אין לתלות בה, ואף שעדיין לא טבלה, ומשום שטומאתה כבר עברה ורק איכא גזיה"כ שתטבול ואם נתלה בה אנו מביאים לה טומאה חדשה. [אמנם הוסיף הגרע"א דהיינו דוקא באופן שספרה ז' נקיים כדי לטבול ולא טבלה, אבל רווקה שלא ספרה וכלל אין בדעתה לטבול בכה"ג תולים בה, דכיון שלא ספרה נשאר לה שם טומאתה וממילא תולים בה.]

ב. לבוש- חלק על דינו של המל"מ, וס"ל שכיון שהיא לא טבלה ונחשבת טמאה תלינן בה ואין נפק"מ אם לא עבר ימי הנידה או שכבר עברו ועדיין היא לא טבלה בכל מקרה תלינן בה.

סעיף מג

תליה בבעלת כתם

גמרא- 'בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם אליבא דרבי לא תבעי לך השתא ומה התם דקא חזיא מגופה אמרת אינה תולה הכא דמעלמא קא אתי לא כל שכן כי תבעי לך אליבא דרבן שמעון בן גמליאל התם הוא דקא חזיא מגופה תליא הכא דמעלמא קאתי לא תליא או דלמא לא שניא א"ל אין תולין מה טעם לפי שאין תולין'. [נדה ס.]

מחבר- כנ"ל.

'השאלתו לבעלת הכתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאלה לטהורה, וחזרה ולבשתו, ששתייהן צריכות לחוש (טור) וכן מורים בפשיטות בש"ס ופוסקים טובי זימני'.

סעיף מד

תליה בזמן נידתה שלה עצמה

רשב"א וטור- כשם שתולה את הכתם שבחלוקה בחברתה נדה והיא טהורה, כמ"כ יכולה לתלות זאת בזמן

שהיתה נדה, ולכך אם לבשה את אותו חלוק גם בזמן נדתה יכולה לתלות הכתם על אותו זמן.

מחבר- כנ"ל.

'לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו, ולבשתו בימי טהרתה ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא'.

א. ש"ך- במקרה זה גם רמ"א לעיל בסעי' מא דס"ל שלא תלינן בג"י הראשונים כאן יודה דתלינן, כיון דהוי כמכה שבגופה דתלינן אף בג"י הראשונים, אמנם לפי השי' שאף במכה שבגופה אין לתלות בג"י הראשונים, כמ"כ כאן אין לתלות בג"י הראשונים.

ב. תורה"ש- גם בנידון דידן יסבור רמ"א שלא תלינן בג"י ראשונים, ואי"ז דומה למכה שבגופה, דשאני התם שהמכה עדיין בגופה מה שאין כן הכא שכבר עברו ימי נידתה.

סעיף מה

תליה בזמן שהיתה מעוברת

רשב"א- כשם שתולה בחברתה ובעצמה כשהיתה נדה, כמ"כ מעוברת יכולה לתלות הכתם בזמן שלא היתה מעוברת וה"ה לימי מניקתה.

מחבר- כנ"ל.

'לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה ללבישת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה. (וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקנה), (כ"י בשם הרשב"א).'

סעיף מז

דין כיבוס הכתם

גמרא- 'משנה: ..וכן כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע, עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם, או עד שעת הכבוס.. גמרא: איבעיא להו, עד שעת כבוס חזקתו ברוק מי ממחוקין דבדיק ליה בשעת הכיבוד ונשום הכי טהרות דקודם כיבוד טהרות, או דלמא חזקתו מתכבס דלוי הוה התם בשעת כיבוד הוי נפיק האי שרן מחמת כיבוד, למאי נפקא מינה דאמר כיבוס ולא בדק כצדתי ולא דקדתי אי אמרת דהא דנמתיבין הכי דמקמי כיבוד משום חזקתו ברוק דחזקתו שצדקי בשעת כיבוד הא לא בדק וטהרות דמקמי כיבוד נמי טמאות, אי אמרת חזקתו מתכבס הא מתכבס, אי נמי כסתמוא דלא אמר לא צדקתי ואשתכח שרן כגומא דאשתכחה בסטרא צלדי הבגד שיש שם קנטיס ותפירות אי אמרת חזקתו ברוק מאן דבדק בסטרא נמי בדיק, אי אמרת חזקתו מתכבס בסטרא לא מתכבס, מאי, תא שמע, דתניא, א"ר מאיר מפני מה אמרו השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כיבוד כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטהרות דקודם כיבוד, מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבראותיהן בשעת כבודיהם, ואם לא בדקו הפסידוהו למפרע אפילו דקודם כיבוד טמאות. ומפני מה אמרו ונפני מה תלו טהרה בכבוס כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס, מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן, ואם לא בדקו הפסידו למפרע. ר' אחא אמר תחזור ותכבסנו אם לא צדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמלא צו כתם ואין ידוע אם קודם כבוס היה צו לטמא טהרות של קודם לכן, אם נדחה מראיו מחמת כבוס זה מראיתו בידוע שלאחר כבוס ראשון נפל צו וטהרות של קודם כבוס ראשון טהרות דלוי קודם כבוס קמא הוה ציה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס ראשון, ואם לאו בידוע שלפני הכבוס רבי אומר אינו דומה כתם שלאחר הכבוס לכתם שלפני הכבוס שזה מקדיר וכנס בצגד וזה מגליד כתם שלפני כבוס מנגלד וגלדו עבה, שמע מינה חזקתו ברוק שמע מינה. [נדה נ. טו.]

מבואר בגמ' שכל בגד שהתכבס אמרי' שחזקתו ברוק באופן שלא נתלה את הכתם שעליו מלפני כן, והיינו שלא מספיק שהבגד יתכבס כדי שנחזיק את הבגד אז כנקי אלא הכיבוס הוא סימן לזה שבדקו אותו. וכ' הרשב"א דלפ"ז אם כיבסתו ישראלית ואמרה שלא בדקה או שכיבסה נכרית שחזקתה שלא בודקת אף בסתמא אינו ברוק.

ואיכא בגמ' ג' שיטות בדבר. [א] לר"מ- הדבר תלוי בכיבוס, היכא שכיבסה ישראלית כל עוד ולא אמרה מפורש שלא בדקה. [ב] לרב אחא- יש לכבס עתה ולראות אם מראיתו נדהה או לאו. [ג] לרבי- ברוק עתה את הבגד אם מקדיר אם מגליד.

א. רמב"ם- פסק הלכה כר"מ.

ב. רמב"ן- פסק הלכה כרבי.

ג. רשב"א וראב"ד- כיון דכתמים דרבנן יש להקל ככל השיטות. [ונחלקו הש"ך ותורה"ש אי אולי' לקולא אף באופן של חזקתו ברוק שאז היה הדין בכתמים לחומרא אי אף ככה"ג נימא לברוק עתה אם מקדיר או מגליד לקולא. ויתבאר להלן]

מחבר- כהרשב"א והראב"ד.

'חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס ע"י שפחה או עובדת כוכבים, אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הברור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגליד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר (דעת הראב"ד).'

א. ש"ך- הכל תלוי בבדיקה העכשווית של מקדיר ומגליד, והיכא שיש אפשרות כעת לבדוק זאת בדקי' אף באופן שהבגד התכבס דכל היכא שיש אפשרות של בדיקה ל"א חזקתו בדוק [בין לקולא ובין לחומרא, סד"ט] ולפ"ז ביאר דברי המחבר שכ' בתחילת הסעיף באופן שנתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו לשואלה דחזקתו בדוק, שדין זה בע"כ מיירי באופן שאין אפשרות כיום לבדוק והיינו שנאבד הבגד, אבל אם הבגד לפנינו לא אמרי' דחזקתו בדוק אלא בודקת עכשיו בין לקולא ובין לחומרא. [דהיינו דס"ל דמש"כ הרשב"א דבכתמים אזלי' לקולא הוא אף באופן שהבגד התכבס ע"י ישראלית באופן דאמרי' שחזקתו בדוק שאז בכתמים היה הדין להחמיר שלא תתלה את הכתם בלפני הכיבוס, וס"ל לרשב"א שנקל לה ע"י שתבדוק כיום אם מקדיר או מגליד, והיינו דס"ל דדברי רבי קאי אף באופן דאמרי' חזקתו בדוק דהבדיקה של היום אם מקדיר או מגליד עדיפה היא מחזקת הכיבוס שהבגד נבדק, (ואף דעיקר דינו של רבי שדיבר בטהרות הוא לחומרא שהרי מצד החזקתו מתכבס אנו מקילים שאין הבגד טמא מלפני כן ואתא רבי והחמיר לבדוק עתה, מ"מ כיון דרבי ס"ל כן שהבדיקה של היום עדיפה מחזקת הכיבוס כמ"כ יש לנו לומר כן אף לקולא לענין כתמים דדא ודא אחת היא)].

ב. תורה"ש- הכל תלוי בדין דחזקתו בדוק, והיינו שאם נתכבס הבגד ע"י ישראלית ואינה לפנינו כדי לשואלה אמרי' בהא דחזקתו בדוק ואינה תולה הכתם בלפני הכיבוס, ולא אמרי' שתבדוק עתה אם מקדיר או מגליד אף באופן שהבגד לפנינו ומשום שהדין חזקתו בדוק הוא הקובע, ורק באופן שבידוע לנו שלא בדקתה הבגד בשעת הכיבוס ככה"ג אמרי' שתבדוק כעת אם מקדיר או מגליד. [ולפ"ז יש לתמוה על מש"כ הרשב"א שבכתמים מקילים את כל השיטות שאין כאן שום קולא שהרי אם הוא באופן שחזקתו מתכבס א"כ לא יהני מה שיקדיר או יגליד, ואם מיירי באופן שאין חזקתו מתכבס א"כ הבדיקה של להקדיר או להגליד הוא לחומרא, שהרי בלא זה היינו מקילים שהכתם הוא מלפני הכיבוס, וצ"ע].

הדין בזמן הזה

א. ש"ך- בזמן הזה אין חזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת הכיבוס, וא"כ אף בסתמא שמכבסות לא חשיב כבדוק, אך עכ"פ נראה להחמיר. [ותמה הסד"ט בטעם מסקנתו להחמיר].

ב. סד"ט- ס"ל דהחזקה הוא לענין שבודקות את חלוקיהן שלהן עצמן, וזה שייך גם בזמנינו ולכך גם כיום אמרי' דין זה.

סעיף מז

לבשה חלוק הבדוק לה והשאילה לחברתה

רשב"א- כשם שמבואר בסעיף הקודם שבכיבוס הבגד חזקתו בדוק ואין תולים את הכתם מלפני כן, כמ"כ אם השאילה את הבגד לחברתה לאחר כיבוס ונמצא עליו כתם, תבדוק עתה אם מקדיר או מגליד, ואם הוא מגליד בידוע שמהשניה ואם מקדיר בידוע שמהראשונה, ואם אין יכולים לעמוד על הדבר שתיהן טמאות. [בטעם הדבר כ' הלבוש א] דהוי ספק מחיסרון הכרה דל"א בזה ספיקא דרבנן לקולא. והש"ך [ב] כ' דאף באופן שיהיה זה ספק אמיתי שיאמר בזה ספיקא דרבנן לקולא, מ"מ בכה"ג שאין לתלות באחת יותר מחברתה הדין הוא ששתיהן טמאות (כמבואר בסעיפים הבאים).

מחבר- כנ"ל.

'לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאילתו לחברתה, ונמצא עליו כתם, אם מגליד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה. ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה טהורה.'

סעיף מח

שתי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם

גמרא- 'תנו רבנן, ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה ולא בדקתו קודם לבישה ואחר כך מנאל עליו דס, וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה, אם מגיע כתם כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות, ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע'. [נדה נח].

רשב"א- במה דברים אמורים, שאם החלוק לא מגיע למקורה של הארוכה שהיא טהורה והקצרה טמאה, זהו כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן, אבל אם כיסו בו את ראשן, שתיהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה.

מחבר- כנ"ל.

'שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן, שתיהן טמאות. ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן, שתיהן טהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה, שתיהן טמאות. ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה, וארוכה טהורה.

במה דברים אמורים, כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשו, אבל אם כיסו בו את ראשו, שתייהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה.

סעיף מט

שלש נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם

גמרא- 'משנה: ..ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מצי חזית דמקלקלה לה להך עפי מנהך, ישבו על ספסל של אבן שאינו מקבל טומאה וספסל דרישא בשל עץ דראוי ליטמא צמושב הזב והגדה או על האיציטבא של מרחץ רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים כלומר לא גזרו על כתמים'. [גדה נט:]

גמרא- 'תנו רבנן כיצד תולות זו בזו, עוברה דמייה מסולקין וכן מניקה וזקנה בתולה האי בתולה בתולת דמייה שלא ראתה מימייה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן צפרק קנא (לעיל דף ח) ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה, מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה, זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה, בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה, היו שתייהן עוברות שתייהן מניקות שתייהן זקנות שתייהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראיות לראות רואין כאילו הן ראיות לראות ושתייהן עוברות דמכל מקום דם מצינייהו נפיק'. [גדה ס: סא.]

מחבר- כנ"ל.

'שלש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואח"כ נמצא עליו כתם, כולן טמאות והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה. במה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות. אבל אם היתה אחת מהן ראוייה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה, אותה שאינה ראוייה לראות תולה בראוייה'.

סעיף נ

שלש נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו כתם

גמרא- 'משנה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתייהן טהורות ותולות זו בזו בגמרא מפרש לה שאם הייתה האחת נעוצרת תולה הדם בשאינה נעוצרת והיא טהורה ואם לא היו ראויין לראות רואין אותן כאילו הן ראויות בגמ' מפרש שאם היו כולן נעוצרות או כולן מניקות כולן נמצאות כאילו ראויות לראות דאמנן דם מצוייכו נפק'. [נדה ס]

גמרא- 'משנה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות, תחת הפנימית שתיים הפנימיות טמאות והחיצונה קרי להך דלגך דרך עליית המטה פנימית אותה שלגך הקור וצגמרא מפרש מאי שגא הכא דמפליג בין מנאלא תחת הפנימית למנאלא תחת האמצעית וצרישא קתני תחת אחת מהן כולן נמצאות אפילו מנאלא תחת פנימית או חיצונה טהורה, תחת החיצונה שתיים החיצונות טמאות והפנימית טהורה, אימתי אמרו מנאלא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה ולא עברה פנימית על מקום מנאלא הדם בזמן שעברו דרך מרגלות המטה, אבל אם עברו שלשן דרך עלייה שהן דורסות ועוצרות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשנאלא כשעברה פנימית דרך שם נפל מננה, בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתיים טמאות, בדקו שתיים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה, שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות, למה הדבר דומה לגלגל טמא שהיה שם כזית מן המט שנתערב בין שני גלים טהורים ובדקו אחת מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאים, שנים ומצאו טהורין הם טהורין ושלישי טמא, שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים דברי ר"מ, שר"מ אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא, וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה קרקע בתולה ואם לא מנאלא הגל טהור: גמרא: מאי שנא רישא דלא מפליג דקתני לעיל מנאלא דם תחת אחת מהן כולן נמצאות ולא מפליג בין מנאלא תחת האמצעית למנאלא תחת פנימית או חיצונה ומאי שנא סיפא דקמפליג, אמר רבי אמי במשולכות תכופות ודבוקות יחד הלבך אפילו מנאלא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה'. [נדה סא]

מחבר- כנ"ל.

'שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולכות, (פי' תכופות ודבוקות יחד כשליכות הסולם), שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. ואם אינן משולכות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות. נמצא תחת הפנימית, היא ואמצעית טמאה, והחיצונה טהורה. נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית טהורה. כמה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה'.

כשנמצא על הסדין העליון

ראב"ד- הדין שאם נמצא תחת הפנימית החיצונה טהורה וכן להיפך, זהו דוקא כשנמצא על המטה אבל אם נמצא הכתם על הסדין כולם טמאות, כיון שהסדין עשוי להתהפך לכל הצדדים. והוסיף הרא"ש דדבריו קאי על הסדין העליון, אבל בנמצא על הסדין התחתון אין לומר שמתהפך. [והיינו למנהג שמניחין ב' סדינין זה על גב זה והוא שוכב ביניהם כדי שלא יתלכלך המטה העליונה משום זיעה. ש"ך]

א. מחבר- כהראב"ד והרא"ש.

'והני מילי כשלא נמצא על סדין העליון (טור בשם הרא"ש), אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך'.

ב. רש"ל- חלק על דברי הרא"ש, וכ' דעינינו רואות שגם הסדין התחתון דרכו להתהפך ולכך כולן טמאות. וכ' הט"ז דעכ"פ הכסת שתחת הסדין אינו מתהפך לכ"ע.

סעיף נא

באופן הנ"ל כשאחת מהן בודקת עצמה שחברותיה תולות בה

גמרא- 'משנה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתייהן טהורות ותולות זו בזו.' [גדה סו]

גמרא- 'משנה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתיים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה שתיים החיצונות טמאות והפנימית טהורה אימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה אבל אם עברו דרך עליה כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתיים טמאות בדקו שתיים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות.' [גדה סא]

רשב"א- כיון דאיתא במשנה שאם אחת בודקת עצמה ונמצאת טמאה שתי חברותיה תולות בה, כ"ש היכא ששתים מתוך השלש בדקו עצמן ונמצאו טמאות שהשלישית תולה בהן והיא טהורה.

מחבר- כנ"ל.

'כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן'.

שיעור הזמן שנוכל לתלות את הכתם בטמאה

גמרא- 'משנה: שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתייהן טהורות ותולות זו בזו.: גמרא: אמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת של מליאתה הילכך נחזקין האי דם בדיקה ואיך טהורות, סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהורות טמאות אשה שנתעסקה בטמאות ופרשה וראתה דם בדיקה ואיך טהורות, סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת דמחזקין האי דם בשעת בעילה ודאי הכא נמי נחזקין ליה בודאי בשעת עסיקתה בהן טהורות וטהורות עונאות ודאי

ושוּרְפִין וְאִינוּ כְּשֹׂאֵר מֵעַתְּ לַעֲתֹת לְתַלְמוֹת בַּעֲלָה בְּאִשׁוֹ תְּלוּי טְהוּרָתָהּ תְּלוּיּוֹת אֵם לְאַחַר שִׁפְרָהּ מִן הַעֲבֻרוֹת שֶׁהָיָה כְּדִי שֶׁחָזַר מִן הַנְּטִיחַ וְהִדִּיחַ פִּינֵה דָאִי לְגַזֵּי צַעֲלָה בְּכִי הָאִי שִׁיעוּרָהּ הוּי צַעֲלָה צִאֲשָׁה תְּלוּי דְסַפֵּק דָּם הוּי צִעֲשֵׁת צִיָּאָה בְּחַר רַבִּי הֲוֵי סַפֵּק הוּא אִי הוּי דָּם צִעֲשֵׁת טְהוּרָה אִוּ לֹא טְהוּרָתָהּ תְּלוּיּוֹת, בַּעֲלָה פְּטוּר טְהוּרָתָהּ טְהוּרָה כְּגוֹן שֶׁהָיָה יוֹתֵר מִכֵּן דְּלִגְזֵי צַעֲלָה פְּטוּר דְּאִפִּי אֲשֵׁר תְּלוּי לִיכָא דְמַחְזֵקִי לְהָאִי דָּם לְאַחַר צִיָּאָה הִכָּא נִמְנֵי טְהוּרָתָהּ טְהוּרָה וְלִית לִיה לְבַר פְּדָא טוּמְאָה מֵעַתְּ לַעֲתֹת כְּשִׁמְנָאִי דְאִמְרַי דִּיּוּן שַׁעֲתָן אִוּ צִרְבַּע גְּסִים שִׁמְנָרֵי דִּיּוּן שַׁעֲתָן וּמִתְנִי נִמְנֵי דְקִתְנֵי הִיא טוּמְאָה וְכֹלֵן טְהוּרָה אֲלִמָּא וְדָאִי צְדִידָה מִחֻזְקִין דְּמַעְהֲרִין לְהֵךְ אֲלִמָּא כְּבַר פְּדָא הוּא דְמִשְׁוֵי לַעֲבֻרוֹת טוּמְאָה וְדָאִית הִיכָא דְצִדְקָה שִׁיעוּר וְסַת וְלֹא כִּרְ אֲוִשְׁעִיא דְאִמְרַי דְּאִפִּי צַעֲלָה צִחְעָתָה טְהוּרָתָהּ תְּלוּיּוֹת וְאִפִּי כְּשִׁיעוּר וְסַת לִית לִיה טוּמְאָה וְדָאִית וְרַבִּי אֲוִשְׁעִיא אָמַר אֲפִילוּ בַּעֲלָה בְּחֻטָּאת טְהוּרָתָהּ תְּלוּיּוֹת, בְּשִׁלְמָא הָתָם גְּזֵי צַעֲלָה כִּי רַחֲמָה כְּשִׁיעוּר וְסַת עֲכָבִיָּה מְדַרְבְּנָן אִימַר אֲמֵרִין שִׁמְשׁ עֲכָבִיָּה לְדָם צִעֲשֵׁת צִיָּאָה הוּי דָּם וְהָאִי דְלֹא רַחֲמָה עַד שֶׁחֲתָה שִׁמְשׁ [אַבְל] הִכָּא אִם אִיתָא דְהוּי דָּם מֵאֵן עֲכָבִיָּה אֲבַל גְּזֵי טְהוּרָה אֵם אִיתָא דְחֹרֵה דָּם צִעֲשֵׁת טְהוּרָה מֵאֵן עֲכָבִיָּה הֲלֵכָן וְדָאִי טוּמְאָה לִיכָא אֲלֹא גִזְרַת מֵעַתְּ לַעֲתֹת. [נדה ס:]

א. רמב"ן רשב"א ורמב"ם - הלכה כרב יהודה בשם רב, דהדין שתולים באותה בודקת עצמה הוא דוקא בבדיקה עצמה בשיעור וסת וכבר פדא. [והיינו בקינוח מידי].

ונחלקו הראשונים הנ"ל אם הדין שהראשונות מצילות את חברותיהן שבאו אח"כ אם הוא דוקא במטה או שהוא אף בחלוק וספסל, דש"י הרמב"ן והרשב"א הוא דדוקא במטה הדין כן, ומשום שבמטה כולם ישנות בבת אחת ולכן בדיקה של הראשונה מצילות את האחרות, אבל בחלוק שלובשות אותו זו אחרי זו א"כ אין הבדיקה של הראשונה סמוכה ללבישה של האחרונה ולא מהני, אמנם עכ"פ לגבי להציל עצמה כשבדקת ומוצאת עצמה טהורה זה מהני בכל מקרה. ושיטת הרמב"ם הוא שאף בלהציל את חברותיה אין הבדל בין מטה לחלוק, דבכל גווני הבדיקה של הראשונה כשהיא סמוכה ללבישה שלה עצמה מצלת על חברותיה.

ב. רא"ש - הלכה כרב אושעיא דאף אם הבדיקה לא היתה מיד ומצאה עצמה טמאה שהאחרות יכולות לתלות בה, ומשום דבכתמים הולכים להקל. ועוד אפי' לבר פדא י"ל שבנידון דידן שיש גם אפשרות שהדם בא מחברותיה אי"ז נקרא מיד בכל גווני, וא"כ הדין האמור במשנה שיכולה לתלות בחברותיה הוא בכל גווני אף ביותר משיעור וסת. [והוסיף הב"י דה"ה נמי לענין אם בודקת עצמה ומצאה טהורה שתולה את עצמה בה היינו אפי' אם לא בדקה מיד.]

ונחלקו הב"ח והסד"ט אם כדי להציל את חברותיה בעינן עכ"פ שיעור של חורין וסדקין או שבכל שיעור שהוא כשבדקת עצמה ומצאה טמאה חברותיה טהורות. דדעת הב"ח הוא דכדי להציל חברותיה בעינן עכ"פ שיעור של חו"ס, ולסד"ט לא בעינן שיעור בזה. ועכ"פ לכו"ע כדי להציל עצמה כשמוצאת עצמה טהורה לא בעינן כלל שיעורא.

ג. רז"ה - לענין שאם בודקת עצמה ומצאה טמאה שחברותיה תולין בה להקל, זהו דוקא אם אותה שבדקה עצמה בדקה בשיעור וסת, אבל לענין לתלות עצמה אם בדקה עצמה ומצאה טהורה יכולה לתלות אף אם בדקה לאחר שיעור וסת. וכשם שמצינו לענין נאמנות על עצמה יותר מעל חברותיה, כמ"כ לענין תליה אנו אומרים כן.

מחבר - כרמב"ן רשב"א ורמב"ם. [וכהרמב"ם שאין הבדל בין מטה לחלוק, סד"ט]

והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה

כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנה בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה'.

סעיף נב

כשאחת הנשים ראויה לראות יותר מחברתה

גמרא- 'תנו רבנן כיצד תולות זו בזו, עוברה דמיה נסולקין וכן מניקה וקנה בתולה האי בתולה בתולת דמיה שלא ראתה מניקה ואפילו היא גשוחה קרי לה בתולה להכי כדאמרין צפרק קמא (לעיל דף ח) ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה, מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה, זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה, בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה, היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין כאילו הן ראויות לראות ושתייהן עוברות דמיה נסולקין מניקה ושאינה מניקה' [נה"ס: סא].

תוס' - דוקא בהך עניינא דקאמר תלמודא תולין, אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים דהא אמרינן דיה שעתה אינה תולה באין לה וסת, וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה.

מחבר - כהגמ'.

'במה דברים אמורים, כשכולן שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה, וילדה טמאה. אחת מעוברת שהוכר עוברה, ואחת שאינה מעוברת. מעוברת טהורה, ושאינה מעוברת, טמאה. אחת בתולת דמיה שלא ראתה מעולם, ואחת שראתה, שלא ראתה, טהורה. ושראתה, טמאה. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה, טהורה, ושאינה מניקה, טמאה. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, וטהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו'.

כששלשתן שוכבות וערות

רשב"א- בשם הראב"ד. מה ששנינו נמצא דם תחת אחת מהן היא וחברתה הסמוכה לה טמאות, דוקא ישינות דמתוך השינה הן דוחקות זו את זו ונכנסת למקום חברתה וה"ה אם הן נעורות בכ"מ שהן נודדות ממקום מעמדן ודרכן ליכנס לפנים ממחיצתן כגון נשים שטוחנות כו', אבל יושבות או שוכבות במטה והן נעורות אין לחוש להם להשמטה, שאפשר לכל אחת מהן שתדע את מקומה, וא"ת ברי לי שלא

באתי לכאן טהורה.

מחבר- כנ"ל.

'היו שלשתן ערומות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר: ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם, טהורה. ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתיים החיצונות טהורות. ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה.'

א. ט"ז- הקשה על דין זה, דממ"נ, אם הסברא דאמרי' שבגלל שהיא ערה הרגילות היא שאין דרך אשה ליכנס למקום חברתה לשם מה בעינן שתאמר ברי לי, ואם לא אמרינן הך סברא היאך מהני מה שתאמר ברי לי שלא נכנסתי למקום פלוני הא אמרי' לענין זה [של זיהוי מקום מסוים] דהוי מילתא דלא רמי עליה דאיניש ולא אדעתיה. ומתוך זה הוציא דדוקא היכא שאומרת כן ברי לי מיד או עדיין זוכרת ולא אמרי' דלאו אדעתיה, אבל בעבר כבר זמן רב ממציא את הדם שוב לא יהני מה שאומרת ברי ואינה מצלת עצמה בזה.

ב. נקודה"כ- חלק על הט"ז וס"ל דאף כשעבר זמן רב יהני מה שאומרת ברי לי, ולא יקשה מהך דינא שהביא הט"ז דחשיב מילתא דלא רמיא על אינשי, דשאני הכא שיהיה תלוי בזה איסור ולכך בכה"ג הוי מילתא דרמי אינשי.

סעיף נג

תליה בעוסקת בכתמים

רשב"א- בשם הראב"ד. הא דתנן 'נמצא דם בחלוקה או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמיה.

מחבר- כנ"ל.

'הא דאמרינן: נמצא דם בחלוקה או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים, כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים.'

סעיף נד

אם כתם קובע וסת

ראב"ד- אף באופן שמחמירים בכתם לטמאה, מ"מ אינו קובע וסתות שאינו חמור ממש כראיה. אמנם אם בדקה עצמה בעד הבדוק ומצאה עליו כתם בכה"ג הוי כראיה ממש אף לענין קביעת וסתות.

מחבר- כנ"ל.

'אין בכתמים משום וסת. כיצד, מצאה כתם בר"ת, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו. חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר.'

ט"ז- דוקא בעד הבדוק לה הוי כראיה ממש, אבל בדקה בעד שאינו בדוק אין בו משום וסת [אף לשיטות לעיל סעי' לו דגם בו יש איסור].

כתם לאשה בעלת חטטין

רש"ל- אשה בעלת חטטין ומוכת שחין, דבר פשוט שכתמיה טהורין אפי' אם בשעת וסתה לא בדקה עצמה ושוב בדקה ומצאה כתמים על סדינה או על חלוקה טהורה, וכ"ש בימי ליבונה דתלינן להקל.

כתם אדום הנמצא סמוך למראה טהור, ומראה הטהור ברור הוא שבא ממנה

א. רמ"א- בתשובה. אשה בעלת חטטין ומוכת שחין המוצאת כתם המטמא, והיינו שמראהו אדום ויותר מגריס, הרי שיכולה לתלות זאת במכתה [וכאמור בזה לעיל בסמוך]. אמנם באופן שכתם זה נמצא צמוד לכתם שמראהו טהור בכה"ג יש להחמיר ולטמאה, ומשום שהמראה הטהור אין לתלות זאת ממכה אלא ודאי שבא הוא ממקורה, וכיון שכן יש לנו להחמיר לתלות גם את המראה האדום שבא מאותו מקום שבא המראה הטהור, וכיון שאין אנו תולים במכה ממילא כתם זה מטמאה. והביא ראייה מדברי רבא [האמור לעיל סעיף כד] שאם נתעסקה בתרנגולת שיש בה כמה מיני דמים אף שהתעסקה עם צבע שחור תולה בו גם צבע אדום, ואם אמרי' כן לקולא כ"ש דניזיל לחומרא כמו שאמרו שונים בטהרות להחמיר.

ב. ט"ז- חלק על דינו של הרמ"א. וס"ל דיש להקל ולתלות את הכתם שבא הוא מחמת המכה, ואי"ז דומה לנתעסקה בתרנגולת, משום שמה שתולה שם זהו דוקא בשחור ואדום וכרכומי לפי שדם שחיטתו אדום ודם אברים שחור ודם בני מעיים כרכומי, וכיון שאשה זאת נתעסקה בתרנגולת יכולה לתלות כולהו בה, אבל זה פשוט שאם לא נתעסקה אלא בדם בני מעיים שהוא כרכומי אינה יכולה לתלות בו מראה אדום והכא אמאי נימא כיון שהוחזקה במראה טהור הוחזקה נמי במראה טמא אמאי נימא הכי. ובעיקר דברי רמ"א שכ' שאם אמרו כן לקולא כ"ש דנימא כן לחומרא וכדחזינן מדין שונים בטהרות להחמיר, כ' הט"ז שאינו דומה, דעיקר הדין בכתמים הוא שכל שיש לתלות את הכתם שבא ממקום אחר שלא ממקורה תלינן, וזהו עיקר תקנת חכמים דבכתמים אזלינן לקולא כדאמרי' בגמ', ומה שאמרו בדין שונים בטהרות להחמיר היינו משום ששם אין לתלות את הכתם בדבר אחר אלא בה לכך אמרו שתשנה להחמיר. וממילא בנידור' ד שאת המראה האדום ניתן לתלות במכה שיש בה אין לנו להחמיר בה, משום שנשייך את המראה הזה למראה הטהור שבא הוא ממנה, דע"ז איכא את עיקר הדין של כתמים שתולים

להקל. וסיים הט"ז שאם מראה האדום הוא קץ של מראה הטהור, דהיינו שהוא הולך ומתפשט סביב המראה הטהור כעין קו, אז ודאי טמאה כיון שהכל מראה אחד, אבל בלאו הכי אלא שהמראה הטהור הוא הולך על מראה האדום והולך עליו ואפשר לתלות האודם במידי, ודאי לא יצא מדין שאר כתם ואמרינן דהאודם היה כבר ממידי אחרינא וטהורה.

[וכ' החו"ד דכ"ז מיירי שראתה בלא הרגשה, אבל כשהיה הרגשה לכו"ע יש לחוש לכתם האדום, ואף הט"ז יודה בזה ולא נוכל לתלות את הכתם האדום בחטטין ואת המראה הטהור בהרגשה, כיון שכשיש הרגשה תו ליכא דינא של כתמים שתולים להקל, וראיה לזה הוא מהא שאם הרגישה הרי שמטמאינן לה אפי' בלא ראתה כלל, כ"ש בכה"ג דאיכא ראייה לפניך.]